

125. Keskiviikkona 29 päivänä marraskuuta 1989

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

esitellään valtioneuvoston tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 3977

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Heikkinen, Holvitie, Ikonen, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kauppinen, Koistinen, Lamminen, P. Leppänen, U. Leppänen, Moilanen, Pokka, Puhakka, Puska, Ranta, Rinne, Rynänen, Savolainen, Soininvaara, Särkijärvi, Taxell, Vuoristo, Vähäkangas ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Soininvaara, Rynänen, Väyrynen, Vuoristo, P. Leppänen, Ikonen, Vähäkangas ja Kauppinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Heikkinen, Holvitie, Järvenpää, Kautto, Lamminen, Savolainen ja Väyrynen, tästä ja

huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Särkijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Koistinen, Ranta ja Rinne sekä ensi joulukuun 4 päivään yksityisasioiden takia ed. Puska.

Siv.

Valtioneuvoston tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen.

Sitten kun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustelun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä.

Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksen teon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennen kuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Eurooppa on viime aikoina kokenut nopean

ja laaja-alaisen kehityksen. Yli mantereen puhaltava muutoksen tuuli, joka pyrkii murttamaan vanhentuneet rakenteet ja luomaan edellytykset uudelle yhteistyölle. Eurooppa on jättämässä jähmettyneen aikakauden taakseen ja valmistautuu kohtaamaan tulevaisuuden haasteet. Euroopassa on virinnyt toivo laajentuneesta kansojen välisestä kanssakäymisestä. Kehitys on ollut hämmästyttävän nopeata ja syvälle käyvää, ja se jatkuu voimalla edelleen. Viime viikkojenkin tapahtumat antavat aiheen suureen varovaisuuteen tulevan ennustamisessa.

Euroopan yhteisössä jatkuu kehitys kohti jo melkein neljä vuosikymmentä sitten asetettuja tavoitteita. Todelliset sisämarkkinat ovat muotoutumassa neljä vuotta sitten vahvistetun suunnitelman mukaisesti. Meidän on syytä lähteä siitä, että ne toteutuvat. Yhteisö on lisäksi edennyt sisämarkkinoiden luomista täydentävillä muilla yhteiskuntaelämän aloilla ja tuonut taloudelliseen yhdistymiskehitykseen myös sosiaalisen ulottuvuuden. Yhteistyö poliittisissa ja turvallisuuspoliittisissa asioissa on tiivistynyt. Euroopan yhteisö on tänään lähempänä taloudellista ja poliittista liittoa kuin koskaan aikaisemmin.

Itä-Euroopan maissa on käynnissä ennen näkemättömän suuri ja laaja taloudellinen ja poliittinen uudistuskehitys. Se luo pohjan aikaisempaa laajemmalle ja syvemmälle yhteistyölle kaikkien Euroopan maiden kesken. Viime aikoina voimistunut kehitys heijastuu näiden maiden suhteisiin sekä Euroopan yhteisöön että Efta-maihin. Kiireisimmät ovat jo ryhtyneet puhumaan jopa siitä, että Itä-Euroopan maat liittyisivät jäseniksi EY: hyn tai Eftaan. Sitä pidän selvästi ennenaikaisena. Niin jäsenyysassosiaatio kuin vapaakauppasuhdekin edellyttävät taloudelta ja ulkomaankaupalta sellaista rakennetta ja avoimuutta, jonka saavuttaminen on vielä edessä, kuinka pitkällä edessä, on asia, jota on ennen aikaista arvioida. Sekasorron välttäminen talousrakenteita muutettaessa edellyttää hallittua ja asteittaista etenemistä. Haluan todeta, että Suomi on omalta osaltaan valmis siihen, että Efta käynnistää dialogin näiden maiden kanssa uusien yhteistyömuotojen löytämiseksi.

Efta-maiden ja Euroopan yhteisön kesken ollaan tehostamassa pyrkimyksiä eurooppalaisen talousalueen luomiseksi. Tiivistämällä ja syventämällä yhteistyötä sekä kaatamalla

raja-aitoja laajalla rintamalla tavoitellaan yhtenäisiä suurmarkkinoita ja luodaan pohja laaja-alaiselle ja monipuoliselle kanssakäymiselle ja vuorovaikutukselle myös mm. sosiaalisissa, tutkimus- ja koulutus- sekä kulttuurikysymyksissä.

Herra puhemies! Nyt eduskunnalle annettava tiedonanto on jatkoa runsas vuosi sitten annetulle selonteolle ja siitä täällä käydylle laajalle ja monipuoliselle keskustelulle. Sen jälkeen on Länsi-Euroopan yhdistymiskehityksessä meidän osaltamme tapahtunut tärkeä laadullinen muutos. Asteittain kysymys kysymykseltä ja ala alalta etenevä yhteistyö on muuttunut kokonaisvaltaisen ratkaisun hakemiseksi.

Efta-maiden ja Euroopan yhteisön kesken pyritään nyt laaja-alaiseen sopimussuhteeseen eurooppalaisen talousalueen European Economic Space, Ees, luomiseksi. Ajatuksena on, että kerralla sovittaisiin tavaroiden, palvelujen, pääomien ja henkilöiden mahdollisimman vapaasta liikkumisesta ja yhteistyön lisäämisestä usealla muulla yhteiskunta-alalla. Sopimuksella luotavan päätöksentekojärjestelmän avulla täydennettäisiin tämän jälkeen eurooppalaista talousaluetta yhdessä kaikkien 18 maan kesken valmisteltavilla ja tehtävillä päätöksillä.

Olosuhteet ovat muuttuneet, ja ne edellyttävät Suomelta ratkaisuja, jotka vaikuttavat merkittävällä tavalla asemaamme.

Herr talman! Det meddelande som statsrådet nu ger till riksdagen är en uppföljning av den redogörelse som gavs för drygt ett år sedan och den omfattande och mångsidiga debatt som här fördes. Efter detta har i den västeuropeiska integrationsutvecklingen för vår del skett en viktig kvalitativ förändring. Samarbetet som gått fram stegvis fråga för fråga och sektor för sektor är nu inriktat på att finna en helhetslösning.

Mellan Efta-länderna och Europeiska gemenskapen strävar man nu till ett omfattande avtalsarrangemang för skapandet av ett europeiskt ekonomiskt område (European Economic Space, Ees). Avsikten är att på en gång avtala om möjligast fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer och om ökat samarbete på ett antal andra samhällsområden. Med hjälp av den mekanism för beslutsfattande som skapas genom avtalet avser man att i fortsättningen komplettera

det europeiska ekonomiska området genom beslut som bereds och fattas gemensamt av alla 18 länder. Situationen har förändrats och den kräver att Finland fattar avgöranden, vilka avsevärt påverkar vår ställning.

Herra puhemies! Hallituksen tiedonanto koostuu kahdesta pääosasta. Ensinnäkin siinä selostetaan virkamiestasolla tehtyjä selvityksiä eurooppalaista talousaluetta koskevista sopimuksesta. Toiseksi tiedonanto sisältää hallituksen kannan tähän hankkeeseen ja toimintalinjaan, jota hallitus aikoo tulevina kuukausina noudattaa. Eurooppalaisen talousalueen luominen on epäilemättä suurimpia ja merkittävimpiä kysymyksiä, joita eteemme on tullut kauppapoliittisella kentällä. Se ei kuitenkaan ole pelkästään ja vain kauppapolitiikkaa vaan erittäin laajakantoinen ja Suomeen monipuolisesti vaikuttava pyrkimys. Tuomalla tässä vaiheessa toimintalinjansa eduskunnan punnittavaksi hallitus haluaa kuulla eduskunnan kannan tähän toimintalinjaan.

Herra puhemies! Nyt esillä oleva peruskysymys on, onko Suomelle edullisempaa osallistua yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neuvotteluihin eurooppalaisen talousalueen luomisesta vai jättäytyä niistä pois ja hakea muita ratkaisuja. Tämä perusratkaisu on tehtävä nyt. Hallitus on valmis neuvotteluihin, ja sen mielestä on tärkeitä saada asialle myös eduskunnan tuki.

Herr talman! Den grundläggande frågan är om det är fördelaktigare för Finland att tillsammans med de övriga Efta-länderna delta i förhandlingarna om skapandet av ett europeiskt ekonomiskt område eller om Finland borde lämna sig utanför förhandlingarna och gå in för andra lösningar. Detta grundläggande avgörande bör fattas nu. Regeringen är redo till förhandlingar och anser det viktigt att få riksdagens stöd.

Varsinainen neuvotteluvaihe on vasta edessä. Sen vuoksi on korostettava, ettei hallitus ole tässä tiedonannossa pitänyt mahdollisena määritellä yksityiskohtaisesti kantaansa neuvotteluissa esille tuleviin lukuisiin kysymyksiin. Näitä samoja kysymyksiä ja hallituksen perussuhtautumista niihin on selostettu varsin perusteellisesti vuosi sitten annetussa selonteossa. Olisikin ehkä hyvä

seurata ja lukea molempia hallituksen laajoja informaatiopaketteja rinnan toistensa kanssa, koska ne toisiansa täydentävät.

Tästä eteenkinpäin hallitus lähtee toiminnassaan siitä, että eduskuntaa informoidaan aina tarpeen vaatiessa, uutta tapahtuessa, neuvottelujen kuluessa. Seuraavaksi annetaan ensi vuoden puolella selonteko, joka tekee valiokuntakäsittelyn mahdolliseksi. Hallitus on siis valmis jatkossakin antamaan eduskunnalle ja eri valiokunnille kaiken tarvittavan tiedon. Eräät valiokunnat ovat myös aivan oikein osoittaneet esimerkillistä omaaloitteisuutta ja aktiivisuutta perehtymällä kukin omalla alueellaan syvällisesti yhdentymiskehitykseen. Hallitus lähti alun perin siitä, että poliittinen seuranta tapahtuisi yksinomaan eduskunnassa, mutta nyt voin ilmoittaa, että tarkoituksena on myöskin kutsua poliittisten puolueiden edustajat perustettuun integraationeuvottelukuntaan.

Efta-maiden ja Euroopan yhteisön monenkeskinen yhteistyö perustuu Luxemburgin julistukseen vuodelta 1984. Jo silloin asetettiin tavoitteeksi eurooppalainen talousalue. Voidaankin kysyä, miksi Luxemburgin prosessi ei sitten ole riittävä. Miksi on ryhdyttävä kokonaisvaltaisesti käsittelemään paljon useampia asioita kuin tähän asti, jolloin tulevat esiin sellaisetkin seikat ja asiat, jotka meille kenties eivät ole yhtä myönteisiä kuin esimerkiksi vain tavarakaupan esteiden purkaminen?

Tähän vastaan toteamalla, että Efta-maiden tavoitteet ovat Luxemburgin prosessissa monin osin jääneet toteutumatta. Keskustelussa on esitetty, että integraatiokehityksestä olisi valittava vain meille hyödyllisiä asioita. Tämä ei tietenkään ole neuvotteluissa mahdollista. Rusinapullateoria ei suinkaan toimi Efta-maiden hyväksi, niin kuin on haluttu uskoa ja ehkä toivoakin. Käytännössä EY taloudellisesti vahvempana osapuolena on Luxemburgin prosessissa pitkälti määrännyt, mitkä asiat otetaan käsittelyyn ja mitkä jäävät odottamaan parempia aikoja. Tämä kokemus on myötävaikuttanut sen käsityksen yleistymiseen, että vain jäsenyys Euroopan talousyhteisössä pystyisi riittävästi turvaamaan Efta-maiden edut tässä kehityksessä. Niin kuin tiedetään, Itävalta onkin jo viime kesänä esittänyt anomuksen liittymisestä EY:hyn ja siis sen jäseneksi.

Herra puhemies! Ydinkysymys onkin, mi-

ten voidaan nykyistä tehokkaammalla tavalla toteuttaa yhteisesti asetettu tavoite eurooppalaisesta talousalueesta. Sen muodostaminen on käynyt entistäkin tarpeellisemmaksi ja kiireellisemmäksi EY:n nopeutettua ja syvennettyä omaa integraatiotaan. Sellainen uhka on voimistunut, ettei Efta — EY-yhteistyössä ilman aiempaa kiinteämpää suhdetta pystytäkään turvaamaan rinnakkaista kehitystä EY:n sisämarkkinakehityksen kanssa.

Herr talman! Den centrala frågan är hur man på ett effektivare sätt än hittills skall kunna förverkliga det europeiska ekonomiska området som är det gemensamt uppställda målet. Förverkligandet av området har blivit ännu nödvändigare och mera brådskande till följd av att EG accelerat och fördjupat sin interna integration.

Hotet att en utveckling som sker parallellt med förverkligandet av EG:s inre marknad inte kan säkerställas inom Efta-EG-samarbetet utan ett fastare samarbetsförhållande har blivit starkare.

Suomelle ja muille Efta-maille on tärkeätä, että ne voivat välttää syrjinnältä ja turvata tasavertaisen kohtelun yrityksilleen ja kansalaisilleen yhdyntävässä Länsi-Euroopassa. Tältä pohjalta tulisi päästä järjestelyyn, jolla taataan osapuolten oikeuksien ja velvoitteiden tasapaino.

Herra puhemies! Virkamiesselvityksissä on korostunut, että ns. neljä vapautta ja niihin liittyvä yhteistyö muodostavat kokonaisuuden, jonka eri osa-alueet eivät ole toisistaan irrotettavissa. Voidaan myös kysyä, vastaisiko kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääminen joillakin talouden aloilla jättämällä eräät sektorit tämän ulkopuolelle kansantaloutemme ja yhteiskunnallisen kehityksemme etuja. Vapaakaupparatkaisumme 60- ja 70-luvulta perustuivat siihen, että koko teollisuutemme saatettiin kansainvälisen kilpailun piiriin eikä vain niitä osia, joiden arveltiin parhaiten pystyvän kilpailuun vastaamaan.

Näiden ratkaisujen yhteydessä esiintyi eduskunnassakin runsaasti epäilyjä siitä, onko näin kokonaisvaltainen lähestymistapa Suomelle mahdollinen tai hyvä ratkaisu. Kokemuksemme kuitenkin osoittavat, että eteneminen laaja-alaisesti koitui kansantaloutemme eduksi. Olemme nähneet, että ne

taloutemme sektorit, jotka ovat toimineet ja toimivat ulkoiselta kilpailulta suljetussa toimintaympäristössä, ovat myös olleet tehotomia ja niiden kustannukset mm. kuluttajille suurimmat. Miksi emme siis nytkin voisi seurata mukana tärkeimmän taloudellisen toimintaympäristömme ulottaessa esteiden purkamisen entistä laajemmalle pohjalle? Siinä on meille myös suuri mahdollisuus.

Herra puhemies! Tulevan Ees-järjestelyn taloudellisia ja muita vaikutuksia arvioitaessa on lähdettävä siitä, että sillä luodaan vain yleiset puitteet, joiden avulla voidaan turvata tasavertaiset lähtökohdat muiden maiden kanssa. Näin luotavat puitteet antaisivat meille entistä paremman mahdollisuuden turvata myönteisen talouskehityksen jatkumisen, reaalityöjien kohoaminen, korkea työllisyys, sosiaaliturvan paraneminen ja voimavarat ympäristöstä huolehtimiselle. Jatkossakin omat sisäiset toimenpiteemme ja talouden hoito ovat ratkaisevia tekijöitä kilpailuamme ja koko hyvinvointimme kehityksen kannalta.

Herr talman! Då man bedömer de ekonomiska och övriga verkningarna av ett kommande Ees-arrangemang bör man komma ihåg att arrangemanget endast skapar de allmänna betingelserna, med hjälp av vilka vi kan försäkra oss om samma utgångsläge som de övriga länderna.

Ett sådant utgångsläge skulle ge oss bättre möjligheter än tidigare att säkra en fortsatt gynnsam ekonomisk utveckling, ökade realinkomster, hög sysselsättningsnivå, förbättrat socialskydd och resurser för att bevara miljön. Våra interna åtgärder och skötseln av ekonomin är fortsättningsvis avgörande faktorer med tanke på vår konkurrensställning och på hur vårt välstånd utvecklas.

Euroopan maiden taloudellisen vuorovaikutuksen syveneminen heijastuu väistämättä myös talouspolitiikan sisältöön ja mahdollisuuksiin. Hallituksen tarkoituksena on voimistaa tätä koskevaa selvitystyötä ja liittää se integraatiovalmisteluiden kiinteäksi osaksi. Matala inflaatio ja tasapainoinen vaihtotase nousevat entistä keskeisimmiksi talouskehityksen reunaehdoiksi ja tavoitteiksi. Erot muihin Ees-maihin eivät saa muodostua yhtä suuriksi kuin nyt. Talouspolitiikan vaatimustaso kasvaa. Työllisyyspyrkimystä on edistet-

tävä tilanteessa, jossa tulee turvata niin alhainen inflaatio kuin tasapainoinen vaihtotasekin. Tässä tilanteessa säästämisen ylläpitäminen ja rohkaiseminen korostuu. Investointien kohdentuminen tulee tärkeämmäksi kansantalouteen vaikuttavaksi tekijäksi kuin investointien taso, jota meillä on perinteisesti pidetty erittäin keskeisenä. Viime vuosikymmenellä säädetyn suhdannepoliittisen erityislainsäädännön vaikutukset ja tarkistamistarpeet olisi kiireellisesti selvitettävä ottaen huomioon mm. rahoitusmarkkinoilla tapahtuneet ja tapahtumassa olevat muutokset sekä integraatiokehityksen asettamat uudet vaatimukset.

Kilpailulainsäädäntöämme on vastikään uudistettu, ja hallitus on juuri sopinut uusista toimista kilpailun edistämiseksi. Kokeuksemme uudistetusta kilpailulainsäädännöstämme ovat olleet myönteisiä, ja tällä tiellä on tarkoitus jatkaa. Syvenevän integraatiokehityksen asettamat talouspoliittiset haasteet edellyttävät niin ikään elinkeinopoliittikan tuntuvaan liberalisointia sekä kykyä vastata kovenemaan ja kaikille aloille ulottuvaan kilpailuun.

Työvoiman kansainvälisen liikkuvuuden edellytysten lisääminen korostaa työvoimapolitiikan merkitystä sen lisäksi, että työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen auttaa inflaatio- ja vaihtotasepyrkimyksissämme. On ilmeistä, että työympäristöpolitiikan aktivoiminen voisi siten tuoda talouspolitiikkaan sellaisia uusia keinoja ja mahdollisuuksia, jotka soveltuisivat hyvin muuttuvaan entistä markkinasuuntautuneempaan taloudelliseen ympäristöön.

Herra puhemies! Nyt tehdyt selvitykset ovat osoittaneet, että asetetut tavoitteet ovat parhaiten saavutettavissa ottamalla neuvotteluiden pohjaksi EY:n voimassa olevat määräykset ja niiden vakiintunut tulkinta siltä osin kuin ne kuuluvat Ees:n piiriin. Tämä tarkoittaisi sitä, että Efta-maiden ja EY:n sekä Efta-maiden keskinäiset suhteet perustuisivat sisällöltään ja vaikutuksiltaan samanlaisille säännöille, jotka ovat voimassa EY:ssä. Näin Efta-maat pääsisivät osallisiksi EY:n sisämarkkinoiden eduista.

EY:n lainsäädäntö sisältää määräyksiä monilta sellaisilta taloudellisen toiminnan aloilta, jotka Efta-maissa eivät ole yhtä pitkälti lainsäädännöllä säädeltyjä. Yhteisömääräysten on lukuisista eroista huolimatta

kuitenkin havaittu yleiseltä sisällöltään olevan saman suuntaisia Efta-maiden vastaavan lainsäädännön kanssa. Yhtenäisen talousalueen luonteeseen kuuluu, että kyseessä olevalla alueella toimitaan samanlaisten sääntöjen varassa. Vain tällä tavalla voidaan turvata yhdenvertainen kohtelu ja välttää erilaisista määräyksistä aiheutuvat esteet ja mahdollinen syrjintä.

Ees-sopimuksen tekeminen tältä pohjalta merkitsisi, että niin Suomen kuin muidenkin Efta-maiden lainsäädäntöä jouduttaisiin monessakin asiassa muuttamaan. Mutta haluan korostaa, asioita on ehdottomasti tarkasteltava kokonaisvaltaisesti. Kokonaisuuteen saattaa sisältyä myöskin sellaista, jota emme itse toteuttaisi, jos meillä asiaa harkittaisiin erillisenä kysymyksenä.

Tähän tulee tehdä tärkeä reunahuomautus. EY:n lainsäädäntö, joka monella alalla olisi tulevan sääntelyn lähtökohta Ees-sopimuksen kattamilla alueilla, on Länsi-Euroopan taloudellisesti merkittävimpien valtioiden lainsäädäntöä. Tämä lainsäädäntö kokonaisuutena tarkasteltuna on edistänyt EY-maiden elintason nousua merkittävästi. Samalla kiinnostus myös EY:n tasolla kansalaisten aseman huomioimiseen esimerkiksi sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvissä kysymyksissä on lisääntynyt voimakkaasti. Tämän vuoksi on todennäköistä, että Ees tulevaisuudessa edistäisi sekä elinkeinoelämän suotuisaa kehitystä että yksittäisten kansalaisten etuja.

Tässä vaiheessa, kun edes neuvotteluja ei ole aloitettu, ei tietenkään voida esittää tarkempia arviointeja siitä, missä määrin osallistuminen eurooppalaiseen talousalueeseen edellyttää eduskunnan toimivaltaan kuuluvien, voimassa olevien säännösten muuttamista. On välttämätöntä, että eduskunnalle varataan riittävästi aikaa käsitellä näiden säännösten muuttamista, jos sopimus eurooppalaisesta talousalueesta tehdään.

Hallitus tulee neuvotteluissa pyrkimään ensisijaisesti yhteisiin ratkaisuihin. Poikkeukset sinänsä eivät voi olla neuvottelutavoite, eikä mahdollisimman pitkä luettelo poikkeuksista ole osoitus siitä, että neuvotteluissa olisi onnistuttu hyvin. Luonnollinen lähtökohta on, että yhteisten ratkaisujen piiriin saadaan mahdollisimman laajalti asioita. Milloin osoittautuu tarpeelliseksi, hallitus neuvottelee erityisjärjestelyistä, jotka ovat

välttämättömiä perustavaa laatua olevien kansallisten etujemme turvaamiseksi. On lähdeittävä siitä, että poikkeuksia tai siirtymäjärjestelyjä tulee olemaan vain vähän. EY:n nykyisen puheenjohtajamaan Ranskan presidenttiä Francois Mitterandia lainatakseni: "Ei voida kuvitella, että Ees-sopimus Efta-maiden osalta olisi vain luettelo poikkeuksia." Älköön kukaan kuitenkaan luulko, ettei hallitus pitäisi kiinni perustavaa laatua olevista edustamme neuvotteluissa. (Ed. Viro-lainen: Pitääkö meidän pelätä?)

Herra puhemies! Kun Länsi-Euroopan maissa kehitetään uusia sääntöjä, ne vaikuttavat siihen ympäristöön, jossa me toimimme, ja meidän on joka tapauksessa sovittauduttava tavalla tai toisella uusiin tilanteisiin ja uusiin sääntöihin. Jättäytymällä yhteistyön ulkopuolelle jää ainoaksi keinoksi yksipuolinen sopeutuminen ja reagoiminen siihen, mitä muut tekevät. Osallistuminen yhdessä muiden Efta-maiden kanssa yhteisiin järjestelyihin antaa meille mahdollisuuden olla vaikuttamassa niihin uusiin sääntöihin, jotka joka tapauksessa ulottavat vaikutuksensa meihin. Hallitus katsoo, että sen lisäksi, että vaikutusmahdollisuuksiemme lisääminen on meidän etujemme mukaista, on Suomella, Pohjoismailla ja Efta-ryhmällä paljon annettavaa siinä työssä, jossa kehitetään yhteisiä, yhteiskunnan toimintapuitteita koskevia sääntöjä koko läntiseen Eurooppaan.

Herra puhemies! Suomen osallistuminen Ees-prosessiin ja sitä kautta tulevien yhden-tymiskehitykseen liittyvien sääntöjen kehittämiseen asettaa suuria ja monessa suhteessa uusia haasteita Suomen lainsäädäntötyölle. Tulevan lainsäädännön sisällön lisäksi meidän tulee pohtia myös tapaa, jolla säännöksiä vastaisuudessa luodaan. Keskeisimpiä kysymyksiä on se, miten tulevaisuudessa turvataan eduskunnan tehokas myötävaikutus uuden Ees-lainsäädännön syntyyn ja kehitykseen. Ees-lainsäädännön voi olettaa merkitsevän tulevaisuudessa ehkä hyvinkin nopeaa valmistelutyötä ja päätöksentekoa Ees:n toimielimissä. Suomi ja muut Efta-maat joutuvat myös punnitsemaan Ees-tasolla tapahtuvan päätöksenteon ja valtion sisäisen päätöksenteon välistä suhdetta. Efta-maiden tulee kyetä omaksumaan ja saattamaan voimaan yhdessä sovittuja Ees-normeja samassa aikataulussa, mihin EY vastaavasti pystyy.

Herr talman! Finlands deltagande i Ees-processen och därmed i utvecklandet av till integrationen hörande stadganden ställer det finska lagstiftningsarbetet inför stora och i många avseenden nya utmaningar.

Förutom innehållet i lagstiftningen bör vi också dryfta på vilket sätt nya föreskrifter skapas i framtiden. En av de centrala frågorna är hur vi i framtiden skall trygga riksdagens effektiva medverkan i skapandet och utvecklandet av ny Ees-lagstiftning. Ees-lagstiftningen kan i framtiden antas innebära ett mycket snabbt beredningsarbete och beslutsfattande i Ees-organen. Finland och övriga Efta-länder måste överväga hur sambandet mellan beslutsfattandet på Ees-nivå och det nationella beslutsfattandet skall utformas. Efta-länderna bör kunna anta och införa gemensamt godkända Ees-normer med samma tidtabell som EG förmår göra det.

Jonkin asteiseen sitovaan päätöksentekoon Ees-tasolla ehkä lainsäädännönkin alaan kuuluvissa kysymyksissä on jatkossa tarpeen varautua. Lisäksi sellaiset Ees-muodossa tehdyt päätökset, jotka edellyttävät lainsäädäntötoimenpiteiden muodossa tapahtuvaa voimaan saattamista Suomessa, voivat edellyttää voimaan saattamiselle verraten tiukkoja aikatauluja. Mikäli Ees-ratkaisu syntyy hahmotellulta pohjalta, mikä suinkaan ei ole vielä varmaa, uskon että nämä kysymykset saattavat merkitä uusien työskentelytapojen tarvetta sekä eduskunnassa että eduskunnan ja hallituksen välisessä yhteistyössä verrattuna siihen, miten kansainvälisiä sopimusasioita nykyisin hoidetaan.

Tämän johdosta olisi sekä EY:n kanssa käytävissä jatkokeskusteluissa että myös eduskunnan sisällä pohdittava perusteellisesti kysymystä, miten eduskunnan myötävaikutus voidaan turvata ennen kuin asioita on lopullisesti päätetty Ees-tasolla. Tämän pohdinnan täytyy kaikkien siihen osallistuvien taholta olla ennakkoluulotonta. Jatkokeskusteluissa tulee erityisesti ajatella eduskunnan valiokuntalaitoksen asemaa sekä eduskunnan ja hallituksen tulevia rooleja Ees-normeista neuvoteltaessa ja niitä voimaan saatettaessa.

Lainsäätäjän tehtävää täydentää välittömällä tavalla hallintoelinten ja tuomiois-tin-

ten harjoittama lainkäyttö. Yksityisen henkilön, yhteisön tai yrityksen oikeudet turvataan soveltamalla lakeja oikealla tavalla. Kansainvälisenkin yhteistyön piirissä oikeusvarmuus voidaan taata parhaiten luomalla yhteisten normien ja määräysten soveltamista koskevat valvonta- ja riitojen ratkaisumennettelyt. Hallituksen tiedonannossa on mainittu uuden Ees-tuomioistuimen perustamisen mahdollisuus. Alustavien kaavailujen mukaan tuomioistuin voisi ratkaista sopimusmaiden välisiä riitoja ja antaa ennakkolausuntoja Ees-oikeuden oikeasta tulkinnasta kansallisen tuomioistuimen pyynnöstä vireillä olevassa jutussa. Tällaisen tuomioistuimen edellytyksenä on pidettävä sitä, että Efta-maat ovat siinä edustettuina. Pidän Ees-tuomioistuimen perustamisen mahdollisuutta sinänsä luonnollisena osana sitä hallintokoneistoa, minkä 18 maata kattava yhtenäinen eurooppalainen talousalue edellyttää toimiakseen sille asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Pohjoismaisena kansainvälisten velvoitteidensa täyttämistä huolehtivana oikeusvaltiona Suomi voi aktiivisesti osallistua näihin pyrkimyksiin.

Herra puhemies! Virkamiestason selvitystyö saatiin aikataulun mukaan päätökseen lokakuun lopulla, ja asia on nyt siirtynyt poliittiseen käsittelyyn niin meillä kuin muissa Efta-maissa. Efta-maat ovat jo lokakuun lopulla epävirallisessa ministerikokouksessa esittäneet alustavan myönteisen arvion kartoitustyön tuloksista. Niiden mielestä on olemassa riittävä pohja neuvotteluvaiheen aloittamiselle. Myös EY:ssä on komissio viime viikon lopulla esittänyt jäsenmaille raporttinsa. Komission keskeinen johtopäätös on, että virkamiesselvityksissä on löydetty riittävä pohja sille, että voidaan harkita neuvottelujen aloittamista EY:n ja Efta-maiden välillä eurooppalaisen talousalueen luomisesta.

Herra puhemies! On korostettava, että eurooppalainen talousalue on rakennettava avoimeksi. Sen tulee täydentää laajempia pyrkimyksiä kaupan vapauttamiseen ja yhteistyön lisäämiseen. Eurooppalainen talousalue olisi omiaan lisäämään Efta-maiden kykyä tähän yhteistyöhön. Näin luodaan mahdollisuuksia lisääntyvään yhteistyöhön myös Itä-Euroopan maiden kanssa, mikä on erityisesti Suomelle tavattoman tärkeä näkökohta. Olemmekin puolestamme valmiita

myönteiseen ja avoimeen dialogiin Itä-Euroopan maiden kanssa.

Herr talman! Det bör understrykas att det europeiska ekonomiska området skall byggas öppet. Det bör komplettera vidare strävanden att liberalisera handeln och utöka samarbetet. Ett europeiskt ekonomiskt område skall öka Efta-ländernas förmåga till sådant samarbete. På så sätt skapas möjligheter till ökat samarbete också med de östeuropeiska länderna som är så viktiga för Finland. Vi för vår del är redo till en positiv och öppen dialog.

Herra puhemies! Täällä kohta käynnistyvän keskustelun kuluessa useat ministerit tulevat käsittelemään oman hallinnonalansa tematiikkaa integraation näkökulmasta.

Lopuksi, herra puhemies, toistan vielä peruskysymyksen: Onko Suomelle edullisempaa osallistua yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neuvotteluihin eurooppalaisen talousalueen luomisesta vai jättäytyä niistä pois ja hakea muita ratkaisuja? Tämä perusratkaisu on tehtävä nyt. Hallitus on valmis neuvotteluihin, ja sen mielestä on tärkeätä saada asialle eduskunnan tuki.

Herra puhemies! Tämä puhe on käännetty kokonaisuudessaan myös ruotsiksi. Pyydän, että se liitetään eduskunnan pöytäkirjoihin.

Ministeri Salolaisen puhe on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Herr talman! Europa har under den senaste tiden upplevt en snabb och vidsträckt utveckling. Över vår kontinent blåser en förändringarnas vind som strävar att bryta ner föråldrade strukturer och att skapa förutsättningar för nytt samarbete. Europa håller på att lämna stagnationens tidsperiod bakom sig och förbereder sig för att möta framtidens utmaningar. I Europa har hoppet om ett bredare samarbete mellan folken vaknat till liv. Utvecklingen har varit häpnadsväckande snabb och genomgripande och den pågår fortfarande. De senaste veckornas händelser ger emellertid anledning till stor försiktighet då man förutspår framtiden.

I Europeiska gemenskaperna fortsätter utvecklingen mot de mål som uppställdes för snart fyra årtionden sedan. En verklig inre marknad tar form enligt den plan som

fastställdes för fyra år sedan. Vi har skäl att utgå från att den förverkligas. Gemenskaperna har också avancerat på andra områden inom samhällslivet, vilka kompletterar skapandet av den inre marknaden och man har tillfört den ekonomiska integrationsutvecklingen en social dimension. Samarbetet i politiska och säkerhetspolitiska frågor har ökat. Europeiska gemenskaperna står idag närmare en ekonomisk och politisk union än någonsin tidigare.

I de östeuropeiska länderna pågår en aldrig skadad utveckling i form av ekonomiska och politiska reformer. Den skapar grunden för ett vidare och djupare samarbete mellan alla europeiska länder. Utvecklingen som förstärkts under den senaste tiden återspeglar sig i dessa länders relationer till såväl Europeiska gemenskaperna som till Efta-länderna. De som haft mest skyndsamt har redan t.o.m. börjat tala om att de östeuropeiska länderna skulle bli medlemmar i EG eller Efta. Detta anser jag vara klart förhastat. Både medlemskap, associering och frihandelsrelationer förutsätter att ekonomin och utrikeshandeln har en sådan struktur och öppenhet som dessa länder inte ännu har uppnått. Det är ännu för tidigt att bedöma hur långt in i framtiden denna situation ligger. För att undvika kaos vid förnyandet av den ekonomiska strukturen krävs att man går fram behärskat och stegvis. Jag vill konstatera, att Finland för sin del ställer sig positivt till att Efta inleder en dialog med dessa länder för att finna nya samarbetsformer.

Strävandena att skapa ett europeiskt ekonomiskt område håller på att intensifieras mellan Efta-länderna och Europeiska gemenskaperna. Genom att stärka och fördjupa samarbetet och genom att undanröja gränshinder på bred front vill man uppnå en enhetlig stormarknad och skapa grunden för ett vidsträckt och mångsidigt umgänge och växelverkan också i bl.a. sociala, forsknings- och utbildnings- samt kulturfrågor.

Herr talman! Det meddelande som statsrådet nu ger till riksdagen är en uppföljning av den redogörelse som gavs för drygt ett år sedan och den omfattande och mångsidiga debatt som här fördes. Efter detta har i den västeuropeiska integrationsutvecklingen för vår del skett en viktig kvalitativ förändring. Samarbetet som gått fram stegvis, fråga för

fråga och sektor för sektor är nu inriktat på att finna en helhetslösning.

Mellan Efta-länderna och Europeiska gemenskapen strävar man nu till ett omfattande avtalsarrangemang för skapandet av ett europeiskt ekonomiskt område (European Economic Space, Ees). Avsikten är att på en gång avtala om möjligast fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer och om ökat samarbete på ett antal andra samhällsområden. Med hjälp av den mekanism för beslutsfattande som skapas genom avtalet avser man att i fortsättningen komplettera det europeiska ekonomiska området genom beslut som bereds och fattas gemensamt av alla 18 länder. Situationen har förändrats och den kräver att Finland fattar avgöranden, vilka avsevärt påverkar vår ställning.

Herr talman! Regeringens meddelande består av två huvudavsnitt. För det första innehåller det en redogörelse för utredningarna som gjorts på tjänstemannanivå beträffande avtalet om ett europeiskt ekonomiskt område. För det andra innehåller meddelandet regeringens ståndpunkt till planen och den handlingslinje som regeringen ämnar följa under de kommande månaderna. Skapandet av det europeiska ekonomiska området är utan tvivel en av de största och viktigaste frågorna som vi har ställts inför på handelspolitikens område. Det är emellertid inte endast fråga om handelspolitik utan om en målsättning vars verkningar för Finland är synnerligen vittgående och mångsidiga. Genom att i detta skede lämna sin handlingslinje till riksdagens övervägande önskar regeringen få höra riksdagens hållning till handlingslinjen.

Herr talman! Den grundläggande frågan är om det är fördelaktigare för Finland att tillsammans med de övriga Efta-länderna delta i förhandlingarna om skapandet av ett europeiskt ekonomiskt område eller om Finland borde lämna sig utanför förhandlingarna och gå in för andra lösningar. Detta grundläggande avgörande bör fattas nu. Regeringen är redo till förhandlingar och anser det viktigt att få riksdagens stöd.

Det egentliga förhandlingsskedet är ännu framför oss. Därför bör det betonas, att det inte har varit möjligt för regeringen att i detta meddelande i detalj slå fast sin ståndpunkt i de talrika frågor som uppstår vid förhandlingarna. För dessa frågor och för

regeringens grundinställning till den har redogjorts ingående i den redogörelse som gavs för ett år sedan. Därför vore det kanske skäl att läsa de två omfattande informationspaketet jämsides med varandra.

Även i sin fortsatta verksamhet utgår regeringen från att riksdagen under förhandlingarnas gång vid behov informeras. Härnäst kommer man att efter årsskiftet ge en redogörelse, vilken möjliggör utskottsbehandling. Regeringen är alltså beredd att ge riksdagen och de enskilda utskotten all den information som de behöver. Vissa utskott har på ett föredömligt sätt visat prov på initiativförmåga och aktivitet genom att de vart och ett inom sitt område ingående fördjupat sig i integrationsprocessen. Regeringen utveck urprungligen ifrån att den politiska uppföljningen enbart sker i riksdagen, men nu kan jag meddela att avsikten är att kalla även representanter för de politiska partierna till den grundade integrationsdelegationen.

Det multilaterala samarbetet mellan Eftaländerna och Europeiska gemenskaperna grundar sig på Luxemburgdeklarationen från år 1984. Redan då uppställdes det europeiska ekonomiska området som mål. Man kan fråga sig varför Luxemburg-processen inte räcker till. Varför är det nödvändigt att gå över till att på ett övergripande sätt behandla många fler frågor än hittills, varvid man kommer in också på sådana frågor som för oss kanske inte ter sig lika positiva som t.ex. avvecklingen av hindren för varuhandeln.

Som svar på detta önskar jag konstatera, att Eftaländernas målsättning till många delar inte förverkligats i Luxemburg-processen. I debatten har sagts att vi i integrationsprocessen borde ta endast de delar som är nyttiga för oss. Detta är självfallet inte möjligt i förhandlingarna. "Russinblockningsteorin" tjänar inte alls Eftaländernas intressen såsom man har velat tro och kanske t.o.m. hoppas. I Luxemburg-processen har EG som den ekonomiskt starkare parten i praktiken i stor utsträckning kunnat bestämma vilka frågor har tagits till behandling och vilka har fått anstå i väntan på bättre tider. Denna erfarenhet har bidragit till att det har blivit en allmän uppfattning att endast ett medlemskap i EG i tillräcklig mån tillgodoser Eftaländernas intressen i

integrationen. Som vi vet har Österrike redan senaste sommar lämnat in sin ansökan om medlemskap i EG.

Herr talman! Den centrala frågan är hur man på ett effektivare sätt än hittills skall kunna förverkliga det europeiska ekonomiska området som är det gemensamt uppställda målet. Förverkligandet av området har blivit ännu nödvändigare och mera brådskande till följd av att EG accelerat och fördjupat sin interna integration. Hotet att en utveckling som sker parallellt med förverkligandet av EG:s inre marknad inte kan säkerställas inom Efta — EG-samarbetet utan ett fastare samarbetsförhållande har blivit starkare.

För Finland och de övriga Eftaländerna är det viktigt, att de kan undgå diskriminering och säkerställa en jämbördig behandling av sina företag och medborgare i ett integrerat Västeuropa. Med detta som utgångspunkt bör man eftersträva ett arrangemang, som garanterar en balans mellan parternas rättigheter och skyldigheter.

Herr talman! Tjänstemannautredningarna har betonat, att de s.k. fyra friheterna och därtill hörande samarbete bildar en helhet, vars olika delområden inte kan lösas från varandra. Man kan också fråga sig, huruvida en ökad internationell växelverkan endast på några ekonomiska delområden samtidigt som vissa andra områden lämnas utanför, skulle motsvara våra intressen vad vår nationalekonomiska och samhällseliga utveckling beträffar. Våra frihandelsavgöranden på 1960- och 1970-talen baserade sig på att låta hela vår industri bli föremål för internationell konkurrens och inte vara de delar av industrin som antogs bäst kunna svara på konkurrensen.

I samband med dessa avgöranden fanns det även i riksdagen många som tvivlade på att en så "övergripande" lösning vore möjlig eller bra för Finland. Våra erfarenheter visar emellertid, att valet att gå fram på bred bas har varit till fördel för vår nationalekonomi. Vi har kunnat konstatera, att de ekonomiska sektorer som har verkat och verkar i en omgivning som är skyddad mot yttre konkurrens har varit ineffektivare och kostnaderna har varit högre bl.a. för konsumenterna. Varför skulle vi alltså inte även nu kunna vara med när man inom vårt viktigaste ekonomiska verksamhetsområde avvecklar

hindren på en allt bredare bas. Där har vi också en stor chans!

Herr talman! Då man bedömer de ekonomiska och övriga verkningarna av ett kommande Ees-arrangemang bör man komma ihåg, att arrangemanget endast skapar de allmänna betingelserna, med hjälp av vilka vi kan försäkra oss om samma utgångsläge som de övriga länderna.

Ett sådant utgångsläge skulle ge oss bättre möjligheter än tidigare att säkra en fortsatt gynnsam ekonomisk utveckling, ökade realinkomster, hög sysselsättningsnivå, förbättrat socialskydd och resurser för att bevara miljön. Våra interna åtgärder och skötseln av ekonomin är fortsättningsvis avgörande faktorer med tanke på vår konkurrensställning och på hur vårt välförhållande utvecklas.

Fördjupandet av den ekonomiska växelverkan mellan de europeiska länderna avspeglar sig oundvikligen också i den ekonomiska politikens innehåll och möjligheter. Regeringens avsikt är att förstärka utredningsarbetet i denna fråga och inlemma den som en fast del av integrationsförberedelserna. Låg inflation och jämvikt i bytesbalansen framstår som allt viktigare förutsättningar och mål för den ekonomiska utvecklingen. Skillnaderna till övriga Ees-länder får inte bli lika stora som de är nu.

Kraven på den ekonomiska politiken blir högre. Strävan till full sysselsättning bör främjas i en situation där både låg inflation och jämvikt i bytesbalansen bör tryggas. I den här situationen framhävs betydelsen av att uppehålla och ytterligare uppmuntra sparandet. Inriktningen av investeringarna blir en viktigare på nationalekonomin inverkan de faktor än investeringsnivån i sig själv, vilken hos oss enligt tradition har ansetts vara viktigt. Verkningarna och behovet av granskning av den konjunkturpolitiska särlagstiftning som antogs under förra decenniet borde i skyndsam ordning utredas. Härvid bör de förändringar som har skett och håller på att ske på finansieringsmarknaden beaktas liksom också de nya krav integrationsutvecklingen ställer.

Konkurrenslagstiftningen har för en tid sedan förnyats och regeringen har nyligen kommit överens om ytterligare nya åtgärder för att främja konkurrensen. Erfarenheterna av vår förnyade konkurrenslagstiftning har varit positiva och avsikten är gå vidare på

denna väg. De ekonomisk-politiska utmaningar den fördjupade integrationsutvecklingen ställer förutsätter också en betydande liberalisering av näringspolitiken och även en förmåga att svara på den allt hårdare konkurrensen som omfattar alla områden.

De ökade förutsättningarna för internationell rörlighet av arbetskraften framhäver arbetskraftspolitikens betydelse. Vid sidan av den medverkar en bättre fungerande arbetsmarknad till att bekämpa inflationen och utjämna bytesbalansen. Det är uppenbart att en aktivering av arbetsmiljöpolicen kan tillföra den ekonomiska politiken sådana nya medel och möjligheter som kunde lämpa sig väl för en föränderlig, allt mera marknadsorienterad omgivning.

Herr talman! De utredningar som nu har gjorts visar att de uppställda målen bäst kan nås genom att EG:s föreskrifter och den vedertagna praxis som de gett upphov till i den utsträckning de hör till Ees tas som grund för förhandlingarna. Dethär skulle innebära att förutom relationerna mellan Efta-länderna och EG även de inbördes relationerna mellan Efta-länderna skulle grunda sig på föreskrifter vilka till innehåll och verkan överensstämmer med de regler som är ikraft inom EG. På så sätt skulle Efta-länderna bli delaktiga av de fördelar EG:s inre marknad erbjuder.

EG-lagstiftningen innehåller föreskrifter på ett flertal sådana ekonomiska områden, som i Efta-länderna inte i lika hög utsträckning är reglerade genom lagstiftning. Gemenskapens föreskrifter har trots åtskilliga skillnader ändå till sitt allmänna innehåll befunnits gå i samma riktning som Efta-ländernas motsvarande lagstiftning. Karakteristiskt för ett gemensamt ekonomiskt område är att verksamheten på hela området grundar sig på liknande regler. Bara på detta sätt kan man säkerställa lika behandling och undvika hinder och möjlig diskriminering till följd av olika föreskrifter.

Ett Ees-avtal på denna grund skulle innebära att såväl Finlands som övriga Efta-länders lagstiftning i många hänseenden måste ändras. Men jag vill understryka att dessa frågor bör betraktas som en helhet. I helheten kan ingå också sådant som vi själva inte skulle genomföra ifall frågan hos oss skulle vara föremål för enskilt övervägande.

Här är det skäl att göra en randanmärk-

ning. EG:s lagstiftning, som inom flera områden skulle utgöra utgångspunkten för regleringen av de områden Ees-avtalet skulle täcka är samma lagstiftning som i de ekonomiskt mest betydande västeuropeiska länderna. Denna lagstiftning har som helhet betraktat på ett betydande sätt främjat höjandet av EG-ländernas levnadsnivå. Samtidigt har intresset inom EG för att också beakta medborgarnas ställning till exempel i frågor som hör till den sociala dimensionen ökat betydligt. Därför är det troligt att Ees i framtiden främjar såväl en gynnsam utveckling av näringslivet som enskilda medborgares intressen.

I dethär skedet, när förhandlingarna inte ens har inletts, kan man naturligtvis inte framföra några noggrannare bedömningar av i vilken utsträckning ett deltagande i det europeiska ekonomiska området förutsätter att stadganden som hör till riksdagens behörighetsområden ändras. Det är nödvändigt att riksdagen bereds tillräcklig tid för behandling av ändringar i dessa stdganden i det fall att ett avtal om det europeiska ekonomiska området ingås.

Regeringen kommer i förhandlingarna att sträva efter i första hand gemensamma lösningar. Undantag kan i sig inte vara en förhandlingsmålsättning och en så lång undantagslista som möjligt är inte heller ett uttryck för att man skulle ha lyckats väl i förhandlingarna. Den naturliga utgångspunkten är att de gemensamma lösningarna skall omfatta så många frågor som möjligt. När ett behov föreligger förhandlar regeringen om specialarrangemang, som är nödvändiga med hänsyn till tryggheten av våra grundläggande nationella intressen. Det är skäl att utgå ifrån att undantag eller övergångsarrangemang kommer att begränsa sig till ett fåtal. För att citera EG:s nuvarande ordförandelands, Frankrikes president Francois Mitterand: "man kan inte föreställa sig att ett Ees-avtal för Efta-ländernas del skulle begränsa sig till en förteckning över undantag". Men ingen ska för den skull tro att regeringen inte skulle hålla fast vid våra grundläggande intressen i förhandlingarna.

Her talman! Nya föreskrifter i de västeuropeiska länderna inverkar på vår handlingsmiljö och vi måste i varje händelse på ett eller annat sätt anpassa oss till den nya situationen och de nya reglerna. Om vi

lämnar oss utanför samarbetet kvarstår för oss endast ett alternativ; att anpassa oss ensidigt och att reagera på det andra gör. Genom att tillsammans med övriga Efta-länder delta i gemensamma arrangemang får vi oss möjligheter att medverka till de nya regler som i varje händelse utsträcker sin inverkan till oss. Regeringen anser, att förutom att strävan att öka våra möjligheter att påverka händelseförloppet överensstämmer med våra intressen, har Finland, de nordiska länderna och Efta-gruppen mycket att ge i det arbete där man utvecklar gemensamma regler för samhällets verksamhetsramar i hela Västeuropa.

Herr talman! Finlands deltagande i Ees-processen och därmed i utvecklandet av till integrationen hörande stadganden ställer det finska lagstiftningsarbetet inför stora och i många avseenden nya utmaningar.

Förutom innehållet i lagstiftningen bör vi också dryfta på vilket sätt nya föreskrifter skapas i framtiden. En av de centrala frågorna är hur vi i framtiden skall trygga riksdagens effektiva medverkan i skapandet och utvecklandet av ny Ees-lagstiftning. Ees-lagstiftningen kan i framtiden antas innebära ett mycket snabbt beredningsarbete och beslutsfattande i Ees-organen. Finland och övriga Efta-länder måste överväga hur sambandet mellan beslutsfattandet på Ees-nivå och det nationella beslutsfattandet skall utformas. Efta-länderna bör kunna anta och införa gemensamt godkända Ees-normer med samma tidtabell som EG förmår göra det.

Det är skäl att förbereda sig på någon grad av bindande beslutsfattande på Ees-nivå, möjligen också i frågor som hör till lagstiftningens område. Dessutom kan de Ees-beslut som förutsätter ikraftträdelse i lagstiftningsordning kräva relativt snäva tidtabeller för ikraftträdandet. Ifall ett Ees-avtal nås på den grund som nu lagts, vilket inte alls är klart ännu, tror jag att dessa frågor kan skapa ett behov för nya arbetsmetoder både i riksdagen och i samarbetet mellan riksdagen och regeringen i jämförelse med den procedur internationella avtalsärenden nu följer. Därför borde det både i samband med diskussionerna med EG och i riksdagen övervägas hur riksdagens medverkan kan tryggas innan slutgiltiga beslut har fattats på Ees-nivå. Detta dryftande kräver en för-

domsfri inställning av alla berörda parter. I de fortsatta diskussionerna bör en särskild tanke ägnas riksdagens utskottsfunktion och såväl riksdagens som regeringens kommande roller vid förhandlingar om Ees-normer och deras ikraftträdande.

Lagstiftarens uppgift kompletteras direkt av förvaltningsorganens och domstolarnas lagutövning. Enskild persons, samfunds eller företags rättigheter tryggas genom att lagar tillämpas på ett riktigt sätt. Också i det internationella samarbetet kan rättssäkerheten bäst garanteras genom att skapa en ordning för övervakning av gemensamma normer och föreskrifter och lösning av tvister. I regeringens meddelande nämns möjligheten att grunda en Ees-domstol. Enligt preliminära överväganden kunde domstolen lösa tvister mellan avtalsländerna och ge förhandsutlåtanden om den riktiga tolkningen av Ees-rätten på begäran av nationell domstol i ett anhängiggjort ärende. En förutsättning för skapandet av en sådan domstol är att Efta-länderna är representerade i den. Jag anser möjligheten att grunda Ees-domstolen i sig själv vara en naturlig del av den förvaltningsapparat som det 18 länder täckande gemensamma europeiska ekonomiska området förutsätter för att trygga förverkligandet av de mål som ställts. Som en nordisk rättsstat vilken uppfyller sina internationella förpliktelser kan Finland aktivt delta i dessa strävanden.

Herr talman! Utredningsarbetet på tjänstemannanivå blev klart i enlighet med tidtabellen i slutet av oktober. Saken är nu föremål för politisk behandling såväl hos oss som i de övriga Efta-länderna. Dessa har redan i slutet av oktober vid ett inofficiellt ministermöte preliminärt gett uttryck för en positiv värdering av resultatet av kartläggningsarbetet. Enligt Efta-länderna föreligger en tillräcklig grund för att inleda förhandlingsskedet. Också EG-kommissionen har i slutet av senaste vecka presenterat sin rapport för medlemsländerna. Kommissionens centrala slutsats är att man i tjänstemannautredningen har funnit en tillräcklig grund för att kunna överväga att inleda förhandlingar mellan EG och Efta-ländernas om att skapa ett europeiskt ekonomiskt område.

Herr talman! Det bör understrykas att det europeiska ekonomiska området skall byggas öppet. Det bör komplettera vidare strävän-

den att liberalisera handeln och utöka samarbetet. Ett europeiskt ekonomiskt område skall öka Efta-länderna förmåga till sådant samarbete. På så sätt skapas möjligheter till ökat samarbete också med de östeuropeiska länderna som är så viktiga för Finland. Vi för vår del är redo till en positiv och öppen dialog.

Herr talman! Under den stundande debatten kommer flera ministrar att behandla integrationstematiken inom det egna förvaltningsområdet.

Till slut, herr talman, vill jag ännu upprepa grundfrågan: är det förmånligare för Finland att tillsammans med övriga Efta-länder delta i förhandlingar om ett europeiskt ekonomiskt område eller att lämna sig utanför det och söka andra lösningar. Detta grundläggande avgörande måste fattas nu. Regeringen är redo att inleda förhandlingarna och anser att det är viktigt att få riksdagens stöd för saken.

Ed. Jaakonsaari: Herra puhemies! ”Mikään ei ole ikuista, ei luonnossa eikä ihmiselämässä. Ikuista on vain muutos.” Tämä vuosisadan vaihteen työväenliikkeen teoreetikon August Bebelin ajatus on juuri nyt erittäin ajankohtainen. Euroopan muutos on raju. Jo elämänuskonsa menettänyt Eurooppa on nyt vetämässä henkeä tavalla, jossa ehkä petollisinta olisi näennäinen kaikitietävyys. Rehelliset kysymykset ovat nyt tärkeämpiä kuin valmiiksi vanhentuneet vastaukset. Ikuista on vain muutos ja varmaa on vain se, että paluuta metsän suojaan Impivaaraan ei ole, ja jos olisikin, niin se olisi yhtä tuskallista kuin Turkan veljesten.

Integraatio etenee meistä huolimatta ja meistä riippumatta. Se syrjäänvetäytyvä pelokkuus, jota esimerkiksi Suomen keskusta vähän Koivu ja tähti -linjallaan edustaa, on ymmärrettävää, mutta auttamattoman vanhakantaista ja pysähtynyttä. Veren seisauttaminen johtaa tässäkin asiassa aivokuolemaan.

Integraatioasialla ovat myös erilaiset kynnärpääkapitalistit, jotka haluavat tehdä Suomesta puuhamaan erilaisille koti- ja ulkomaisille keinottelijoille. Integraatiota käytetään jo nyt ja tulevaisuudessa varmasti yhä enemmän kilpenä vaatimuksille ideologisesta peräytymisestä vastuullisen ympäristöpolitiikan, oikeudenmukaisen verotuksen, parem-

man sosiaaliturvan, alueellisen tasa-arvon ja aidon kansalaisdemokratian ihanteista.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää kansainvälistymistä ja Euroopan integraatiota myönteisenä prosessina. Valtioita erottavien muurien murtuminen häivyttää uhkakuvia ja lujittaa rauhaa. Ajatelkaamme: mitä vähemmän rahaa varusteluun ja puolustukseen, sen enemmän voimavaroja ympäristönsuojeluun ja köyhyiden kitkemiseen maailmasta.

Me haluamme olla realistejä ja idealisteja. Euroopan integraatio etenee meistä huolimatta, mutta tällä poliittikosukupolvella, meillä, on mahdollisuus ja velvollisuus taistella integraatiolle ekologinen ja humanistinen sisältö. Tuo messiaaninen vuosi 1992 tähtää talouskasvun voimistamiseen, mutta se ei saa tapahtua luonnontalouden kustannuksella. Sisämarkkinoiden yksi vapaus, työvoiman vapaa liikkuminen, olkoon ihmisten aitoa vapautta eikä ylikansallisten yritysten kilpailukyvyllä välttämätöntä työvoiman liikkuttelua maasta toiseen.

Kenen Eurooppa ja minkälainen Eurooppa, eko-Eurooppa vai kilpailu-Eurooppa, kansalaisten vai kauppapolojen Eurooppa, se on suuri poliittinen taistelukysymys. Se on näin meillä Suomessa ja aivan samalla tavalla koko Euroopassa. Länsi-Euroopassa on thatcherilainen kova oikeisto merkittävä voimatekijä, mutta toisaalta kesäkuussa 1989 pidetyt EY:n parlamenttivaalit olivat erityisen menestykselliset vasemmistolle ja vihreille. Vasemmisto, vihreät sekä radikaalit kansalliset ja vaihtoehtoryhmät ovat enemmistönä uudessa EY:n parlamentissa.

Arvoisa puhemies! Entistä Eurooppaa ei enää ole. Jännittyneen, mutta ennustettavan vastakkainasettelun kaudesta on nyt siirrytty yhteistyöhakuihin, mutta epävarmaan vaiheeseen. Suomen ulkopolitiikalta tämä muutos edellyttää aktiivisuutta ja ennakkoluulottomuutta, jopa mielikuvitusta. Uusi Eurooppa tarvitsee uusia pelisääntöjä. Vuosi sitten sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa kansanedustaja Ilkka-Christian Björklund esitti ajatuksen maaliskuussa 1992 Helsingissä pidettävän Ety-seurantakokouksen järjestämisestä uutena eurooppalaisena huippukokouksena. Ajatus etenee. Suomen hallituksen on syytä lisätä vauhtia sen järjestelyihin niin, että se myös sisällöltään tulee uuden Euroopan katsel-

mukseksi. Joten kaasua, ministeri Paasio!

Suomen liittyminen Euroopan neuvostoon keväällä 1989 ei tapahtunut hetkeäkään liian aikaisin. Nyt Euroopan neuvoston työskentelyyn ja toimintaan osallistuvat neuvostoliittolaiset, unkarilaiset ja puolalaiset parlamentaarikot. Euroopan neuvosto on osoittautunut tärkeäksi kanavaksi vaikuttaa länsieurooppalaiseen kehitykseen ja antanut myös mahdollisuuden edistää yleiseurooppalaista yhteistyötä.

Mihail Gorbatshev Helsingin puhe oli selvääkin selvempi signaali siitä, että vastakkainasettelun aika on todella ohi: koko Eurooppa pyrkii integroitumaan samaan talousalueeseen. Suomi voi puolueettomien ja sitoutumattomien maiden ryhmässä toimia blokkijaon purkamiseksi ja pehmentämiseksi sekä Eftan jäsenenä olla rakentamassa taloudellista siltaa. Realismi kuitenkin juuri nyt edellyttää sitä, että Efta nyt alkavissa neuvotteluissa keskittyy nykyisten jäsentensä suhteiden järjestämiseen EY:n sisämarkkinoihin Ees-järjestelyn puitteissa, mutta tämä ei saa sulkea silmiä kehityksen myötä tulevalta uusilta mahdollisuuksilta.

Kyynikot voivat olla sitä mieltä, että kun Itä-Euroopan muutoksista ei vielä voi olla varma, niihin ei tule reagoida. Suomen etujen mukaista on reagoida ja pyrkiä mieluummin vetämään sosialistisia maita Eftan piiriin kuin torjumaan. Sama koskee suhtautumistamme vastikään Euroopan neuvoston jäsenyyttä hakeneseen Unkariin, joka on eräs perinteinen kontaktimme Sydän-Eurooppaan. Samalla on aktiivisesti kehiteltävä niitä uuden hansaliiton mahdollisuuksia, joita läntinen integraatio ja itäinen perestroika avaavat Itämeren alueella mm. Pohjoismaiden, Baltian ja Saksojen kesken.

Arvoisa puhemies! Tiedonanto — selonteoko, tämä aitosuomalainen menettelytapakiista nosti pintaan todellisen ongelman: Miten järjestää eduskunnan asema ja suomalainen parlamentaarinen päätöksenteko kiihtyvässä kansainvälisessä kanssakäymisessä?

Meidän on ratkaistava parlamentaarinen päätöksenteko kaavailtuihin uusiin Ees-instituiotuihin: Ees-ministerineuvostoon, -sihteeristöön ja -tuomioistuimeen, joiden perustamisesta nyt tullaan neuvottelemaan. Valtiosääntöjuridiset ongelmat on tunnustettava, mutta ne on pystyttävä näkemään myös oikeassa suhteessa haasteeseen. Juuri Suo-

men kaltainen pieni maa tarvitsee vahvoja vastaan avoimet ja selvät, etukäteen sovitut menettelytavat.

Missä määrin ja miten tavaroiden, palvelusten, ihmisten ja pääoman vapaata liikkuvuutta tullaan toteuttamaan — siitä syntyy taatusti kiistoja ja todellisempia kuin tämä meidän tiedonanto — selonteko-kiistamme — ja juuri siksi tarvitaan yhteisiä juridisia normeja ja yhteinen tuomioistuin.

Eduskunnan aseman järjestämisessä tarvitaan uusia työmuotoja, kuten ministeri Salolainen juuri äsken totesi. Miksi emme tekisi ulkoasiainvaliokunnasta supervaliokuntaa, joka jakautuisi esimerkiksi integraatiojaostoon ja kehitysyhteistyöjaostoon. Kansainvälistyminen on kuitenkin niin tärkeä ja olennainen asia, ettei sitä voi jättää edes yhdelle valiokunnalle, vaan kansainvälistymisen tulee läpäistä koko eduskunta kaikkine valiokuntineen samoin kuin sen tulee läpäistä koko yhteiskunta.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä arvosteli vuosi sitten eduskunnalle annettua ulkomaankauppaministeri Pertti Salolaisen johdolla valmisteltua selontekoa yksipuolisesta vuorineuvosnäkökulmasta. Hyvää elämää, hyvää yhteiskuntaa, hyvää maailmaa koskeviin käsityksiimme kuuluvat myös muut arvot kuin raha, tavara ja kilpailu. Siihen kuuluvat ihmis oikeudet, sosiaalinen turvallisuus, puhdas luonto sekä oikeus osallistua päätöksentekoon.

Sosiaalinen ulottuvuus on nyt mukana, mutta ohuesti. Myös EY:ssä sosiaalinen ulottuvuus on aika kapeasti ymmärretty erikoistarjous, jolla työntekijöiden ja työnantajien suhteiden järjestelyin pehmennetään kovan taloudellisen yhdentymisen mukanaan tuomia ongelmia. Tässä Suomella on yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa edessään suuri tehtävä korostaa sellaista perusturvafilosofiaa, jolla perinteinen pohjoismainen hyvinvointipolitiikka myös tulevaisuudessa turvataan.

Ei ole epäilystä siitä, ettei moni vanhakanainen suomalainen työnantaja näkisi juuri nyt ihanaa integraatiounta kreikkalaisesta järjestäytymisestä, puolalaisesta palkkatasosta, jugoslavalaisista tukiaisista, portugalilaisesta työsuojelusta ja nykykiinalaisista johtamistavoista, mutta he ovat menneisyyden miehiä ja menneisyyden yrityksiä. Me voimme myös oppia maailmalta: Länsi-Saksassa

on meitä paremmat osallistumisjärjestelmät, Ranskassa terveellisempi maito ja Kreikassa tiukemmat pakokaasunormit.

Suomalainen kilpailukyky ja suomalainen pärjääminen perustuu jo nyt ja yhä enemmän tulevaisuudessa osaviiniin ihmisiin, ihmisten luovuuteen ja mielikuvitukseen, joka puhjetakseen kukkaan vaatii nykyistä olennaisesti parempia osallistumisjärjestelmiä, aikuiskoulutusta, sapattivapaita, ihmisen arvon ja arvokkuuden tunnustamista ja elämän eheyden näkemistä niin, että jokainen ihminen on tärkeä ja myös ihmisen koko elämä on tärkeä, ei niin että integraation ihmiskuva olisi alle kolmikymppinen salkkumikromies.

Sosiaalinen polkumyynti on torjuttava. EY:n minimistä ei saa tulla Suomen maksimia. Integraatio ei kyllä tässä ole yksioikoinen asia. Jos yhdentyminen vahvistaa talouskasvua, se vahvistaa myös edellytyksiä sosiaaliturvan kehittämiselle. Oma vahva talous on A ja O. Kuten presidentti Koivisto Paasikivi-seurassa totesi: ”Se, joka on taloudessa vahva, sille kuuluu myös poliittista valtaa. Ja kääntäen: joka ei saa talouttaan kuntoon, saa varustautua riippuvuuteen niistä, jotka sen saavat kuntoon!”

Arvoisa puhemies! Suomalainen integraatiovalmistelu ei läpäise kansanvaltatestiä. Myös Ees-neuvotteluja varten kaavailtu järjestely on erittäin virkamieskeskeinen. Viimevuotisen kritiikin seurauksena ammattiyhdistysliikkeen edustusta on noin 150 ihmistä käsittävässä koneistossa lisätty. Herroille kiitos, mutta tämä ei kerta kaikkiaan riitä, kun on kysymys näin suurista poliittisista ja taloudellisista ratkaisuista. Miten laaja kansalaiskeskustelu tehdään mahdolliseksi, halutaanko sitä ylipäättään, miten hankitaan se tieto, jolla satojen direktiivien seurannaisvaikutukset yhteiskuntaelämän eri lohkoilla selvitetään?

Ministeri Salolainen lupasi puolueiden osallistumista integraatiovalmisteluun, että sitä tiivistetään. Se on hyvä, mutta toivottavasti se ei merkitse puolueiden sitomista ikään kuin panttivangeiksi, vaan aitoa kansalaiskeskustelun avaamista poliittisiin puolueihin mutta myös muihin kansalaisjärjestöihin.

Kun Suomi solmi vapaakauppasopimuksen 70-luvun alkupuolella, kansantaloustieteilijät pantiin selvittämään ratkaisun laajemat vaikutukset. Missä tällainen selvitys nyt

on? Ministeri Pertti Salolainen lupasi äsken jotain tähän suuntaan, mutta se lupaus toistaiseksi tuntui laihalta. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus käynnistää laajan selvityksen integraation vaikutuksista kansantalouteen ja yhteiskuntaelämän eri lohkoihin. Tämä voisi luontevasti tapahtua yhteisprojektina eri taloudellisten tutkimuslaitosten kanssa. Selvityksen pohjalta hallituksen on laadittava solidaarisen rakennemuutoksen toimenpideohjelma, 90-luvun suojalakipaketti, jolla sitten voidaan varmistaa, että kiihtyvän integraation hyödyt ja haitat jaetaan tulevana vuosina oikeudenmukaisesti.

Eduskuntaa ei saa missään olosuhteissa asettaa tapahtuneiden tosiasioiden eteen. Hallitus on antanut esimerkiksi ymmärtää, että EY:n sisäinen lainsäädäntö tullaan Ees-sopimuksen myötä panemaan voimaan Efta-maissa. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä edellyttää, että tulevassa selonteossa yksityiskohtaisesti selvitetään, mitä tämä EY:n sisäinen lainsäädäntö Suomen osalta merkitsee.

Arvoisa puhemies! Suomalaisia on ehkä eniten peloteltu työvoiman liikkuvuudella. Taustalla tuskin ovat Ees-ratkaisut, vaan keijokorhosten ja suloaittoniemien omat uhkakuvat. Ees-ratkaisut ovat jopa suppeammat kuin Pohjoismaiden työmarkkinat, jotka ovat jo nyt tarjonneet useille sadoilletuhansille suomalaisille tilaisuuden työskennellä muissa Pohjoismaissa. Suomen ulkomaalaispolitiikka ja pakolaispolitiikka on asia erikseen. Nyt on kysymys tarkasti rajatusta järjestelystä, joissa suomalaiset ovat saavana osapuolena.

Avoimuus EY:n suuntaan tuskin mullistaa työmarkkinoitamme. Suurta maahanmuuttoa ongelmallisemmaksi saattaa muodostua näkymä, että aivovienti lisääntyy. On lottovoitto syntyä Suomessa, mutta jättipotti päästä pois. Tähän on vastattava koulutusta, työelämää, tiedeyhteisöjä kehittämällä. Eurooppalaistuminen on eduksi suomalaiselle tieteelle ja tutkimukselle. Tiede ja tutkimus ovat aina kukoistaneet parhaiten avarassa kansainvälisessä ilmapiiressä.

Oululaisopiskelija ja joensuulaistutkija saattavat helpostikin lähteä Sorbonneen, mutta miten saada pariisilaisnuori Ouluun tai Joensuuhun varsinkin, kun ulkomaalaisviranomaisen kohtelee häntä työ- ja oleske-

lulupaa haettaessa potentiaalisena terroristina. Suomi elää kahta aikaa ja kahta maailmaa kansainvälistymisessä.

Nuoret interrail-sukupolvet ovat jo kansainvälistyneet, ja juuri nuorille kansainvälistyminen ja eurooppalainen integraatio merkitsee uusia mahdollisuuksia. Koulutuspolitiikassa vastavuoroisuus on kaikkea muuta kuin myönnitys. Ulkomaalaiset opiskelijat tulevaisuudessa suomalaisessa koulussa ovat mitä rikastuttavin asia. Keskusjohtoisesti ei oppilasvaihtoa voi hoitaa. Aloite on kouluilla sekä paikallisella tahdolla ja mielikuvituksella.

Arvoisa puhemies! Aluepolitiikka on olen- nainen osa EY:n sopeutuessa sisämarkkinoi- hinsa. Suomen tulee sanoutua irti kaikesta sellaisesta aluepolitiikan harmonisoinnista, jossa Suomen maantieteellisiä olosuhteita, esimerkiksi harvaa asutusta, ei oteta huomioon. Suomella tulee olla mahdollisuudet harjoittaa aktiivista aluepolitiikkaa koskien sekä autioituvia maaseutualueita että raken- nemuutoksesta kärsiviä teollisuuspaikkakun- tia.

Integraation edistyessä Suomen tulee vah- vistaa omaa aluepolitiikkaansa. Alueellisen koulutusrakenteen monipuolistaminen ja laa- dullinen parantaminen ovat alueellisen kehi- tyksen keskeiset edellytykset yhdessä tutki- muksen, teknologiakehityksen ja yleisen kan- sainvälistymisen kanssa. Maakuntien on its- ensä kansainvälistyttävä.

Maatalouspolitiikka jäänee ainakin alku- vaiheessa Ees-järjestelyjen ulkopuolelle. Kuit- tenkin kansainväliset paineet etenkin Gattin kautta lisääntyvät. Olisiko tuotekohtaisesti avattava maataloustuotteiden tuontia? Ku- luttajan etua se ainakin palvelisi.

Välitöntä painetta liittyä EY:n valuuttajär- jestelmään ei ole. Suomessa ja muissa Poh- joismaissa on kiinteän valuuttakurssin poli- tiikasta huolimatta ollut aina mahdollisuus kriisitalanteessa tinkiä vakaasta valuutasta, jos vaihtoehtona on esimerkiksi suurtyöttö- myys. Emsiin liittyminen merkitsisi luopu- mista tästä pahan päivän varasta. Siihen ei ole aihetta.

Ulkomaalaisomistus on yksi integraatio- belsebuubi. Se voi olla hyödyksikin, jos se johtaa tehostuneen kilpailun kautta hintojen laskuun. Kilpailupolitiikalla voidaan estää yhtä lailla kielteisen koti- kuin ulkomaisen yksinomistuksen syntyminen kriittisillä

alueilla. Maapolitiikalla, kaavoituksella ja kuntien etuosto-oikeuden käytöllä voidaan tehokkaasti torjua mahdollisia uhkatekijöitä. Avainaloja, esimerkiksi metsäteollisuutta, voidaan tarvittaessa suojata valtion omistuksen kautta. Neuvottelijoita haluaa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä opastaa. Suuren ja pienen suhde ei ole koskaan symmetrinen. Siksi vastavuoroisuus ei voi olla mekaanista. Kansallisuusmaisuuksiemme on säilytettävä suomalaisten päättäväisyyden piirissä.

Me edellytämme, että hallitus antaa neuvottelijoilleen ohjeen tiukasti puolustaa Suomen etua. Jo nyt on käynyt selväksi, että Ees-ratkaisussa tullaan sallimaan siirtymäsäännöksiin helpotuksia siellä, missä taloudellinen etu sitä vaatii, ja missä poliittinen etu edellyttää, on poikkeusmääräysten paikka. Mutta totta on se, että Suomi ei voi olla integraatioketjityksen vapaamatkustaja. Olisi naivia kuvitella näin.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä korostaa kahta elonjäämisen ja elämän hallinnan kannalta olennaista kysymystä, joihin hallituksen on syytä ottaa kantaa valmistautuessaan uuteen selontekoon. Tärkein on integraation ekologinen ulottuvuus, joka on nostettava sosiaalisen ulottuvuuden rinnalle. Ilman ekologiaa ei mikään politiikka ole enää minkään arvoista.

Euroopan yhentyminen merkitsee ympäristöön kohdistuvien paineiden kasvamista 90-luvulla. Pessimistiset arviot taloudelliset kasvun turmiollisuudesta saattavat osoittautua oikeiksi. Toisaalta ekologiseen tasapainoon kohdistuviin uhkiin on vain kansainvälisiä ratkaisuja ja valtion suvereniteetin rajoittaminen on välttämättömyyksiä juuri ympäristön suojelemiseksi.

Suomi voisi olla kansainvälisessä yhteisössä ympäristöpolitiikan kehäänkärki. Ees:n piirissä on oltava valmis tukemaan sosialistisia maita ympäristönsuojelussa. Ympäristönsuojelun ja kehitysyhteistyön väistämätön yhteys tulee esille ja on tullut jo esille. Me suomalaiset saimme tästä rohkaisevan esimerkin viime keväänä myönteisiin tuloksiin päätyneessä Helsingin otsonikokouksessa. Neuvotteluissa Suomen tulee ottaa tavoitteeksi sellaisen kansainvälisen sopimuksen aikaan saaminen, joka yksiselitteisesti sallii jokaisen

maan soveltaa maassa myytäviin tuotteisiin omia tiukempia ympäristönormeja.

Suomessa on nopeasti tehostettava omaa ympäristölainsäädäntöä ja -hallintoa. Maapolitiittinen lainsäädäntömme sekä mahdollisuutemme suojella rantoja ja muita luonnonalueita on saatava vähintään sille tasolle kuin Tanskassa ja Ranskassa, jos mieltä estää eurooppalaisten kiinteistökeinottelijoiden invaasio Suomeen. Tässä yhteydessä on edesvastuutonta, että keskustapuolue juuri nyt lietsoo maakunnissa epäluuloa maapolitiittista lainsäädäntöä vastaan. Keväällä 1984 käytiin Suomessa kansalaissotaa rakennuslaista, jonka tehtävä oli juuri tuoda maapolitiittinen lainsäädäntö eurooppalaiselle tasolle esimerkiksi rajoittamalla haja-asutusalueiden rakennusoikeutta. Nyt olisi hyvä, jos keskustapuolue vastaisi kysymyksen Euroopan integraatio, rakennuslaki ja MTK.

Elämän hallinnan kannalta toinen tärkeä näkökulma on kansanvallan näkökulma. Saattaa olla, että Euroopan integraation myötä kansalaisten epäluottamus politiikkaa ja hallintoa kohtaan kasvaa entisestään. Päätöksenteko siirtyy yhä kauemmaksi. Suomalaisen vallankeskeytyksen sulkeutuneisuuden ja no comments -vaikenemisen perinteeseen sopii kansainvälistyminen varsin huonosti. Vastalääkkeeksi pitää luoda uusi avoin, todellinen poliittinen kulttuuri, vahvistaa demokratian rakenteita, työelämän osallistumisjärjestelmiä, kuntademokratiaa, laajempaa seutuhallintoa jne. Jos Euroopan yhentyminen jonkin uhrin vaatii, olkoon se vaikka nykyinen lääninhallinto.

Sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat huolellisesti paneutuneet integraatioprosessiin. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenvuoroissa tullaan esittämään eduskuntaryhmämme näkemykset integraation suhteesta useisiin tärkeisiin osa-alueisiin, esimerkiksi kulttuuripolitiikkaan, liikennepolitiikkaan, kuluttajapolitiikkaan, palvelujen vapautumiseen jne.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hyväksyy hallituksen perusratkaisut. Me haluamme hyväksymällä tiedonannon antaa hallitukselle valtuudet neuvottelujen aloittamiseen eurooppalaisen talousalueen luomiseksi. Samalla ryhmä edellyttää ennen varsinaisten neuvottelujen alkua sellaista riittävän yksityiskohtaista se-

lontekoa, joka voidaan käsitellä eri valio-kunnissa.

Kuultuaan tiedonannon sosialidemokraat-tinen eduskuntaryhmä esittää yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Eurooppa on tänään monien yhteiskunnallisten, taloudellisten ja rakenteellisten muutosten tapahtumapaikkana. Muutosvauhti on ollut nopeampi kuin meistä kukaan olisi ikinä voinut uskoa. Itä-Euroopan tapahtumat osoittavat, että yhteistyön ulottaminen Atlantilta Uralille tulee olemaan lähiajan suurimpia haasteita. Yhteistyö on luonteeltaan monialaista, taloudellisten kysymysten ohella rauhanomaisen tulevaisuuden varmistaminen ja inhimillisten suhteiden edistäminen saavat jatkuvasti yhä enemmän painoarvoa. Yhteistyön merkitystä ympäristöongelmien ratkaisemisessa ei voi myöskään kylliksi korostaa.

Suurvaltasuhteiden jatkuva parantuminen on ollut keskeistä eurooppalaisen ilmapiirin vapautumiselle. Wienissä pidetyn Etykin seurantakokouksen loppuasiakirja oli osoitus turvallisuuskysymysten ja ihmisoikeuksien suotuisasta kehityksestä. Euroopan kansat ja yksityiset ihmiset voidaan nähdä yhä selkeämmin eurooppalaisen rauhallisen yhteiskuntakehityksen toimijoina.

Rauhallinen yhteiskuntakehitys mahdollistaa osaltaan kansainvälisen taloudellisen yhdentymisen edistymisen. Talouden dynaaminen kehitys puolestaan tukee rauhallista yhteiskuntakehitystä niin maiden sisällä kuin niiden välilläkin. Suomen hallitus on ollut erityisen aktiivinen Etykin ja YK:n ponnistusten edesauttamisessa. Seuraava Etykin huippukokous tullaankin järjestämään Suomessa.

Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä ja kulttuuriperusta ovat vahvasti eurooppalaisia. Maamme on aina ollut eurooppalaisten aatteiden, uudistusten ja vaikutteiden vastaanottaja. Arvonantoa nauttiva puolueeton asemamme ja vakaat poliittiset olomme ovat mahdollistaneet sen, että maamme on kehittyntä myös yhteistyön antavaksi osapuoleksi.

Suomalainen yhteiskuntakäsitys perustuu demokratian ja oikeudenmukaisuuden ihan-

teille. Koko yhteiskuntakehityksemme ajan Suomi on ollut markkinatalouden piirissä. Sen ansiosta meillä on kyetty luomaan korkeatasoinen sosiaalisen hyvinvoinnin järjestelmä. Suomi on aina halunnut olla avoimessa vuorovaikutussuhteessa muihin maihin. Nyt puheena oleva Länsi-Euroopan taloudellinen yhdentyminen on tämän periaatteen mukaista, ja se edistää yhteiskuntamme edellytyksiä kehittyä maamme kaikkien kansalaisten parhaaksi.

Olemme luoneet omaleimaisen kansallisen kulttuurin myös jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisten kansojen kanssa. Kulttuurimme kehittämisessä meidän tulee edelleen tukeutua tähän vuorovaikutukseen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa korostaa, ettei taloudellisessa yhdentymiskehityksessä tapahdu periaatteessa mitään ennen näkemätöntä ja mullistavaa. Länsi-Euroopan taloudellinen integraatio on ensisijaisesti prosessi taloudellisen kanssakäymisen edistämiseksi.

Vaikka tapahtumat näinä päivinä ovatkin hyvin Eurooppa-keskeisiä, on maailmanlaajuinen näkökulma pidettävä kirkkaana mielessä. Eurooppa kokoaa voimiaan, ei ketään vastaan, vaan eurooppalaisen hyvinvoinnin puolesta. Eurooppa-yhteistyö ei saa merkitä globaalin vuorovaikutuksen vähentämistä.

Suomella ei ole syytä epäröidä käydä neuvotteluihin uusien sopimusjärjestelyjen aikaansaamiseksi nk. eurooppalaisen talousalueen, Ees:n, asteittaiseksi toteuttamiseksi. Samalla on aihetta korostaa tietoisuuttamme siitä, että tämä ei suinkaan ole ongelmaton. Käsité eurooppalaisesta talousalueesta otettiin käyttöön noin viisi vuotta sitten Efta- ja EY-maiden yhteisen ministerikokouksen nk. Luxemburgin julistuksessa. Hallituksen viime marraskuussa antama selonteko sekä siitä käyty eduskuntakeskustelu antoivat puolestaan hyvän pohjan Suomelle sen jälkeen käytyihin jatkoneuvotteluihin Ees:n perustamiseksi. Silloin katsoimme, että Suomen edun mukaista on edetä neuvotteluissa tiiviissä yhteistyössä Eftan ja sen jäsenvaltioiden kanssa. On kuitenkin selvää, että EY:n ja Eftan välille on luotava kiinteämmät yhteistyösuhteet, jotta edellytykset eurooppalaisen talousalueen luomiseksi ovat todellisuudessa olemassa.

Monet epäilevät, että Efta on käymässä tarpeettomaksi. Kuitenkin Oslon ja Brysselin

ministerikokouksista alkanut integraatiovaihe on osoittanut Eftan olevan elinvoimaisempi ja yhtenäisempi kuin koskaan. EY:n kannalta on ymmärrettävää, että Ees-yhteistyön syventämiseksi on vaikea tehdä kovin erilaisia järjestelyjä eri maiden kesken. EY on myös selkeästi korostanut, että se haluaa tehdä yhteistyötä nimenomaan Eftan kanssa mieluummin kuin erikseen yksittäisten Efta-maiden kanssa.

Hallitus on antanut tietoa maassamme integraatiokehityksestä varsin kattavasti ja avoimesti. Eduskunnassa sitä on saanut erityisesti ulkoasiainvaliokunta. Jokaisella valiokunnan jäsenellä on ollut välittömästi käytettävissään viimeinen tieto yhdentymiskehityksen etenemisestä. Myös monet muut valiokunnat ovat kukin alallaan saaneet asiasta selvityksiä ja myös itse niitä hankkineet.

Hallituksen apuna ovat olleet sangen laajapohjainen Efta — EY-seurantatoimikunta sekä sen lukuisat jaostot. Lisäksi maamme elinkeinoelämä, työmarkkinajärjestöt, kansalaisjärjestöt sekä tutkimuslaitokset ja korkeakoulut ovat omien yhteyksiensä ja tavoitteidensa kanssa paneutuneet kiitettävästi integraatiokysymyksiin. Integraatiotietämystä on edelleen lisättävä etenkin pienen ja keskusuren teollisuuden yrittäjien, hallinnon ja kansalaisten keskuudessa, jotta kaikille syntyisi riittävän selkeä ja todellinen käsitys siitä, miten yhdentymiskehitys vaikuttaa suomalaisten mahdollisuuksiin.

Suomella on integraatiosta paljon saatavaa. On tietenkin selvää, että maallamme on keskeisiä kansallisen suvereniteettimme ja etujemme kannalta elintärkeitä rajoja ja kysymyksiä yhdentymiselle. Yhdentymiskehitys ei saa olla ristiriidassa omaksutun puolueettomuuspolitiikkamme kanssa. Taloudellisten ratkaisujenkin on oltava sellaisia, että ne eivät kyseenalaista ulkopoliittikkamme johdonmukaista linjaa. On myös olemassa kansantalouteemme ja sosiaaliseen hyvinvointiimme liittyviä ehtoja. Näitä ei voi kuitenkaan olla liian monia, sillä muutoin yhdentymisen perustavoitteet ja kansainvälisyyden kokonaisajatus eivät toteudu.

Yhdentymiskehitys on jatkuva, kehittyvä prosessi. Osallistumalla siihen aktiivisesti Suomi voi tuoda oikeutetummin ja vaikuttavammin myös kriittiset näkemyksensä prosessiin. Näkemyksiä ei pidä kuitenkaan ha-

kata lopullisesti kivitauluun. Eurooppa voi vuoden 2000 kynnyksellä näyttää aivan toisenlaiselta verrattuna tähän päivään. On itsestään selvää, että nykytilanteessa EY:n jäseneksi pyrkiminen ei tule Suomen osalta kysymykseen.

Todellinen kansainvälistyminen on pitkälti vuorovaikutusta. Taloudellisesti käsite on käännettävissä vastavuoroisuudeksi. Uudet mahdollisuudet ja edut merkitsevät samalla uusien velvoitteiden hyväksymistä ja uusien haasteiden vastaanottamista. Ne eivät ole uhkakuvia vaan asioita, jotka on kyettävä ratkaisemaan siten, ettei kansallisen edun tavoittelu estä yleisemmin kansainvälistymisen ja yhdentymisen tuomia etuja.

Kansainvälisen yhteistyön muotoihin ja sisältöihin liittyy kysymys yhteistyön vaikutuksista mukana olevien valtioiden kansalliseen suvereniteettiin. Perinteisesti Suomi ei ole ollut mukana järjestelyissä, joihin olisi sisältynyt kansallista suvereniteettia rajoittavia, ylikansallisia piirteitä. Tällä ymmärtään myös sitä, että Suomi ei ole ollut mukana sellaista ylikansallista päätösvaltaa omaavissa järjestöissä tai järjestelyissä, joissa tehtäisiin Suomea sitovia päätöksiä.

Kansainvälisen taloudellisen ja kulttuurisen kanssakäymisen uusia muotoja etsittäessä kansallisen suvereniteetin rajaa ei voida nähdä umpimuurina. Kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen suvereniteetin välillä on voitava suorittaa rajankäyntiä tavalla, joka turvaa kaikki ajateltavissa olevat kansalliset intressit, mutta joka kuitenkin ei estä järkipäistä yhteistyötä. Vastaavanlaisesta hallitusta ja toimivasta taloudellisesta kanssakäymisestä on hyvänä esimerkkinä pohjoismainen yhteistyö.

Oikeudelliset ja institutionaaliset kysymykset ovat olleet Eftan ja EY:n välisissä neuvotteluissa oletetusti vaikeimpia. Efta on korostanut Suomenkin kannalta merkittävää kysymystä pääsystä vaikuttamaan todellisesti ja aidosti asioiden valmisteluun. Pelkkä lausunnonantajan osa ei voi olla läheisessä yhteistyössä riittävä. Mikäli Efta-maiden riittävä vaikutusvalta Ees-päätösten valmisteluprosessiin saadaan turvatuksi, ei ole syytä torjua sitä, että osa Ees-säädöksistä voisi tulla voimaan myös Efta-maissa ilman kansallisia lainsäädäntötoimiakin, joskaan ei tietenkään vastoin meidän hyväksymistämme. Institutionaaliset järjestelyt onkin nähtävä

yleisesti oikeusvarmuuden ja tehokkuuden reunaehtoina toimivalle talousalueelle.

Kansainväliset sopimusjärjestelyt merkitsevät uusia haasteita myös parlamenttien väliselle yhteistyölle. Kokemusta tähän on saatu Pohjoismaiden neuvostosta, Euroopan neuvostosta sekä Efta-parlamentaarikkojen kokouksista. Uudessa tilanteessa on Efta-parlamentaarikkojen asemaa nostettava. Samoin EY:n ja Eftan parlamenttien yhteistoimintaa on alettava valmistella konkreettisella tasolla.

On syytä korostaa, että mahdollisimman pitkälle menevä osallistuminen Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen on Suomen kansallisen edun mukainen linjavalinta. Integraatio ja sen mukanaan tuomat vapaudet tukevat taloudellista kasvua ja yhteiskuntamme hyvinvoinnin kehittymistä. Kansallisen edun näkökulmasta tämä linjavalinta on kestävä siitäkkin huolimatta, että vastavuoroisuusperiaate velvoittaa meitä myös avaamaan omia rajojamme. Jäämällä yhdentymiskehityksen ulkopuolelle toimittaisiin kansallisen edun ja kansakunnan hyvinvoinnin vastaisesti.

Euroopan yhteisössä on arvioitu EY:n sisäisten markkinoiden toteuttamisen vaikutusta yhteisömaiden talouteen. EY:n komission teettämän nk. Cecchini-raportin arvion mukaan raja-aidattoman markkina-alueen syntyminen merkitsee EY-alueella 5–6 vuoden aikana 4–7 prosentin ylimääräistä lisäystä bruttokansantuotteeseen. Yhdentymisen arvioidaan myös hidastavan merkittävästi inflaatiota ja luovan EY-maihin 2–5 miljoonaa uutta työpaikkaa.

Vaikka nämä ennusteet ovatkin melko karkeita, ne osoittavat selvästi sen suunnan, mihin markkinoiden yhdentymisen johtaa. Raja-aitojen poistuminen lisää kilpailua ja alentaa tuotteiden hintoja, vähentää hallinnollisia kustannuksia ja tekee mahdolliseksi yritystoiminnan rakenteiden terveen uudistumisen kansallisia rajoista riippumatta. Taloudellinen kasvu onkin EY-alueella nopeutunut tuntuvasti viime vuosina. Kasvun moottorina on ollut erityisesti investointikysyntä, mikä osoittaa yritysten toimeliaisuuden jo nyt tehostuneen sisämarkkinaohjelman ansiosta.

Eräät tutkijat ovat äskettäin arvioineet, että Suomi on kokoisekseen eurooppalaiseksi maaksi melko suljettu talous. Sulkeutunei-

suus näkyy kilpailun puutteena monilla yritystoiminnan alueilla. Tämä on arvattavasti yksi keskeinen syy mm. maamme korkeaan hintatasoon. Perusteellisuuden ja kaupan suojana meillä on minimihintajärjestelmiä, tuontilisenssejä, tuonnintasaumaksuja ja runsaasti hallinnollisia kaupan esteitä. On syytä yhtyä myös siihen tutkijanäkemykseen, että ”paras tae kilpailun toimivuudelle pienessä maassa on rajojen kaikkinaisen avaaminen”.

Ees-alueella vallitsevien kilpailuolosuhteiden tasapuolisuuden vaatimus johtaa väistämättä muutoksiin Suomen elinkeinorakenteessa ja yritysten toimintatavoissa. Tämä on nähtävä mahdollisuutena siirtyä avoimempaan kansainväliseen käytäntöön. Myös hallitusohjelmassa kiinnitetään huomiota markkinoiden tehokkuuden lisäämiseen, ja näin kilpailulainsäädäntöämme onkin tehostettu voimaperäisesti.

Myös Suomen kansantaloudessa yhdentymisen vaikutukset tulevat olemaan saman suuntaisia kuin Euroopan yhteisöissä. Integraatio vaikuttaa suoraan taloudellista kasvua, yritteliäisyyttä ja työllisyyttä edistävästi. Taloudellisen yhdentymisen keskeisenä peruslinjana on oltava sen, että suomalaiset yritykset saavat toiminnalleen tasavertaiset puitteet ja toimintaedellytykset Ees-alueella. Kun meillä on samat mahdollisuudet kuin muillakin, riippuu omasta osaamisestamme, miten menestymme.

Kansallinen etu on yhdentymiskeskustelussa haluttu joskus tulkita toisin kuin kokoomuksen eduskuntaryhmä sen selkeästi ymmärtää. Tänä syksynä on tuotu voimakkaasti esiin näkemys, että kansallinen etu ja yhdentymisen olisivat ristiriidassa keskenään. On esitetty edelleen, että Suomen tulisi olla mukana yhdentymiskehityksessä yksinomaan silloin, kun se merkitsee Suomelle hyötyjä ilman kustannuksia. Aikaisemmat hallitukset ovatkin harjoittaneet sellaista politiikkaa, joka ei ole avannut Suomen taloudellisia mahdollisuuksia riittävästi.

Tuollainen ajattelutapa on epärealistinen ja kestämaton. Toteutuneena linjavalintana se johtaisi auttamattomasti Suomen jäämiseen eurooppalaisen yhdentymiskehityksen ulkopuolelle. Eristäytyminen olisi kohtalokasta maamme taloudelle, sillä se johtaisi pian taloudellisen kasvun hiipumiseen, hyvinvoinnin laskuun ja vakaviin työllisyyson-

gelmiin. Tällaisen vaihtoehdon toteutuminen olisi varmuudella kansallisen etumme vastaista.

Hallituksen tiedonannossa käsitellään laajasti tavarakauppaa. Tavaraviennin esteetön kehitys on Suomen EY-suhteiden keskeisin kysymys. Länsi-Euroopan markkinoiden merkitys on hyvinvointimme kannalta ratkaisevan tärkeä ja pysyy sellaisena myös tulevaisuudessa. Lopputuotteiden kaupan rinnalla korostuu jatkossa tuotannontekijöiden vapaa liikkuvuus. Länsiviennistämme hän lähes 90 prosenttia on tuotettuja raaka-aineita, puolivalmisteita, komponentteja tai investointihyödykkeitä. Tavaraviennin osana korostuvat myös tuotteisiin liittyvät palvelut.

Suomen viennissä kansainvälisesti toimivat suuryritykset ovat hallitsevassa asemassa. Pienen ja keskisuuren teollisuuden yritysten osuus on alentunut 1980-luvulla nykyiseen noin 18 prosentin tasoon. Pkt-yritysten vientimahdollisuuksien edistäminen onkin elintärkeä tavoite, jotta maamme vienti voi kehittyä kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti.

Viime aikojen keskustelua ovat hallinneet osaltaan suomalaisen maatalouden tulevaisuus sekä ruoan hintataso. Kuitenkaan alkavissa Ees-neuvotteluissa ei käsitellä maatalouskysymyksiä. Maatalouden kansainväliset ratkaisut tehdään pitkälti Gattin ns. Uruguayn neuvottelukierroksen kautta. Maamme talouspolitiikan perustana tulee edelleen olla laaja omavaraisuus. Tuotantoamme on ohjattava kuitenkin vastaamaan paremmin kotimaista kulutusta. Joustavan siirtymäajan kuluessa vientituesta on päästävä pääsääntöisesti eroon.

Elintarviketalouden osalta yhdentymiskehityksen on vastattava suomalaisen kuluttajan etuja ottaen huomioon myös maatalouden ja elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset. Asiaan liittyen hallituksen elintarvikepoliittista ohjelmaa valmisteleva toimikunta saa työnsä valmiiksi ensi vuoden alussa.

Tavarakaupan ohella palvelujen vapauttamisen merkitys kasvaa. Palvelusektori on kaikkien kehittyneiden länsimaisten yhteiskuntien suurin työllistäjä. Kansainvälisen kilpailun puuttuessa se on Suomessa pääosin talouden suljettua sektoria. Pitkällä tähtäyksellä ei viennistä riippuvaisen kansantaloutemme hyvinvointi voi jäädä kapenevan ja rakenteellisesti yhä yksipuolisen teollisuus-

sektorin varaan. Yhdentyminen merkitsee palvelusektorin avautumista ja siten uusia vientimahdollisuuksia. Toisaalta se merkitsee kansainvälisen kilpailun lisääntymisestä aiheutuvia kasvavia tehokkuusvaatimuksia kotimaan markkinoillakin.

Laajaa ulkomaankauppaa käyvänä maana Suomen talouselämä tarvitsee tehokkaita ja monipuolisia rahoituspalveluita ollakseen kilpailukykyinen. Ulkomaankauppaa käyvien yritysten kannalta riittäviä palveluita ei voida kehittää ilman hyviä yhteyksiä kansainvälisiin rahoitusmarkkinoihin. Pääomaliikkeiden vapautuminen on tapahtunut pitkälti integraatiokehityksestä riippumatta. Yhdentymisprosessissa tulee ottaa tavoitteeksi edelleen pääomaliikkeiden mahdollisimman täydellinen vapaus. Suurimmat pääomaliikkeiden ongelmat ovat verotuksessa. Epäyhtenäinen pääomien verotus johtaa pääomien hakeutumiseen sinne, missä niiden verotus on keveintä. Onkin syytä olettaa, että paineet pääomatulojen verotuksen harmonisoimiseksi tulevat kasvamaan.

Ees-kehitys edellyttää Suomelta selkeää kannanottoa ulkomaalaisomistuksen kehittämässä. Hallitus on jo antanutkin periaatepäätöksen, jolla helpotetaan ulkomaisten sijoitusten tiukkoja rajoituksia. Jos haluamme itse tehdä investointeja ulkomaille, meidän on hyväksyttävä vastavuoroisesti liberaalimpi käytäntö kotimaassa. (Ed. Seppänen: Kokoomus on isänmaanpetturi!) — Kansallisten etujemme mukaista kuitenkin on, ed. Seppänen, että pidämme ainakin kansantaloudellemme ja kotimaiselle teollisuudellemme elintärkeät tekijät kansallisessa omistuksessa ja määräysvallassa.

Hyvän esimerkin tästä tarjoaa metsäteollisuus. Hallituksen tiedonannossa todetaan myös perustellusti, että erityisesti maapohja, metsät ja muut keskeiset luonnonvarat sekä perusenergian tuotanto pidetään kansallisen edun edellyttämällä pohjalla. On kuitenkin syytä korostaa, että meillä meneillään olevan yhdentymisprosessi ei tässä suhteessa aseta meitä suinkaan puun ja kuoren väliin vaan antaa Suomelle ja muille maille oikeuden olennaisen tärkeiksi katsomiensa asioiden kohdalla tehdä rajoituksia.

Neuvottelut henkilöiden vapaasta liikkumisesta on toistaiseksi rajattu koskemaan ammatissa toimivien henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä liikkumista. Niin kutsuttu-

jen avainhenkilöiden ja muun ammattitaitoisen työvoiman liikkuminen edistää suomalaisten mahdollisuuksia kansainvälisen uran luomisessa. Se parantaa myös suomalaisten yritysten mahdollisuuksia kansainvälisten kokemusten hyödyntämiseen. Suomi yhdessä muiden Efta-maiden kanssa on korostanut sitä, että työvoiman vapaa liikkuminen ei yksin riitä. Tutkintojen vastavuoroinen hyväksyminen, koulutus-, opiskelu- ja harjoittelukysymykset sekä sosiaaliturva kuuluvat läheisesti tähän kysymykseen.

Kansalaisten Eurooppa -käsite on moniosainen yhdistelmä Ees:n, Etykin ja myös Euroopan neuvoston toimialoista. Euroopan neuvoston jäsenyys antaa Suomelle mahdollisuuden osallistua mm. suositusluonteisten päätösten tekemiseen sosiaali- ja kulttuurilainsäädännössä. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen roolia kansalaisoikeuksien perustana on kehitettävä.

Itä-Euroopan maiden uudistuspolitiikka tarjoaa osaltaan uuden mahdollisuuden yleiseurooppalaiselle yhteistyölle. Ihmisten välisen kanssakäymisen ohella valtioiden ja yritysten välinen yhteistoiminta etenee. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että kaikessa yhdentymiskehityksessä pyritään lähentymään Itä-Euroopan maita niissä puitteissa kuin niiden yhteiskunnallinen ja taloudellinen kehitys antaa myöten.

Suomen kilpailukyky eurooppalaisilla markkinoilla riippuu yhä enemmän maamme osaamisen tasosta. Koulutuksen ja tutkimuksen alueilla ratkaistaan maamme kannalta keskeiset kilpailutekijät. Aktiivinen mukaan pääseminen sellaisiin EY:n koulutusohjelmiin kuin Comett, Erasmus ja Yes edistää ratkaisevasti opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja tutkijoiden mahdollisuuksia kehittää itseään sivistyksellisesti ja ammatillisesti. Ne tarjoavat myös aidon mahdollisuuden henkilökohtaiseen kansainvälistymiseen. Korkeakoulujen tutkintojärjestelmissä ja jatko-opinnoissa on korostettava yhdentymiskehityksen merkitystä. Yleissivistävään ja ammatilliseen opetukseen tulee sisällyttää oppisisältöjä yhdentymisen vaikutuksista.

Eurooppalaisella kulttuuri-integraatiolla on pitkät perinteet. Kulttuurikysymykset ovat kuitenkin olleet jopa yhdentymisen ns. reuna-alueidenkin varjossa. Vaikka myönteistä kehitystä on vähitellen alkanut tapah-

tuakin, on kulttuuriasioiden merkitys ollut toistaiseksi aivan liian vaatimatonta.

Ympäristön tilan jatkuva heikentyminen Euroopassa pakottaa sellaisiin kansainvälisiin ratkaisuihin, joilla ympäristön kuormittaminen saadaan vähentymään. Tärkeimpänä tavoitteena on saada kuriin ilmansaasteet, jotka aiheuttavat maaperän ja vesistöjen happamoitumista, metsävaurioita, kalakan-tojen tuhoutumista jne. Ympäristönsuojelun lähtökohtana tulee olla, ettei yksikään maa saa vahingoittaa muiden maiden väestön ympäristöä tai terveyttä. Ympäristönsuojelun näkökulma tulee osaltaan asettamaan ehdot taloudelliselle kasvuille.

Ympäristönsuojelun ongelmina ovat kansainvälisistä sopimuksista huolimatta maiden erilaiset normit ja mahdollisuudet toteuttaa päästöjen vähentämishajelmia sopimusten edellyttämällä tavalla. EY — Efta-ympäristöyhteistyössä olisikin harkittava pysyvän päätöksenteko- ja hallintoelimen perustamista ympäristönsuojelun sääntelyä varten. Ympäristönsuojelun laajentaminen vähintään yleiseurooppalaiselle tasolle on välttämätöntä, koska vakavat ympäristöuhkat koskettavat koko Eurooppaa.

Ympäristökuormituksen vähentämiseksi Itä-Euroopan maissa esteet uuden korkeatasoisen tuotanto- ja tuotannonohjaustekniikan siirron tieltä on poistettava. Uuden tekniikan käyttöönoton rinnalla EY — Efta-yhteistyöllä on tuettava ympäristönsuojelutoimenpiteiden käynnistämistä Itä-Euroopan maissa. Samalla on ratkaistava vaikeassa taloudellisessa ja ympäristöllisessä tilanteessa olevien maiden ympäristönsuojeluinvestointien rahoituskysymykset.

On syytä huomata, että Efta-maiden määräykset ovat pidemmälle viedyt esimerkiksi ympäristö- ja sosiaalikysymyksissä. Lainsäädännöllä saavutettu kuluttajan etuja palveleva tilanne on syytä säilyttää. On myös turvattava se, ettei ole mitään syytä jättää kehittämättä niitäkään normeja, jotka ovat eri syistä EY:n korkeata tasoa pidemmälle vietyjä. Normitason ylittämisen pitää myös käytännössä olla mahdollista.

Sosiaalisen ulottuvuuden käsite on ollut vaikeasti jäseneltävissä. Sosiaalisella ulottuvuudella on ymmärretty työnantajien ja työntekijöiden välisiä suhteita sekä muutoin työelämää liittyviä asioita. Vasta tämän vuoden syksyllä on käsitelty sosiaalisten oi-

keuksien peruskirjaa perustaksi eurooppalaiselle sosiaalipolitiikalle.

Työntekijöiden ja toimihenkilöiden osallistumismahdollisuudet ovat olleet laajalti esillä työmarkkinajärjestöjen neuvotteluissa. Osallistumismuodot on määriteltävä siten, että niistä on käytännön hyötyä henkilöstölle. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että työelämän sosiaaliset oikeudet järjestetään kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla.

Myös yrityksille osallistumisjärjestelmät merkitsevät parempaa yhteistyöilmapiiriä ja siten parempaa tuloksellisuutta. Yrityksille henkilöstö on niiden tärkein voimavara, joten sen sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen on kaikkien etu. Osallistumisjärjestelmien kehittäminen edellyttää myös työntekijöosapuolelta työelämän uusien joustavampien pelisääntöjen tunnustamista muuttuvissa olosuhteissa.

Herra puhemies! Hallituksen tiedonanto antaa hyvän ja myönteisen käsityksen maamme mahdollisuudesta osallistua eurooppalaisen talousalueen luomiseen ja kehittämiseen. Tiedonannon pohjalta voidaan edetä hyvin yhteistyön konkreettisempaan määrittelyyn. Tämän tulee tapahtua yhdessä muiden Eftamaiden kanssa niin laajasti kuin mahdollista.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä hyväksyy hallituksen toimintalinjat tiedonannossa esitetyssä muodossa. Hallitus on pystynyt esittämään selkeästi maamme integraatiopolitiikan keskeiset elementit. Yhdentymiskehityksessä on kysymys nimenomaan kokonaisuudesta, jonka avulla luodaan asteittain eurooppalainen talousalue. Ees-kehitys on jatkuva prosessi, jolle asetettavia vaatimuksia ja ehtoja määrittelemme tässä tiedonantokeskustelussa. Uskomme vakaasti, että taloudellinen yhdentyminen parantaa yhteistyömahdollisuuksia kansainvälistyvässä maailmassa kaikkien suomalaisten etujen ja hyvinvoinnin edellyttämällä tavalla.

Ed. Ryynänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Ed. Jaakonsaaren yritys yhdistää veren seisauttaminen ja integraatio toisiinsa oli ihan hyvä. Valitettavasti analyysi siitä, mitä veren seisauttamisesta aiheutuu, oli täysin väärä. Sa-

tun olemaan maakunnasta, jossa veren seisauttamisen taito osataan. Se nimittäin ei johda aivokuolemaan, vaan se johtaa siihen, että verenhukasta aiheutuva kuolema estetään. Ehkä tämä tieto saattaa olla integraatiopolitiikankin kannalta aika olennainen.

Herra puhemies! Euroopassa etenee muutosten vyöry, jota me saamme joka päivä olla todistamassa. Taloudellinen ja poliittinen kahtiajako on murtumassa, vaikka maanosamme kahteen vastakkaiseen sotilasliittoon perustuva turvallisuusjärjestelmä säilyisikin. Uusi Eurooppa hakee muotoaan. Vuosikymmenen alun joukkotyöttömyyden, talouskriisien ja europessimismin riivaama Euroopan yhteisö on yhteismarkkinaohjelman voimin lähtenyt taloudelliseen nousuun. Vuoden 1957 Rooman sopimuksen tavoite taloudellisesta ja poliittisesta unionista on toteutumassa. Muun Euroopan, Suomen muiden mukana, on siihen pakko sopeutua.

Itä-Eurooppa taas on kääntynyt kansallisten kriisien kautta taloudellisten ja poliittisten uudistusten tielle. Ongelmiensa ratkaisemiseksi Itä-Euroopan valtiot hakeutuvat tiiviimpään taloudelliseen ja teknologiseen yhteistyöhön muun Euroopan kanssa.

Kolmas hyvin oleellinen suunta Euroopan kehityksessä on Saksan aseman vahvistuminen. Länsi-Saksa on jo nyt Euroopan ehdoton talousmahti. Sen kauppataaseen ylijäämäksi arvioidaan tälle vuodelle noin 130 miljardia Saksan markkaa eli lähes 2/3 Suomen bruttokansantuotteesta. Todennäköisesti Länsi-Euroopan yhdentyminen hyödyttää eniten juuri Länsi-Saksan kansantaloutta. Samaan suuntaan vaikuttaa myös Itä-Euroopan avautuminen. Lännen integraatio, idän poliittinen ja taloudellinen uudistuminen sekä Saksan kysymys kytkeytyvät kiinteästi toisiinsa. Ne muodostavat kokonaisuuden, joka määrää eurooppalaisen kehityksen valtavirran.

Muutosten tahti on kiivas. Hallituksen viime syksyn integraatioselonteon sinänsä niukka kuvaus olosuhteista, joissa Suomi yhdentymisratkaisunsa tekee, on auttamattomasti vanhentunut. Hallitus tunnustaa tilanteen muuttuneen. Mitä Euroopan uusi tilanne integraatiokehityksen kannalta merkitsee, siihen tiedonanto ei edes yritä vastata. Ikään kuin eurooppalaista talousaluetta ja Suomen kansallisia yhdentymisratkaisuja tehtäisiin umpiossa.

Hallituksen olisi mielestämme viimeistään nyt pitänyt esittää oma Eurooppa-politiikkansa, jonka pohjalta omat integraatiovalintamme on tehty tai aiotaan tehdä. Samalla tiedonannon olisi pitänyt vastata ajankohtaisiin uusiin haasteisiin. Miten suhtaudumme Itä-Euroopan maiden yhteistyötarkoituksiin Eftalle? Mikä on Länsi-Euroopan yhdentymisen suhde yleiseurooppalaiseen taloudelliseen yhteistyöhön? Mitä mieltä olemme presidentti ja puoluejohtaja Mihail Gorbatschovin ehdotuksesta kolmikantayhteistyöstä Eftan, EY:n ja Sevin kesken tai miten turvaamme uusissa olosuhteissa idänkaupparamme tulevaisuuden? Eurooppa ei ole yhtä kuin Efta ja EY, vaan Suomen Eurooppaan pitää kuulua koko maanosan Atlantilta Uralille.

Herra puhemies! Tämän tiedonannon alue on poikkeuksellisen laaja. Ryhmäpuheenvuorossa on mahdotonta ottaa kantaa läheskään kaikkiin siinä esitettyihin asioihin. Keskustan perussuhtautuminen Suomen osallistumiseen Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiskehitykseen on ja tulee olemaan myönteinen. Integraatioon osallistuminen on meille suomalaisille kansallinen välttämättömyys. Tässä puheenvuorossa keskityn käytännön syistä pääasiassa hallituksen tiedonannon puutteiden arviointiin sekä integraatiokehityksen muihin ongelmiin.

Eduskunnalle annettu tiedonanto sisältää samat ansiot ja puutteet kuin viime syksyn selontekokin. Se on hyvällä virkamiesammatitaidolla laadittu selostus virkamiestason valmistelujen etenemisestä ja niiden sisällöstä. Hallituksen omia näkemyksiä, perusteluja valinnoille tai selkeitä ja yksityiskohtaisia tavoitteita tiedonannosta on vaikea löytää. Eikö siihen ole ollut tahtoa vai onko puutunut taito?

Tiedonannon johdannon lopuksi luvataan esittää Suomen peruslinjaukset. Valitettavasti itse teksti paremminkin kuvaa Euroopan yhteisön ja Eftan kantoja. Suomen hallituksen linjasta sisältökysymyksissä tiedonannon perusteella on mahdoton luoda täsmällistä kuvaa. Johdannon viimeinen lause on hyvin mielenkiintoinen. Se kuuluu näin: "Tiedonannossa vedetään Suomen peruslinjaukset ja vasta neuvottelujen edistyminen mahdollistaa tässä esitettyjä täsmällisemmät kannanotot."

Hallitus siis ilmeisesti uskoo, että omien kansallisten kantojen varovainen esittäminen

parantaa mahdollisuuksiamme toimia Eftan sisällä yhteisymmärryksen ylläpitäjänä. Jos näin on, painopiste on valittu väärin. Sovittelulinjakin, joka on sinänsä tarpeen, voi onnistua vain, jos omat tavoitteet ja oma toimintalinja ovat kirkkaat. Muuten joudumme helposti kompromissien maksumiehiksi.

Valmiiksi tingittyjen tarjousten linjaan viittaa myös hallituksen äskettäin tekemä periaatepäätös ulkomaalaisomistuksen rajoitusten purkamisesta. Päätös perusteluineen on epäjohdonmukainen. Samaan aikaan, kun tiedonannossa joko kokonaan vaietaan tai esitetään epämääräisesti omat kansalliset tavoitteemme, ulkomaalaisten omistusoikeuden rajoitukset kiinteistöomistuksia lukuun ottamatta käytännössä aiotaan purkaa. Päätöstä perustellaan sillä, että "Efta-maiden ja EY:n välillä olemassa olevat neuvottelut edellyttävät Suomelta selkeää kannanottoa ulkomaalaisomistuksen nykyisiin rajoihin nähden".

Omistusoikeuskysymyksessä hallituksen sisällä oikea käsi ei näytä tietävän, mitä vasen tekee. Tiedonanto sanoo, että se "minkä verran Efta-maiden edellytetään poistavan ulkomaalaisomistuksen rajoituksia selviää siis vasta myöhemmin varsinaisissa neuvotteluissa". Edellisellä viikolla, siis edellisellä viikolla, ennen kuin tiedonanto hallitukselta annettiin eduskunnalle, hallitus kuitenkin kauppa- ja teollisuusministeriön valmistelun pohjalta on jo asiallisesti ehtinyt purkaa huomattavan osan ulkomaalaisomistuksen rajoituksista.

Periaatepäätöksen sisältöä ja ajoitusta on vaikea käsittää. Miksi Suomen juuri nyt piti yksipuolisesti toteuttaa järjestely asiassa, jossa se aikoo neuvotteluissa vaatia perustavaa laatua olevaan kansalliseen etuun vedoten poikkeusjärjestelyjä? Kun on kysymyksessä myönnytysten tekeminen Euroopan yhteisöön päin, hallitus on valmis ottamaan niihin selkeän kannan jo ennen neuvottelujen käynnistämistä. Täsmällisten ehtojen asettamista, poikkeusten tai siirtymäaikojen saamiseksi kansallisesti elintärkeissä kysymyksissä hallitus sitä vastoin haluaa välttää. Tämä on epäjohdonmukaista.

Herra puhemies! On itsestään selvää, että pienen maan sana ei neuvottelujen kulkua ratkaise. Omien kansallisten etujen ajamisessa ei kuitenkaan ole mitään hävettävää. Muualla sitä ei ehkä kutsuta impivaaralai-

suudeksi tai eristäytymiseksi, vaan poliittiseksi taidoksi. Jokainen integraatioon osallistuva maa saa yrittää maksimoida integraation hyödyt ja minimoida sen haitat, ja niin myös tehdään. Jos Suomi ei itse valvo kansallisia etujaan, kuka sen tekee?

Viiden miljoonan asukkaan Suomi joutuu Euroopan taloudellisissa järjestelyissä varmasti vain sopeutujaksi, jos se itse siihen alistuu. On itsestään selvää, että kansallisten poikkeusten ja siirtymäsäännösten saaminen ei tule olemaan helppoa. Tämä vaikeus ei voi kuitenkaan olla peruste sille, että emme niitä kansallisesti tärkeissä asioissa neuvotteluissa edellyttäisi. Emme tule hyviksi eurooppalaisiksi tahdottomalla mukautumisella.

Tietenkin on selvää, että oikeudet ja velvollisuudet, edut ja haitat käyvät käsi kädessä. Ratkaisut on pakko tehdä vastavuoroisuuden pohjalta. Juuri siksi etujen ja haittojen huolellinen punninta sekä kansallisen tärkeysjärjestyksen asettaminen onkin tehtävä ennen neuvotteluja — ei niiden aikana.

Kokoomuksen puoluevaltuuston syyskuisen kannanotto integraatiokysymyksiin on neuvottelustrategian kannalta mielenkiintoinen. Siinä asetuttiin tukemaan mahdollisimman pitkälle menevää integraatiota EY — Efta-yhteistyön kautta. Sellaisen järjestelyn kokoomus uskoo turvaavan kauppapoliittiset etumme ja puolueettomuuspolitiikan uskottavuuden. Mitä puolueettomuuspolitiikan uskottavuudella kokoomus tässä yhteydessä tarkoittaa? Kannanotto on senkin takia hyvin mielenkiintoinen, että hallituksessa päävastuu integraatiokysymysten hoidosta kuuluu juuri kokoomuslaisille, ulkomaankaupaministerille ja tietenkin myös pääministerille.

Herra puhemies! Mielestäni suomalaista integraatiokeskustelua on häirinnyt ulko- ja sisäpoliittisten näkökohtien sekaantuminen toisiinsa. Siitä saa hyvän kuvan vaikkapa lukemalla tuon kokoomuksen puoluevaltuuston kannanoton. Yhdentymispäätöksiin nimittäin sisältyy molempia. Keskustelua selkiyttäisi ja yhteisymmärryksen löytämistä helpottaisi, jos ulko- ja sisäpoliittiset ulottuvuudet erotettaisiin selkeästi toisistaan.

Ulkopoliittinen ratkaisu on peruslinjan valinta. Miten järjestämme suhteemme EY:n kanssa. Jäsenyyden mahdollisuutta, Ees-päättöksentekomallia sekä Efta-yhteistyötä on arvioitava puolueettomuuspolitiikkamme

pohjalta. Valintojen pitää olla sopusoinnussa ulkopoliittisen peruslinjamme kanssa. Niiden suhteen on voitava edellyttää myös kansallista yksituumaisuutta ja yhteisymmärrystä.

Sen sijaan pääosin sisäpolitiikkaa on se, miten valitun mallin puitteissa neljää perusvapautta ollaan valmiit toteuttamaan. Mieli-piteet luonnollisesti eroavat. Yhteiskunnalliset mielipiteet, ideologiset näkemykset, vaikuttavat siihen, kannatetaanko mahdollisimman pitkälle menevää integroitumista vai halutaanko asettaa kansallisia rajoituksia.

Luonnollisesti myös sisältökysymyksissä yksimielisyys on toivottavaa. Silti hallituksen linjasta poikkeavia käsityksiä, tulivatpa ne oppositiosta tai hallituksen omista riveistä, ei pitäisi leimata kansallisen yksimielisyyden rikkomiseksi. Nimittäin oma etumme vaatii kriittistä keskustelua ja vaihtoehtojen pohtimista. Sisältöasioissa ei ole yhtä totuutta. Linjavalintojen viisaus punnitaan ei etukäteen, vaan vasta jälkikäteen.

Keskustan ryhmäpuheenvuorossa viime syksyn selontekokeskustelussa esitettiin tärkeimmät rajaukset, joita haluaisimme tehdä neljän vapauden toteuttamisessa. Ne ovat edelleenkin ajankohtaisia, ja kertaan ne tässä lyhyesti.

Tavoitteeksi pitää asettaa oikeus säännösten harmonisoinnin yhteydessä säilyttää tuotteiden korkeat turvallisuus- ja laatuvaatimukset sekä korkea ympäristön- ja kulutajansuojelun taso sekä osittain myös kotimainen tarkastusoikeus.

Ulkomaista omistusta koskevien rajoitusten purkamisessa tulee lähteä siitä, että maapohja ja keskeisimmät luonnonvaramme sekä niitä jalostava teollisuus voidaan säilyttää suomalaisessa omistuksessa.

Kysymyksessä ihmisten vapaasta liikkumisesta tulee edetä asteittain vastavuoroisuuden pohjalta lähtien siitä, että emme pyri laajamittaiseen työvoiman tuontiin.

Oikeus itsenäisen maatalouspolitiikan harjoittamiseen tulee kaikissa olosuhteissa turvata. Suomen tapauksessa sen tekee erityisen tärkeäksi tärkeimmän luonnonvaramme, metsien, hoito. Vain maatalouden avulla runkoasutus voidaan säilyttää niillä alueilla, missä metsävaramme pääosin sijaitsevat, ja niin kuin jokainen hyvin tietää, me elämme vahvasti metsästä ja ilmeisesti yhä vahvemmin tulevaisuudessa, kun muilla tuotannon aloilla on suuria vaikeuksia.

Yhdentymiskehitys ei saa heikentää suomalaista sosiaaliturvaa. Suomen tulee säilyttää oikeus oman järjestelmämme pohjalta itsenäisesti kehittää sosiaaliturvaamme.

Oikeus myös toimenpiteiden sisällön suhteen itsenäiseen aluepolitiikkaan on kaikissa olosuhteissa säilytettävä.

Herra puhemies! Yhdentymisen ulkopoliittisestakin ulottuvuudesta on erilaisia käsityksiä. Toisin kuin Eec-vapaakauppasopimuksen yhteydessä paine näyttää kasvavan pidemmälle menevään yhdentymiseen, Euroopan yhteisö -jäsenyyden, puolesta. Euroopan viimeaikaiset mullistukset levittävät euroforia Suomessakin. Siihen näyttävät erityisesti altistuneen suomalaiset tutkijat ja toimittajat. Jäsenysintoilijat joko uskovat Euroopan yhteisön muuttavan suhtautumistaan puolueettomiin ja suostuvan ottamaan puolueettomia jäsenikseen tai vaativat oman puolueettomuuslinjamme muuttamista niin, että EY-jäsenyyden vaatimukset täyttyisivät.

EY-komission puheenjohtaja Jacques Delors on useaan otteeseen selkeästi viestittänyt, että puolueettomien maiden on turha odottaa EY:ssä erityisasemaa. Samoin Delors esitti syyskuussa Euroopan neuvostossa pitämässään puheessa selkeän suunnan EY:n sisäiselle kehitykselle: taloudellista ja poliittista unionia on aikomus täydentää yhteistyöllä myös puolustus- ja turvallisuuskysymyksissä siten, että EY:stä muodostuu, niin kuin Delors sanoi, "Atlantin liiton eurooppalainen pilari". Keskustan eduskuntaryhmä pitää täysjäsenyyttä Euroopan yhteisössä Suomelle täysin mahdollisena. Suomen harjoittama puolueettomuuspolitiikka ja EY:n jäsenilleen asettamat vaatimukset ovat keskenään sovittamattomassa ristiriidassa.

Keskustan eduskuntaryhmä on yhtä mieltä hallituksen kanssa muistakin ulkopoliittikan kannalta tärkeitä perusratkaisuista. Suomen on aktiivisesti neuvotellen oltava mukana yhdentymiskehityksessä. Voimme turvata parhaiten etumme yhteistyössä muiden Efta-maiden kanssa. Tavoitteeksi pitää asettaa Efta-maiden ja EY:n väliset järjestelyt, joilla luodaan eurooppalainen talusalue, Ees. Samoin kannatamme hallituksen tiedonannossa esittämiä perustavoitteita Ees:n päätöksentekomalliksi.

Päätöksentekotapa on Suomen — niin kuin varmasti muidenkin Efta-maiden — kannalta yksi Ees-järjestelyn pulmallisimmis-

ta yksityiskohdista. On välttämätöntä, että järjestelmä turvaa jokaiselle maalle todellisen vaikutusmahdollisuuden valmisteltaviin päätöksiin. Jos joudumme vain ilman ehtoja sovittautumaan EY:n päätöksiin, Suomi ajautuu helposti "Brysselin rengin" onnettomaan asemaan. Suomen kaltaiselle maalle on myös välttämätöntä, että Ees-päätöksenteko ei ole ylikansallista. Suomen eduskunnalla ja hallituksella tulee aina olla suvereeni lopullinen päättävältä.

Herra puhemies! Hallituksen linjaan sisältökysymyksissä on vaikeampi ottaa kantaa. Useimmissa asioissa hallituksen tavoite on määritelty epämääräisesti tai sitä ei ole tiedonannossa esitetty lainkaan. Esimerkiksi sopii vaikkapa hallituksen toimintalinjan yhdeksäs kohta, joka kuuluu osittain seuraavasti: "Hallitus neuvottelee erityisjärjestelyistä, jotka ovat välttämättömiä perustavaa laatua olevien kansallisen etujemme turvaamiseksi, mm. omistusoikeuden rajoitusten osalta. Riittäviä siirtymäkausia pyritään saamaan aikaan mahdollisten taloudellisten vaikeuksien välttämiseksi."

Tuon periaatteen hyväksyminen antaisi eduskunnalle valtuudet toimia niin kuin se itse parhaaksi näkee. Pitäisi siis selkeästi sanoa, mitkä ovat perustavaa laatua olevia kansallisia etujamme, joiden suhteen hallitus haluaa hakea poikkeuksia. Samoin hallituksen pitäisi esittää, mitkä ovat ne tapaukset, joissa pyrimme siirtymäkausiin.

Jos eduskunta, niin kuin uskon sen haluavan, tahtoo ottaa kantaa hallituksen esittämään toimintalinjaan, tiedonanto on lähetettävä valiokuntaan. Parlamentaariseen asioiden käsittelyyn kuuluu olennaisena osana eduskunnan mahdollisuus hallituksesta riippumatta harkita asioita. Yrittämällä estää tiedonannon valiokuntakäsittelyn hallitus käytännössä haluaa tehdä mahdolliseksi sen kunnollisen käsittelyn eduskunnassa. Kiireiseen aikatauluun vetoaminen ei pure. Virkamiesryhmän selvityksen aikataulu oli kauan sitten tiedossa. Halutessaan hallitus olisi voinut antaa tiedonannon välittömästi lokakuun 20 päivän jälkeen.

Eduskunnan ja hallituksen välinen asetelma on tiedonannon käsittelyssä lähinnä koominen. Kun kansanedustajat haluavat kirjallisella kysymyksellä tiedustella hallituksen kantaa mihin tahansa asiaan, isoon tai pieeneen, hallitus tarvitsee säännönmukaisesti

kuukauden valmisteluajan vastausta varten. Kun hallitus puolestaan haluaa eduskunnan mielipiteen monimutkaiseen, laajakantoiseen ja periaatteellisesti äärettömän tärkeään integraatiolinjaan, vastausaikaa annetaan pari päivää. Eduskunnan ei tiedonannon käsitteilytavassa tule taipua hallituksen tahtoon. Käsittelemme nyt tämän eduskunnan merkittävintä ja kauaskantoisinta asiaa. Jos sen valiokuntakäsittelylle ei eduskunnassa aikaa pystytä järjestämään, niin mille sitten?

Herra puhemies! Ehdotankin jo tässä yhteydessä, että eduskunta päättäisi lähettää hallituksen tiedonannon ulkoasiainvaliokuntaan.

Holkerin hallituksen tapa valmistella ja hoitaa integraatioasioita on niiden merkitykseen nähden huonosti harkittu. Poliittisia puolueita ei tähän saakka ole lainkaan kelpuutettu asioiden valmisteluun. Käytännössä tämä on merkinnyt sitä, että oppositio on ollut valmistelutyöstä sivussa.

Hallituksen valitsema toimintalinja on mielestäni sekä lyhytnäköinen että epäviisas. Lyhytnäköinen se on siksi, että varsin todennäköisesti Ees-ratkaisut vaativat tullakseen hyväksytyiksi myös opposition tukea. Jos Ees-päätöksentekomenettely tai kaavailtu Ees-tuomioistuin vaativat perustuslakiemme muuttamista, päätösten tekoon tarvitaan hyvin laaja poliittinen yksimielisyys. On epätodennäköistä, että neuvottelut etenisivät niin ripeästi, että Ees-järjestelyn edellyttämät lainmuutokset voitaisiin käsitellä ensimmäisen kerran nyt istuvassa eduskunnassa. Jotta perustuslakimuutokset saadaan kiireellisinä käsiteltäviksi, niiden taakse on saatava siis seuraavassa eduskunnassa viiden kuudesosan enemmistö.

Ratkaisujen läpivieminen eduskunnassa vaatii laajaa yhteisymmärrystä. Aiemmissa vastaavissa kansallisissa ratkaisuissa sitä on haluttu rakentaa jo etukäteen. Ed. Jaakonsaari viittasi 70-luvun alun Eec-vapaakauppasopimukseen ja sen valmisteluun ja totesi, että kansantaloustieteilijät selvittivät, millä tavalla nämä ratkaisut vaikuttavat Suomen kansantalouteen.

Ne eivät olleet pelkästään kansantaloustieteilijöitä, vaan myös poliittisia päätöksentekijöitä, sillä hyvissä ajoin ennen vapaakauppasopimuksen käsitteilyä hallitus asetti kaikkia silloisia eduskuntapuolueita, korostan, kaikkia silloisia eduskuntapuolueita ja

tärkeimpiä etujärjestöjä edustavan selvitystoimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia selonteko sopimusten vaikutuksista. Tämän käsittelytavan luulisi olevan hyvin hallituksen tiedossa. Muun muassa nykyinen kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suominen, entinen liikenneministeri Pekka Vennamo ja monet muut tämän päivän vaikuttajat olivat tuossa selvitystoimikunnassa jäseninä. Lisäksi sosialidemokraattien vaatimuksesta ratkaisuun liitettiin suojalakipaketti, jolla oli tarkoitus varautua vapaakauppasopimuksista mahdollisesti seuraaviin taloudellisiin häiriöihin.

Valmisteltavaan integraatoratkaisuun verrattuna Eec-vapaakauppasopimus oli selvästi vaatimattomampi järjestely. Vanhassa poliittisessa kulttuurissa se katsottiin kuitenkin niin laajakantoiseksi, että päätösten valmistelu haluttiin mahdollisimman laajalle pohjalle. Etenkin sosialidemokraateille on pakko esittää kysymys: Miksi vapaakauppasopimusta paljon laajakantoisemmat ja pidemmälle menevät integraatiopäätökset eivät enää vaadi laajaa valmistelua tai oletettuihin haittoihin ennakolta valmistautumista? Johdonmukaisuus näissä kysymyksissä puuttuu.

Herra puhemies! Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen osallistuminen on Suomelle taloudellisesti välttämättömyys. Se on samalla sekä uhka että mahdollisuus. Hyötyjen realisoituminen riippuu taloudellisesta iskukyvystämme. Yhdymme tässä suhteessa täysin hallituksen käsitykseen siitä, että harjoitettavan talouspolitiikan sekä yritystoimintamme kansainvälisen kilpailukyvyn merkitys kasvaa. Käytännössä hallitus on vain toiminut toisella tavalla, antanut taloutemme ajautua sellaiseen kriisiin, joka johtaa siihen, että joudumme käymään huonosti valmistautuneina ja heikossa taloudellisessa tilanteessa integraatoratkaisuihin. Integraatio suosii taloudellisesti ja teknologisesti vahvoja kansantalouksia ja yrityksiä. Heikot joutuvat maksamiehiksi, niin epäoikeudenmukaista kuin se onkin.

Integraation kokonaishyöty on yhtä kuin etujen ja haittojen erotus. Lopputulokseen vaikutetaan siis, paitsi käyttämällä mahdollisimman tehokkaasti yhdentymisen suomat mahdollisuudet hyväksi, myös minimoimalla sen haitat. Integraation monet haitat tiedetään etukäteen. Se vauhdittaa monilla aloilla tuotannon rakennemuutosta. Massatuotan-

nossa suuret tulevat suuremmiksi ja pienet häviävät markkinoilta. Teollisuuden rakennemuutos integraation myötä monilla aloilla kiihtyy. Yhdentymisen kasvattaa myös paineita alueelliseen keskittymiseen.

Näihin ughiin on ryhdyttävä varautumaan välittömästi. Teollisuuden rakennemuutokseen pitää vastata panostamalla pieniin ja keskisuuriin yrityksiin. Hallituksen tiedonannossa viitataan vain tarpeeseen osallistua EY:n pienille ja keskisuurille yrityksille tarjottuihin ohjelmiin. Sen lisäksi tarvitsemme oman kansallisen ohjelman, jolla käytetään hyväksi integraation avaamat mahdollisuudet luoda erikoistumiseen tai alueellisiin ja paikallisiin markkinoihin perustuvaa uutta pienyritystoimintaa.

Ecc-vapaakauppasopimuksen solmimisen kanssa samanaikaisesti aluepolitiikkaa tehostettiin. Osaksi sen ansiosta pelätty alueellinen keskittyminen ei toteutunut. Integraatioratkaisuihinkin pitää yhdistää panostus alueisiin ja maakuntiin. Ne tarvitsevat paremmat edellytykset itsenäiseen kehitykseen: siis lisää resursseja tutkimukseen, koulutukseen ja kehittämistyöhön.

Samalla Suomen pitää myös alueellisen itsehallinnon suhteen siirtyä euroaikaan. Olemme pian jäämässä Länsi-Euroopan ainoaksi maaksi, jolta puuttuu kansanvaltainen maakuntahallinto. Olen tässä suhteessa samaa mieltä ed. Jaakonsaaren kanssa, että jos joku joutaa kuolla integraation tieltä, olkoon se suomalainen lääninhallinto. Kansanvaltaisen maakuntahallinnon ajaminen ei ole impivaaralaisuutta, vaan nykyaikaista eurooppalaisuutta. Kokoomuksenkin kannattaisi tämä asia uudelleen opiskella.

Maakuntien kehittäminen on myös tehokas tapa hyödyntää yhdentymistä. Integraatio ei tuota kielellisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti yhtenäistä Eurooppaa. Päinvastoin elinvoimaiset ja omaleimaiset alueet ovat kaikkialla nousussa. Niistä muodostuu yhentyvän Euroopan taloudellisen kilpailun yksiköitä.

Pitää kuitenkin muistaa, että yhentyvä Eurooppa ei ole vain hyvinvointia ja rahaa jauhava sampo. Integraatio seurauksineen luo uusia ongelmia ja pahentaa entisiä. Yksi vakavimmista koskee omaa elinympäristöämme. Ympäristön saastekuorma lisääntyy tuotannon kasvun ja lisääntyvän kuljetustarpeen myötä. Uunituoreen EY:n komission

teettämän selvityksen mukaan saastekuorma kasvaa nopeammin kuin tehostuneet ympäristönsuojelutoimet sitä vähentävät. Tutkimusraportti kertoo, että vuoteen 2010 mennessä rikkipäästöt kasvaisivat nykyisestä 8—9 prosentilla ja typipäästöt 12—14 prosentilla.

Ees:n syntyminen voi tietysti samalla parantaa edellytyksiä ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Kaikkia sitovien entistä tiukempien päästönormien toteuttaminen mahdollisesti helpottuu integraatioratkaisujen avulla. Resursseja ympäristöystävällisemmän tekniikan kehittämiseksi on käytettävissä enemmän, ja kuljetusjärjestelmien kehittäminen yhtenäisen suunnitelman pohjalta käy mahdolliseksi. Parannukset vaativat kuitenkin tinkimistä lyhyen aikavälin taloudellisista tavoitteista. Suomen omaan integraatiolinjaan pitää sisällyttää selkeä tavoite eurooppalaisen ympäristönsuojelun tehostamisesta, ja meidän tulee olla niissä kysymyksissä erityisen aloitteellisia.

Herra puhemies! Haluan lopuksi lyhyesti kerrata keskustan eduskuntaryhmän kannan hallituksen tiedonantoon.

Edellytämme ensinnäkin, että integraatiodonanto lähetetään laajaan valiokuntakäsittelyyn. Jos eduskunta ei ehdotustamme tiedonannon valiokuntaan lähettämisestä hyväksy, tulemme toimimaan jatkossa seuraavan toimintalinjan pohjalta.

Ensinnäkin olemme valmiit hyväksymään neuvottelujen aloittamisen Efta-maiden ja EY:n kesken eurooppalaisen talousalueen muodostamiseksi. Edellytämme kuitenkin, että selvitysluonteisten keskustelujen aikana ennen varsinaisten neuvottelujen alkamista hallitus antaa eduskunnalle selonteon tai tiedonannon, jossa esitetään hallituksen selkeä kanta neuvottelujen sisältökysymyksiin, ja eduskunnan tulee perusteellisen valiokuntakäsittelyn jälkeen lausua niistä oma kantansa.

Edellytämme, että integraatioasioiden valmistelu- ja seurantakoneistoa välittömästi muutetaan niin, että kaikille eduskuntapuolueille tulee siihen mahdollisuus osallistua.

Edelleen edellytämme, että hallitus välittömästi käynnistää laajapohjaisen ohjelmityön, jolla etsitään keinoja integraation haitallisten taloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten torjumiseksi. Valmisteluaiakataulu pitää rakentaa niin, että päätökset toimen-

piteistä tehdään samanaikaisesti Ees-ratkaisujen kanssa.

Vaikka olemme arvostelleet hallituksen integraatiolinjaa, haluamme tässäkin asiassa tarjota hallitukselle yhteistyötä. Mutta yhteistyö ei voi olla tuen hakemista sitten, kun hallitus ei enää yksinään kykene asioita hoitamaan, niin kuin talousasioissa on käymässä. Yksimielisyyden perusta integraatiotratkaisuille pitää luoda valmistelu- ja neuvotteluvaiheen aikana.

Ehkäpä ohjenuorana integraatioasioiden hoitotavaksi voisi olla vaikkapa Aleksis Kiven Seitsemän veljeksien pieni pätkä. Tuo teksti on kovin ajankohtainen muutenkin. Sieltä löytyy kiihotus yhteistyöhön ja sopuun. Lainaus kuuluu näin: ”Tekhäämme, veljet, ankara liitto ja heittäkäämme pois kaikki synnin elkeet, kaikki viha, riita ja vaino täällä lintukodossa. Pois viha, vaino ja ylpeys.” Ehkäpä tältä pohjalta, jos hallitus tämän ohjenuorakseen ottaa, voitaisiin myös integraatioasioissa löytää tarvittavaa yhteisymmärrystä, sillä tämä on suurin päätös, suurin kansallinen ratkaisu, jonka edessä tämä eduskunta on.

Herra puhemies! Ehdotan perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodoksi seuraavaa:

”Kuultuaan hallituksen tiedonannon eduskunta on valmis hyväksymään neuvottelujen aloittamisen Efta-maiden ja Euroopan yhteisön välillä eurooppalaisen talousalueen luomiseksi. Koska eduskunnalle ei ole annettu mahdollisuutta tiedonannon perusteelliseen käsittelyyn ja koska kysymyksessä on kansallisesti elintärkeä ja asteittain etenevä neuvotteluprosessi, eduskunta edellyttää,

1. että ennen päätöksentekoa Suomen neuvottelulinjasta hallitus antaa eduskunnalle tiedonannon tai selonteon, jonka perusteella eduskunta perusteellisen valiokuntakäsittelyn jälkeen määrittää Suomen integraatiolinjan;

2. että Euroopan integraatioasioiden valmisteluun ja seurantaan osallistumiseen tulee antaa mahdollisuus kaikille eduskuntapuoleille; ja

3. että hallituksen tulee välittömästi käynnistää laajapohjainen ohjelmatyö, jolla etsitään keinoja haitallisten kansallisten taloudellisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten torjumiseksi; valmisteluaiakataulu pitää rakentaa niin, että päätökset toimenpiteistä

tehdään samanaikaisesti Ees-ratkaisujen kanssa;

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Wahlström: Rouva puhemies! Tämän asian käsittely on farssi. Tasavallan presidentin valtuuksilla hallitus ja sen eräät ministerit valmistelevat ja käyvät keskustelua ja Suomen osallistumisesta Efta-maiden kanssa EY-maiden johtamaan Länsi-Euroopan yhdentymiseen. Julkisuudessa moottorina on hallitus, joka sallii nyt kansanedustajille asiasta puhumisen mutta ei päättämistä. Valiokuntakäsittelyssä voitaisiin määritellä Suomen tavoitteet ja elintärkeät ehdot, mutta juuri siksi ulkopoliittikan johto ei salli valiokuntakäsittelyä.

Tässä keskustelussa saa esittää erilaisia lausumia. Mekin esitämme niitä, jopa runsaasti, koska muuta vaihtoehtoa ei ole. Kun hallitus kuitenkin julistaa ne epäluottamuksen sisältäviksi, äänestävät hallituspuolueiden kansanedustajat luottamuksen puolesta vaikka silmät kiinni. Ei ole kiinnostavaa todeta, montako hallituspuolueiden kansanedustajaa on äänestyspäivänä poissa. Meitä kiinnostaa vain se, että eduskunta saisi päättää.

Hallitus on valmistautunut yhdentymisneuvotteluihin tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Myös ammattiyhdistysliikkeellä lienee ollut mahdollisuus seurata asioita. Eduskunnalle valtaa ei haluta jakaa. Valmistautumista jatketaan muuttamalla rajoituslain soveltamista, ja Suomen Pankki puolestaan avaa rajoja rahan edestakaiselle kululle.

On selvästi olemassa ”hovin” ja parlamentin välinen ristiriita. Se on ratkaistavissa vain siirtymällä parlamentaariseen tasavaltaan. Tasavallan presidentin valtaoikeudet ovat eduskunnassa vielä lopullisesti päättämättä. Me olemme ehdottaneet ulkopoliittikan parlamentarisoitua. Sellainen olisi nyt paikallaan.

Nyt on meneillään lopputuloksen kannalta ratkaiseva vaihe. Neuvotteluissa ratkaisevin on se vaihe, jolloin käydään ennakoivista keskusteluista oleelliset ongelmakysymykset läpi ja todetaan, missä ollaan, kun varsinaisiin neuvotteluihin ryhdytään. Tätähän todistaa myös hallituksen tiedonanto. Jos joskus tulevaisuudessa eduskunnalle annetaan valio-

kuntakäsittelyyn vievä selonteko, se on jälkijättöistä kulissimaailua.

Rouva puhemies! Kannatan ed. E. Ahon ehdotusta, että tiedonanto lähetetään tämän keskustelun päätyttyä ulkoasiainvaliokuntaan valmisteltavaksi niin, että eduskunta pääsee ottamaan kantaa valiokunnan mietinnössä esitettäviin tavoitteisiin ja reunaehdoin. Sellaiseen käsittelyyn on aikaa.

Eurooppa on suurten poliittisten ja taloudellisten muutosten kynnyksellä. Idän ja lännen poliittinen vastakkainasettelu on lieventynyt selvästi. Sosialististen maiden poliittiset ja taloudelliset järjestelmät ovat murroksessa. Muutos aivan ilmeisesti muovaa niistä yhä avoimempia ja demokraattisempia yhteiskuntia. Se muuttanee myös Euroopan blokkijakoa ja saattaa osaltaan auttaa purkamaan tuhoaseiden järjestelmät Euroopasta.

Rauhanomaiseen kehitykseen vaikuttaa eurooppalaisten valtioiden taloudellisesti ja sosiaalisesti tasapainoinen kehitys. Tämä edellyttäneen länsimaiden Itä-Euroopalle antaman välittömän talousavun lisäksi myös pidemmällä tähtäimellä idän ja lännen sekä pohjoisen ja etelän välisen aidon yhteistyön kehittämistä.

Useat Varsovan sopimusjärjestön maat ovat osoittaneet kiinnostusta yhteistyöhön läntisen Euroopan kanssa. Suomen tulee olla auttamassa niitä siinä. Kun Efta-maissa painotetaan laajaa sosiaaliturvaa, saattaisi Eftasta löytyä näille maille luontevampi tie eurooppalaiseen talousalueeseen kuin EY:n kautta. Liioin ajatusta, jonka mukaan Pohjoismaiden neuvoston puitteissa myös Baltian maat ja Leningradin alue voisivat olla yhteistyössä Pohjoismaiden kanssa, ei pitäisi euroeuforiassa unohtaa.

Neuvostoliiton talousrakenteiden uudistuminen on muuttamassa idänkaupan totuttuja kuvioita. Kun tiedonannon aiheena on läntisen Euroopan yhdentyminen, siltä ei kai ole syytä vaatia seikkaperäistä Neuvostoliitonkaupan käsittelyä. Tiedonanto on siis vain osa ulkomaankauppaa. Samalla on kuitenkin syytä esittää epäily, että hallitukselta puuttuvat joko henkiset voimavarat tai kiinnostus idänkaupan kehittämiseen muuttuvissa oloissa.

Valtioiden väliselle yhteistyölle Euroopassa on nyt hyviä edellytyksiä. Myös länsieurooppalaiseen — vaikkakin markkinatalous-

keskeiseen — yhdentymiseen sisältyy mielenkiintoisia mahdollisuuksia.

Suomen kansallisista eduista kannattaa puhua. Kansallisiksi eduiksi ei pidä ymmärtää pääoman neljää vapautta.

Ensiksi sosiaaliturvasta ja ympäristönsuojelusta. Eurooppalaisen talousalueen, ns. Ees:n, muodostumista voidaan ja pitää tarkastella Suomen kansallisista eduista käsin. Mutta kansalliset edut eivät ole vain niitä, joiksi elinkeinoelämän johdon, hallituksen ja virkamiesten suppea hovi ne tulkitsee.

SKDL:n mielestä kansallisiin etuihin kuuluu Suomen puolueettomuusaseman lisäksi koko Euroopan aina Atlantilta Uralille ulottuvan yhteistyön edistäminen. Suomen neuvottelut Efta — EY-akselilla eivät saa syrjäyttää muita yhteistyösuuntia.

Sekä viime vuoden lopussa eduskunnalle osoitettu hallituksen integraatioselonteko että nyt käsittelyssä oleva tiedonanto korostavat mielestämme yksipuolisesti etujemme kytkeytymistä pääoman ylikansallisuuden — neljän perusvapauden — toteutumisen kohtaloihin.

Suomelle on tärkeää korostaa markkina-keskeisen yhteistyön vastapainoksi maamme saavutuksia hyvinvointivaltiona ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että eurooppalaisen yhteistyön keskiöön nostetaan myös sosiaaliturvan ja ympäristönsuojelun kannalta tärkeät kysymykset.

Kysymmekin, mitä hallitus tarkoittaa tiedonannon 5. luvussa olevalla luonnehdinnalla yhdentymisestä: ”että Länsi-Euroopan nykyinen yhdentymisvaihe koostuu kokonaisuudesta, johon toisistaan erottamattomina osina kuuluvat tavaroiden, palvelujen, pääoman ja henkilöiden vapaa liikkuminen sekä yhteistyö niitä täydentävillä alueilla”?

Euroopan yhteisön sisämarkkinaohjelman valossa tuo ”kokonaisuus” on tulkittavissa mm. siten, että työn hinta tavarana, siis kaikki sosiaalikulut mukaan lukien, tulisi olla sama yhtä tuottavasta työtunnista koko talousalueella.

Kun läntisissä euromaissa yritysjohtajat ansaitsevat suomalaisia virkaveljiään paremmin, on johtopäätöksenä, että suomalaisten yritysjohtajien palkkoja on nostettava samalle tasolle. Vastaavasti kun suomalaisten työntekijöiden palkat ja sosiaalikulut ovat eteläisen Euroopan vastaavaa työtä tekevien palkkoja korkeampia, on johtopäätöksenä,

että suomalaisten työläisten palkkoja ja sosiaaliturvaa on alennettava suomalaisten yritysten kilpailukykyä turvaamiseksi. Samanlaisia paineita liittyy myös verotuksen yhdenmukaistamiseen.

Sisämarkkinatavoitteen kuvatuista konsepteista emme voi hyväksyä. Tämä ohjelma merkitsee tuloerojen kasvattamista maassamme. Se merkitsee yhteiskunnallisen hyvinvoinnin lisäämistä yhtäällä ja sosiaalisen pohjoisvoinnin kasautumista toisaalla.

Yksinomaan markkinoiden vapaudelle perustuva yhdyntäminen voi olla tuhoisa myös ympäristöpolitiikan kannalta. Yritysten toimintastrategia, sille ominainen lyhytjänteisyys ja ajattelun sitominen rajattomaan taloudelliseen kasvuun eivät mahdollista Euroopan eikä maamme tasapainoista kehittymistä. Tulonjaon sosiaalinen oikeudenmukaisuus, kansalaisten sosiaaliset oikeudet, työntekijöiden päättäväisyyden lisääminen työpaikoilla ja ympäristönsuojelutoimenpiteet eivät ole SKDL:n mielestä yhteiskunnan "reuna-alueita", kuten Euroopan yhteisössä näytetään ajattelevan.

Euroopan yhteisön sisämarkkinaohjelma on yhteisömaiden työnantajatahojen poliittinen aloite, poliittinen offensiivi, jonka avulla yhteisömaiden sisällä luodaan perusteet ja riittävä yhtenäisyys ylikansalliselle poliittiselle unionille. Liiton nykyinen päätöksenteko on sangen epädemokraattista EY:n komission ja ministerineuvoston käyttäessä lähes yksinomaista valtaa. Tässä järjestelmässä kansalaisten valitsemilla edustajilla on vain statistin osa, aina ei edes sitäkään.

Tämän lisäksi sisämarkkinaohjelman vaatimukset ulotetaan myös Efta-alueen maihin, kuten Suomeen ja Ruotsiin. Ees:n kaavavaltujen päätöksentekoaikojen tehtäväksi jäisi pahimmillaan vain Euroopan yhteisössä päätettyjen direktiivien kirjaaminen ja toteuttaminen omissa jäsenmaissaan.

Tähän liittyy EY:n suunnasta Efta-maille kohdistettu vaatimus hyväksyä yhteisön itselleen asettamat vaatimukset, joista kenties tärkeimpänä on pidetty tavoitetta poliittisen unionin muodostamisesta. Vaikka Efta-maita ei edellytetäkään tähän unioniin osallistumista, sen on katsottu merkitsevän sitä, että Efta-maat tunnustavat sisämarkkinoiden luomisen ja niiden toiminnan osaksi tätä suurempaa tavoitetta. Tämä on eräs niistä kysymyksistä, joiden osalta on turha etsiä

analyysiä hallituksen nyt käsittelyssä olevasta tiedonannosta. Hallituksen olisi tullut kyetä esittämään edes jonkinlainen arvio siitä, millaisia vaikutuksia EY:n sisäisellä perustavoitteella — poliittisella unionilla — on Suomen puolueettomuuden kehityksen kannalta. Tiedonanto on sekä integraatio-neuvottelujen asiasisältöä kuin sen tavoitteita koskevilta osilta auttamattoman köyhä.

Nykyiset Efta-maat ovat monessa suhteessa edistyneitä verrattuna Euroopan yhteisömaiden keski- tai vähimmäistasoon monilla yhteiskunnan alueilla. EY-maiden sosiaaliturvajärjestelmä eroaa aivan olennaisesti Suomen sosiaaliturvajärjestelmästä. Tämä on itse asiassa tunnustettu hallituksen tiedonannossakin, vaikka eron merkitystä toisaalla vähätellään. Yhdessä kohdassa hallitus antaa jopa ymmärtää, että järjestelmien eroavuus aiheuttaa lähinnä teknisiä ongelmia. Todellisuudessa erot ovat niin suuria, että voidaan puhua tietyssä mielessä jopa järjestelmien vastakkaisuudesta.

EY-maissa sosiaaliturvan rakentaminen lähtee vanhakantaisesta normaaliperheajattelusta. EY-normaaliperhe koostuu työssä kävästä perheenisästä, kotona ahertavasta vaimosta ja lapsista. Miehen sosiaaliturva määräytyy hänen työsuhteensa perusteella. Myös vaimon ja lasten sosiaaliturva riippuu perheenelättäjä-miehen työsuhteesta. Mikäli sosiaaliturvaa ei voida johtaa työsuhteesta tai yksityisestä vakuutuksesta, joutuu henkilö pääsääntöisesti kääntymään sosiaalihuollon puoleen. Perusturva ei pohjoismaisessa mielessä ole olemassa.

Myös kansallisvaltion rajat on suurelta osin pyyhitty pois: Ranskassa työskentelevän perheenisän Espanjassa asuvat lapset saavat lapsilisää Ranskan lain mukaan. Belgialainen työntekijä, joka on ansainnut oikeutensa määräraikaiseen työttömyysturvaan Saksan liittotasavallassa, voi 16 miljoonan muun EY-työttömän kanssa kierrellä vapaasti EY:n jäsenmaissa työtä etsimässä.

Suomessa, kuten Pohjoismaissa yleensä, sosiaaliturva rakentuu sen sijaan perusturvan varaan, jota täydentää työsuhteesta johdettu ansioturva. Oikeus sosiaaliturvaan määräytyy suurelta osin maassa asumisen perusteella, oman maan kansalaisia suosien. Jos maassa asuminen lakkaa, lakkaa pääsääntöisesti myös sosiaaliturva.

Pitemmällä aikavälillä EY:n osittain van-

hakantainen sosiaaliturvajärjestelmä tulee luultavasti muuttamaan Suomen perusturvajärjestelmää laajemmin kuin mihin Ees-sopimus suoranaisesti velvoittaa. Ensimmäinen ennusmerkki tulevasta kehityssuunnasta saattaa olla nykyisen hallituksen kielteinen suhtautuminen perusturvan kehittämiseen nyt, kun siihen kerrankin olisi todella oivat taloudelliset mahdollisuudet. Esimerkiksi sairaalahoidon omavastuuosuuksien korottaminen ensi vuoden alusta alkaen niin korkeiksi, ettei kansaneläkeläinen tai muu perusturvan varassa elävä pysty niitä maksamaan, voi myös olla merkki tulevasta, vielä epäsosiaalisemmista ajoista. Ees-sopimus siis tuhoaa perusturvaa jo ennen kuin sopimusta on edes olemassa.

Hallituksen tiedonannossa on esitetty näkemys, että Ees:n perustamisen aiheuttamat sosiaaliturvaongelmat voitaisiin hoitaa solmimalla kunkin EY-maan kanssa kahdenkeskisen sosiaaliturvasopimus. Kun kaikkien muiden valtioiden kuin Irlannin kanssa on jo olemassa tai ainakin jollakin tavoin valmiilla sosiaaliturvasopimus, hallitukselle riittäisi ongelmien poistamiseen neuvottelujen aloittaminen Irlannin kanssa. Tätä voitaisiin kyllä jo kutsua varsinaiseksi ongelmien vähättelyksi.

Tosiasiassa olemassa olevat kahdenväliset sosiaaliturvasopimukset eivät täytä EY:n vaatimuksia, joiden olennaisena kohtana on kansalaisuuteen perustuvien erontekojen kieltäminen. Kahdenväliset sopimukset perustuvat taas kummankin sopimuspuolen kansalaisten suositummuusasemaan. Ruotsin lehdistössä olleiden tietojen mukaan Pohjoismaiden välinen erittäin hyvin toiminut sosiaaliturvasopimus jouduttaneen purkamaan, koska Pohjoismaiden kansalaisten erityisasema toisissa Pohjoismaissa on EY:n periaatteiden vastaista.

Efta-maiden sosiaaliturvajärjestelmäkään eivät ole samanlaisia, mutta näille maille yhteisenä piirteenä on ominaista laaja julkinen sektori, kehittynyt sosiaaliturvajärjestelmä ja sosiaalisten oikeuksien painottaminen perinteisten länsimaisten vapausoikeuksien rinnalla.

Suomen ja kaikkien Efta-maiden pitäisi yhteisen kanssa käytävissä neuvotteluissa huolehtia siitä, ettei Ees-hanke vaarana demokraattisen ja moniarvoisen sosiaalivaltion kehittämistä. Kysymys on nimenomai-

sesti yhteiskuntapolitiikan sisältöä koskevas-
ta vaatimuksesta.

Mielestämme Suomen tulisiikin tehdä aloite, että Efta-maat kartoittaisivat yhdistävät tekijät EY:n kanssa käytäviä neuvotteluja varten. Suojattavat oikeudet, arvot ja edut tulisi muotoilla siten, että niiden määrittely voitaisiin sisällyttää osaksi itse Ees-sopimusta. Toissijaisena vaihtoehtona voitaisiin esittää laadittavaksi Efta-maiden keskinäinen valtiosopimus, johon tukeutuen maat voisivat aikanaan osoittaa pakottavien vaatimusten käsillä olon kansallisten etujen vaarantuessa sisämarkkinavaatimusten paineessa.

Ees-sopimusjärjestelmään kytkeytyvässä Efta-maiden velvoittavassa sopimuksessa olisi kysymys eräänlaisesta demokraattisten ja moniarvoisten sosiaalivaltioiden perusarvot kirjaavasta ihmisoikeussopimuksesta. Siihen sisällytettäisiin erityisesti määräykset jäsenvaltioiden positiivisista toimintavelvollisuuksista ylläpitää kansalaisten perusoikeuksia. Näitä olisivat niin klassiset yhteiskunnalliset ja poliittiset oikeudet kuin uudemmat taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet.

Näiden lisäksi pakottavien vaatimusten piiriin kuuluu sellaisia asioita kuin kuluttajansuojaa ja ympäristönsuojelua, jotka — ihmisoikeuksista erillisinä, mutta kansallisille eduille keskeisinä — tulisi sisällyttää perustavan laatuisiin Efta-maiden yhteisiin perusarvoja koskevaan sopimukseen. Juuri nykyisillä Efta-mailla olisi ehkä parhaat mahdollisuudet lähteä muotoilemaan valtioiden velvoitteita näillä aloilla tavalla, joka sitten voisi käydä esimerkkinä muillekin maille.

Pitänee paikkansa EY:n sisäisten markkinoiden perusteluksi esitetty ennuste tuotannon kasvusta. Silloin sisämarkkinoiden ja vielä enemmän eurooppalaisen talousalueen luominen merkitsee väistämättä sitä, että kulutetaan entistä nopeamassa tahdissa luonnonvaroja, synnytetään entistä enemmän jätettä ja sivutuotteena syydetään muuten vain hankalia kemikaaleja maahan, vesiin ja ilmaan. On siis tarvetta sellaiselle myös ympäristökysymykset käsittävälle asiakirjalle, joka on sovellettavuudeltaan vähintäänkin tasavertainen neljä vapautta käsittävälle EY:n sisämarkkinoiden luomista koskeville sopimuksille.

Perusarvojen laatiminen kansainvälisen sopimuksen muotoon on perinteistä kansalliseen suvereniteettiin vetoamista tehokkaampi

tapa puolustaa perustavan laatuista arvoja ja etuja kansainvälisen pääoman paineita vastaan. Mikäli perustavan laatuiset edut jäävät Ees-sopimuksessa yleisen muotoilun varaan, niihin vetoavan valtion on aina yksittäisessä tapauksessa kenties yksin kyettävä osoittamaan niiden olemassaolo. Sopimuksen muotoon laaditut täsmälliset velvoitteet olisivat sen sijaan koko kysymyksenasettelun lähtökohtana.

Yhteisön omassakin piirissä on esiintynyt viime aikoina aktiivisuutta näissä pääoman neljän vapauden kannalta reuna-alueiden kysymyksissä, jotka ovat kuitenkin ihmisen kannalta keskeisiä. Eräs Ees-neuvottelujen minimilähtökohdista tulee olla, että ihmisoi-
keuksien toteuttaminen — laajasti ymmärrettynä — on riittävä peruste torjua EY-direktiivin soveltaminen Efta-maissa.

Muun muassa yhteisön europarlamentti on, tietoisena tarpeesta kehittää kansainvälisiä vastapunnuksia pääoman paineelle, viime huhtikuussa hyväksynyt julistuksen perustavan laatuista oikeuksista ja vapauksista. Eräänä mahdollisuutena on esittää Eftan taholta, että perustavan laatuisten oikeuksien ja intressien luettelo sekä luonnehdinta sisällytettäisiin jo itse Ees-sopimukseen, jolloin se voi toimia tulevaa EY — Efta-tuomioistuinta velvoittavana oikeuslähteenä. Luettelon pohjatekstinä voitaisiin käyttää EY-parlamentin julistusta, mutta tällöin perustavat arvot on kirjattava valtioiden selvinä sopimusvelvoitteina eikä vain julistuksellisinä päämäärinä.

EY:n ja Eftan välinen Ees-sopimusjärjestelmä merkinnee, mikäli EY pitää kannastaan kiinni, että Ees-sopimukseen sisällytetään tavalla tai toisella EY:n keskeisinä pitämät sisämarkkinoiden toteuttamista tarkoittavat direktiivit. Millaisiksi Ees-neuvotteluissa pääoman neljän perusvapauden toteuttamiselle olennaiseksi katsottujen direktiivien luettelo sitten muodostuukaan, on eduskunnan kannalta tärkeää saada tietoonsa välittömästi ja ennen lopullista neuvottelutulosista EY:n keskeisinä pitämien säädösten muutosvaikutukset omaan lainsäädäntöömme.

30.6. tänä vuonna julkistettu EC-lainsäädännön seuranta ja analysointi Suomessa niminen asiakirja on pinnallinen ja lähes sisällyksetön luettelo mahdollisista lainsäädännön muutosalueista. Tarkempi analyysi on välttämätön sopimuskokonaisuuden hah-

mottamiseksi. Arviot sopimukseen liittyvästä säädösmassasta, joka tulisi saattaa voimaan valtion sisäisesti, vaihtelevat 2000:sta 3000:een sivuun.

Esitämme, että säädösaineiston voimaan saattamisessa ei käytettäisi enää lyhyttä kaavaa eli blankettisäännösmenettelyä jo lainsäädännöllisen selkeyden takaamiseksi, vaan kukin asiakohta säädettäisiin sellaisella lailla tai asetuksella kuin kotoperäiset asiat. Tässä yhteydessä tulisi omaksua kaksi periaatteilista lähtökohtaa:

Ensiksikin Euroopan talousalueen välityksellä Suomeen ulottuvalle EY-normistolle ei tule antaa mitään erityisasemaa. Jos muiden kansainvälisten sopimusten yhteydessä riittää, että Suomi ilmoittaa muille sopimuspuolille noudattavansa sopimusvelvoitetta, sen tulee riittää myöskin EY:lle ja Ees:lle. Toiseksi kun eduskunnan vaikutusmahdollisuudet valtiosopimukseen liittymisessä rajoittuvat hyväksymiseen tai hylkäämiseen, on kehitettävä menettelyjä, joilla eduskunta pääsee osallistumaan sopimusten sisällön muotoutumiseen jo neuvotteluvaiheessa.

Hallituksen tiedonannon mukaan se pitää tärkeänä Ees-järjestelyssä sellaisten päätöksentekojärjestelmien aikaansaamista, jotka tekevät mahdolliseksi Suomen ja muiden Efta-maiden todellisen vaikuttamisen eurooppalaista talousaluetta koskeviin määräyksiin, sekä ratkaisuja, jotka turvaavat riittävän tehokkaan valvonnan ja yhdenmukaisen soveltamiskäytännön. Hallitus ilmoittaa, että sen nimenomaisena tavoitteena on päätöksentekomalli, joka mahdollistaa osallistumisemme päätösten valmisteluun, jossa päätökset eivät tule meitä sitoviksi vastoin tahtoaamme ja jossa kansallisten elintemme asema päätöksenteossa voidaan turvata. Hallituksen peruslinja tässä kysymyksessä on aivan oikea, mutta se olisi tullut kyllä konkretisoida jo tässä yhteydessä tarkemmin.

Me emme voi hyväksyä sellaista Ees:n päätöksentekomallia, missä Euroopan yhteisö valmistelisi ensisijaisesti omia jäsenmaitaan silmällä pitäen tarkoitettuja säännökset, jotka Efta-maiden tulisi niellä pureksimatta Ees-sopimuksen varjolla.

Kun Eftan ja EY:n yhteisestä päätöksentekojärjestelmästä neuvotellaan, on Suomen mielestämme edellytettävä, että tässä elimesä on poliittisen tason edustus. Samoin tulee edellyttää, että ennen kuin Eftan piirissä

muotoillaan EY:n suuntaan yhteinen kanta, on Efta-maiden parlamenteille annettava mahdollisuus lausua asiasta kantansa. Nykyisen valtiosääntömme puitteissa tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi tiedonantomenettelynä.

Uudet hyväksytyt Ees-normit tulee mielestämme Suomessa saattaa voimaan valtiosäännön edellyttämässä järjestyksessä, mikä useissa tapauksissa edellyttää eduskunnan lopullista päätösvaltaa. Missään tapauksessa Ees-neuvostolle ei tule antaa valtaa hyväksyä oikeusnormeja, jotka astuisivat voimaan Efta-maissa ilman erillistä valtion sisäistä voimaan saattamista. Hallituksen tulee mielestämme myös esittää eduskunnalle ne keinot, joilla suunnitteilla olevista Ees-normeista annetaan tieto eduskunnan elimille etukäteen, ja siitä, millä tavoin eduskunnan asemaa voidaan tässä yhteydessä vahvistaa.

Näyttää ilmeiseltä, että kaikista kansallisen tason toimenpiteistä huolimatta Ees-sopimusjärjestelmään siirtyminen rajoittaa kansallista suvereniteettia. Näiden vaikutusten tasapainottamiseksi olisi harkittava Pohjoismaiden neuvoston mallia vastaavan uuden elimen, Eftan parlamentaarisen neuvoston muodostamista. Tässä vaiheessa ei liene realistista vielä suuntautua ylikansallisilla vaaleilla valittavan varsinaisen parlamentin perustamiseen EY:n europarlamentin rinnalle, mutta tulevaisuudessa tällainenkin näköala voi olla varteenotettava vaihtoehto. Ylikansallisen parlamentin voi tehdä väistämättömäksi se, että pääoma karkaa neljän vapautensa turvin täysin kansallisten parlamenttien hallinnasta eikä muilla sopimusjärjestelyillä kyetä asiaa korjaamaan.

SKDL:n mielestä Suomen tulisi nyt tehdä aloite Efta-maiden kansaneduslaitosten edustajien jäsenistä koostuvan Eftan parlamentaarisen neuvoston luomisesta. Vaikka neuvostolle ei ensi vaiheessa annettaisikaan varsinaista lainsäädäntövaltaa, sillä tulisi olla oikeus antaa suosituksia asioissa, jotka ovat erityisen tärkeitä Eftan jäsenmaiden kannalta ja liittyvät eurooppalaisen talousalueen toimintaan.

Erityisesti neuvosto voisi osallistua Eftamaille tyypillisten demokraattisten ja moniarvoisten sosiaalivaltion piirteiden vaalimiseen ja kehittämiseen. Ees:n valvontaelimen ja tuomioistuimen ratkaisuja ohjatessaan neuvoston suositukset voisivat saada juridis-

takin merkitystä ja siten täydentää edellä hahmoteltua sopimusjärjestelyä Eftan yhteisistä perusarvoista.

Eftan parlamentaarisen neuvoston sopimusluonteiseen toimivaltaan kuuluisivat esimerkiksi kehitysaluepolitiikka, työvoimapolitiikka, ympäristöpolitiikka, sosiaalipolitiikka ja kulttuuripolitiikka mukaan lukien sähköinen joukkotiedotus. Eftan parlamentaarinen neuvosto voisi muodossa tai toisessa ottaa mukaan myös niitä Varsovan sopimusjärjestön maita, jotka ovat yhteistyöstä kiinnostuneet.

Alussa neuvostolle kuuluva vain suosituksiin ulottuva toimivalta voitaisiin myöhemmin laajentaa aidoksi päätösvalaksi. Eurooppalaisen talousalueen alkuvaiheessa neuvoston suosituksilla olisi sinänsä tasapainotettava luonne suhteessa puhtaasti kauppapoliittisiin näkökohtiin. Samalla neuvoston toiminta edistäisi Efta-maiden kansallisten parlamenttien pysyvää tiedon saantia Ees:n piirissä tapahtuvasta valmistelusta. Neuvostolle voitaisiin antaa lisäksi muodollisestikin valvontavalta Eftan ministerineuvoston ja Ees:n elinten toimintaan nähden, vaikka varsinaisesta parlamentaarisesta vastuusta ei olisikaan kysymys.

Rouva puhemies! Tiedonanto ei yritäkään eritellä eurooppalaisesta talousalueesta koituvia kielteisiä seurauksia. Siksi — kuten edellä olen todennut — ympäristökysymykset ja sosiaaliturva jäävät vaille huomiota tai ne on jopa kuvattu virheellisesti. Valiokunnassa olisin halunnut kuulla asiantuntijoita siitä, minkälaisia seurauksia on esimerkiksi työvoiman hintaan kohdistuvien yhtenäistämispaineiden kautta ei vain palkkaukseen, verotukseen ja sosiaaliturvaan vaan myös elintarvikkeiden hintoihin ja sitä kautta maatalouteen. Vaikka maatalous muodollisesti onkin jätetty Ees-kuvioiden ulkopuolelle, voi siihen kohdistua välillisiä vaikutuksia. Monessa muussakin suhteessa olisi välttämätöntä kuulla asiantuntijoita. Nyt tässä keskustelussa on pakko tyytyä siihen, mihin yleensäkin lähetekeskustelussa, eli puhumaan arvelujen pohjalta.

Rouva puhemies! Ilman valiokuntakäsittelyä ei eduskunta voi ottaa kantaa asiasisältöön. Me joudumme tosin pakosta ehdottamaan joukon toisiaan täydentäviä lausumia siltä varalta, että eduskunnalle ei anneta aitoa mahdollisuutta päättää.

Yhteenvetona totean: Ulkopoliitiikan päätöksenteko on uudistettava. Eurooppalaisen talousalueen kehittyessä Varsovan sopimusjärjestön maita ei tule sivuuttaa eikä eurooppalaisen talousalueen ympärille rakentaa uutta muuria Eurooppaan. Suomen osallistuminen yhdentymiseen ei saa merkitä asettumista Neuvostoliiton elintärkeitä turvallisuusetuja vastaan, mikä sulkee EY-jäsenyyden vaihtoehtoja. Efta-maiden on saatettava voimaan oma valtiosopimus tai saatava osaksi Ees-sopimuksia sopimus yhteisistä perusarvoista vastapainoksi pääoman neljälle vapaudelle. On luotava Eftan parlamentaarinen neuvosto. Emme hyväksy missään tapauksessa EY:n direktiivien tai vastaavien Ees-direktiivien suoraan sovellettavuutta Suomen lainkäyttöpiirissä. Jokainen direktiivi on saatettava voimaan Suomessa sovellettavana oikeutena kirjoittamalla sen mukainen laki tai asetus.

Rouva puhemies! Hyödyllinen ja väistämätön yhteistyö koko Euroopassa jatkuu Etyk-prosessissa. Länsi-integraatio ei saa haitata tätä kehitystä. Suomi osallistuu parhaiten yhteisen eurooppalaisen kodin rakentamiseen kehittämällä omaa demokratiaansa ja yhteiskunnan hyvinvointipalveluja. Vastuu Euroopan ja erityisesti kehitysmaiden tulevaisuudesta sisältyy tähän tavoitteeseen.

Rouva puhemies! Lopuksi siltä varalta, että asiaa ei lähetetä valiokuntaan, ehdotan SKDL:n eduskuntaryhmän kantana seuraavia päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuotoja:

1) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus Efta — EY-neuvotteluissa tuo esille Suomen pyrkimyksen — joko osana Ees-sopimusta tai yhdessä Efta-maiden kanssa — yhteiseen kansainväliseen sopimukseen, jolla sopimusosapuolet sitoutuvat ylläpitämään ja kehittämään kuluttajansuojalainsäädäntöään riippumatta sisämarkkinaohjelman toteuttamisvaatimuksista, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

2) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus Efta — EY-neuvotteluissa tuo esille Suomen pyrkimyksen — joko osana Ees-sopimusta tai yhdessä Efta-maiden kanssa — yhteiseen kansainväliseen sopimukseen, jolla sopimusosapuolet sitoutuvat ylläpitämään ja kehittämään ympäristönsuojelulainsäädäntöään ja ympäristönsuoje-

luun tähtääviä toimenpiteitään riippumatta sisämarkkinaohjelman toteuttamisvaatimuksista, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

3) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus Efta — EY-neuvotteluissa tuo esille Suomen pyrkimyksen — joko osana Ees-sopimusta tai yhdessä Efta-maiden kanssa — yhteiseen kansainväliseen sopimukseen, jolla sopimusosapuolet sitoutuvat ylläpitämään ihmisoikeuksia ja perusvapauksia sekä taloudellis-sosiaalis-sivistyksellisiä oikeuksia riippumatta sisämarkkinaohjelman toteuttamisvaatimuksista, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

4) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus tuo julki Efta — EY-neuvotteluissa Suomen kansallisille eduille olevan ensiarvoisen tärkeää säilyttää metsäteollisuutemme kansallinen omistus, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

5) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan viipymättä esityksen niin sanotun rajoituslain muuttamisesta, jonka mukaan valtioneuvoston nykyistä laajaa harkintavaltaa rajoitettaisiin eduskunnan välittömän päätöksenteon hyväksi, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

6) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus valmistellessaan Eftan ja EY:n välistä sopimusta eurooppalaisesta talousalueesta esittää Suomen kansallisille eduille olevan ensiarvoisen tärkeää ylläpitää ja kehittää perusturvajärjestelmäämme, jota täydentää työsuhteesta johdettu ansioturva, ja että näitä saavutuksia ei tulla Suomessa purkamaan sisämarkkinaohjelman toteuttamisvaatimuksista huolimatta, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

7) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus tuo julki Efta — EY-neuvotteluissa Suomen kansallisille eduille olevan ensiarvoisen tärkeää säilyttää korkean teknologian teollisuutemme kansallinen omistus, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

8) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus tuo julki Efta — EY-neuvotteluissa Suomen kansallisille eduille olevan ensiarvoisen tärkeää säilyttää viestinnän eli lehdistön, radiotoiminnan ja televisiotoiminnan kansallinen omistus, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

9) "Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle

viipymättä esityksen saamelaisten erityisase-man turvaamisesta ja että hallitus ottaa huomioon käynnissä olevissa Efta — EY-neuvotteluissa saamelaisten erityiskohtelun tarpeet, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

10) ”Kuultuaan tiedonannon eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii lainvalmistelua perustuslakiemme ajanmukaistamiseksi uusilla perusoikeussäännöksillä, joissa otettaisiin huomioon myös kansalaisten taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet ja joissa julkiselle vallalle asetetaan velvollisuudeksi ylläpitää kansalaisten perusoikeussuojaa, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Edustajat Väyrynen ja Vuoristo merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Melin: Fru talman! I ett Europa där flera öst- och centraleuropeiska länder nu upplever genomgripande omvälvningar är det en styrka att ingen osäkerhet råder beträffande Finlands utrikespolitiska ställning som ett neutralt land. Genom den utrikespolitik som vi byggt upp under hela efterkrigstiden har vi kunnat ge ett viktigt bidrag till den europeiska säkerhetspolitiken och stabiliteten i Nordeuropa. I ett labilt internationellt läge kan vår utrikespolitik inte bygga på kortsiktiga bedömningar utan på den erfarenhet vår utrikespolitiska ledning under tiden efter andra världskriget lämnat i arv till dem som nu utformar och leder Finlands utrikespolitik.

Genom det frihandelsavtal som Finland 1973 undertecknade med Europeiska Gemenskapen kom våra handelspolitiska relationer till EG att svara mot de krav den dåtida integrationsutvecklingen i Västeuropa ställde. Frihandelsavtalet gav Finland den då behövliga basen för att bredda sitt näringsliv, utöka exporten och förbättra konkurrenskraften. Det beslut som då fattades har för sin egen väsentliga del bidragit till att föra fram Finland till raden av ekonomiskt framgångsrika länder i Västeuropa med en dynamisk nationalekonomi och socialt välförhållande.

Arvoisa puhemies! Vapaakauppajärjestelyjen jälkeenkin Suomi on pyrkinyt jatkuvasti ja määrätietoisesti sopeutumaan niihin muutoksiin, joita sen elintärkeällä päämarkkina-

alueella Euroopan yhteisössä on tapahtunut. Tärkeä osa tästä työstä on tehty yhdessä muiden Efta-maiden kanssa Luxemburgin julkilausuman viitoittaman yhteistyöjärjestelmän puitteissa.

EY:n taloudellisen ja poliittisen yhdentymiskehityksen vuonna 1985 alkanut uusi vaihe sekä myös aivan viime kuukausina ja päivinä vahvistuneet Itä-Euroopan taloudelliset ja poliittiset uudistukset edellyttävät Suomelta jälleen merkittävää aktiivista panosta. Koko Eurooppa on muutoksen tilassa. Suomen on nyt sekä varjeltava saavuttamaansa kauppapoliittista asemaa että pyrittävä edistämään koko maanosan taloudellista ja henkistä kehitystä.

Euroopan yhteisö kehittyi omaa rataansa aivan riippumatta siitä, mitä mieltä Suomi tai muut Efta-maat tästä kehityksestä ovat. EY:lle on ensiarvoisen tärkeätä huolehtia oman sisäisen yhdentymiskehityksensä nopeasta ja häiriöttömästä toteutumisesta. Meidän osamme on arvioida tätä kehitystä omista lähtökohdistamme ja pyrkiä osallistumaan siihen siltä osin, kuin se on meille edullista, ja siinä laajuudessa, kuin EY omasta puolestaan on valmis ottamaan yhteistyöhön mukaan maita kuten Suomen, jotka eivät ole sen jäseniä.

Efta-maat muodostavat epäilemättä myös EY:n kannalta merkittävän yhteistyöryhmän. Efta-maat ovat yhdessä EY:n tärkein asiakas. EY on kuitenkin jokaiselle Efta-maalle vielä monin verroin tärkeämpi. On siis Efta-maiden, myös Suomen, elintärkeiden kansallisten etujen mukaista päästä mahdollisimman pitkälle osalliseksi EY:n yhdentymiskehityksen luomista taloudellisista mahdollisuuksista.

EY:n sisämarkkinaohjelmat sekä muut toimenpiteet yhteisön taloudelliseksi yhdentämiseksi merkitsevät EY:n tuotannon kustannustason alenemista ja sen kilpailukykyyn merkittävää lisääntymistä. Nämä muutokset saadaan aikaan aikaan poistamalla tuotteiden ja tuotannon tekijöiden vapaan liikkuvuuden esteet, joilloin tuotantovoimat voivat kohdentua mahdollisimman tehokkaasti koko yhteisön puitteissa.

Tämän lisäksi yhteistyö luo täysin uusia yhteistyöjärjestelmiä tutkimuksessa, tuotekehityksessä, ympäristönsuojelussa sekä yritysten välisessä yhteistyössä. Nämä dynaamiset yhdentymiselementit saattavat ajan mittaan

osoittautua jopa tärkeämmiksi kuin kaupan fyysisten, teknisten ja verotuksellisten esteiden poistaminen.

Pelkästään vapaakauppasopimus vuodelta 1973 ei enää muuttuneissa oloissa tarjoa Suomen elinkeinoelämälle riittäviä mahdollisuuksia kilpailukyvyn ylläpitämiseen maailmanmarkkinoilla. Suomalaiset yritykset tarvitsevat kaikki neljä perusvapautta — tavaroiden, palvelusten, pääoman ja työvoiman vapaan liikkuvuuden — sekä mahdollisuuden osallistua tasavertaisina eurooppalaiseen taloudelliseen, tieteelliseen ja koulutukselliseen yhteistyöhön.

Nykyinen vapaakauppasopimus vuodelta 1973 koskee vain yhtä näistä perusvapauksista: tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Suomalaisen tuotannon kilpailukyky edellyttää kuitenkin, että yritykset voivat Suomessakin hankkia tarvitsemansa tuotantontekijät samoilta kilpailuilta markkinoilta ja samalla edullisella kustannustasolla kuin eurooppalaiset kilpailijansa. Tämä koskee yhtä hyvin pankki-, vakuutus- ja kuljetuspalveluja kuin työvoimaa, pääomaa ja tietoakin. Jos tästä ei huolehdi, suomalaisen tuotannon kilpailukyky heikkenee, ja yritykset saattavat kaupapoliittisten sopimusjärjestelyjen puutteellisuuden vuoksi olla pakotettuja sijoittamaan tuotantonsa EY-alueelle.

Eftalle ja niin muodoin myös Suomelle on nyt vajaan vuoden kuluessa avautunut mahdollisuus päästä mukaan maanosamme kehittämiseen ja siihen taloudellisen ja henkisen kasvun ilmapiiriin, jota Länsi-Euroopan nykyinen integraatiovaihe merkitsee. Hallituksen linja Suomen aktiivisesta osallistumisesta eurooppalaisen talousalueen luomiseen on ainoa oikea. Sille on myös Suomen eduskunnan syytä antaa voimakas tukensa.

Ratkaisun etsiminen yhdessä Efta-partnereiden kanssa on viisasta. Suhteessa yhteisöön voidaan tällöin hyödyntää sekä Eftamaiden muodostaman kokonaisuuden taloudellinen merkitys että yksittäisten Eftamaiden ja EY:n väliset yhteistyömahdollisuudet.

Ees-ratkaisulla, 6 Efta-maan ja 12 EY-maan muodostamalla eurooppalaisella markkina-alueella, on kuitenkin toinenkin rakenteellinen etu kahdenvälisiin ratkaisuihin verrattuna. Ees:n puitteissa voidaan samalla edistää Eftamaiden välistä yhdyntymistä, jonka tärkeänä osana on pohjoismainen yhteistyö. Itse asiassa kaikki Pohjoismaat ovat

mukana Ees-markkinoilla. On syytä huolehtia siitä, ettei pohjoismainen yhteistyö jää jälkijunaan suhteessa Länsi-Euroopan yhtentymiseen.

Fru talman! Svenska folkpartiets partidag i Pargas 3—4 juni 1989 uttalade bl.a. följande i sin resolution om internationella frågor: "Ambitionen att bredda basen för Efta:s och EG:s relationer genom en för alla Eftaländer gemensam lösning är för Finlands del synnerligen viktig. Möjligheten att tillsammans med de övriga Efta-länderna och bland dem Sverige delta i en fördjupad västeuropeisk integration måste tillvaratas. Den tjänar våra livsviktiga ekonomiska intressen och motsvarar vår vedertagna utrikespolitiska linje.

Ett angeläget mål för Finland är att hindra att gränser mellan Finland och Sverige uppstår i fråga om någon av de friheter som eftersträvas i en bred europeisk integrationslösning. För de länder, som liksom Finland inte eftersträvar medlemskap i EG, är målet inte enbart att sänka eller riva murar. Det gäller att slå vakt om att hindren inte blir högre eller att nya reses. EG:s inre marknad kan skapa nya gränser mellan Finland och Sverige ifall Finland nöjer sig med mindre ambitioner än Sverige på något av integrationens områden."

De närmaste kommande årens avgöranden har en speciellt stor betydelse för ungdomen. Den bör nu garanteras möjligheter att utan begränsningar delta i utvecklandet av vår världsdel. Detta förutsätter möjlighet att delta i de europeiska programmen för utbildningssamarbete, praktikantutbyte och kultursamarbete. Ett ömsesidigt erkännande av examina, samt en fri rörlighet på den stora västeuropeiska arbetsmarknaden bör vara målet också för vår ungdom.

Råder det ovisshet beträffande framtiden kan det leda till att planer på investeringar av EG-företag i Finland kanske inte blir av. EG-företagen riskerar inte att investera i Eftaländer så länge dessas relation till EG förblir oklar. Finland som randstat i förhållande till de stora marknadscentra i Västeuropa blir lätt eftersatt, ifall ett avtal mellan EG och Efta inte fås till stånd.

Från första början har man ansett det klart att Ees inte innebär samma sak som EG-medlemskap. Samarbetet inom ramen

för Ees kommer inte att vara lika djupgående som på gemenskapens interna marknad. Många betydande sektorer av det ekonomiska samarbetet har inte inbegripits i Ees. Lantbrukspolitiken, harmoniseringen av beskattningen, regionalpolitiken samt en tullunion med gemensam handelspolitik jämte biståndssamarbetet finns inte med i det tilltänkta avtalet.

Svenska riksdagsgruppen anser det riktigt att inte eftersträva en gemensam lantbrukspolitik inom Ees. Likaså är det riktigt att inte eftersträva en likadan frihandel med lantbruksprodukter som med industrivaror. Intressen som självförsörjning, säkerhet och regionpolitiska aspekter gör det nödvändigt att vårt land bibehåller självbestämmanderätten när det gäller lantbrukspolitiken och livsmedelsförsörjningen. Detta överensstämmer också med uttalanden regeringen gjort.

Utvecklingen i världen talar för att vi skall upprätthålla en hög självförsörjningsgrad i fråga om lantbruket. Den miljöförstöring som pågår ute i Europa kommer sannolikt att påverka livsmedelsproduktionen. Den kommer också att påverka odlingsmetoderna när det t.ex. gäller användningen av olika bekämpningsmedel. Vi har skäl att slå vakt om våra förhållandevis rena livsmedel. Vi har också skäl att vinnlägga oss om möjligheterna att påverka odlings- och förädlingsmetoderna. Detta måste också vara ett konsumentintresse.

Till den del Ees-processen betyder att Finland måste öppna gränserna för någon form av livsmedelsimport ser vi det nödvändigt att detta sker i form av kvoter, vilka bör vara ömsesidiga. Att mera allmänt öppna gränserna för frihandel med förädlade livsmedel skulle avsevärt försvåra våra egna möjligheter att producera. En friare import skulle enligt experter sannolikt inte sänka nivån på livsmedelspriserna. Däremot skulle den försvåra ett eget aktivt lantbruk.

Även om en gemensam lantbrukspolitik inte berörs av ett Ees-avtal, torde förutsättningarna för att avtalet politiskt skall accepteras av EG vara något slag av bilaterala arrangemang som främjar handeln med vissa lantbruksprodukter, eventuellt frukter som inte odlas i Efta-länderna.

Det är viktigt att våra förhandlare slår vakt om den inhemska produktionen när det gäller speciallivsmedel. Vi måste få ett till-

räckligt skydd för t.ex. den inhemska grönsaks- och fruktodlingen.

I integrationsdebatten hos oss har det uttryckts farhågor för hur det skall gå för regionpolitiken och glesbygderna i vårt land. Regionpolitiken är inget okänt begrepp inom EG. Inom EG finns det tre viktiga strukturfonder, vars omfattning och betydelse växer, så att de beräknas representera cirka en fjärdedel av EG:s budget år 1992. När man granskar strukturfondernas målsättningar, finner man att dessa i själva verket inte mycket avviker från den regionalpolitik, som bedrivs i vårt eget land.

EG-ländernas struktur gör det emellertid svårt att tillämpa samma kriterier på utvecklingsregioner i EG och hos oss. Vårt land är glest befolkat med långa avstånd, vilket gör att de regionala utvecklingsproblemen har en annan karaktär än i EG. Eftersom våra nordiska grannar Sverige och Norge delar våra problem bör vi kunna finna en gemensam linje med dessa grannar.

När den ökade integrationen för med sig en utsuddning av nationsgränserna, har det sagts att regionernas betydelse ökar. Regioner med likartade ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden kommer att kunna verka på ett annat sätt än tidigare då nationsgränserna ställde hinder. Som nordiska exempel kan nämnas Nordkalott- och Kvarken-samarbetet, som ännu är under utveckling.

Arvoisa puhemies! Aluepolitiikka perustuu hajakeskitykseen. Tämä on tärkeää alueellisen rajojen yli ulottuvan yhteistyön kehittämisen kannalta. Mitä hajautetumpi päätöksentekoprosessi jossakin maassa on, sitä enemmän kansalliset erityispiirteet voivat tulla näkyviin aluepolitiikassa. Ratkaisevaa onnistumiselle on riittävä osaaminen alueilla. Hajakeskitetty ja alueellinen järjestelmä edellyttää suoria yhteyksiä eri alueiden välillä riippumatta siitä, missä ne sijaitsevat Euroopassa. Tämä asettaa suuria vaatimuksia kielitaidolle, tiedoille eri kulttuureista, sosiaalisista oloista jne. Tämän vuoksi alueilla tarvitaan tietokeskuksia.

Kilpailunäkökohdat asettavat kuitenkin erityisvaatimuksia aluepolitiikalle. EY:n kilpailun rajoitussäännökset rajaavat tuntuvasti suoraa tukea yrityksille, kun sen sijaan yksilöille annettava tuki tai nykyaikaiset panos-

tukset infrastruktuuriin, esimerkiksi tietokaa-peliverkon rakentamiseen, ovat mahdollisia. Kaiken aktiivisen aluepolitiikan lähtökohtana on, että päättäjät ovat valmiita panostamaan voimavaroja luovaan kasvutalouteen.

Kun joskus on väitetty, että taloudellinen integraatio palvelee ainoastaan yritysten asiaa, haluan mainita, että Euroopan yhteisön työministerit hyväksyivät 30.10.1989 työntekijöiden sosiaaliset minimioikeudet määrittelevän sosiaalisen peruskirjan. Ainoastaan Englanti vastusti tätä hanketta. EY:n huippukokous päättää tietämäni mukaan tästä peruskirjasta joulukuussa. Peruskirjassa luetellaan työntekijäin perusoikeudet. Niitä ovat mm. kokoontumis- ja järjestäytymisvapaus, vapaus solmia työehtosopimuksia, sukupuolten ammatillinen tasa-arvo sekä oikeus sosiaaliturvaan, kohtuullisiin työ- ja loma-aikoihin, ammattikoulutukseen, äitiysturvaan sekä nuoriso-, vammais- ja irtisanomissuojaan. Myös työntekijöiden osallistumisoikeus mainitaan.

Keskustelussa ulkomaalaistyövoimasta Suomessa esiintynyt asiantuntemus ei ole ollut häikäisevää. Sopimus työvoiman vapaasta liikkuvuudesta koskisi tietenkin vain Ees-maiden kansalaisia, ei Ees-maissa työskenteleviä muiden maiden kansalaisia. Määrällisten rajoitusten vaatiminen Suomen osalta tilanteessa, jossa ulkomaalaisten määrä on noin 20 000 ja alle prosentin työvoimasta, on vaikeasti perusteltavissa. Sveitsissä ulkomaisen työvoiman osuus ylittää 20 prosenttia. Koko kysymystä työvoiman vapaasta liikkuvuudesta tulisi tarkastella omien kansalaistemme ja erityisesti nuorisomme kannalta. Heille on tässä tilanteessa turvattava mahdollisuus opiskella, saada työkokemusta ja työskennellä koko Ees-alueella.

EY- ja Efta-maiden muodostaman, 350 miljoonaa ihmistä käsittävän eurooppalaisen talousalueen aikaansaaminen on erittäin vaativa tehtävä. Laaja-alaisuudessaan, yksityiskohtaisuudessaan ja koko rakenteensa vuoksi neuvoteltava sopimus lienee yksi kaikkein keskeisimmistä, joihin eduskunta koskaan on joutunut ottamaan kantaa — sikäli kuin se tähän joutuu ottamaan kantaa. Sopimus tuo mukanaan merkittäviä muutospaineita sekä suomalaiselle talouselämälle että koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Sen avulla määritellään Suomen taloudellista asemaa uudessa Euroopassa.

Opetusministeri Cristoffer Taxell totesi 6.10. Turussa pitämässään puheessa, että tämän vuoksi ”on tuskin liioiteltua sanoa, että jos Suomi Eftan kautta menee mukaan Ees:ään, Eftan ja EY:n muodostamaan eurooppalaiseen talousalueeseen, päätöksellä on sellaista painoa, että se vaikuttaa yhteiskunnallisen päätöksenteon perusteisiin enemmän kuin mikään muu hallitusmuodon synnyn jälkeen aivan itsenäisyytemme alussa”.

Aikaa on vähän. Eurooppalainen yhdentymiskehitys etenee nyt niin nopeasti, että Suomen etujen turvaamisella on kiire. Itä-Euroopan tapahtumat, yhteisön kunnianhimoiset suunnitelmat oman sisäisen integraationsa vahvistamisesta talous- ja rahaunionin avulla sekä muiden Efta-maiden kaavailut eivät anna mahdollisuuksia odotteluun. Yhteisön valmius käyttää voimavarojaan ja poliittista energiaansa Ees:n luomiseen saattaa uusien tapahtumien myötä joutua uudelleenarvioinnin kohteeksi.

Suomen on vakavasti pohdittava myös vaihtoehtoja. Mitä Suomelle merkitsisi Ees-hankkeen epäonnistuminen? 2/3 Suomen viennistä suuntautuu Ees-alueelle. Suomen on siis joka tapauksessa huolehdittava kaupapoliittisen sopimusjärjestelmänsä kehittämisestä EY:n ja Efta-maiden kanssa. Etujemme turvaaminen on tuskin helpompaa kahdenvälisissä neuvotteluissa tilanteessa, jossa kaikki Efta-maat ovat etsimässä omia erityisratkaisujaan.

Entä jos Ees-tyyppinen ratkaisu avautuu lähivuosina myös Itä-Euroopan maille? Suomi näkee mielellään laajan eurooppalaisen markkinaratkaisun, joskin sellaisen aikaansaaminen tulee viemään aikaa. Ees-sopimus tarjoaa Suomelle luontevan mahdollisuuden elintärkeiden taloudellisten ja henkisten etujen turvaamiseksi muuttuvassa Euroopassa. Ennen muuta Ees mahdollistaa Suomen osallistumisen Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen meidän omista lähtökohdistamme puolueettomana ja lopullisen kansallisen itsemääräämisoikeuden säilyttäen.

Eurooppalaisen talousalueen osana Suomella on mahdollisuus hyötyä voimakkaasta taloudellisesta kasvusta, hyvästä työllisyyskehityksestä sekä laajoista yhteistyöhankkeista kulttuurin, tieteen ja koulutuksen alalla. Ees on tietysti vain mahdollisuus. Mikäli Suomen talouspolitiikka ei kykene huolehtimaan kansallisesta kilpailukyvyystämme, mahdollisuus

muuttuu uhkaksi. Osallistuminen aiempaa syvällisemmin myös Ees:n ulkopuolella tapahtuvaan eurooppalaiseen yhteistyöhön, mm. ems:n puitteissa tavalla tai toisella, antaisi Suomen talouden kilpailukyvyyn säilyttämiselle aivan uuden lähtökohdan.

Fru talman! Jag vill kort ange några argument varför det vore lönt för Finland att följa det europeiska monetära systemet.

Inom ramen för Ems startade EG-länderna med undantag av Storbritannien 1979 ett valutakurssamarbete i Europa. Ems' resultat på 1980-talet talar för sig: inflationstakten har sjunkit avsevärt i medlemsländerna och skillnaderna i inflation mellan dessa länder har minskat. Valutakursförändringarna inom Ems har blivit klart mera sällsynta och mindre, vilket betydligt har minskat spekulationstrycket på de däri deltagande valutorna. Exemplet från enskilda länder är uppmuntrande: Irland, som är känt som ett inflationsbenäget land, har förmått få ner sin inflation till en låg nivå och har förbättrat sin externa balans. Spanien försöker sig som bäst på samma sak.

Om England hade varit med i Ems, vore inflationen enligt sakkunniga utlåtanden där nu betydligt lägre.

I det turbulenta Europa i början av 90-talet syftar EG till att det monetära samarbetet skall bli ankaret eller koordinatören för en vidare synergi i den ekonomiska politiken, varvid Europa lättare kan avvärja ekonomiska störningar och inbalanser. Valutaenheten ecu, European Currency Unit, beräknas som ett vägt genomsnitt av EG-valutorna och utgör en räkneenhet och värdemätare i systemet. Ecu börjar vid sidan av dollarn och ynen att få en ökande betydelse som internationell valuta.

Fru talman! Svenska riksdagsgruppen hade för sin del helst sett ett meddelande om integrationsfrågan som skulle ha behandlats i utrikesutskottet. Gruppen anser att integrationen är en så viktig sak att även oppositionen mera ingående borde ha getts tillfälle att ta ställning till dessa frågor i ett utskott.

När tiden för en grundlig utskottsbehandling inte räckt till, eftersom Eftas ministermöte hålls inom två veckor, 11–12 december, och mötet mellan Eftas och EG:s ministrar den 19 december, ville regeringen

ge en redogörelse. Svenska riksdagsgruppen krävde då att integrationsbehandlingen i detta skede skulle behandlas som ett meddelande, men att regeringen under våren 1990 till riksdagen ger en redogörelse, som ingående kan behandlas i utskott. Detta förfaringsätt har sedermera godkänts av regeringen.

Allmänt taget är det viktigt att vi som parlamentariker slår vakt om riksdagens roll när beslut skall fattas om den ekonomiska integrationen.

Fru talman! Efta-ländernas parlamentariker sammanträder i morgon i Bryssel för att diskutera möjligheten att inom den konstruktion som kallas Ees åstadkomma ett organ där parlamentariker från Efta-sidan och EG-sidan kan sammanträda för att påverka utvecklingen och beslutsfattningen. Till detta hinner jag säkert återkomma efter mötet.

Arvoisa puhemies! Kun puhutaan Euroopan taloudellisesta yhdentymisestä, puhutaan samalla henkisten yhydyksiteiden vahvistumisesta, henkisen arvomaailman tiivistymisestä. Tajutakseen muutoksen suuruuden ei tarvitse muuta kuin mennä vaikkapa Saksan liittotasavallan ja Ranskan väliselle raja-asemalle. Siellä missä vain vähän yli neljä vuosikymmentä sitten vyöryivät panssarit ja viuhuivat luodit, ajellaan nyt leppoisasti hymyillen maasta toiseen, normaalitilanteessa niin leppoisasti, että tuskin edes huomaa ylittäneensä näiden kahden maan rajan. Suomalaisen on tietysti helppo tässä kohdin viitata pohjoismaiseen liikkumisen vapauteen, mutta perimmältäänkin kyse ei ole aivan samasta asiasta. Vähintäänkin historia ja mittakaava on kokonaan toinen.

Kun samaan prosessiin vielä liitetään ne näkymät, joita Itä-Euroopan olot täydellisesti muuttanut kehitys on avannut, on Suomessa syytä ymmärtää muutoksen valtavat mittasuhteet. Kun tarkastelukulmaksi valitaan koko maailma, voidaan hyvällä syyllä sanoa, että maailman henkinen johtajuus, sen mielipidejohtajuus, on taas vahvasti ankuroitumassa taannoisille jalansijoilleen, vanhaan Eurooppaan. Tätä tosiasiaa ei muuta edes Kaukoidän voimakkaassa kasvussa oleva talousmahti.

Meidän on täällä Suomessa syytä opetella ymmärtämään eurooppalaisia arvoja ja eurooppalaista arvomaailmaa niin syvästi kuin

mahdollista. Omilla kansallisilla arvoillamme ja omaleimaisella suomalaisuudellamme on aina pysyvä sijansa meidän ja muun maailman välisessä kanssakäymisessä. Olisi kuitenkin täysin väärin kuvitella, että pystymme sivustakatsojana saamaan kaiken, mitä haluamme, ja samalla välttymään kaikesta siitä, mitä emme halua. Meidän on oltava henkisesti rohkeita, tunnettava yhdenveroisuutemme täysimittaisina eurooppalaisina ja oltava valppaasti mukana kaikessa, mikä saattaa edistää henkistä ja taloudellista tulevaisuuttamme. Syrjään jääminen merkitsee vain vaikeuksien vääjäämätöntä kasaantumista.

Rouva puhemies! Lopuksi haluan ilmoittaa, että ruotsalainen eduskuntaryhmä puolestaan on valmis antamaan hallitukselle luottamuksensa neuvottelujen jatkamiseen laajemmasta eurooppalaisesta taloudellisesta yhteistyöstä tiedonannossa viitotettujen linjojen mukaisesti.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun valtioneuvosto viime vuoden marraskuussa antoi eduskunnalle selonteon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan taloudelliseen yhdentymiskehitykseen tuskin kukaan uskoi, että huomenna eli tänä päivänä moni asia olisi toisin. Euroopassa eletään tällä hetkellä ennennäkemättömän nopean ja perusteellisen muutoksen aikaa. Tuskin koskaan on rauhanomaisin keinoin muutettu maanosamme poliittista karttaa yhtä paljon kuin tänä päivänä tapahtuu. Se, että Länsi-Euroopassa etenee taloudellinen integraatio nopeata vauhtia tähtäimenään 18 eurooppalaisen valtion muodostama Ees, on ollut tiedostettavissa, mutta Itä-Euroopan siirtyminen pois valtionjohtoisesta kommunistisesta järjestelmästä, niin kuin on tapahtumassa karkeasti ottaen valtio/viikko -tahdissa, ei ole ollut ennustettavissa. Viimeksi mainittua kehitystä ei voida syrjäyttää keskusteltaessa Euroopan taloudellisesta kehityksestä.

Tämän kaltainen kehitys saattaa luoda mitä parhaat edellytykset Euroopan kehittymiselle niin taloudellisella, henkisellä kuin poliittisellakin tasolla. Muutokset tulevat varmasti vaikuttamaan jokaisen eurooppalaisen jokapäiväiseen elämään niin aineellisesti kuin henkisesti. Samalla tämä kehitys mahdollistaa Euroopan merkityksen kasvamisen maailmanpolitiikassa vasta-

painona kahden viime vuosikymmenen aikana tapahtuneelle Kaakkois-Aasian merkityksen nopealle lisääntymiselle. Mikäli Länsi-Eurooppa pystyy luomaan itsestään eurooppalaisen talousalueen Ees:n ja samalla samaan vielä siihen tavalla tai toisella mukaan aikaisemmin sosialistisessa järjestelmässä olleet ja tietysti omalla tavallaan vieläkin olevat Itä-Euroopan valtiot, muodostuu maanosaamme usean sadan miljoonan asukkaan voimakas talousmahti, joka pystyy vähintäänkin tasavertaisesti kilpailemaan niin USA:n, Japanin kuin muunkin maailman kanssa.

Suomi on osa Länsi-Eurooppaa, vaikka sijaitsemmekin Euroopan äärilaidalla ja olemme asukasluvultamme varsin vähäinen valtio. Suomi on kuitenkin taloudellisesti varsin kehittynyt ja omaa korkean infrastruktuuritason. Tämän takia maamme on ehdottomasti pysyttädyttävä mukana Euroopan talouskehityksessä tavalla tai toisella, mikäli haluamme säilyttää ja edelleen kohottaa kansalaistemme elintasoja ja hyvinvointia. Suomen kaltaisella pienellä, mutta kehittyneellä valtiolla ei ole edellytyksiä pysytellä ulkopuolella yhdentävästä Euroopasta.

Maamme ei kuitenkaan saa eikä voi mennä mukaan täysin suljetuin silmin yhdentymiskehitykseen, vaan sen tulee tarkasti tutkia ja harkita itselleen parhaiten sopiva vaihtoehto tarjolla olevista integraatiomalleista. Maassamme vallinneen suhteellisen suuri yksimielisyys siitä, että täysjäsenyys EY:ssä ei ole sovitettavissa yhteen harjoittamamme puolueettomuuspolitiikan kanssa. Kaikki muu onkin sitten enemmän epävarmaa ja harkintakysymys. Konkreettisin vaihtoehto lienee kuitenkin Eftan ja EY:n yhteistyö siten, että Efta toimii yhtenä yhtenäisenä neuvotteluosapuolena EY:n kanssa. Toisena vaihtoehtona olisi luonnollisesti Suomen yksittäisenä maana harjoittamat neuvottelut Euroopan yhteisön kanssa, mutta oletettavissa on, ettei näissä neuvotteluissa pystyttäisi pääsemään yhtä hyvään lopputulokseen kuin Efta-maiden kanssa yhteisesiintymisellä.

Engelmana Eftan ja EY:n välisissä neuvotteluissa on kuitenkin se, että osa Efta-maista valinnee etenemistiekseen täysjäseneksi liittymisen EY:hyn. Tällainen valtio on Itävalta, joka on tulkinnut puolueettomuuttaan sillä

tavoin, ettei se ole esteenä täysjäsenyydelle EY:ssä. Myös Norjassa ja Ruotsissa on vakavasti keskusteltu myös mahdollisuudesta liittyä täysjäsenenä Euroopan yhteisöön, mutta kyseisissä maissa asia on kuitenkin merkittävästi epävarmempi. Loput Efta-maista eli Sveitsi, Islanti ja Suomi ovat asiallisesti jo tehneet päätöksensä pysyttäytyä täysjäsenyyden ulkopuolella. Huolimatta siitä, että Efta-maiden keskuudessa ollaan näinkin erimielisiä maiden suhtautumisesta EY-jäsenyyteen, olisi ensiarvoisen tärkeää pystyä käymään neuvottelut yhtenä rintamana.

Parhaana mallina EY — Efta-yhteistyöstä voidaan mielestämme pitää sitä, että kyseiset kaksi talousliittoutumaa tekisivät keskinäisen sopimuksen ja perustaisivat yhteiset keskustelu- ja päätäntöorganisaatiot. Eftan puolella lienee todennäköistä se, että päätöksenteko tehtäisiin yksimielisyyttä edellyttävällä konsensusperiaatteella. Näin ollen yhdellä valtiolla, kuten esimerkiksi Suomella, olisi varsin suuret mahdollisuudet myös todellisuudessa eikä vain teoriassa vaikuttaa EY — Efta-yhteistyön sisältöön.

Luonnollisesti tämä ei sulje ulkopuolelle sitä, että yksittäisillä mailla tulee olla mahdollisuus esittää varauksia ja jopa kokonaan jättäytyä ulkopuolelle sen tyyppisestä yhteistyöstä, joka ei sille joko poliittisesti tai taloudellisesti sovellu. Kovin pitkälle menevään erillisehtojen saneluun ja varauksien esittämiseen tuskin kuitenkaan lienee mahdollisuuksia. Olemassa olevat mahdollisuudet on kuitenkin näiltä osin tarpeen vaatiessa käytettävä hyväksi.

Arvoisa puhemies! Suomella on perinteisesti vahva yhteistyö Itä-Euroopan maiden kanssa, kahdenkeskisenä Neuvostoliiton ja talousliitto Sevin kanssa. Itä-Euroopan- ja Neuvostoliiton-kauppa on muodostanut vaikeina aikoina tärkeän selkärangan maamme ulkomaankaupassa, ja tämän takia kyseistä kauppa ei tulisi laiminlyödä, kun kehitetään talousyhteistyötä Länsi-Euroopan kanssa.

Vaikka tällä hetkellä Itä-Euroopan kanssa käytävässä kaupassa vallitseekin ongelmallinen tilanne, ei vaikeuksien tarvitse välttämättä olla pysyviä. Saattaa olla, että Itä-Euroopan-kauppa ei enää mahdollisesti pysty nousemaan samalle tasolle, millä se parhaimmillaan oli, mutta kaupan kokonaisuus ulkomaankaupassamme on kuitenkin varsin mer-

kittävä. Suomen tulee pystyä ratkaisemaan Neuvostoliiton-kaupassa esiin tulleet ongelmat siten, että joko nykyisen kaltainen kahdenkeskinen kauppavaihtomme tai sitten multilateraalille pohjalle jatkossa suuntautuva kaupankäynti pystytään pitämään mahdollisimman suurena.

Maantieteellisesti varsin syrjässä ja talvisin vaikeiden olosuhteiden takana olevalle maalle naapurimaiden kanssa käytävä kauppa on ensiarvoisen tärkeää. Näin ollen Pohjoismaat ja Suomea lähimpänä olevat alueet Neuvostoliitossa tulisi pystyä pitämään tietynlaisena kotimarkkina-alueena.

Itä-Euroopan ainakin aikaisemmin ja toki vieläkin sosialistiset valtiot ovat niin poliittisesti kuin taloudellisestikin varsin suuri kysymysmerkki. Suomen tulee tiiviisti seurata kehitystä Puolassa, Itä-Saksassa, Unkarissa, Tshekkoslovakiassa ja Bulgariassa sekä muissa Itä-Euroopan maissa ja pystyä olemaan edelläkävijä taloudellisen yhteistyön alalla kyseisten maiden suuntaan ja kanssa. Meidän tulee pystyä auttamaan kyseisiä maita niiden pyrkimyksissä kehittää kansantalouttaan ja talouselämänsä sekä muutenkin uudistaa infrastruktuuriaan.

Pysyttelemällä hyvässä ja tiiviissä yhteistyössä kyseisten maiden kanssa meillä on myöhemmin mahdollisuudet ja hyvät edellytykset vilkkaaseen kaupankäyntiin myös tähän suuntaan. Saattaa olla, että muutama vuoteen Itä-Euroopan maat eivät kykene ilman länsimaista lainoitusta juurikaan hankkimaan tavaroita ulkomailta, mutta tilanne ei kuitenkaan suinkaan tule, mikäli kehitys pysyy entisellään, pysyttelemään samanlaisena pysyvästi. Itä-Euroopan maissa on käyttämätöntä taloudellista potentiaalia runsaasti jo varsin ylikyllästettyyn Länsi-Eurooppaan verrattuna. Me olemme siis tiiviisti mukana Länsi-Euroopan integraatiokehittelyssä, mutta emme saa antaa sen sulkea silmiämme taloudellisten ja kaupallisten yhteyksien edelleen kehittämässä Itä-Euroopan nykyisilläkin markkinoilla.

Mikä on sitten Suomen linja integraatiokehityksessä Länsi-Euroopassa? Pystymmekö turvaamaan oman teollisuutemme ja oman kulttuurimme aseman mahdollisesti muodostuvassa 18 Länsi-Euroopan maan talousalueessa Ees:ssä? Uskomme, että Suomi kykenee siihen, kunhan emme sukella integraatiokehitykseen suin päin, vaan etenemme

varovasti ja harkitusti. Maallamme on monia sellaisia heikkoja talouselämän osalohkoja, joilla tulee saada joko täydellinen suoja tai ainakin riittävän pitkä siirtymäkausi ennen täysin vapaata kaupankäynnin jaksoa. Tällaisia haavoittuvia alueita ovat mm. maataloustuotanto, kuljetukset sekä erityisesti maa- ja metsäomaisuuden suojakysymykset.

SMP:n mielestä Suomessa ei tule nykyisestään merkittävästi vapauttaa ulkomaalaisten mahdollisuuksia hankkia kiinteää omaisuutta Suomessa. Maa- ja metsäomaisuus tulee pystyä pitämään kokonaan ulkomaalaisomistuksen ulkopuolella. Hallitus onkin jo pyrkinyt vakuuttamaan, että maa- ja metsäomaisuus tulee pysymään suomalaisten omistuksessa.

Teollisuustuotannossa esimerkiksi matkailuelinkeinon suhteen säännöksiä voitaisiin jossain määrin helpottaa, sillä siitä ei olisi välttämättä kovinkaan suurta riskiä maallamme. Kysymys ulkomaalaisomistuksesta on kuitenkin eräs merkittävimpiä ja tarkimmin harkittavia asioita integraatiokehityksessä.

Eurooppalainen talousalue Ees tuo väistämättä mukanaan melko suuria mullistuksia myöskin lainsäädäntöömme, vaatiihan sopimus todennäköisesti useiden satojen lakien tarkistamista Suomessa. Meidän tulee kuitenkin pystyä säilyttämään lainsäädännön kautta omintakeinen politiikkamme niin siirtolaisuuden, vierastyövoiman, sosiaalipolitiikan kuin kulttuurinkin suhteen.

Nopeimmin eteneviä osalohkoja taloudellisessa integraatiossa tulee todennäköisesti olemaan kuljetukset ja liikenne. Tämä muodostaa varsin suuren vaaran suomalaiselle kuljetuselinkeinoille, sillä kustannukset maassamme ovat merkittävästi esimerkiksi Etelä-Euroopan maita korkeampia. Väistämätöntä tässä kehityksessä lienee se, että maantiekuljetuksissa ulkomaalaisen kaluston osuus tulee nykyisestään kasvamaan. Tämän takia Suomen tulisiikin pystyä turvaamaan se, että niin Suomen sisällä kuin ulkomaankaupassakin meri-, ilma- ja rautatiekuljetuksissa suomalaisen kaluston osuus pystytään säilyttämään nykyisellään ja jopa sitä kehittämään. Tämä vaatii varmasti erityistoimenpiteitä niin sopimusta tehtäessä kuin sen jälkeenkin.

Maatalouspolitiikka on ollut jatkuvasti Suomessa vaikea asia. Maatalouden harjoittaminen Suomessa ei sääolosuhteiden takia

voi olla yhtä kannattavaa kuin Keski- ja Etelä-Euroopassa. Tuotantokustannukset nousevat väistämättä merkittävästi korkeammiksi, ja tämän takia maatalouskaupan vapauttaminen kokonaan aiheuttaisi väistämättä suomalaisen maataloustuotannon romahdamisen. Tähän ei ole kuitenkaan tarkoitus mennä, vaan maatalouden perustuotanto-tuotteet on tarkoitus pitää vapaakauppasopimuksen ulkopuolella. Ainoastaan elintarviketeollisuuden jalostetut tuotteet tulevat todennäköisesti vapautumaan tullisuojusta. Näin ollen maatalouden asema ei nykyisestään merkittävästi heikkene, vaan saattaa jopa vahvistua, mikäli Suomi pystyy hyödyntämään vielä suhteellisen puhdasta kasvuympäristöään ja tätä kautta markkinoimaan saastuneelle Euroopalle puhtaita elintarvikkeita. Puhtaassa elintarvikkeessa hinta ei ole pääasia, vaan laatu.

Elintarviketeollisuudelle Euroopan talousalue Ees ja EY — Efta-yhteistyö muodostaa varsin suuren haasteen. Tähän saakka suomalainen elintarviketeollisuus on harjoittanut varsin vaatimatonta tuotekehittelyä johtuen siitä, että kilpailu on ollut hyvin vähäistä. Tästä lähtien tämä ei enää riitä, vaan suomalaisten ruokajalosteiden pitää pystyä kilpailemaan ulkomaisten vastaavien tuotteiden kanssa niin hinnan, laadun kuin monipuolisen valikoimankin suhteen, tai sanotaan siitä alkaen, kun tällainen Eurooppa-integraatio on kehittynyt sille asteelle.

Tämä vaatii merkittävästi nykyistä suurempaa panostusta tuotekehittelyyn ja hintojen kurissa pitämiseen. Tavallisen suomalaisen kuluttajan kannalta tämä kehitys saattaa olla hyvinkin positiivista, sillä laajentunut valikoima ja todennäköisesti myös laskeva hintataso ovat varsin myönteisiä asioita. Peruselintarvikkeiden hintatasoon taloudellinen yhdentyminen tuskin kuitenkaan merkittävästi vaikuttaa edellä mainitsemistani syistä. Suomalaisten ruoan hintatasoa täytyy pystyä alentamaan muilla keinoin, jotka ovat pitkälti kotimaisia.

Kaiken kaikkiaan Euroopan taloudellinen integraatio ja eurooppalaisen talousalueen Ees:n muodostaminen on suuri haaste Suomelle valtiona sekä suomalaisille yrityksille ja talouselämälle. Luonnollisesti kehitys tuo mukanaan mor kielteisiäkin puolia, mutta toisaalta kaiken yhdentymiskehityksen ulkopuolelle jättäminen toisi niitä varmasti

runsaasti enemmän mukanaan. Lisäksi yhdentymisellä on varmasti myös omat hyvät puolensa. Suomella on monia sellaisia teollisuuden aloja, kuten esimerkiksi metsäteollisuus, joka on jopa maailmanlaajuisesti varsin kilpailukykyinen. Tämän takia tullimuurien ulkopuolella pysyttäytyminen on perusedellytyksiä teollisuutemme menestymiselle kansainvälisillä ja ennen kaikkea eurooppalaisilla markkinoilla.

Lisäksi Ees:n avulla voi teollisuutemme ja todennäköisesti tulevaisuudessa myös tavallinen kansalainen saada nykyistä edullisempaa rahoitusta investointeihinsa. Suomalaiselle teollisuudelle muodostaa tänä päivänä varsin suuren kustannuspaineen juuri kallis kotimainen lainaraha. Mikäli yrityksille avautuu mahdollisuus hankkia merkittävästi halvempaa investointipääomaa ulkomailta, pystyvät ne näin ollen kilpailemaan merkittävästi tasapuolisemmin muiden eurooppalaisten yritysten kanssa. Pääomakustannukset ovat merkittävästi suurempi asia kuin esimerkiksi työvoimakustannukset. Tämä pätee varsinkin suurteollisuuteen, joka on varsin pääomavaltaista.

Eurooppalainen talousyhteistyö tuo mukanaan myös ainakin jonkin asteisen yhteisen työmarkkina-alueen koko Eurooppaan. Euroopan yhteisössä on vallalla käytäntö, jossa jokaisella EY-jäsenmaassa asuvalla kansalaisella on oikeus etsiä kolme kuukautta töitä mistä tahansa muusta EY-jäsenmaasta. Mikäli hän ei ole kyseisessä ajassa työtä löytänyt, hän joutuu palaamaan takaisin kotimaahansa. Näin ollen, mikäli saman tyypillisellä linjalla edetään myös tulevassa Ees:ssä, ei Suomella ole ehkä kehityksessä voittamattomia riskejä. Pohjoismaiden kaltainen täysin vapaa yhteinen työmarkkina-alue olisikin maallemme täysin mahdotonta eteläeurooppalaisen halpatyövoiman takia. Lisäksi siirtolaispolitiikka tultaneen pitämään sovittavan yhteistyön ulkopuolella, ja näin ollen maillamme on edelleenkin mahdollisuus harjoittaa viisaaksi havaittua varoista ulkomaalaispolitiikkaa tarkoittaen tässä sen kaikkia ulottuvuuksia.

On kuitenkin huomattava, että eräät Keski-Euroopan maat pitävät tällä hetkellä sisällään huomattavia väestömääriä, jotka työvoiman vapaaseen liikkuvuuteen perustuen ovat alttiita lähtemään liikkeelle paremman elon ja toimeentulon toivossa. On perusteltu

vaara, että nämä liikkeelle lähtevät siirtolaismassat muodostavat maallemme integraatiokehitykseen liittyen suuremman uhan kuin useat muut epäluuloja herättävät haittatekijät. Tätä vaaraa vastaan on pyrittävä varustautumaan ennakkoon käytettävissä olevin keinoin. Yksi sellainen keino on, että ulkomaalaisia koskeva lainsäädäntömme ei kulje lippulaivana, joka houkuttelee maahan siirtolaismassoja sen paremmin nykyisen EY:n alueelta kuin myöskään muualta sen jälkeen, kun se todennäköisen integraation laajentumisen kautta on mahdollista. Tarkoitin tällä Itä-Eurooppaa. Tämä ei tarkoita muukalaisvihaa, vaan tervettä varovaisuutta.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä suhtautuu periaatteessa myönteisesti Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen ja Suomen harjoittamiin neuvotteluihin Efta — EY -yhteistyöstä ja eurooppalaisesta talousalueesta Ees:stä. Näemme, että maamme ei voi pysyä yleiseurooppalaisen kehityksen ulkopuolella erillisenä saarekkeena, vaan meidän tulee pysytellä kehityksessä mukana muistaen kuitenkin jatkuvasti kansalliset erityispiirteemme ja omat intressimme. Lisäksi maamme puolueettomuuspolitiikka asettaa ratkaisulle omat puitteensa. Tämän lisäksi Suomi on perinteisenä kauppakumppanina Itä-Euroopan maiden kanssa tietynlaisessa erityisasemassa, joka tulee pystyä vastaisuudessaakin säilyttämään.

Maamme tulee pystyä luomaan olemassa olevilla edellytyksillä sellainen sopimus talousyhteistyöstä, että siitä on hyötyä kaikille kansalaisille. Hyöty ei saa yksinomaan koitua suurteollisuuden ja pääomapiirin hyväksi, vaan mahdollisen hyödyn tulee koitua koko kansalle.

Lopuksi SMP:n eduskuntaryhmän mielestä eduskunnalle tulee varata riittävät mahdollisuudet seurata integraationeuvottelujen kulkua ja kehitystä siten, että se voi ottaa tulevaisuudessa kantaa niihin riittävän tietoisuuden pohjalta. Tämä loppupuheenvuoro ei ole tarkoitettu liittyväksi mihinkään täällä aikaisemmin pidettyyn puheenvuoroon, vaan haluaisin tämän asian tuoda SMP:n eduskuntaryhmän kantana tässä asiassa.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonanto on hyvin selkeä asiakirja. On vain yksi suuri mutta ja vaikeus. Mille asialle hallitus oikeastaan hakee luottamusta?

(Ed. Virolainen: Sekavalle politiikalle!) Kaikki se, mitä tiedonannossa on sanottu, on pääpiirteissään sanottu jo vuosi sitten annetussa selonteossa ja erityisesti sen tiivistelmässä Suomen tavoitteet ja toimintalinjat. Kun lukee vuosi sitten annetun selonteon 11 kohtaa ja vertaa niitä nyt käsiteltävänä olevan tiedonannon kohtaan 5, jossa on esitetty hallituksen toimintalinjat, havaitsee, että uutta ja varsinkin äänestyksen kohteeksi tulevaa konkretiaa on kovin vähän.

Hallituksella on ollut selvä vaikeus. Se ei tässä vaiheessa itseään tiedä, mihin lopulta päädytään ja mitä Suomi täsmällisesti ottaen esittää turvataksaan omat etunsa. Kun tätä ei voida tietää, on ymmärrettävissä, että jälleen kerran hallituksen on turvauduttava pyöreisiin sanontoihin kuten: hallituksella on näkemys, kilpailu lisääntyy, hallitus korostaa, hallitus pyrkii, hallituksen mielestä, hallitus katsoo, hallitus pitää tärkeänä ja hallitus toteaa. Jos näille näkemyksille, korostuksille, pyrkimyksille, katsomisille ja toteamisille on haettava eduskunnan luottamus äänestyksessä, niin äänestyksen kohteena ei ole mikään todellinen, konkreettinen asia. Siksi myös se epä tietoisuus, jota hallitus osoitti pallotellessaan käsitteillä tiedonanto vaiiko selonteko, on ymmärrettävää.

On aivan selvää, että hallituksen on aina katsottava, mikä on Suomen etu. Maan etua ajaessaan se toteuttaa vain omaa perustehtäväänsä. Siihen ei eduskunnalta erityistä luottamusta tarvita. Jokaisen hallituksen on ennen muuta katsottava, mikä on Suomen etu. Jos hallitus ei niin tekisi omasta vapaasta tahdostaan, se ei olisi Suomen hallitus.

Hallituksen tiedonanto on moitteettomasti laadittu selvitys siitä, mitä on tähän asti tapahtunut. Koko eduskunta saa tyhjentävän ja avoimen selostuksen tapahtumien kulusta. Lisäksi hallitus on kiitettävällä tavalla pitänyt mm. eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tapahtumien tasalla.

Herra ulkomaankauppaministeri, teillä on pitkäaikainen parlamentaarinen kokemus ja paljon myös ulkopoliittista kokemusta. Käsitäkseni on, että kokemuksenne on aiheuttanut sen, että on asiaankuuluvalla tavalla informoitu niitä, jotka lopulta joutuvat päättämään yhdyntymiskehitykseen liittyvästä lainsäädännöstä. Virkamiehet ovat myös auiliisti antaneet käyttöön kaiken tiedossa olevan. Tässä suhteessa ei ole moittimista.

Lisäksi jokainen asioista kiinnostunut on saanut kosolti tietoa integraatioon liittyvistä asioista. On esiintynyt jopa tiedon tulvaa. Hallituksen ohella ovat tietoa jakaneet erilaiset intressitahot ja kansalaisliikkeet.

Herra ulkomaankauppaministeri, teidän syytänne ei ole se murheellinen tosiasia, että edustajat itse, jotka ovat kiivailleet selonteon/tiedonannon kimpussa etukäteen, osoittavat käytännössä vaatimatonta osallistumissaktiivisuutta. Se ei ole, herra ulkomaankauppaministeri, teidän eikä hallituksen vika.

Hallituksen vika ei ehkä ole se, että se ei pysty sanomaan asioita konkreettisesti. Julkisuudessa on kuitenkin esiintynyt eräänlainen varjonyrkkeily. Siihen on syyllistynyt hallitus itse. Kun se on edestakaisin heitellyt käsitteitä tiedonanto ja selonteko, se on antanut kuvan kehässä hosuvasta pugilistista, jolla ei vielä kuitenkaan ole todellista vastustajaa, ei edes sparraajaa. Hosuminen, jonkin asteinen hermostuminen ja huojuunta, näiltä merkeiltä ei ole voinut välttää, ovat varjonyrkkeilyä. Eihän todellisia iskuja ole tullut eikä voi täällä kotikentässä tullakaan. Hallitus tietää oikein hyvin, että todellinen vastustaja nousee kehään lämmittelykierrosta varten vasta joulukuun 19. päivänä tänä vuonna ja itse ottelu alkaa joskus ensi vuoden puolella. Niissä koitoksissa hallitus tarvitsee eduskunnan tukea, sillä eurokehässä ei ole sellaista oikeudenmukaista ylituomaria, joka ottaisi lukuun kaikki Suomen hyväksi tulevat pisteet. Voi hyvinkin olla, että saamme varautua myös lyönteihin vyön alle.

Aivan erityisesti hallitus saa moitteet siitä, että se etukäteen otti sen kannan, että tiedonantoa ei lähetetä valiokuntaan. Hallituksella oli aivan taatusti tiedossa mm. eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan jäsenten käsitteäkseni yksimielinen kanta, jonka mukaan valiokunta olisi tahtonut käsitellä tiedonannon. Tässä on osa hallituksen suostimasta varjonyrkkeilyä. Aikapulaan vetoaminen ei riitä perusteluksi.

Valiokuntakäsittelyhän olisi merkinnyt sitä, että ulkoasiainvaliokunta ja mahdollisesti jotkin muutkin valiokunnat olisivat itse voineet kuunnella tarvittavia asiantuntijoita ja itse vetää johtopäätöksiä. On myös täysin mahdollista, että ulkoasiainvaliokunnan tai muitten valiokuntien johtopäätökset olisivat

olleet samat kuin hallituksenkin. On myös mahdollista, että käsittelyssä olisi noussut esiin näkökohtia, jotka olisivat täydentäneet hallituksen työtä. Yhteinen suuri asia olisi kenties saanut saatteekseen hallituksen työtä edistäviä ajatuksia. Nyt hallitus etukäteen torjui mahdollisuuden, joka olisi voinut olla tavoiteltavana olevan yhteisen hyödyn kannalta edullinen. Joka tapauksessa valiokunnan mietintö olisi ollut eduskunnassa keskustelun ja mahdollisesti äänestyksen kohteena. Turha varjonyrkkeilykierros olisi vältetty.

Tiedämme, että nykytilanne ei voi Euroopassa jatkua. Liikkeelle pantu eurojuna etenee, vaikka kaikki eivät sitä tahtoisikaan. Myös poliittiset tapahtumat liikkuvat nyt Euroopassa sellaisella vauhdilla, että tänään saatu tieto on huomenna jo väärä tai ainakin historiaa. Kilpailun lisääntyminen ja neljän vapauden toteuttaminen rikkovat perinteisiä rakenteita. Tämän tosiasian hallitus selkeästi tiedonannossaan kertoo. Aksioomaksi on muodostunut käsitys, että Efta-maiden yhteinen tahto on ainoa kyllin voimakas vastapaino yli 300-miljoonaisen EY:n kanssa oteltaessa. Raskassarjalainen tulee olemaan kehässä välisarjalaisen kanssa. Siinä ottelussa jaettavat iskut voivat olla murskaavia. Raskassarjalaista tietysti himottaa kevyemmän varakkuus. Saattaa olla, että se on ainoa vakuutemme koko ottelussa.

On kuitenkin muistettava, että Eftan sisällä on myös yksityisajattelua. Yhtenäisyyteen vetoaminen jatkuu niin pitkään, kun siitä näyttää olevan etua kaikille osapuolille. Kehän avustajanurkkauksessa olevien suomalaisavustajien on koko ajan tarkettava paitsi EY:n raskassarjalaisen liikehdintää myös Efta-kumppanien edesottamuksia. Kuuden Efta-lipun samanaikainen heiluttaminen voi jossakin vaiheessa olla ylivoimaista.

Hallitus ei pysty määrittelemään, millainen on se Skylla, joka sieppaa laivan kannelta kuuteen kitaansa kuusi arvokasta yksikköä. Vielä vähemmän tiedetään, mitä todellisuudessa merkitsisi Kharybdis, tuo hirviö, joka särpii sisäänsä koko aluksen. Arvoituksen omaisesti hallitus joutuu sanomaan, että missä määrin Suomi voisi jättää soveltamatta jotakin tulevaa Ees-määräystä, on neuvottelukysymys. Poikkeamat ja siirtymäkaudet ovat hyväksyttävissä vain, jos ne voidaan vakuuttavasti perustella huomattavilla kan-

sallisilla eduilla. Poikkeukset tulevat olemaan vähäiset. Hallitus on ja tulee olemaan vaikeuksissa. Meille ilmoitetaan, että päätöksentekojärjestelmä ei olisi siinä mielessä ylikansallista, että Suomi vastoin tahtoaan olisi velvollinen noudattamaan kaikkia ratkaisuja. Selvää on kuitenkin, että yhteisiin päätöksiin sitoutuminen merkitsee aina kansallisen toimintavallan kaventumista. Skylia vaatii joka tapauksessa uhrinsa.

Seuraavia kaavailuja on pidettävä oikeina:

- Vapaakauppajärjestely on parempi vaihtoehto kuin tulliliitto.

- Rajatarkastukset ja -muodollisuudet rajoilla on säilytettävä.

- Yhteistä maatalouspolitiikkaa ei tule olemaan.

- Korkeatasoiset normit säilytetään eri tuoteryhmissä ja tarkastuksissa.

- Sosiaaliturva säilyy kansallisella pohjalta.

- Ees:n ulkorajoilla on noudatettava tiukkoja rajatarkastuksia.

Kristillisen liiton puolesta painotan erityisesti seuraavia seikkoja. Yhdentymiskehityksessä ei tule sallia vapaampaa alkoholipolitiikkaa. Puheet viinien halpatuonnista ja viiniverotuksen keventämisestä on torjuttava. Mikään ei näet viittaa siihen, että suomalaisille luonteenomainen humalahakuinen alkoholinkäyttö olisi muuttumassa. Halvat viinit vain lisäisivät alkoholin kokonaiskulutusta, ja alkoholin käytöstä johtuvat sairaudet lisääntyisivät. Huumeiden salakuljetukseen on saatava entistä kovempi ote. Suomen on vaadittava Ees-neuvotteluissa koko yhteisöltä voimakkaampia otteita huumeita vastaan.

Suomen on vaadittava yleiseurooppalaisessa tv- ja radiotoiminnassa korkeatasoista ja eettisesti rakentavaa ohjelmistoa. Ohjelmiston rahoittamisessa on pyrittävä mainonnan minimointiin.

Maamme on korostettava henkisen ja hengellisen kulttuurimme suojaamista ja säilyttämistä. Ihmisten vapaa liikkuminen luo vakavan haasteen omaleimaiselle kulttuurillemme ja kristillistä perinnettä ylläpitäville yhteisöillemme. Kirkot ja muut hengelliset yhteisöt joutuvat itse vakavan itsetutkistelun paikalle, kun ne joutuvat kilpailutilanteeseen muiden uskontojen kanssa.

Suomen on vaadittava, että myös ne Euroopan maat, jotka eivät tähän mennessä ole suostuneet vähentämään päästöjään, yhtyvät

koko Eurooppaa säästävään ympäristöohjelmaan. Suomen on oltava eturivissä ohjaamassa koko maanosaamme ympäristöpoliittisissa asioissa.

Hallituksen on pystyttävä perustelemaan Suomelle välttämättömät poikkeukset ja siirtymäsäännökset, jotta meille elintärkeät alat saisivat tarpeeksi aikaa sopeutumiseen.

Suomen on vaikutettava siihen, että Euroopan ihmisoikeussopimus saa niin kattavan tulkinnan, että huomioon otetaan aivan erityisesti syntymättömän elämän suojelu.

Suomen on aktiivisesti ehdotettava ns. pohjoismaista mallia opetus- ja koulutuskysymyksissä. Työvoimalle on taattava kilpailukykyiset palkka- ja työehdot. On tuettava opettaja- ja oppilasvaihtoja Euroopassa. Koulujen kieltenopetus monipuoliseksi, Euroopan valtakielet huomioon ottavaksi nykyistä paremmin. Tietyin tasoisille tutkinnoille on tunnustettava kelpoisuus kaikissa Euroopan maissa. Suomi tekee viisaasti, jos se omassa informaatioissaan pyrkii poistamaan ennakkoluulot ja aggressiot, jotka helposti valtaavat alaa ihmisten vapaan liikkumisen toteutuessa.

Niin sanotut reuna-alueet — mikä valitet-tavan vähättelevä termi — eivät saa olla alistetussa asemassa neljään suureen vapautteen verrattuna.

Edessä on monta vaikeutta. Eftan ministerit kokoontuvat joulukuun alussa. EY:n huippukokous on myös joulukuussa. Varsinaisten neuvottelujen esineuvotteluvaihe alkaa joskus ensi vuoden alussa. Neuvottelut kestävät ehkä 3 - 4 kuukautta. EY:n komissio pyytää itselleen neuvottelumandaattia ensi vuoden aikana. Joka tapauksessa vuosi 1990 kulutetaan tarkkaan.

Nyt palaan alussa esittämäni arvioon. Kun varsinainen konkretia alkaa kasaantua päätöksentekoa varten vuoden 1990 aikana, silloin hallitus tarvitsee eduskunnan tukea ratkaisuilleen. On kuitenkin niin, että viime vuodesta jalostunut selonteko, joka nyt on saatettu tiedonannon muotoon, olisi sittenkin ollut parempi antaa selontekona ja tiedonantoon olisi siirrytty luottamuslauseen saamiseksi vasta ensi vuoden puolella.

Tosiasiahan on, että edes sopimuksentekohetkelläkään ei voida tietää kaikkia esiin tulevia asioita. Tämä ongelma kuuluu elävään elämään. Vasta 1990-luvun lopulla tie-

detään esimerkiksi se, mitä direktiivejä EY itse tulee soveltamaan.

Suomi ei voi ummistaa silmiään siltä tosiasialta, että mahdollinen Ees-tuomioistui-men valta, valvontamekanismin valta ja mahdollinen enemmistöpäätösmenettely syntyvissä sopimuksissamme ovat jopa perustuslakiasioita, siis varsin vakavia.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton asenne integraatioon on myönteinen, ja me annamme tältä perustalta tukemme hallituksen ponnisteluille.

Arvoisa puhemies! Sallittaneen pieni kielellinen oikaisu. Tiedonannon sivulla 15 mainitaan, että "vuoden 1985 jälkeen laaditut säännöt poikkeuksetta ovat vähintään samantasoisia kuin Suomessa voimassa olevat". Sellaista ilmaisua kuin "vähintään" ei ole, paitsi jos sanat kirjoitetaan erikseen: vähin tän, mutta silloin tarkoitetaan aivan muuta.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. E. Ahon tekemää ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä Suomen suhdetta Eurooppaan hyvin historiallisena aikana. Kansanjoukot, joiden luultiin jo väistyneen televisioidensa ääreen häiritsemästä politiikan saleissa tehtäviä päätöksiä, ovat ottaneet aloitteen käsiinsä. (Ed. Jaakonsaari: Eivät Suomessa!) Poliitikkojen seurattessa hämmennyneinä sivusta ne ovat tehneet sen, mihin poliitikot eivät vuosikymmeninä ole pystyneet. Ne ovat siirtäneet historiaan Euroopan kahtiajaon, alistussuhteet ja sorron.

Aikakausi on historiallinen myös laajemmassa, mutta samalla pessimistisemmässä mielessä. Koko maailma elää viimeisten vuosikymmenten tunnelmissa. Renessanssista alkunsa saanut teollinen vallankumous on lähestymässä umpikujaa. Mistä muusta kuin umpikujasta kielii se, ettei johdonmukaisia, ristiriidattomia suunnitelmia energiapolitiikan, maailman väestötilanteen, maataloustuotannon, ilmamekanismin muiden sellaisten suhteen enää kyetä tekemään kuin korkeintaan muutamiksi vuosikymmeniksi eteenpäin? Pidemmälle katsottuna yhtälöt eivät enää ratkea. Vasta viime vuosina on maailmanlaajuisesti tajuttu, että globaalien ongelmien välttämiseksi vaaditaan perusteellista suunnanmuutosta ja totunnaisten ajatuskul-

kujen uudelleenarviointia. Se voi merkitä muutoksia ja hyvinkin perusteellisia muutoksia moniin niistä lähtökohdista, joihin hallituksen tiedonanto pohjautuu.

Maailmanlaajuisten ongelmien voittamiseksi tarvitaan tiivistä kansojen välistä yhteistyötä kaihtamatta ylikansallista, valtioita sitovaa päätöksentekoa. Koko maailman tulevaisuuteen vaikuttavat asiat eivät ole minäkään maan sisäisiä asioita.

Integraatiossa on kyse myös kulttuurien kohtalosta. Koko eurooppalaisten kulttuurien monimuotoisuus on vaarassa peittyä ylikansallisen kaupallisen kulttuurin alle, mutta viisaasti toimien eurooppalaisten kansojen parhaat aikaansaannokset saadaan kaikkien eurooppalaisten yhteiseksi omaisuudeksi. Kulttuuridiversiteetti on olennaista, ei tämän tai tuon kulttuurin paremmuus. Kulttuurien vuorovaikutus lisää diversiteettiä, ylikansallinen yhtenäiskulttuuri heikentää sitä.

Meidän on suhtauduttava kansainvälistymiseen avoimesti ja oltava rohkeasti eurooppalaisia, mutta millainen eurooppalaisuus hyvänsä ei ole kannatettavaa. Euroopan yhteisön sisämarkkinakehitys ja sen laajentuminen Ees-alueeksi ei kovin hyvin vastaa vihreiden tavoittelemaa Eurooppaa.

Tähän asti integraatio on ollut raja-aitojen poistamista talouden tieltä, ja talouden liberalisointiin näyttävät jatkovalmistelutkin painottuvan. Kun talous kulkee yhdentymisessä monta askelta edellä sivistystä ja kulttuuria, ympäristönsuojelua, sosiaalipoliittikkaa, ay-liikettä, parlamenttien yhteistyötä ja kaikkea sitä muuta, joka kehittyneessä hyvinvointivaltiossa säätelee talouden raakuutta ja kapitalismin avoimuutta, ilmeisenä vaarana on, että taloudelliset näkökohdat ja markkinavoimat kaikkine puutteineen saavat yliotteen ympäristöstä, kulttuurista, kansanvallasta ja pyrkimyksestä taloudelliseen tasa-arvoon.

Päämääränä on lisätä kansojen välistä vuorovaikutusta ja saattaa eri kansojen perinteistä kumpuava monimuotoinen eurooppalainen kulttuuri koko rikkaudessaan kaikkien eurooppalaisten ulottuville. Talouden liberalisointi ja markkinavoimien vapautuminen voivat kuitenkin merkitä, että matalatasoinen kaupallinen yhtenäiskulttuuri peittää alleen koko monimuotoisen eurooppalaisen elämänmuodon.

Markkinavoimat ovat kyllä hyvä renki, mutta hyvin huono isäntä. Onko kansanvalta yhdentyvässä Euroopassa riittävän voimakas asettamaan suitset markkinavoimille vai pääsevätkö ne päinvastoin irti valjaista isänniksi ohjaamaan kehityksen suuntaa? Sokeiden lyhytnäköisten markkinavoimien ohjaamassa Euroopassa ei olisi mahdollista ohjata taloutta ekologisesti kestävälle tielle, ei huolehtia kulttuurimaisemien arvokkuudesta, ei taata sosiaalista turvallisuutta eikä tulonjaon oikeudenmukaisuutta. Siksi meidän on turvattava se, että yhdentyvässä Euroopassa ovat riittävän vahvoja ja riittävän vahvassa asemassa ne voimat, jotka puolustavat kulttuuria, sivistystä, ympäristöä, kansanvaltaa ja oikeudenmukaisuutta.

Entä miten käy kansanvallan? Ylikansallista päätöksentekoa ei pidä ryhtyä nurkkapatrioottisiin perustein vastustamaan. Perusteeksi ei kelpaa myöskään se, että ylikansallisuus uhkaa kotimaisen poliittisen eliitin asemaa, sillä sitä se aivan varmasti uhkaa. Ylikansallisuutta tulee tarkastella sitä vasten, miten se vaikuttaa maailmaan tavallisen ihmisen näkökohdista, helpottaako se vai vaikeuttaako se hänen kannaltaan ja hänen mielestään hyvien ratkaisujen syntymistä. Valtioiden kykenemättömyys joustavasti sopia kaikkia koskevista asioista on monta kertaa johtanut siihen, ettei ole saatu aikaan minkäänlaista ratkaisua tilanteessa, jossa mikä ratkaisu hyvänsä olisi ollut parempi kuin ei mitään ratkaisua.

Ylikansallisuus voidaan toteuttaa monella tavalla. Suomalaisia kuntainliittoja muistutettava hallintomalli Euroopan johdossa merkitsee taka-askelta kansanvallan kehittämiseksi. Vähintään sadan vuoden taka-askelta merkitsee myös se, että vaaleilla valittu europarlamentti on saanut vain neuvoa-antavan aseman.

Suunniteltu Ees-hallinto työntää kansanvallan vielä pahemmin taka-alalle. Ehkä demokration käytäntö ei tähänkään asti ole kovin hyvin vastannut siihen asetettuja ihannekuvia, mutta tämän järjestelyn myötä todellinen valta on mitä ilmeisimmin siirtymässä anonyymille virkamieskunnalle, piiloon julkisuudesta, kansalaiskeskustelun tavoittamattomiin ja kansanvaltaisen kontrollin ulkopuolelle.

Kaavailtu Ees-käytäntö on vielä byrok-

raattisempi kuin epädemokraattiseksi mainittu EY:n sisäinen päätöksenteko. Miten esimerkiksi vihreän kansanedustajan Suomen eduskunnassa tulisi toimia halutessaan vaikuttaa johonkin Euroopan laajuiseen päätökseen? Pitäisikö hänen yrittää vaikuttaa ensin ministeri Salolaiseen, jotta tämä puhuisi asiasta virkamiestensä kanssa, jotta nämä ottaisivat asian esille neuvotteluissa Eftan yhteisestä kannasta, jotta Efta pystyisi vaikuttamaan EY:n päätöksiin?

Näin me emme aio tehdä. Suomen vihreät ovat ajat sitten havainneet toisenlaisen vaikuttamisen tuloksellisemmaksi. Me pyrimme tuomaan ajatuksemme esille Euroopan vihreiden yhteisissä kokouksissa, joissa me olemme täysivaltaisena puolueena mukana. Se on kahdesta syystä tuloksellisempaa:

1) Euroopan vihreissä kantojamme kuunnellaan aktiivisemmin. Ministeri Salolaista ne tuskin kiinnostaisivat yhtä paljon, eikä hän edes kerro, mistä neuvotellaan, ennen kuin päätös Suomen kannasta on tehty.

2) Euroopan vihreillä on Europarlamentissa 30 edustajaa, ministeri Salolaisella ei ole yhtään.

Siis pääjohtopäätöksenä tästä kaikesta: ylikansallista päätöksentekoa ei pidä antaa virkamiehille, ei teoriassa eikä käytännössä eikä sitä tule piilottaa pois julkisuudelta, vaan on radikaalilla mielellä kehitettävä suoriin vaaleihin perustuvia kansojen välisiä elimiä.

Ylikansallisen päätöksenteon vahvistaminen on välttämätöntä, mutta siihen liittyy vaara vallan keskittymisestä. Kovin välitöntä ei demokratia voi edes teoriassa olla Europarlamentissa, jossa jokainen jäsen edustaa noin puolta miljoonaa ihmistä. Juuri nyt on erityisen tärkeää huolehtia, että keskitetysti päätetään vain siitä, mikä todella vaatii yhteistä päätöstä.

Näinä vuosina päätetään, kuinka hajautuneena hallinto onnistutaan pitämään. Jos se nyt päästetään keskittymään, miltä kovasti näyttää, sen hajauttaminen uudelleen tulee olemaan todella vaikeata. Emme todellakaan halua, että Kessin suojelijoiden pitää tulevaisuudessa matkustaa Brysseliin.

Ylikansallisen vallan rajaaminen on meille suomalaisille erityisen tärkeää myös erikoisen kieleemme takia. Kovin kaukana ei ole aika, jolloin suomen kieli oli kyökkikielen asemassa, sillä ei voinut toimia korkeissa

viroissa, ei hallinnossa eikä elinkeinoelämässä. Tähän suuntaan kehitys näyttää kulkevan uudestaan. Suomen kielellä pärjää kyllä kotoisissa ympyröissä, mutta tie todella huipulle on tukossa siltä, joka ei sujuvasti osaa puhua jotain Euroopan suurista kielistä. Mitä pienemmät asiat menevät kansainvälisten elinten päätettäväksi, sitä aiemmin tie nousee pystyyn siltä, joka aikoo pärjätä pelkällä suomella. Siksi kamppailu kansallisen päätösvallan puolesta ja myös yritysten pitämiseksi kotimaisissa käsissä on samalla kamppailua suomalaisuuden ja suomen kielen puolesta.

Vaarana kaavaillussa hallintomallissa on myös ambitiotason lasku päätösten laadun suhteen. Eurohallinto tulee aivan ilmeisesti työskentelemään hyvin voimakkaiden nurkkapatrioottisten paineiden alaisena. Siksi poikkeuksista ja erityistilanteiden huomioon ottamisesta tulee eurovirkamiehen henkinen vihollinen. Mitä vaikeampaa on eri intressien yhteen nivominen, sitä tärkeämmäksi tulee se, että yleensä saadaan jokin ratkaisu, vaikka huonokin, aikaiseksi. Yleinen argumentti tulee olemaan, että "jos me tässä sallimme poikkeuksen, poikkeuksen vaati-joita on sen jälkeen jonossa kymmeniä". Kokonaisuuden koossa pitämiseksi ollaan valmiita järjestömyyksiin erikoistapauksissa. Sama ilmiöhän näyttää Suomen tulopoliittisissa neuvotteluissa johtavan tupohalvaukseen, jossa ilmeisiä vääristymiä ei voida korjata, jotta koko paketti ei leviäisi käteen.

Hyvässä hallinnossa kyetään ottamaan alueelliset erikoispiirteet huomioon. Huonos- ja hallinnossa ei kyetä. Poikkeavien olosuhteiden huomioon ottaminen olisi kuitenkin välttämätöntä eurooppalaisten kulttuuridiversiteetin säilyttämiseksi. Se olisi tärkeää myös Suomelle, jonka olot todella ovat erilaiset kuin Euroopan väkirikkaiden maiden.

Huomattakoon, että esimerkiksi työttömyysasteella mitattuna kaikkien Efta-maiden talous on selvästi paremmassa kunnossa kuin kaikkien EY-maiden. Voisiko yhtenä syynä tähän olla se, että itsenäiset, nopealiikkeiset Efta-maat ovat päätöksissään joustavampia ja pystyvät paremmin huolehtimaan talouspolitiikastaan kuin byrokraattiset ja hidasliikkeiset EY-maat? Jos Euroopan yhteisöistä on tulossa halvaantunut dinosaur, eikö

silloin olisi hyvä pysytellä kohteliaalla etäisyydellä siitä?

Työmarkkinoiden vapautuminen ja vapautumisen ulottuminen koskemaan myös korkeasti koulutettuja lisää painetta tuloerojen kasvulle, kun kilpailu hyvin koulutetuista spesialisteista vapautuu ja kun Etelä-Euroopan halpa työvoima saa pääsyn Pohjois-Euroopan työmarkkinoille. EY-alueen työvoima tuskin kuitenkaan tulee Suomeen laumoittain muuttamaan. Todennäköisempää onkin, että Suomi tässä vaiheessa tulee olemaan työvoimaa, nimenomaan koulutettua työvoimaa, luovuttava maa. Suurempia yhteiskunnallisia mullistuksia sen sijaan aiheuttaisi työvoiman vapaa liikkuvuus sosialististen maiden kanssa.

Varautumisesta kilpailuun korkeasti koulutetuista spesialisteista on kysymys myös Ruotsin verouudistuksessa. Tässä onkin toinen vaara. Euroopan pohjoisosien hyvinvointivaltioissa on julkisesta kulutuksesta pidetty parempaa huolta kuin Välimeren maisissa. Se tarkoittaa parempaa sosiaaliturvaa, terveydenhoitoa, liikenneverkkoa, tietoliikenneyhteyksiä jne. Sen hintana on ollut korkeampi veroaste. Taloudellinen yhdentymisen luo paineita veroasteen laskuun, mikä vaarantaa hyvinvointivaltion keskeiset periaatteet.

Entä miten käy ympäristön Euroopan yhdentyessä? Sisämarkkinaprojektin keskeisiä seurauksia on se, että tavaroiden kuljetaminen maasta toiseen tulee lisääntymään kymmenillä prosenteilla uhaten siten lisää liikenteen entisestäänkin suuria haittoja. Uhkana on myös pidetty, että ympäristömääräysten harmonisointi voi merkitä niiden lievenemistä tiukan ympäristöpolitiikan maissa, vaikka samalla ympäristömääräykset ilmeisesti tiukkenevatkin toisaalla.

Maakohtaisesti tiukempia ympäristömääräyksiä ei tosin kielletä, mutta painetta niitä vastaan luo periaate, että ympäristömääräykset eivät anna oikeutta niin sanotusti syrjiä tuotantoa, joka ei vastaa ostajamaan ympäristömääräyksiä. Tämä periaate on todella tulkinnanvarainen, joten sen merkitys on ratkaisevasti kiinni tulevista eurotuomioistuinten päätöksistä. On toiveita herättävää, että Hollanti sai eurotuomioistuimessa luvan vaatia maahan tuotavilta henkilöautoilta tiukempia ympäristönormeja kuin sovelletaan muualla EY:ssä.

Yhdentyminen suo kuitenkin myös mahdollisuuksia parantaa ympäristöpolitiikkaa olennaisesti. Ylikansallinen päätöksenteko antaa aseet puuttua ympäristöön vastuuttomasti suhtautuvien maiden toimiin. Tämä on hyvin keskeinen asia. Yhteiset päätökset vievät myös terää argumentilta ”emmehän me voi, kun eivät kilpailijamaatkaan”. Erityisesti helpottuu tästä ympäristöverojen käyttöön. Tuleva Eurooppa voikin, jos niin päätetään, olla esimerkiksi koko muulle maailmalle siitä, miten talous käännetään katastrofikehityksen tieltä kestävä kehityksen tielle. Sen puolesta suomalaisten pitäisi yhdentymisessä toimia.

Arvoisa puhemies! EY:n sisämarkkinaprojekti tulee mahdollisimman huonoon aikaan, kun ajatellaan kehitystä Euroopan sosialistisissa maissa. Tosin kansalaisliikkeet eivät etukäteen kertoneet, milloin aikovat hallituksensa kaataa. Juuri, kun olisi mahdollista saada sosialistiset maat mukaan yhtenäiseen Eurooppaan, EY rakentaa yhteistyön täydellisesti markkinavoimien varaan. Se sulkee käytännössä Itä-Euroopan maat ulkopuolelle — tämänhän ministeri Salolainen puheenvuorossaan myös omalla tavallaan totesi — sillä näiden maiden talous ei pitkään aikaan ole siinä kunnossa, että ne voisivat osallistua säätelemättömään vapaakauppaan, vaikka markkinavoimat sinänsä näyttäivät niitä kovasti viehättävän. Ollaanko nyt rakentamassa länsipuolelle sitä muuria, joka juuri saatiin itäpuolelta kumotuksi?

Olisi Suomen kansallisten etujen kannalta erityisen tärkeätä, että eurooppalaista yhteistyötä ei rajata pelkkää Länsi-Eurooppaa koskevaksi. Ees-Euroopassa Suomi on ahdettuna äärimmäiseen koillisnurkkaan. Niinpä meitä uhkaa sen puitteissa maana sama kohtalo kuin on Koillis-Lapilla Suomessa — paitsi että meidän tukenamme ei ole mitään sellaista aluepolitiikkaa, jolla sentään yritetään Koillis-Lappia Suomessa pitää hengissä.

Euroopan kahtiajako on eristänyt Suomen maantieteellisesti. Maamme luonnolliset kauppa-alueet olisivat Itämeren piirissä. Siksi Suomen hallituksen torjuva asenne Baltian maiden yhteistyötarjouksiin on anteeksiantamatonta sekä yleisinhimillisen oikeudenmukaisuuden nimissä että myös ajatellen maamme tulevaa asemaa. Näinä vuosina ratkeaa Baltian maiden kauppapoliittinen suuntautu-

minen. Miksi Viro joutuu painattamaan sel-
telinsä Ruotsissa?

Mikä olisi parempaa Suomelle kuin päästä
suoraan yhteistyöhön Baltian maiden kansa-
sa? Se myös lähentäisi maatamme maantie-
teellisesti Eurooppaan. Eikö Suomen olisi
aika tehdä aloite Tallinnasta Puolan kautta
rakennettavasta superjunayhteydestä? Eikö
Suomelle kuuluisi aloite Itämeren ympärys-
maiden yhteistyön olennaisesta tiivistämisestä?
Suomen vihreät ovat tehneet tällaisen
aloitteen näiden maiden ympäristöliikkeille.
Siitä on virinnyt tuloksena Balto-Scandian
maiden vihreiden ympäristöliikkeiden yhteis-
työ. Suomen valtio voisi tässä seurata vihrei-
den jalanjälkiä.

Suomi on muutenkin lyönyt laimin yh-
teyksien rakentamisen sosialististen maiden
nouseviin poliittisiin voimiin. Kuuluisasta
idänkaupan osaamisestamme on kohta jäljel-
lä vain henkilösuhteita valtansa menettänei-
siin ja pysähtyneisyyden ajan poliittiseen
eliittiin. Onko järkevää, että Suomi tänä
vuonna, vuonna 1989, on keksinyt supistaa
Varsovan lähetystönsä henkilökuntaa?

1990-luvun historia ja eurooppalainen pro-
jekti ilmeisesti ei tule olemaan EY:n yhteis-
markkinoiden synty vaan Itä-Euroopan so-
sialististen maiden mukaan tulo vapaiden
eurooppalaisten kansojen muodostamaan
piiriin. Näiden maiden nostaminen taloudel-
lisesti jaloilleen ja ennen kaikkea niiden
tuotantoelämän uudistaminen ympäristön
kannalta kelpvolliseen kuntoon on suuri ylei-
seurooppalainen tehtävä. Yksin eivät talou-
tensa raunioittaneet sosialistiset maat ura-
kastaan selviä. Siihen tarvitaan mittava eu-
rooppalainen alue- ja ympäristöraho.

Euroopan yhdentyminen on rakennettava
sellaiselle pohjalle, ettei se merkitse Itä-
Euroopan sulkemista sen ulkopuolelle. Voi-
taisiinko tässä tilanteessa vahvistaa Euroo-
pan neuvostoa ja kehittää siitä yleiseuroop-
palainen ylikansallista päätösvaltaa omaava
elin sen sijaan, että keskitytään pelkkää
Länsi-Eurooppaa koskevien päätöselinten
muodostamiseen? Tulevaisuudessa Euroopan
neuvosto voitaisiin valita suorilla vaaleilla,
jotka järjestettäisiin kaikissa niissä Euroopan
maissa, joissa vapaat vaalit ovat mahdolliset.

Yksi on yhä joukosta poissa: vapaat tuulet
eivät ole yltäneet Romaniaan asti. "Ajatus-
ten Tonavan" hallitsema Romania ei ole
mikään vitsi, sillä miljoonille romanialaisille

järjettömyyksiin yltävä Ceausescun diktatuuri
on kaikkea muuta kuin naurun aihe. Ro-
maniassa on jo ylitetty se raja, jonka
jälkeen kansalaisten sorto ei enää ole maan
sisäinen asia. Eurooppalaisten kansojen yh-
teisö ei saa paeta inhimillistä vastuutaan
Romaniaasta. Ceausescun diktatuurin on kaa-
duttava.

Sitten eräitä käsityksiä hallituksen EY-
neuvottelulinjasta. Olisi parempi pysäyttää
EY:n sisämarkkinaprojekti ja aloittaa neu-
vottelut koko Eurooppaa koskevasta yhteis-
työstä, mutta siitä me emme Suomen edus-
kunnassa pysty päättämään, emme tosin
myöskään siitä, ettei näin lopulta kuitenkin
käy. Niinpä tarkastelemmekin seuraavassa
hallituksen politiikkaa Ees-neuvotteluissa.

Hallituksen tiedotuslinja EY-asioista on
ollut salaileva verrattuna eräisiin muihin
Efta-maihin. Asiat, jotka muissa maissa ovat
julkisen keskustelun kohteina, kuuluvat Suo-
messä asioihin, joista "ei ole mitään tiedo-
tettavaa, ennen kuin päätökset on tehty".
Suomalaisen käytännön epädemokraattisuut-
ta tuskin tarvitsee erikseen korostaa. Sen
sijaan haluan korostaa, että se on myös
Suomen kansallisen edun vastaista.

Kun Suomessa ei ole ollut käytettävissä
riittävästi tietoa siitä, mitä on tulossa, ei
siihen myöskään ole osattu varautua. Siksi
suomalainen yhteiskunta yrityksineen, järjes-
töineen ja kaikkineen on valmistautumaton
tuleviin muutoksiin. Siksi myöskään maan
hallitus ei ole voinut saada tietoa kaikista
niistä ongelmista, joita järjestelyn yksityis-
kohdat tulevat aiheuttamaan, eikä ole saanut
siis näitä tietoja neuvottelujensa pohjaksi.

Ees-neuvotteluissa ollaan päätyvässä sii-
hen, että relevantti osa Euroopan yhteisön
sisäistä lainsäädäntöä otetaan osaksi Suomen
lainsäädäntöä. Yhdellä nuijan kopautuksella
hyväksyttävä lainsäädäntö on volyymiltään
noin 25 prosenttia Suomen nykyisestä koko
lainsäädännöstä. Olisi ollut vähintäänkin
kohtuullista, että hallitus olisi tiedonannos-
saan valottanut sitä, mitä kaikkea siinä
tullaan hyväksymään ja mitkä olennaisim-
mat muutokset tulevat Suomen lainsäädän-
töön tulemaan. Kyseinen lakipaketti on saa-
tava pikaisesti käännettyksi suomeksi.

Kovin paljon ei ole keskusteltu siitäkään,
miten olisi käynyt, jos Suomi olisi täydelli-
sesti jättäytynyt sisämarkkinakehityksen ul-
kopuolelle ja pitäytynyt nykyisissä vapaa-

kauppasopimuksissa. Koska Suomen viennin peruspilari on puussa, joka ei neljästä vapaudesta enää lisää hyödyä, ja koska ns. ristikkäiskaupan osuus viennistämme on vähäinen, joka ristikkäiskauppa taas hyöttyy neljästä vapaudesta hyvin paljon, kauppapoliittiset ongelmat ulkopuolelle jättäytymisestä olisivat Suomelle olleet vähäisemmät kuin esimerkiksi Sveitsille. Tämän perusvalinnan arvioimiseksi hallitus ei kuitenkaan ole tuottanut kunnon tietoa, ei nyt eikä viimevuotisessa selonteossaan.

Hallitus on sitonut Suomen neuvottelut yhteen Efta-maiden kanssa. On vaikea arvioida, olisiko tälle ollut vaihtoehtoa. Kombinaatio vaikuttaa kuitenkin luonnottomalta. Pohjoismaisen blokin perustaminen olisi ehkä ollut hedelmällisempää, perustaminen jopa sillä tavoin, että Tanska olisi osallistunut neuvotteluihin muiden Pohjoismaiden kanssa.

On kuitenkin selvä, että lyöttäytyminen yhteen muiden Efta-maiden kanssa vie Suomen mukaan veneeseen, josta ei pääse pois kuin hyppäämällä kylmään veteen, jonka veneen kurssista Suomi ei pysty päättämään. Muut mukana olevat maat pyrkivät selvästi inttiimpään suhteeseen EY:n kanssa kuin Suomen virallisena aikeena on, ja siinä mukana Suomenkin on sitten porskutettava.

Ennusteemme vaan ei toiveemme onkin, että tämän prosessin päässä on Suomen liittyminen täysjäsenenä Euroopan yhteisöön. Hallitus ilmoittaa ainoaksi syyksi Suomen jättäytymisen ulkopuolelle puolueettomuuspolitiikan ja puolueettomuusaseman. Kuinka kauan puolueettomuus on esteenä Euroopassa, jossa valtiomies toisensa jälkeen julistaa, että paluuta Euroopan kahtiajakoon ei enää ole?

Herra puhemies! Hallitus on pyytänyt yksityiskohtaisia kannanottoja eräisiin kysymyksiin, joita nyt seuraa.

Ensinnäkin ulkomaalaisomistus. On eri asia, jos italialainen ravintoloitsija saa perustaa suomen pizzerian kuin jos ulkomainen yritys saa ostaa suomalaisia teollisuuslaitoksia. Edellinen on kaivattua kulttuuridiversiteetin lisääntymistä ja sellaisenaan kannatettavaa. Jälkimmäinen on vaaraksi demokralialle, niin kauan kuin ei ole ylikansallisia keinoja hallita talouselämää. Edelleen jälkimmäinen on työntämässä suomen kieltä taka-alalle yritystoiminnassa.

Siksi Suomen tulisi neuvotteluissa edustaa kantaa, että ulkomaalaisomistusta vapautettaisiin mahdollisimman vähän. Näin tulisi tehdä, vaikka se vaikeuttaisi suomalaisten yritysten oikeutta yritysostoihin ulkomailla. Hallituksen viimeviikkoinen päätös sallia periaatteessa vaikka sadan prosentin ulkomaalaisomistus oli valitettava virhe. Erityisen tärkeätä on, että maanomistus ja metsäteollisuus voidaan säilyttää kotimaaisissa käsissä. Jos metsävaramme siirtyvät ulkomaisiin käsiin, ei Suomessa noudatettava metsäpolitiikka enää ole vain kotimainen kysymys.

Sitten vapaat työmarkkinat: Vapaissa työmarkkinoissa Ees-alueella vihreät eivät näe ongelmia, kunhan ryhdytään riittäviin vastatoimiin niitä paineita vastaan, jotka työmarkkinoiden vapautuessa pyrkivät lisäämään tuloeroja.

Ulkomaisen kilpailun laajentaminen. Riittävää yhteiskunnallista keskustelua ei ole käyty niistä yhteiskunnallisista vaikutuksista, joita on kilpailun ulottamisella aloille, jotka toistaiseksi ovat voineet toimia siltä suojatuina. Kartelloitumiseen taipuvalle suomalaiselle elinkeinoelämälle ulkomainen haaste voi toimia tervehdyttävästi, tervehdyttävän solakoittavasti, mutta toisaalta yhtäkkinen muutos voi aiheuttaa vaikeita sopeutumisongelmia ja työttömyyttä. Hallituksen pitäisi antaa eduskunnalle pikaisesti tietoa siitä, mikä käsitys hallituksella on ulkomaisen kilpailun yhteiskunnallisesta vaikutuksesta toimialueittain, ja asiasta tulisi aloittaa avoin kansalaiskeskustelu.

Aluepolitiikka: Hallitus ei juuri ole selostanut aluepolitiikan osuutta neuvotteluissa, vaikka tilanne tiettävästi on varsin pulmallinen. Suomessa ei EY:n normien mukaan kehitysalueita ole, joten vaarana on, että aluepolitiikka tulee sopimuksen mukana lähes loppumaan. Mielestämme on mahdollista keskustella siitä, että eräät aluepolitiikan keinot kielletään kilpailulainsäädännön kanssa ristiriitaisina, mutta päätösvalta siitä, kuinka voimakasta aluepolitiikkaa maassa harjoitetaan ja missä kehitysalueiden rajat kulkevat, tulee säilyttää kotimaassa. Aluepolitiikan ongelmia Suomessa ovat erityisesti pitkät etäisyydet, joita Keski-Euroopasta ei löydy. Siksi Euroopan yhteisöjen keinovalikoima aluepolitiikassa ei välttämättä Suomelle sovi.

Hallinto. On vältettävä Ees-alueen päätök-

senteon luisumista pelkille virkamiehille. Siksi on voimakkaasti korostettava parlamenttien välistä yhteistyötä ja rakennettava päätöksentekolimillä siltä pohjalta, mieluummin siis koko Eurooppaa kattaen ja vielä mieluummin suoriin vaaleihin perustuen.

Ympäristöpolitiikka. Suomen on neuvotteiluissa korostettava ympäristöpolitiikan osuutta ja tarvetta kehittää ylikansallista yhteistyötä sekä ympäristönormien ja ympäristöverojen aikaansaamiseksi että Itä-Euroopan ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

Edelleen on pidettävä huolta siitä, ettei talous- ja veropolitiikan harmonisointi vie pohjaa pohjoismaiselta hyvinvointivaltiolta. On myös turvattava, että kansojen välinen yhteistyö kehittyy kulttuurin- ja sivistyksen alalla sekä suorina kansalaiskontakteina tasatahtia taloudellisen yhdentymisen kanssa.

Herra puhemies! Teen seuraavan ehdotuksen:

”Eduskunta, kuultuaan hallituksen tiedonannon, toteaa, että

1) eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii koko Euroopan kattavaan talousalueeseen ja tiivistää erityisesti taloudellista kanssakäymistä Baltian maiden ja muiden Itämeren piirissä olevien maiden kanssa;

2) eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi neuvotteluissa edistää yhteistyötä ympäristönormien luomiseksi ja tiukentamiseksi ja taloudellisten ohjauskeinojen käyttöön ottamiseksi ympäristöpolitiikan alueella;

3) eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi suhtautuu pidätyvästi ulkomaalaisomistuksen laajentumiseen suomalaisessa teollisuusyrityksissä ja että erityisesti puunjalostusteollisuus ja maaomaisuus pidetään kotimaisissa käsissä;

4) eduskunta pitää tärkeänä, että ulkomaisen kilpailun laajentamisesta uusille aloille tehdään riittävät selvitykset ja käynnistetään avoin kansalaiskeskustelu;

5) eduskunta kannattaa vapaita työmarkkinoita Ees-alueella;

6) eduskunta pitää tärkeänä, että Suomi säilyttää vapauden määrätä itse aluepolitiikan voimakkuudesta ja kehitysalueiden rajoista;

7) eduskunta pitää tärkeänä, että tarvittava ylikansallinen päätöksenteko mahdollisimman suuressa määrin perustuu parlamenttien välisiin elimiin ja suorilla vaaleilla valittaviin ylikansallisiin parlamentteihin;

8) eduskunta pitää tärkeänä, että edellytykset tasa-arvoa vaalivan hyvinvointivaltion ylläpitämiseen ja kehittämiseen turvataan; ja

9) eduskunta pitää tärkeänä, että kansojen välinen yhteistyö kehittyy kulttuurin ja sivistyksen alalla sekä suorina kansalaiskontakteina tasatahtia talouden yhdentymisen kanssa.”

Edustajat P. Leppänen ja Ikonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Laine: Herra puhemies! Lähes kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota Euroopassa viime aikoina tapahtuneeseen kehitykseen ja sitä kautta avautuviin yhteistyömahdollisuuksiin. Ministeri Salolainen myös puheenvuorossaan viittasi Euroopan uusiin tuuliin ja arvioi niiden edistävän kansainvälisen yhteistyön lisäämisen mahdollisuuksia. Mutta, ministeri Salolainen, tämä tiedonanto, jota olitte esittelemässä, on kokonaan sivuuttanut tämän kysymyksen, josta puhuitte. Ei siitä tässä annettussa tiedonannossa puhuta.

Hallitus viivytteli kohtuuttomasti länsi-integraatiota, yhdentymistä, koskevan tiedonannon antamista eduskunnalle. Kun hallitus sitten kummallisen sekoilunsa jälkeen päätyi tiedonantoon, hallitus edellytti sellaista käsittelevauhtia, joka veisi eduskunnalta mahdollisuuden perehtyä asiaan täsmällisemmin. Hallitukselle kaikesta päättäen on tärkeintä saada hallituspuolueiden luottamuslause ja tuki yhdentymispolitiikalle.

Näistä syistä katson välttämättömäksi kannattaa ed. Esko Ahon ehdotusta siitä, että tiedonanto lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Hallituksen menettely on sitäkin hämmästyttävämpää, kun hallitus on jättänyt suuren määrän kansainvälisesti ja kansallisesti tärkeitä asioita kokonaan selvittämättä. Esimerkiksi yhdentymisratkaisujen vaikutus Euroopan kaikille kansoille ja myös Suomelle tärkeän yleiseurooppalaisen yhteistyön edistymiseen on jäänyt selvityksiä vaille. Presidentti Gorbatschovin ehdottamalle kolmikan-tayhteistyölle ei ole uhrattu riviäkään tässä tiedonannossa. Lukuisat ehdotukset Suomen panoksesta Efta — Sev-yhteistyön edistämisessä, YK:n alaisen talouskomission aseman

vahvistamisessa ja Etykin puitteissa tapahtuvan talousyhteistyön kehittämisessä ovat jääneet vastauksia vaille.

Hallitus ei ole suorittanut tieteellistä arviointia yhdentymisprosessin seurauksista ja vaihtoehtoista. Selvittämättä on jäänyt esimerkiksi kaikkien Itämeren maiden talousalueen luominen Neuvostoliiton osanotolla. Mistään tasapainottavista ratkaisuista Sevin suuntaan ei mainita halaistua sanaa. Mitä erityisiä lisäetuja tai uhkia Ees on tuomassa nykyisiin vapaakauppasopimuksiin verrattuna, jää selvityksiä vaille. Miten Ees vaikuttaa tulojen ja varallisuuden uudelleenjakautumiseen eri sektoreiden ja tulonsaajaryhmien välillä, ei saa vastausta tiedonannossa. Tuntee siltä kuin hallitus ei kantaisi mitään huolta kansallisen toimintavapauden kaventumisesta, vaan pitää sitä luonnollisena ja selvänä asiana; itse asiassa tiedonannossa näin sanotaan.

Ehkä kaikkein suurimpia epäselvyyksiä vallitsee virkamiestyöryhmän selvitystä selostavassa osassa, jossa puhutaan aineellisesta sisällöstä. Esimerkiksi sivulla 12 kolmas kappale alkaa näin: "EY:n komissio korosti, että neljä vapautta ja reuna-alueet muodostavat kokonaisuuden, josta eri osia ei voida irrottaa erilleen." Mitä reuna-alue itse asiassa tässä tarkoittaa? Onko tässä nyt perusta sille rusinapullateorian torjunnalle, jota ministeri Salolainen ahkeraan on suorittanut? Tässä kappaleessa todetaan, että "myöskään koulutuksessa, ympäristönsuojelussa ja sosiaalisessa ulottuvuudessa ei ole voitu edetä Eftamaiden tavoitteiden mukaisesti". Tämän jälkeen kuitenkin todetaan, että "Ees-järjestely olisi omiaan helpottamaan näiden tavoitteiden saavuttamista". Millä perusteella tällaiseen johtopäätökseen päädytään? Se ei ainkaan selviä tästä tiedonannosta.

Samassa jaksossa sivulla 12 oikealla palstalla todetaan: "Jokaisen maan oma asia on itse määritellä omat tarpeensa poikkeus- ja siirtymäjärjestelyihin." Mutta seuraavalla sivulla taas todetaan, että "poikkeukset tulee voida rajoittaa vähin". Tässä mielestäni lyödään korvalle ensin mainittua vapautta. Cocomin vientikielto- ja syrjintäsäännöksiin tässä tiedonannossa ei oteta mitään kantaa. Eikö sekin ole kaupan este, josta pitäisi päästä eroon?

Kysymys kaupan teknisten esteiden poistamisesta on erittäin monipuolinen. Tässä

yhteydessä palautuvat mieleen aikaisemmin käydyt keskustelut sähkö tarkastusnormeista, joista Suomi on ainakin aiemmin ilmoittanut haluavansa pitää kiinni, mutta joista EY on ainakin aiemmin vaatinut luopumaan. Perusteena on se, että jos tuote on hyväksytty jossakin EY-maassa, sen tulee päästä vapaasti liikkumaan koko Ees-alueella. Tämä asia saattaa nyt olla, ainakin ulkoasiainvaliokunnassa kerrotun mukaan uudelleen pohdinnan alaisena. Ehkä tämä uhkakuva poistuu. Toistaiseksi tämän parempaa selvyttä ei ainkaan tiedonannosta ilmene.

Erittäin ongelmalliseksi saattavat muodostua yhdenmukaistettavat normit ympäristöpolitiikan alueella. Kun vuosi sitten hallitus antoi selonteon, siinä annettiin kovin rahoitettava kuva EY:n ympäristöpolitiikasta. Muistamme kuitenkin, että esimerkiksi Pohjoismaiden neuvoston piirissä on arvosteltu EY-normien heikkoa tasoa. Muistamme myös, että Tanska halusi autojen pakokaasun korkeampaa puhdistustasoa eli Ruotsissa noudatettavaa tasoa, mutta EY ei sitä hyväksynyt. Jos Tanska kuitenkin haluaa pitää tämän korkeamman tason, se saatetaan EY:n tuomioistuimessa tuomita vapaan kilpailun rikkomisesta, mikä ilmeisesti pakottaisi Tanskan huonontamaan lainsäädäntöään. Tältä osin palautan mieliin sen, mitä vuosi sitten eräistä tanskalaisista esimerkeistä kerroin, enkä lähde nyt toistamaan.

Kilpailusääntöjen yhdenmukaistaminen tulisi koskemaan julkisia yhteisöjä ja ilmeisesti myös valtion ja kuntien julkisia hankintoja. Miten tähän soveltuu kunnallinen itsehallinto? Se on ehkä muiden, asiaa paremmin tuntevien asia selvittää. (Ed. Pystynen: EY:n sääntöjä eikä kuviteltuja Ees:n!) Rahoituspalvelujen yhdenmukaistaminen näyttää pitävän sisällä sen, että esimerkiksi pankkien ja niiden sivukonttoreiden perustaminen on sallittava, vaikka ei olisi mitään tarvetta niiden perustamiseen. Miksi tällaiseen pitäisi suostua? — Kun ed. Pystynen puhui, että EC-säännöt ovat muuta kuin Ees-säännöt, niin ainakin tässä tiedonannossa katsotaan, että juuri EY:n säännöt pitäisi olla perustana, kun Ees:n sääntöjä ryhdytään soveltamaan.

Kysymys pääomien liikkumisvapaudesta sietäisi varmasti pitkänkin mielipiteiden vaihdon. Suomessa on valuuttasäännöstelystä luovuttu ja yhä enemmän avataan portteja pääomien liikkumiselle. En oikeastaan tiedä,

onko enää olemassa mitään, mitä voitaisiin höllentää. Joka tapauksessa tähänastinen käytäntö osoittaa suomalaisen rahapolitiikan tulleen monenlaisiin ongelmiin, joista viime aikoina paljon on jouduttu kärsimään. Yritykset käyttävät ulkomaisia lainoja, eivät suinkaan investointiensa rahoittamiseen, vaan siirtääkseen näitä varoja markkinarahan markkinoille ja tienaaavat prosenttikaupalla, usealla prosenttiyksiköllä, siitä välistä. Tätä problematiikkaa ehkä kansanedustaja Knuuttila voisi pankkivaliokunnan puheenjohtajana selvittää. Joka tapauksessa hallituksen tiedonannossa kerrotaan, että pääomien liikkumisvapaus on omiaan nostamaan paineita verotuspolitiikan harmonisointiin.

Mielestäni ulkomaalaisomistukselle ei kaikkia rajoja pitäisi avata. Tämä onkin ehkä eräs niistä kohdista, joissa hallitus kyllä näyttää tiedonannon mukaan pitävän tiukasti kiinni maapohjan, luonnonvarojen ja metsän omistuksen säilyttämisestä suomalaisissa käsissä. Jos hallitus tästä todella pitää kiinni, on vain innostettava hallitusta pitämään tiukasti tästä asiasta kiinni kaikissa vaiheissa.

Me devalaiset emme ole kansainvälisen eristäytymisen kannalla, emme talouspolitiikassa emmekä muilta osin, mutta me emme yksipuolista länsi-integraatiota voi myöskin katsoa, jos sille voidaan vaihtoehtoksi asettaa yleisinhimillisiä tavoitteita palvelevan laajemman yhteistyön aikaansaaminen. Sitä me tarkoitamme. Me olemme kansainvälistymisen kannalla, me olemme kansainvälisen työnjaon kannalla, mutta ei niin että maan itsenäisyyttä kavennetaan taikka uusia rajoja pystytetään.

EY-integraatioon lähes ehdoitta sopeutuksen sijaan Suomen tulisi lisätä aktiivisuutta yleiseurooppalaisen yhteistyön edistämiseksi. Siihen tarjoaa mahdollisuuksia mm. tarttuminen Wienin Ety-seurantakokoukselle tehtyyn aloitteeseen Euroopan taloudellista yhteistyötä käsittelevän konferenssin järjestämiseksi. Talousyhteistyön kysymykset ovat jääneet tähän saakka liian vähälle huomiolle Ety-prosessissa. Aseidenriisunnan edistymisen vapauttaisi voimavaroja Euroopan taloudelliseen, teknologiseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Edistysaskeleet aseidenriisunnan tiellä näyttäisivät nyt antavan mahdollisuuksia talousyhteistyötä käsittelevän

Ety-konferenssin järjestämiseen, joka tietävästi lähiaikoina onkin tulossa.

Tämän talouskonferenssin valmistelulle tarjoavat mainion lähtökohdan Helsingin kokouksen ja myöhemmin järjestettyjen Ety-seurantakokousten asiakirjat. Jo Helsingin kokouksessa todettiin, että valtioiden keskinäinen riippuvuus ja yhteiset edut vaativat yhteistyön kehittämistä mm. kaupan, teollisuuden, tieteen, teknologian ja ympäristönsuojelun alalla. Talouskonferenssissa voitaisiin hyväksyä esimerkiksi julistus osanottajavaltioiden taloudellisia suhteita ohjaavista yleisistä periaatteista. Tämän julistuksen esimerkkinä voisi olla Helsingin Ety-kokouksessa hyväksytty turvallisuuskysymysten päätösasiakirja. Tässä talouskysymysten asiakirjassa voitaisiin sopia vastavuoroisuudesta, vakaiden ja tasapainoisten taloussuhteiden kehittämisestä, kaupan keinotekkoisten esteiden purkamisesta ja siitä, että osanottajavaltiot pidättäytyvät kauppasaartojen ja esimerkiksi USA:n valvoman Cocomin vientikieltojen kaltaisista toimita.

Laajan taloudellisen yhteistyökokemuksen sosialististen maiden kanssa tapahtuvasta yhteistyöstä omaava Suomi voisi esittää talouskonferenssissa täsmennettäväksi yhteistyön kehittämisen suuntaviivoja, aloja, muotoja ja menetelmiä. Konferenssi voisi käsitellä mm. yhteisyritysten perustamista, tuotannollista yhteistyötä, tutkimus- ja tuotekehittely-yhteistyötä, patenttien ja lisenssien vaihtoa, vapaakauppavyöhykkeiden perustamista ja yhteistyötä avaruustutkimuksen alalla.

Eduskunnalle nyt esitetty tiedonanto osoittaa, että hallituksen integraatiopolitiikka ei perustu avoimeen ja demokraattiseen valmisteluun. Se suuntautuu yksipuolisesti EY:hyn, lähtee itsenäisen harkinnan sijasta EY:n lainsäädäntöön sopeutumisesta, sivuuttaa yleiseurooppalaisen yhteistyön kasvavat mahdollisuudet eikä tarjoa kunnollisia vastauksia Euroopan yhdentymisen suurimpiin haasteisiin, jotka koskevat vastakkainolon ja blokkipolitiikan purkamista, ympäristönsuojelua, yöntekijöiden oikeuksia, sosiaalista turvallisuutta ja demokratiaa. — Hallitus on myymässä Suomen itsenäisyyttä EY:lle ja ylikansalliseen pääomalle.

Ensinnäkin: Integraatiopolitiikassa on kyse koko Suomen aseman ja kehityksen suuntaan vaikuttavista ratkaisuista, joiden tulee perustua julkiseen ja demokraattiseen

valmisteluun. Kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia seurata ja vaikuttaa yhdentymistä koskeviin ratkaisuihin on laajennettava.

Tiedonannossa esitettyä toimintalinjaa ei ole valmisteltu demokraattisesti. Se perustuu lähinnä virkamiestyöryhmän neuvotteluihin, joiden tavoitteet ja sisältö eivät ole olleet julkisessa keskustelussa. Avoimuuden sijasta hallituksen tiedotustoimintaa on leimannut muodollisuus ja varsin pitkälle myös salailu. Efta — EY-seurantatoimikunta ei ole parlamentaarisesti asetettu. Se ei ole kansalaisjärjestöjä edustava. Valtioneuvoston toimintalinja ei perustu tieteellisiin tutkimuksiin integraatoratkaisujen yhteiskunnallisista vaikutuksista ja vaihtoehdoista.

Toiseksi: Nykyisessä Euroopan ja kansainvälisen kehityksen murrosvaiheessa tarvitaan ja on uusia mahdollisuuksia vastakkainolon ja blokkirajojen hylkäämiseen, yleiseurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Suomen laaja kokemus yhteistyöstä sosialististen maiden kanssa antaa erityisiä mahdollisuuksia toimia aloitteellisesti koko Eurooppaa kattavan — siis koko Eurooppaa kattavan — talousalueen, Etykin talousyhteistyön ja YK:n Euroopan talouskomission työn sekä Itämeren ja Arktiksen alueen yhteistyön kehittämiseksi.

Tiedonannon lähtökohtana ei ole kuitenkaan todellinen eurooppalainen talousalue, vaan yksipuolisesti ja rajoittuneesti EY:n ja Eftan muodostama vanhoihin blokkirajoihin perustuva talousalue. Sen perustana ei ole globaali, maailmanlaajuisen vastuun näkökulma. Siinä sivuutetaan mm. presidentti Gorbatshev'in vierailulla sovitun Suomen ja Neuvostoliiton yhteisen julistuksen periaatteet ja tavoitteet sekä Neuvostoliiton esitykset EY:n, Eftan ja Sevin kolmikantayhteistyöstä, Pohjoismaiden neuvoston ja Neuvostoliiton yhteyksistä sekä arktisen alueen yhteistyöstä. Siten se ei vastaa Suomen ulkopoliitikassaan korostamia yleiseurooppalaisen yhteistyön, Etykin ja uuden kansainvälisen talousjärjestyksen periaatteita ja tavoitteita.

Tiedonannossa ei suljeta pois EY:n ja Eftan tulliliiton muodostamista, vaikka tulliliitto estäisi Suomea harjoittamasta itsenäistä kauppapolitiikkaa, loisi esteitä yhteistyölle sosialististen maiden kanssa ja sitoi EY:n

kanssa yhteiseen kauppapolitiikkaan myös suhteissa muihin maihin.

Kolmanneksi: Kansallisen itsemääräämisoikeuden ja demokraattisen päätöksenteon turvaaminen edellyttää, ettei Suomi suuntaudu eikä liity EY:n jäseneksi. Sen sijaan on turvattava kaikissa yhdentymisen vaiheissa kansalaisille ja eduskunnalle mahdollisuus ottaa eriytyneesti kantaa sopimuksiin ja lainsäädännön muutoksiin. Eduskunnan päätösvaltaa ei saa luovuttaa ylikansallisille eikä Ees:n puitteissa muodostettaville elimille. Suomen tulee varautua tarvittaessa myös kahdenkeskisiin sopimusjärjestelyihin EY:n kanssa.

Vaikka tiedonannossa todetaan, ettei Suomi pyri EY:n jäseneksi, voi siinä lähtökohdaksi esitetty luonteeltaan evolutiivisen Ees-sopimuksen tekeminen ja sitoutuminen yhteiseen valmisteluun uusillakin aloilla johtaa yhä pidemmälle menevään yhdentymiseen EY:hyn. EY:n ja Efta-maiden yhteisten päätöksenteko- ja valvontaelinten sekä tuomioistuimen muodostaminen uhkaa käytännössä johtaa ylikansalliseen päätöksentekoon, kaventaa eduskunnan päätösvaltaa ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia.

Tiedonannon mukaan esillä on ollut mahdollisuus, että Ees-neuvosto voisi hyväksyä EY:n asetuksia vastaavia säännöstöjä, jotka tulisivat voimaan ja sitoisivat ilman valtioden sisäistä päätöksentekoa. Valvontaelimellä voisi olla oikeus määrätä sakkoja. Tuomioistuimen muodostaminen laajentamalla EY:n tuomioistuinta sitoisi tuomioistuinikäytäntöä EY:hyn.

Hallitus ei ole kuitenkaan edes selvittänyt Suomen itsemääräämisoikeuden turvaamisen kannalta perustavaa kysymystä siitä, miten eduskunnan asema päätöksenteossa kansallisesti ja Ees:ssä turvataan, mikä olisi yhteisen valvontaelimen suhde kansallisiin elimiin sekä millainen yhdenmukaistava ja sitova vaikutus Ees-tuomioistuimella olisi.

Neljänneksi: Yhdentymistä koskevissa ratkaisuissa tulee lähteä kansalaisten taloudellisten, sosiaalisten, sivistyksellisten ja demokraattisten perusoikeuksien turvaamisesta sekä normien muuttamisesta kussakin tapauksessa edistyneimpien maiden tasolle eikä päinvastoin. Itsenäisen kehityksen edellytysten turvaamiseksi tarvitaan erityislainsäädäntöä ylikansallisten yritysten ja ulkomaisen pääoman vaikutusvallan rajoittamiseksi.

Ammattiyhdistysliikkeellä tulee olla oikeus myös kansainväliseen konsernikohtaiseen edunvalvontaan.

Tiedonannossa on hallitsevana suurten yritysten ja EY:n lainsäädäntöön sopeutumisen näkökulmat. Työntekijöiden ja ammattiyhdistysliikkeen, ympäristönsuojelun, kuluttajien ja muun kansalaistoiminnan tarpeet on alistettu yksityiselle voitontavoittelulle.

Tiedonannossa esitetty pääomaliikkeiden vapauttaminen ja omistusoikeuden rajoitusten lieventäminen johtaisi ulkomaisen pääoman ja ylikansallisten yritysten vaikutusvalan kasvuun. Kilpailusääntöjen yhdenmu kaistaminen voimistaa paineita valtion yritystoiminnan ja julkisten palvelujen yksityistämiseen. Kilpailukyvyyn ja työvoiman liikkumisen nimissä lisätään paineita suomalaisen työehtosopimustason madaltamiseen ja sosiaaliturvan yksityistämiseen. Maatalouskaupan vapauttaminen ja aluepolitiikan tarpeiden laiminlyöminen uhkaa kiihdyttää maa-seudun autioitumista ja eräillä aloilla EY:n suomalaista tasoa alhaisemmat normit, ja kansallisen valvonnan purkaminen heikentävät ja jarruttavat työ-, kuluttaja- ja ympäristönsuojelua.

Viidenneksi: Suomen tulee tarttua aloitteellisemmin uusiin mahdollisuuksiin kehittää taloudellista ja muuta yhteistyötä Neuvostoliiton, muiden sosialististen maiden ja Sevin kanssa. Tarvitaan pikainen selvitys toimista, joilla Suomi omalta osaltaan turvaa sosialistisille maille ja Seville vastavuoroisesti ne edut, jotka liittyvät mahdollisiin sopimuksiin EY:n ja Efta-maiden kanssa.

Yksipuolisesti EY:hyn suuntautuneen valtioneuvoston tiedonannon vastapainoksi tulee saattaa eduskunnan käsittelyyn myös yhteistyön kehittäminen sosialististen maiden kanssa tiedonannon muodossa.

Herra puhemies! Edellä esitetyn perusteella ehdotan seuraavan perustellun päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodon:

”Eduskunnalle esitetty tiedonanto osoittaa, että hallitus on kaventamassa Suomen itsemääräämisoikeutta EY:n ja ylikansallisen päätöksenteon hyväksi. Hallituksen integraatiopolitiikka ei perustu avoimeen ja demokraattiseen valmisteluun, suuntautuu yksipuolisesti EY:hyn, lähtee itsenäisen harkinnan sijasta EY:n lainsäädäntöön sopeutumisesta, sivuuttaa yleiseurooppalaisen yhteistyön kasvavat mahdollisuudet eikä tarjoa

kunnollisia vastauksia Euroopan yhdentymisen suurimpiin haasteisiin, jotka koskevat vastakkainolon ja blokkipolitiikan purkamista, ympäristönsuojelua, työntekijöiden oikeuksia, sosiaalista turvallisuutta ja demokratiaa.

Eduskunta edellyttää, että taloudellista yhdentymistä koskevista keskusteluissa ja neuvotteluissa Suomi nojautuu seuraaviin lähtökohtiin:

1. Suomen itsemääräämisoikeutta ja demokratiaa ei saa rajoittaa millään ylikansallisilla elimillä ja sopimuksilla. Eduskunnan tulee kaikissa vaiheissa voida yksityiskohtaisesti päättää Suomen ja maamme lainsäädäntöä koskevista sopimuksista. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee rajata yhdentymisen ulkopuolelle. EY:n ja Eftan talousalueen muodostamisesta ei saa tehdä keinoa viedä Suomea vähitellen kohti EY-jäsenyyttä.

2. Yksipuolisen länsi-integraation sijasta on asetettava lähtökohdaksi yleiseurooppalaisen talousalueen luominen ja kansainvälisten taloussuhteiden demokratisoiminen. Sen osana on kehitettävä yhteistyötä myös Itämeren ja Arktiksen alueilla.

3. EY:n ja Efta-maiden kanssa käytävien neuvottelujen perustaksi tulee ottaa EY:n lainsäädännön ja suuryritysten voitontavoittelun sijasta kansalaisten taloudellisten, sosiaalisten, sivistyksellisten ja demokraattisten perusoikeuksien sekä ympäristönsuojelun kehittäminen. Suomen ei tule sitoutua niin sanottuun evolutiiviseen sopimusperiaatteen yhä pidemmälle menevästä yhdentymisestä. Sen sijaan tulee varata mahdollisuus siirtyä Eftan kautta käytävien neuvottelujen sijasta tarvittaessa myös suoriin kahdenkeskisiin neuvotteluihin ja sopimuksiin EY:n kanssa.

4. Ammattiyhdistysliikkeen oikeudet konsernikohtaiseen edunvalvontaan ja sopimuksiin on turvattava. Ylikansallisten yritysten ja ulkomaisen pääoman vaikutusvalta on rajoitettava erityisvoimin.

5. Suomen suhteissa sosialistisiin maihin ja Seviin on turvattava vastavuoroisesti edut, jotka mahdollisesti sovitaan EY:n ja Efta-maiden kanssa. EY:n ja Eftan tulliliittoa ei hyväksytä, koska se luo esteitä idänkaupalle ja estäisi Suomen itsenäisen kauppapolitiikan.

6. Ratkaisujen tulee perustua avoimeen ja julkiseen keskusteluun ja parlamentaarisesti

edustavaan valmisteluun, johon myös kansalaisjärjestöt voivat osallistua. EY — Efta-neuvottelukuntaa ja seurantatoimikuntaa tulee laajentaa parlamentaarisesti ja laajasti kansalaisjärjestöjä edustavaksi. Tällaisen valmistelun pohjalta tulee integraatiopolitiikan tavoitteet ja vaihtoehdot tuoda tiedonantona uudelleen ennen varsinaisia EY — Efta-neuvotteluja eduskunnan ja sen valiokuntien käsittelyyn. Siinä tulee esittää toimintalinja myös Suomen ja sosialististen maiden yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Eduskunta toteaa, että koska hallitus on kaventamassa Suomen itsemääräämisoikeutta ja demokratiaa eikä ole asettanut yhdentymisen lähtökohdaksi kansalaisten perusoikeuksien kehittämistä ja yleiseurooppalaisen talousalueen luomista, hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Mielestäni ryhmäpuheenvuorot ovat olleet huolellisesti laadittuja ja muodostavat hyvin mielenkiintoisen kokonaisuuden niistä näköaloista, joita eduskunnan piirissä integraatiokeskusteluun liittyy. Odotamme samaa jatkokeskustelulta ja suurella mielenkiinnolla tulemme sitä seuraamaan. Saanen muutamalla sanalla eräitä puheenvuoroissa esitettyjä asioita kommentoida tuoreeltaan.

Ed. Laineen puheenvuoron osalta kiistan jyrkästi, että hallitus olisi myymässä Suomen itsenäisyyttä, mutta olin saavinani sen vaikutelman, että ed. Laineella oli ilmeisiä vaikeuksia olla eri mieltä hallituksen kanssa näistä asioista. Sen takia hän joutuu käyttämään tällaista ikään kuin revolutiivista sananvalintaa. Mutta tällaista parlamentarismi on. Anna suuren arvon ed. Laineen asiantuntemukselle sinänsä. Olen vuosien mittaan saanut etuoikeuden perehtyä siihen monessa yhteydessä.

Se, minkä takia ei käsitellä kaikkia niitä sinänsä tarpeellisia asioita, joita ed. Laine mainitsi, johtuu nimenomaan siitä, että on tarkoitus antaa tiedonanto juuri Länsi-Euroopan integraatiokehityksestä ja Suomen politiikasta sen suhteen. Hän puhui hyvin viisaita mm. siitä, että Etykin puitteissa sillä korilla, jossa talousasiat lepäävät, ei ole ollut riittävästi huomiota. On varmaan niin, että on aihetta piristää Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöprosessia tuolta osin.

Mutta sitten eräs lähtökohta, joka on syytä ottaa huomioon, on, että kun me myös ed. Laineen edustaman näkemyksen mukaisesti laajennamme yhteistyötämme kansainvälisesti ja myös yleiseurooppalaisesti, mikä on tavattoman tärkeätä, Atlantilta Uralille ja Jäämereltä Välimerelle, niin kuin olemme sen ilmaisseet, niin siinä ei ole mahdollista lähteä yksinomaan Suomen kansallisista intresseistä, ei tässä integraatiokehityksessä, vielä vähemmän siinä laajemmassa kehityksessä, johon ollaan menossa. Voisin todeta, että Eftan puitteissa dialogi on alkamassa nyt ensin Jugoslavian, Unkarin ja Puolan suuntaan tavoitteena nimenomaan ikään kuin vastata siihen yhteistyötarjoukseen, jota sieltäpäin on tehty.

Tässä keskustelussa ed. E. Aho kiinnitti huomiota siihen, että poliittisten puolueitten informointi ei ole ollut riittävä. Hallitus lähti kootessaan tuota hyvin laajaa ja hyvin edustavaa seurantatoimikuntaa siitä, että poliittisten puolueitten informointi tapahtuisi nimenomaan eduskunnassa sen takia, että puolueet ovat kansan valtakirjalla juuri eduskunnassa edustettuina ja että täältä nimenomaan puolueitten päätöksentekoolimiin viestit kulkeutuvat vaivattomasti mm. sen takia, että puolueitten johtohenkilöitä on eduskunnassa hyvin runsaasti ja erityisen runsaasti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnassa. Mutta kun on käynyt ilmi, että ed. E. Aho ei tunne riittävästi luottamusta nimenomaan juuri tätä prosessia kohtaan, hallituksella ei tietenkään ole mitään sitä vastaan, että otetaan poliittisten puolueitten edustus mukaan tuohon seurantatoimikuntaan.

Otan vapauden kyllä hieman ihmetellä sitä, että nimenomaan keskustapuolueessa tai Suomen keskustassa, jonka johto on ulkoasiainvaliokunnassa, ei tuollaista keskinäistä luottamusta sitten löydykään. Mutta se tullaan paikkaamaan, ja Suomen keskusta tulee saamaan pyynnön esittää edustajansa tähän seurantatoimikuntaan, (Ed. Virolainen: Uskotaan!) integraationeuvottelukuntaan, mikä sen nimi on. (Ed. Virolainen: Vihdoinkin!)

Ed. Wahlström kiinnitti huomiota siihen, että Suomen ulkopoliitiikan johto tulisi parlamentarisoida. Se on hyvin mielenkiintoinen esitys. Sehän tarkoittaa sitä, että ulkopoliitiikan johto tulisi siirtää presidentiltä hallitukselle. Minusta tuo on puheenvuorona mer-

killepantavaa, en halua siihen nyt ottaa kantaa.

Ed. Soininvaara puhui minusta kyllä kuuntelemisen arvoisesti siitä, että kun laajoista organisaatioista on kyse, niin tulee asettaa kyseenalaiseksi, onko välttämättä päätöksenteko aina niin demokraattista kuin sen tulisi olla. Tämä vaara on aina vaanimassa, että päätöksenteko etäännyy ja että valmistelu byrokratisoituu sillä tavalla, että kansanvaltainen valvonta ei siihen itse asiassa ulotukaan. Se vaara on aina olemassa kaikissa organisaatioissa, tietenkin myös Suomessa, mihin opposition edustajat ovat kiitettävällä tavalla huomiota kiinnittäneetkin. Mutta jollakin tavalla päätökset kuitenkin aina tulee valmistella, jollakin tavalla ne tulee koordinoita, jollakin tavalla ne tulee täytöntöön panna. Luulen, että me emme pääse tuosta ongelmasta, mutta olen kernaasti samaa mieltä siitä, että siihen pitää kiinnittää jatkuvaa huomiota.

Ed. Soininvaara sanoi, että hän ei halua puhua ministeri Salolaisen kanssa Suomessa, vaan ottaa asian esille Euroopan vihreiden kokouksessa. Minusta se on ihan oikea linja, niin pitääkin tehdä. Mutta vakuutan, että ministeri Salolaisen kanssa on silti hyödyllistä olla yhteyksissä ja miksei väleissäkin.

Herra puhemies! Hallituksen tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on valmistunut samaan aikaan, kun maanosassamme tapahtuu historiallisia muutoksia. Toisen maailmansodan jälkeinen vastakkainasettelu lieventyy, yhteistyön elintila laajenee, taloudellinen kehitys on Euroopan eri osissa kulkenut eri tahdissa ja hyvinvoinnin erot ovat korostuneet. Tämän ongelman kestävämmälle ratkaisulle on löydettävä keinot.

Poliittinen lähestyminen avaa uusia mahdollisuuksia taloudellisten erojen kaventamiselle. Lännen markkinatalousmaat haluavat tukea Keski- ja Itä-Euroopan uudistusprosessia merkittävillä panoksilla. Kauppapoliittisissa asetelmissa tapahtuu lähenemistä. Suuntana on laaja avoimemman kaupan Eurooppa. Euroopassa meneillään olevassa muutoksessa on kyse perusteiltaan maanosan turvallisuutta vahvistavasta kehityksestä. Tämä muutos koskettaa kansalaisten, valtioiden ja erilaisten taloudellisten ryhmitymien välisiä suhteita. Tulevaisuus on Euroopassa ottamassa yliotteen menneisyydes-

tä. Tärkeää on, että muutos tapahtuu vakaasti.

Euroopassa käynnissä oleva voimaperäinen uudistus- ja muutosprosessi korostaa Suomen kansainvälisten suhteiden vakaata luonnetta. Tämä pätee erityisesti pitkäjänteisiin suhteisiimme Neuvostoliittoon, mikä tuli vakuuttavasti todetuksi presidentti Mihail Gorbatshovin äskeisellä Suomen-vierailulla. Käynnissä olevat eurooppalaiset muutokset eivät lähde yksinomaan valtioista. Niiden keskinäisen riippuvuuden vahvistuminen on seurausta maanosan muuttumisesta avoimeksi ja ekologisesti yhdistäväksi alueeksi. Mutta viime kädessä poliittis-sotilaallisen kahtiajaon rapautuminen on avaamassa tien laajemminkin yhtenäiseen Eurooppaan. Se olisi Eurooppa, jossa toisten menestys koetaan yhteiseksi menestykseksi ja missä turvallisuutta mitataan ensisijaisesti kansalaisten nauttimilla ihmisoikeuksilla ja elämänlaadulla.

Neuvostoliitossa ja Itä-Euroopassa tapahtuva taloudellinen ja yhteiskunnallinen muutos on vaativa haaste näille maille itselleen, mutta se koskettaa koko eurooppalaista yhteisöä. Suomi pitää tärkeänä, että Neuvostoliiton ja Itä-Euroopan uudistuspolitiikka ja Euroopan taloudellinen yhteistyö kehittyvät toisiaan tukevalla tavalla. Etykin tavoitteet ovat toteutumassa. Vaikka Etyk on nojautunut vallitsevaan tilanteeseen, se ei kuitenkaan lähde Euroopan kahtiajaon pysyvyydestä. Yleiseurooppalaisen yhteistyön ja kanssakäymisen tavoitteena on nimenomaan ollut erottavien raja-aitojen asteittainen madaltaminen ja poistaminen. Maanosan kahtiajaon lieventyminen on mahdollista, jos näemme Euroopan kehityksen kokonaisuutena, missä politiikan, ihmisoikeuksien ja talouden kysymyksiä eri voida erottaa toisistaan.

Kahtiajako on seurausta syvälle menevistä poliittisista ja ideologisista erimielisyyksistä. Nyt näistä ongelmista on voitu keskustella avoimesti. Myös ideologinen vastakohtaisuus on vähentynyt. Viimeaikaisen kehityksen valossa ja ottaen huomioon Etykin 35 osanottajamaan yhteiset päätökset ponnistelujen jatkamisesta uskon, että näin on vähitellen syntymässä entistä oikeudenmukaisempi ja turvallisempi Eurooppa, missä sen kulttuuriperinteen rikkaus pääsee rauhanomaisessa ympäristössä täyteen kukoistukseensa.

Suomi on koko sodanjälkeisen ajan ollut

mukana tämän suuntaisissa ponnisteluissa. Me tervehdimme tyydytyksellä suurvaltadialogin syvenemisen ohella Saksojen välistä vuoropuhelua ja laaja-alaisen eurooppalaisen yhteistyön kaikinpuolista kehittymistä. Sotilasliittojen vastakkaisuus on mm. aseidenriisuntaneuvottelujen seurauksena lieventymässä. Jos tämä kehitys jatkuu, liittojen väliset suhteet voivat vähitellen muodostua yhteistä turvallisuutta ylläpitäväksi rauhan järjestelmäksi. Tällä olisi myönteinen vaikutus myös Saksan kysymyksen kehitykselle.

Eurooppa-politiikkaa toteuttaessaan Suomi pitää kiinni perinteisestä puolueettomuudesta. Itse asiassa tavoittelemme nytkin puolueettomuudelle entistä parempia toimintamahdollisuuksia. Suomen hallitus lähtee siitä, että Eftan ja Euroopan yhteisöjen tavoitteleva eurooppalainen talosalue Ees loisi toteutuessaan aiempaa paremmat edellytykset myös yleiseurooppalaisen taloudellisen yhteistyön vahvistamiselle.

Suomen hallitus on Eftan ja EY:n välisissä keskusteluissa periaatteessa jatkanut jo 1950-luvulla Euroopan integraatiokehitykseen omaksumaansa linjaa. Pyrimme elintärkeiden taloudellisten ja kaupallisten etujemme turvaamiseen ja kilpailuasemamme parantamiseen ratkaisuilla, jotka sopivat ulkopoliittiseen linjaamme. Euroopan yhteisön tavoitteena on luoda poliittinen liitto. EY on kehittymässä tähän suuntaan, ja poliittista integraatiota pyritään entisestään tiivistämään. Tämä kehitys on syytä ottaa huomioon. Meidän on pystyttävä noudattamaan uskottavaa puolueettomuuspolitiikkaa jatkossakin, emmekä pyri yhteisöjen jäseneksi.

Yhdentymisen tämänhetkinen vaihe asettaa meille mittavia uusia vaatimuksia. Meidän on nähtävä kehitys ennen muuta aiempaa kokonaisvaltaisemmin. Integraatio on myös jatkuvasti uutta muotoa ja sisältöä luova dynaaminen prosessi. Se koskettaa laajasti suomalaista yhteiskuntaa ja menee paljon vapaakauppajärjestelyä syvemmälle. Tämä vaatii kehityksen tarkkaa seuraamista ja mahdollisimman laajojen piirien osallistumista ratkaisujen valmisteluun ja tekoon. Tähänastisissa valmistelemissa keskusteluissa Efta-maat ovat löytäneet odotettua paremmin yhteisen sävelen. Toisaalta Efta-yhteistyötä on edelleen kiinteytettävä, jotta varsinaisissa sopimusneuvotteluissa saavutettaisiin mahdollisimman hyvä lopputulos.

Nyt kehitteillä olevan järjestelyn puitteissa Efta-maat olisivat tasavertainen osa eurooppalaista talousaluetta. Ne pääsisivät vaikuttamaan yhdentymistä koskevien säännösten valmisteluun, hyväksymiseen, soveltamiseen ja valvontaan. Hallituksen tavoitteena on päätöksentekomalli, jossa päätökset eivät tule meitä sitoviksi vastoin tahtoaamme ja jossa kansallisten elintemme asema päätöksenteossa voidaan riittävästi ja kohtuudella turvata.

Efta on tehnyt tärkeän työn eurooppalaisen vapaakaupan hyväksi. Nyt on kysyttävä, mikä osa Eftalle jää nopeasti muuttuvassa Euroopassa. Onko sillä tulevaisuutta ja voiko sen varaan laskea? Olen vakuuttunut siitä, että eurooppalaisen talusalueen toisena pilarina Eftalla on edessään vähintäänkin yhtä menestyksellinen tulevaisuus kuin sen tähänastinen historia on ollut.

Efta ja rakenteilla oleva Ees-ratkaisu näyttää kiinnostavan yhä useampia valtioita Itä-Euroopassa. Monet haluavat tiivistää suhteitaan Eftaan. Suomen hallitus tukee näitä pyrkimyksiä. Toivomme, että Efta-maat voivat piakkoin yhdessä antaa näille maille myönteisen vastauksen yhteistyön tiivistämisestä.

Toisen maailmansodan hävitys murskasi historialliset vuorovaikutusrakenteet. Tästä ovat eniten kärsineet maanosan keskisellä vyöhykkeellä sijaitsevat valtiot Jäämereltä Välimerelle. Eurooppaan on syntymässä Etyk-periaatteita noudattava valtioiden yhteisö. Mutta suotuisan kehityksen turvaaminen edellyttää meiltä kaikilta ennakkoluulolta asennoitumista. Edesmennyt puoluetoverini Karl Marx sanoi aikanaan, että nuorien sukupolvien mieliä painavat menneisyyden mielikuvat painajaisen lailla. Olisiko niin, että Marx oli tässä ennustuksessaan väärässä? Olisivatko uudet sukupolvet nyt pääsemässä noista painajaisista?

Suomi tulee työskentelemään sen hyväksi, että maanosassamme virinneet moninaiset yhteistyön mahdollisuudet käytetään täysipainoisesti hyväksi. Meille Euroopan integraatio merkitsee erilaisuuksista kumpuavaa yhteistyökykyä ja yhteistyön uusia mahdollisuuksia. Mutta kuten elävän kasvin kohdalla ilman hyvää juurihoitoa ei maanosamme kasvu tuota toivottuja hedelmiä.

Herra puhemies! Täällä on keskustelun kuluessa useaan otteeseen toivottu ja edelly-

tettykin sitä, että hallitus tulisi antamaan eduskunnalle integraatiokehityksestä selonteon, jolloin eduskunta kaikkine valiokuntineen voisi riittävällä täsmällisyydellä ja riittävällä perusteellisuudella asiaan perehtyä. Tämä on juuri se, mitä hallitus aikoo tehdäkin, niin kuin ulkomaankauppaministeri jo puheenvuorossaan ilmaisi. Pääministeri tulee tämän keskustelun loppuvaiheessa käyttämään puheenvuoron, jossa hän hallituksen puolesta arvioi mm. esitettyjen perustelulausemien luonnetta hallituksen kannalta.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä yhteydessä haluan puuttua vain ministeri Paasion puheenvuoronsa alkuosassa esittämään arvioon siitä, miksi keskustan ryhmäpuheenvuorossa edellytettiin, että hallituksen valmisteluun pitäisi ottaa myös poliittisten puolueiden edustajia. Se johtuu yhtä vähän luottamuksen puutteesta oman ryhmän ja puolueen edustajiin ulkoasiainvaliokunnassa kuin ed. Jaakonsaaren tekemä ehdotus siitä, että integraatioasioita eduskunnan sisälle ei jätettäisi pelkästään ulkoasiainvaliokunnalle, vaan ne annettaisiin kaikkien valiokuntien käsiteltäväksi. En usko, että ed. Jaakonsaari ei luota omiinsa ulkoasiainvaliokunnassa ja siitä syystä tästä laista esitti. Yhtä vähän minun ehdotukseni taustalla on epäluottamus omien ulkoasiainvaliokunnan jäsenten kykyyn käsitellä asioita, vaan tämä asia on hyvin laajakantoinen, ja on tärkeää, että kaikissa vaiheissa, kaikilla tavoilla myös poliittiset päätöksentekijät ovat valmistelutyössä mukana.

Edelleen mitä tulee siihen tapaan, jolla hallitus on hoitanut tiedottamista, niin ainakin minulle on syntynyt sellainen kuva, että tiedottaminen pääsääntöisesti tähän saakka on ollut sananmukaisesti informoimista, eli hallitus on kertonut, mitä se on tehnyt ja millä tavalla se toimii. Mutta vihdoinkin toivottavasti ollaan pääsemässä sellaiseen vaiheeseen, jolloin myös eduskunta ja poliittiset puolueet voivat olla vaikuttamassa siihen, minkälaisia ratkaisuja hallitus aikoo tehdä, ainakin ehdottamassa omat näkemyksensä hallituksen ratkaisujen pohjaksi.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Paasio totesi puheenvuoronsa alkuosassa, että kansalliset intressit

eivät voi olla tämän tapaisten asioiden pelkkänä lähtökohtana. Tämä varmasti pitää paikkansa. Olen siitä samaa mieltä. Mutta se, miksi nimenomaan vasemmalta laidalta on arvosteltu asiasta käytyä keskustelua ja painotuksia, johtuu siitä, että meidän näkemysmme mukaan, ja uskon, että se näkemys on sama kuin lähes koko salilla, integraatiokeskustelu painottuu liiaksi teollisuuden ja kaupan intresseistä puhumiseen ja niitten intresseistä huolehtimiseen. Meidän mielestämme tähän tulisi nimenomaan sen takia vastapainoksi luoda erittäin voimakkaasti sosiaalinen ulottuvuus, ja näkisimme, että sen tulisi olla eräänlainen raami, joka mahdollisesti tulevassa Ees:ssä olisi olemassa.

Se, miksi olemme arvostelleet valmisteluja epädemokraattisiksi, johtuu tietysti osittain juuri siitä, että teolliset ja kaupalliset intressit näkyvät kaikkein voimakkaimmin, ja ne näkyvät mm. integraatioseurantatyöryhmässä, joka on poliittisesti ottaen erittäin vino. Ihmettelen, että hallitus todella pelkää eduskuntaa niin, että ei uskalla viedä tiedonantokeskustelua eduskunnan valiokuntakäsittelyihin. Ajanpuute ei ole todellinen syy.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun niin monen asian osalta kritisoin hallituksen toimintalinjaa ja hallituksen integraatiopolitiikkaa, niin ulkoministerille syntyi sellainen käsitys, ettei siinä puheenvuorossa sitten muuta tarkoitusta ja tavoitetta ollutkaan. En minä tällä Etyk-talousskonferenssi-puheenvuoroni osalla arvostellut hallitusta, vaan halusin osoittaa ikään kuin eväitä hallituksen käyttöön talousskonferenssiin valmistautumisen mielessä ja halusin osoittaa, että on muitakin foorumeja ja yhteistyömuotoja kuin pelkästään nyt esillä oleva integraatoratkaisu Efta — EY-linjalla. Jopa myönteisenä esimerkkinä mainitsin hallituksen vakuutuksen siitä, että ulkomaalaisomistusta ei tulla lisäämään, ja kehotin vain hallitusta pysymään lujana. Tässä suhteessa on kyllä kuljettu toiseen suuntaan.

Kyllä minusta hallituksen piirissä on suurta itserakkautta, jos hallituksella on sellainen käsitys kuin ulkoministerillä äsken, etten ole puheenvuorossani osannut löytää esimerkkejä ja aiheita hallituksen arvostelemiseen. Kyllä niitä esimerkkejä nyt tuli niin paljon

lueteltua, että ei niitä ole tarpeen jatkaa.

Hallitus toivottavasti, kuten ulkoministeri äsken sanoi, pitää linjana tavoitetta yleiseurooppalaisesta yhteistyöstä. Sen olisi kyllä voinut sitten ilmoittaa, että tämäkin nyt esillä oleva ratkaisu on tarkoitettu palvelemaan yleiseurooppalaisen talousalueen muodostamista.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Paasio sanoi, että Eftasta tulee vahva ja vankka pilari EY:n rinnalle tulevassa Euroopassa. Minä luulen, että on jonkin verran itsepetosta suomalaisilta, jos tähän todellisuudessa uskotaan. Kuudesta Efta-maasta Itävalta on jo anonut EY:n jäsenyyttä, ja Ruotsissa ja Norjassa on poliittisesti sovittu siitä päivämäärästä, jolloin tästä asiasta aletaan keskustella, eivätkä nekään sopimukset näytä pitävän, vaan siellä yritetään vähän varaslähtöä ottaa. Myös Sveitsissä on aloitettu keskustelut siitä, voisiko vuosisatoja vanha puolueettomuus tässä vaiheessa jo väistyä, ja Sveitsikin siirtyisi sinne sitten. Sen jälkeen Suomi ja Islanti muodostaisivat tämän tukevan pilarin kaksistaan. Luulen, että silloin kannattaisi olla yksinäänkin ihan yhtä hyvin.

Toiseksi haluaisin huomauttaa siitä, että en pidä itse asiassa ulkoasiainvaliokuntaa mitenkään parhaana mahdollisena valiokuntana tai ainoana mahdollisena käsittelemään integraatiokysymyksiä, koska integraatio koskee niin syvällisesti suomalaista yhteiskuntaa, että se ei ole ainoastaan ulkopoliittinen kysymys. Sitten taas tämän asian hajauttaminen erityisvaliokuntiin ei ehkä myöskään ole kovin tehokasta, ja sen takia kannattaisi harkita, tulisiko eduskunnan jäljellä olevaksi istuntokaudeksi, siis vaalikauden loppuun, asettaa erityinen integraatio- tai Eurooppa-valiokunta käsittelemään näitä kysymyksiä.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Paasion puheenvuoro menettelytapojen osalta vaatii lievähkön kommentin. Kun me olemme esittäneet ed. E. Ahon tavoin sitä, että keskustakin pitäisi vetää mukaan valmisteluihin, niin emme ole puhuneet tietenkään vain ja nimenomaan itsemme puolesta, vaan sen puolesta, että kaikki puolueet pitäisi vetää valmiste-

maan näin suurta ja elintärkeää asiaa nimenomaan parlamentin puitteissa. Ei ole kysymys mistään kosmetiikasta, että pitäisi näyttää valmisteluelimien myös keskustalaiselta, eikä ole kysymys on siitä, että olisi kademieltä valmistelua kohtaan, vaan kerta kaikkiaan kysymys siitä, että valmistelu parlamentarisoitaisiin. Kysymys on nimenomaan siitä ja vain siitä.

Minä ymmärsin ed. E. Ahon puheenvuoron varsinkin loppuosaltaan selväksi yhteistyötarjoukseksi hallituksen suuntaan. Yhteistyön käsi jäi ojolle, ja täytyy toivoa jo tässä vaiheessa, että hallituspuolueet, ennen muuta SDP, ottaisivat yhteistyötarjouksen tältä osin aivan vakavissaan. Tämähän tähtäisi siihen, että Suomi voisi integraatiopolitiikkaansa ratkoa todellisen ja laajan poliittisen yhteisymmärryksen pohjalta, joka on kyllä näin isossa asiassa ilman muuta jopa itseisarvo.

Kun kuunteli ed. Jaakonsaaren mielestäni aika hyvää puheenvuoroa tarkoin, niin siinä oli menettelytapain osalta lähes sama sävel kuin ed. E. Aholla. Kysyn, miksi ei voitaisi näitten käsitysten pohjalta rakentaa yhteistä menettelytapojen etenemistietä.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin mielelläni kuulla ministeri Paasion näkemyksen eräästä keskeisestä asiasta, joka minua on ihmetyttänyt tämän tiedonannon puitteissa. Nyt eduskunnan pitäisi ottaa kantaa joko hallituksen kaavaileman integraatiopolitiikan puolesta tai sitten jonkin muun vaihtoehdon puolesta.

Kuitenkaan tämä tiedonanto ei sisällä minkäänlaisia laskelmia tai kaavailuja siitä, mitä mahdollinen toinen menettely ja tapa hoitaa näitä asioita tulisi maksamaan. Kun yrittää saada selville, miten paljon se merkitsisi taloudellisesti Suomelle, niin saa hyvin erilaisia vastauksia erilaisilta asiantuntijoilta. Eräs taloustieteen professori sanoi, että se merkitsisi vakavaa elintason laskua, jopa puhui Suomen albanisoinimisesta, toinen sanoi, että se merkitsisi ehkä noin 6—7 prosentin kasvun menettämistä Suomelle. Minun mielestäni olisi erittäin tärkeätä, että tällaisessa tiedonannossa myös tämä toinen vaihtoehto, jonka puolesta voisi ottaa kantaa, olisi jollain tavalla selvitetty.

Kauppa- ja teollisuusministeri Suomen: Herra puhemies! Hallituksen nyt anta-

massa integraatitiedonannossa kosketellaan myös asiaa, joka viime aikoina on ollut vilkkaan keskustelun kohteena ja jo täälläkin ollut keskustelun keskipisteessä. Tarkoitin tällä kysymystä ulkomaisen omistuksen rajoista talouselämässämme, joka aihe kuluvaan vuonna on ollut omiaan kirvoittamaan puheenvuoroja sekä lisätyn omistuksen puolesta että myös sitä vastaan.

Tähänastinen keskustelu on käyty jossain määrin tunnepitoisilla argumenteilla eikä asian kaikkiin aspekteihin ole aina vaivauduttu paneutumaan aiheen tärkeyden edellyttämällä viileällä harkinnalla. En tarkoita täällä käytettyjä vaan, sanoisinko, yleisöpuheenvuoroja. Lienee sen vuoksi paikallaan tässä yhteydessä tarkastella tätä tulevassa integraatiokehityksessä epäilemättä tärkeäksi muodostuvaa asiaa hieman laajemmasta näkökulmasta.

Pohjimmiltaan kysymys on siitä, että on varauduttava riittävän ajoissa integraation mukanaan tuomiin muutoksiin samalla, kun pidetään huoli perustavaa laatua olevista kansallisista eduistamme. Tavoitteet eivät ole keskenään ristiriidassa, vaan ne päinvastoin tukevat toinen toisiaan tässä niin kuin monessa muussa yhdentymiseen liittyvässä asiassa.

Toisin kuin ehkä kuvitellaan ulkomainen omistus suomalaisissa yrityksissä on nykyisin varsin vaatimatonta tasoa. Suomessa on rekisteröitynä noin 112 000 osakeyhtiötä, joista vain noin 2 000:ssa on edes jonkin asteinen ulkomainen omistus. Suomessa sijaitsevista pörssiyhtiöistä vain yksi ainoa, Oy Ford Ab, on ulkomaisessa hallinnassa. Useimpien muiden pörssiyhtiöiden kohdalla vapaiden osakkeiden osuus, joka kuvastaa ulkomaisen omistuksen teoreettista enimmäismäärää asianomaisessa yhtiössä, on nollan ja 20 prosentin välillä. Kun vapaatkin osakkeet normaalisti valtaosaltansa ovat suomalaisten omistajien omistuksessa, tosiasiallinen ulkomainen omistus on useimmissa yhtiöissä todennäköisesti enimmillään muutaman prosentin luokkaa. Meillä on siis varaa antaa ulkomaisen osuuden talouselämässämme kohota ilman, että osuus silti muodostuisi mitenkään varteenotettavaksi tekijäksi, puhumattakaan uhkatekijäksi taloudessamme.

Hallitus on 23.11. tehnyt periaatepäätöksen ulkomaisten sijoitusten kohtelusta Suo-

massa. Päätös käy, kuten ministeri Salolainen jo on todennut, täysin yksin integraatitiedonannon tätä asiaa koskevan maininnan kanssa. Asiaa on valmisteltu hallituksen piirissä viime kesästä alkaen. Se haluttiin saattaa päätökseen ennen eduskunnassa nyt alkanutta yhdentymiskeskustelua, jotta yhdentymiseen liittyvät kaikki oleelliset osakysymykset olisivat mahdollisimman täydellisinä eduskunnan harkinnan kohteena.

Ed. E. Aholle toteaisin kuitenkin, että tässä ei ole mitään valmiiksi tingittyä tarjousta, vaan me olemme ainoastaan tehneet selväksi hallituksen periaatteellisen myönteisyyden, mutta meidän jokaisessa yksittäistapauksessa pidätämme itsellämme oikeuden arvioida, sallitaanko ulkomaalaista omistusta vai eikö sallita. Tämä on sama järjestelmä kuin on lähes kaikissa Efta- ja EC-maissa. Toisin kuin on todettu ed. E. Ahon puheenvuorossa, me emme siis ole purkaneet mitään. Me olemme vain antaneet, sanoisinko, aikeen siitä, että me pääsääntöisesti suhtaudumme anomuksiin myönteisesti. Se on ihan taloudellisesti ollut välttämätöntä ja on välttämätöntä. Ulkomaisessa lehdistössä on monestakin eri syystä, ehkä osaksi Pohjolan osakkeiden tiukentamisen, osaksi Wärtsilän takia, puhuttu, että Suomessa on hyytävä investointi-ilmapiiri ulkomaalaisia kohtaan.

Hallituksen periaatepäätös oli mielestämme kiireellinen siitäkin syystä, että vastaava päätös tehtiin vuonna 1967 eli miltei 23 vuotta sitten. Oli siis korkea aika hahmottaa hallituksen toimintalinja ulkomaisiin sijoituksiin nähden uudelleen. Lähtökohtana on tällöin ollut, että riittävästi huomiota on kiinnitettävä elinkeinoelämämme toimintaympäristössä tapahtuneisiin varsin suuriin muutoksiin.

Oma teollisuutemme on kansainvälistynyt varsin nopeassa tahdissa. Viime vuosina omat yrityksemme ovat hankkineet ulkomailta keskimäärin satakunta yritystä vuodessa. Niinpä Suomesta ulospäin suuntautuneet suuret sijoitukset ovat parina viime vuotena olleet monenkertaisia, viimeksi kuluneena vuonna lähes kymmenkertaiset ulko Suomeen tuleviin vastaaviin sijoituksiin verrattuna. Nimenomaan metsäteollisuutemme toimeliaisuus ulkomaisten yhtiöiden ostajana ja perustajana on ollut erittäin vilkasta. Metsäteollisuusyhtiömme ovat tällä vuosikymmenellä pelkästään Euroopan yhteisön

alueella perustaneet tai ottaneet haltuunsa lähes 20 puunjalostusalan yhtiötä.

Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että ainoa järkevä toimintalinja hallitukselle on ollut avoin ja myönteinen suhtautuminen ulkomaisiin investointeihin kaupan ja teollisuuden kaikilla toimialoilla. Hallituksen yhtenä keskeisenä tehtävänä on huolehtia siitä, että teollisuutemme toimintaedellytystensä turvaamiseksi voi itse operoida kansainvälisillä markkinoilla yritysostojen ja etabloinnin muodossa ilman, että sen toiminnalle tältä kohden asetetaan kohtuuttomia rajoituksia. Tämän liikkumavapauden vastapainoksi meillä tulee olla valmiutta suoda ulkomaisille sijoittajille riittävät toimintamahdollisuudet myös Suomessa.

Näihin näkökohtiin nojautuen hallituksen perussuhtautuminen ulkomaisiin sijoituksiin kaikilla toimialoilla, myös metsäteollisuudessa, on tästä lähin myönteinen. Ulkomaiset sijoitukset ja ulkomaiset yritysostot Suomessa pääsääntöisesti hyväksytään eikä niille aiota asettaa mitään kohtuuttomia esteitä. Tämä on siis hallituksen linja.

Kansantaloudellisesti mielekäästä on niin ikään pyrkiä houkuttelemaan Suomeen tuotannollisia sijoituksia ulos virtaavien pääomasijoitusten tasapainottamiseksi ainakin pieneltä osalta. Tältäkin kannalta katsottuna hallituksen kannanotto on ollut paikallaan. Päätös tekee kansainvälisille yhtiöille ja sijoittajille selväksi, mitkä lähtökohtamme ulkomaisen omistuksen suhteen ovat.

Hallitus aikoo myös ryhtyä erilaisiin toimenpiteisiin ulkomaisten sijoitusten edistämiseksi Suomeen. Lähinnä tämä tarkoittaa mm. sellaisen kirjallisen materiaalin uusimista, jossa kerrotaan etabloitumisesta Suomeen. Osittain olemme mukana yhteispohjoismaisissa kampanjoissakin sijoittajille, jotka tarkoittavat Skandinavian esittelyä.

Haluan kuitenkin tähdentää, että suhtautuminen ulkomaiseen pääomaan ei tietystikään merkitse kotimaisen teollisuuden ulosmyyntiä. Hallituksen viime viikolla tekemässä periaatepäätöksessä korostetaan selkeästi, että yritystemme siirtymistä ulkomaiseen omistukseen ei sallita, milloin sen havaitaan olevan vastoin oleellista kansallista etua. Kansallinen etu joutuu aina arvioitavaksi tapaus tapaukselta kulloinkin vallitsevien olosuhteiden perusteella. En kuitenkaan usko, että tulkintamme kansallisen edun

sisällöstä tulisi missään suhteessa poikemaan niistä linjoista, joita muissa Länsi-Euroopan maissa noudatetaan. Lyhyesti sanottuna sääntö pitää sisällään sen, että taloutemme kruununjalokiviä ei sallita pois myytävän. Sitä eivät salli muutkaan maat.

Olen tähän asti käsitellyt vain ulkomaista omistusta yhtiöissämme ja elinkeinoelämässä yleensä. Hallituksen suhtautuminen tällaiseen omistamiseen on, kuten totesin, lähtökohtaisesti myönteinen. Kiinteän omaisuuden omistaminen on sen sijaan jo toinen asia. Sen suhteen hallitus on omaksunut varauksellisen kannan. Emme pidä suotavana laajamittaista kiinteään omaisuuteen kohdistuvaa ulkomaista omistusta.

Hallituksen kantaa muotoiltaessa on lähtökohtana ollut, että on ensiarvoisen tärkeää säilyttää raaka-ainevaramme kotimaisessa omistuksessa. Nyt maksutun kannan mukaista on, että esimerkiksi maa- ja metsäomaisuus, siis kaikenlainen maapohja, pysyy vastaisuudessakin kotimaisessa hallussa. Mikäli siis esimerkiksi metsiä omistava suomalainen yritys olisi siirtymässä ulkomaiseen omistukseen, myönnettäisiin yrityskauppaan tarvittavat luvat vain ehdolla, että ostettava yhtiö siirtyessään ulkomaisen yhtiön haltuun luopuu metsäomistuksestaan. Tämä on ollut käytäntönä tähänkin saakka.

Verraten rajoittava suhtautumisemme kiinteän omaisuuden ulkomaiseen omistukseen ei myöskään ole nähdäkseni ristiriidassa muualla Länsi-Euroopassa vallitsevien virtausten kanssa. Naapurimaissamme Ruotsissa ja Norjassa on vastaavalla tavalla rajoituksia kiinteän omaisuuden omistamisen suhteen.

On syytä panna merkille, että hallitus ilmoitti periaatepäätöksessään asettavansa lähiviikkoina komitean, jonka tehtävänä on laatia ehdotus pääosin vuodelta 1939 peräisin olevan ulkomaalaisomistusta koskevan nk. rajoituslain uusimiseksi kokonaisuudessaan. Myös pankkien ja vakuutusyhtiöiden ulkomaalaisomistuksen rajat tulevat kuulumaan komitean toimeksiantoon. Viimeistään komitean suorittaman työn valmistuessa joudutaan uudelleen ottamaan kantaa ulkomaalaisomistuksen rajoihin talouselämässämme. Varmasti komitean työn mennessä eteenpäin huomioidaan nimenomaan Euroopan yhdentymiskehitys, mitä lainsäädäntöä mahdollisesti muissa maissa on ja mitä lainsäädäntöä

siellä harkitaan, ja me tulemme tätä paljon puhuttua vastavuoroisuutta ilmentämään myös tässä aikanaan tulevassa lainsäädännössä.

Ed. E. Aho tivasi sitten vähän puoluepoliittisesti, mitä kokoomuksen puoluevaltuuston syyskuinen kannanotto merkitsi. Hyvin yksinkertainen vastaus tähän: sellaisen järjestelyn kokoomus uskoi turvaavan kauppapolitiittiset etumme ja puolueettomuuspolitiikan uskottavuuden. Me ylläpidämme puolueettomuuspolitiikkamme uskottavuuden sillä, että me emme pyri jäseneksi, ja me turvaamme kauppapolitiikkamme edut nimenomaan niin syvällä integraatioon menolla kuin on mahdollista pyrkien kuitenkin säilyttämään, niin kuin tasavallan presidentti jossakin yhteydessä sanoi, mahdollisimman suuren osan myös taloudellista itsenäistä päättämätöprosessiamme.

Mitä tulee ed. E. Ahon mainintaan 1970-luvun alun Eec-vapaakauppasopimuksistamme, en ole niinkään varma, että tuo järjestely oli pienempi kuin nykyinen. Se saattoi olla laajuudeltaan pienempi, mutta silloisissa oloissa se oli kyllä periaatteeltaan tavattoman suuri päätös. Ed. Aho, joka on kadehdittavan nuori, ei huomannut sitä, ettei tuota Eec-toimikuntaa, jossa oli todellakin eduskuntapuolueet ja tärkeimmät etujärjestöt, asetettu silloin, kun sopimuksesta lähdettiin neuvottelemaan, vaan vasta silloin, kun sopimusneuvottelut olivat jo päättyneet ja oli tavallaan lopullisen harkinnan aika. En viitsi lähteä kertaamaan niitä poliittisia oloja, jotka silloin olivat, mutta määrätyistä syistä tarvittiin todella perusteellista harkintaa, ja tällöin tämä toimikunta asetettiin, jossa kuulumme monia mielenkiintoisia asiantuntijalausuntoja ja sitten päädyimme mielestäni ihan oikeaan lopputulokseen. Eräät meistä olivat aika varmoja, että me päädyimme tähän lopputulokseen jo ennen kuin tuo asetettiin. (Ed. Knuutila: Toiset epävarmempia!) — Toiset vähän epävarmempia.

Sitten muutamia vastauksia esiintyneeseen keskusteluun. Ed. Helteelle, jonka ymmärsin peräävän tiedonannon lähettämistä valiokuntiin yhä edelleen. Selontekohan keväällä menee ulkoasiainvaliokuntaan, jolla sitten on mahdollisuus ja minun mielestäni lähestulkoon velvollisuus pyytää erityisvaliokunnilta lausunto. Mitä tulee eräänlaisen Eurooppa-

valiokunnan asettamiseen, niin hallitus ei tietysti puutu eduskunnan sisäisiin asioihin. Se riippuu eduskunnasta, miten tällainen asia käsitellään.

Ulkomaalaisomistuksesta sanoin jo. Ed. Laine sanoi, että ei tulla lisäämään. Minä luulen, että käytännössä kansainvälistyminen merkitsee myös meillä lisääntymistä. Mutta kontrolli on kontrolli, ed. Laine, se pidetään tiukasti käsissä, ettei vääränlaista omistusta pääse tapahtumaan.

Ed. Soininvaara epäili, että muut Efta-maat menevät hyvin nopeasti Euroopan yhteisöön ja me jäämme Islannin kanssa yksin. Eiköhän tähän soveltuvin osin ole sopivaa se aikanaan presidentti Kekkosen toisessa yhteydessä Hruschtsheville lausuma sanonta vähän muunneltuna, että Suomi pysyy puolueettomana ja poissa EY:stä, vaikka yksin, jos sen kansalaiset, kuten uskon, näin haluavat. Näin ollen en minä näe siinä mitään suurta ahdistavaa vaaraa. Lisäksi tuo aika-tila kaikissa tapauksissa on tästä kymmenen vuotta eteenpäin muittenkin maitten kohdalta, jos sellainen on tullakseen.

Ed. Andersson aivan oikein peräsi, mikä olisi vaihtoehto, mitä se maksaisi. Sitä on tietysti kovin vaikea sanoa. Jotkut ovat sanoneet, että Euroopan nyt käynnissä oleva integraatioprosessi saattaa merkitä kansantuotteen lisääntymistä jopa yhden prosentin enemmän vuodessa, jos integraatioprosessi saavuttaa sen, mitä sillä on tarkoitettu. Siis sen verran yhteinen kansantuote integroituneella alueella kasvaa enemmän kuin jos tähän prosessiin ei mentäisi.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Suomisen selvennys ulkomaalaisomistuskysymyksestä oli erityisen paikallaan ja tervetullut siksi, että tästä asiasta viime päivien julkisessa keskustelussa on tuntunut voivan aistia suorastaan hysteerisiäkin äänenpainoja, hysteerisiä sikäli, että tässä on peloteltu sillä, että Suomea oltaisiin kauppaamassa ulkomaiseen omistukseen. Keskustelun erityinen piirre on ollut, että sellaiset piirit, jotka yleensä eivät ole olleet kovin kiinnostuneita niistä ongelmista, jotka aiheutuvat, kun suomalainen suuromistaja tekee kartelleja tai kun suomalainen suuromistaja rakentamalla pirstoa maisemaa ja rikkoo luontoa, ovat nyt kovasti olleet tästä asiasta valittelemassa. Uskonkin,

että osittain ulkomaalaisomistuksen pelko lähtee siitä, että pelätään sellaista kilpailua, joka suomalaiselle kuluttajalle ja kansalaiselle voisi hyödyksi olla.

Mutta aivan eittämättä, jotta liberaalimman ulkomaalaisomistusasenteen uskottavuus vahvistuisi, se edellyttää sitä, että hallitus samanaikaisesti voi osoittaa, että se kiristää sitä kilpailupolitiikkaa, jolla kartelleja kotimaassa hajotetaan, että se kiristää sitä maapolitiikkaa, jolla kaavoitusta järjeitetään, ja että se on valmis myös esimerkiksi valtion omistusta käyttämään silloin, kun sitä välineenä tarvitaan.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin kiitän ministeri Suomista siitä, että hän on joko kuunnellut tai lukenut puheenvuoroni erittäin huolellisesti, mutta siitä huolimatta pieniä tarkkuuspuutteita kuitenkin on ollut. Ensinnäkään en väittänyt suinkaan, että hallitus on purkanut ulkomaalaisomistusta koskevat rajoitukset vaan että on asiallisesti purkanut. Totta kai periaatepäätös, joka on tehty, sitä käytännössä tarkoittaa. Kaikki tietävät, mikä tulee olemaan käytäntö. Siinä mielessä ihmettelen, miksi periaatepäätös piti tehdä, kun kuitenkin asia laitetaan komitean selvitettäväksi. Samaan aikaan tiedonannon perusteluissa sanotaan, että neuvottelujen aikana on tarkoitus selvittää, minkälaisiin rajoitusten purkutoimenpiteisiin pitää mennä. Logiikka ei yksinkertaisesti minulle ainakaan ole selvinnyt, eikä se selvinnyt ministeri Suomisen puheenvuoron aikana yhtään sen enempää.

Mitä tulee ulkomaalaisten kiinnostukseen suomalaisiin yrityksiin, nykyisillä säännöksillä on tietysti ymmärrettävää, että kiinnostus ei ole valtavan suuri, mutta jos avataan ovet sataan prosenttiin, on selvä asia, että kun saadaan mennä omistuksessa yli 50 prosentin, kiinnostuksen aste on ihan toisenlainen. Ei voida arvioida, että se nousisi tasaisesti, vaan siinä tullaan ilman muuta hyppäykseen sen jälkeen.

Edelleen, mitä tulee kysymykseen Eec-vapaakauppasopimuksen valmistelusta, siinä yhteydessä en suinkaan väittänyt, että neuvotteluvaihetta ennen olisi aloitettu seurantaryhmän työ, vaan sanoin sen hyvin täsmällisesti, että ennen ratkaisujen tekoa aloitettiin selvitystyö, jolla haluttiin selvittää, minkälaisia seurausvaikutuksia sopimuksesta tulee

olemaan, jotta voitiin päätöksentekohetkellä myös niitä varten valmentautua. Mielestäni tässä yhteydessä siihen on paljon suurempi tarve kuin oli Eec-vapaakauppasopimuksen yhteydessä. Olen edelleen myös ministerin kanssa aika vankasti eri mieltä siitä, onko tämä suurempi vai pienempi ratkaisu kuin Eec-vapaakauppasopimus. Olen sitä mieltä, että tämä on monin verroin suurempi ja ennen kaikkea kauaskantoisempi asia.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisessä vastauspuheenvuorossani todella peräsin tiedonannon valiokuntaan lähettämistä ja totesin, että hallitus pelkää lähettää, koska ne verukkeet, joita on käytetty aikapulan johdosta, eivät nähdäkseni pidä paikkaansa. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta uskoakseni kykenee lausuntonsa antamaan vaikka viikossa, jos se tarvitaan ja jos sille annetaan mahdollisuus, koska meiltä usein edellytetään kokonaisen lainkin käsittelyä viikossa. Sekin onnistuu, mikä on teknisesti paljon monimutkaisempi, jos kohta tämä asia on hyvin laaja.

Mitä tulee siihen, että selonteko tulee keväällä ja se lähetetään valiokuntaan, se on ihan hyvä, jos näin käy, mutta totean vain, että selonteolla ja tiedonannolla on tietty eroavuus. Tiedonannosta annettu lausunto on nähdäkseni moraalisesti velvoittavampi kuin selonteosta annettava tulisi olemaan.

Perään vielä sitä, että kun nyt näin laajasta asiasta keskustellaan, todella meillä tulisi olla erilaisia visioita siitä, mitä seuraisi, jos tekisimmekin toisella tavalla tai toisella tavalla. Minusta tuntuu, että kun Suomessa on nyt keskusteltu aika paljon ja ilmoitettu, että meillä on nyt vapaampi ja avoimempi ilmapääpiiri, nähdäkseni se ei pidä paikkaansa. Olen aistinnut niin, että ne, jotka halusivat Suomen liittyvän EY:hyn suoraan jäseneksi, eivät uskalla esittää kantojaan eikä perustelujaan ja nekään, jotka ovat täysin vastaan tätä, eivät uskalla. Minusta pitäisi uskaltaa.

Kauppa- ja teollisuusministeri Suominen: Herra puhemies! Ed. E. Ahon kysymykseen, miksi periaatepäätös varsinkin ennen rajoituslain uusimista, ennen komitean asettamista: Nämä ovat kaksi eri asiaa. Periaatepäätös kuvaa hallituksen suhtautumista sillä olevien valtuuksien puitteissa, ja me halusimme antaa positiivisen kuvan, ja

miksi juuri nyt? Sitä varten, että tämäkin hallituksen asennoituminen, suhtautuminen, intentio voi olla eduskunnan selkeästi keskusteltavana, että me avoimesti sanomme ennen tätä eduskuntakeskustelua, miten me käytännössä tällä hetkellä tähän asiaan suhtaudumme.

Samalla tutkimme, onko 50 vuotta vanhassa rajoituslaissa, joka on aivan toisenlaisissa olosuhteissa, toisen maailmansodan kynnyksellä syntynyt, jossa mm. minusta aika huvittavasti puhutaan vaarallisista yhtiöistä, uusimisen varaa, onko siinä laissa, joka kiinteän omaisuuden hallinnoimista ulkomaalaisomisteisten yhtiöiden toimesta säätelee, tarvetta tehdä joitakin muutoksia. Mutta avoimuus eduskuntaa kohtaan ennen integraatiokeskustelun käyntiä oli se syy, miksi se nyt haluttiin antaa.

En halua lähteä ed. Helteen kanssa mihinkään väittelyyn näistä asioista. Voidaan esittää mielipiteitä puoleen ja toiseen, olisiko pitänyt antaa valiokuntiin vai ei. Totean vain, että tässä tiedonannossa on suhteellisen lyhyt aikaväli uutta asiaa edellisestä selonteosta. Keväällä toivottavasti me tiedämme lisää, on enemmän aineistoa, on toivottavasti jopa käyty jo poliittisiakin neuvotteluja tai ainakin tiedetään joitain niiden aikataulusta ja sisällöstä.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri antoi sinänsä uskottavan tuntuksen selityksen siihen, miksi periaatepäätös oli pakko tehdä sanotulla aikataululla. Mutta miksi sitä ei sitten kirjoitettu tiedonantoon? Minä en ainakaan olisi tiennyt tästä asiasta mitään, ellen olisi sattunut lukemaan siitä lehdistä. Tiedonannossa ei kerrota, että tällainen periaatepäätös on tehty, vaan tiedonannon perusteella sai sen kuvan, että meillä ovat edelleen voimassa tiukat ulkomaalaisomistusta rajoittavat säännökset, joista neuvotellaan EY — Efta-neuvottelujen yhteydessä, ja siellä sovitaan, minkälaisia supistuksia pitää tehdä, ja niin ikään siellä kerrotaan periaate, mihin saakka hallitus on halukas ja valmis menemään rajoitusten supistamisessa. En minä tiedonannosta tietoa tästä hallituksen periaatepäätöksestä suinkaan saanut.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Omistusoikeuspäätös, periaatepäätös, joka

tehtiin viime viikolla, nimenomaan tehtiin siinä mielessä todellakin, että olisi käytettävissä tämä tieto myös tässä keskustelussa. Mitä tulee tiedonantoon, tiedonannossa ei muutenkaan omistusoikeusasiassa mennä kovin yksityiskohtaisiin määrittelyihin niistä syistä, jotka ovat hyvin tiedossa. Mutta periaatepäätöshän on aivan yleisesti ollut saatavilla ja tiedossa, kaikkien saatavilla. Ehkä se, että se ei ollut yksityiskohtaisemmin selostettu, osittain johtuu siitä, että päätös tehtiin vasta viime viikolla. Sen ajaminen sisään pelkästään tiedonantoon yksityiskohtaisesti oli ajallisestikin vaikeata. Mutta periaatepäätös muodostaa taustan sille, mitä tiedonannossa sanotaan omistusoikeusrajotuksista.

Pari sellaista asiaa, joihin haluan puuttua, jotka tässä keskustelussa ovat aika laajalti tulleet esille ja joille on aivan luonnolliset selitykset, miksi niistä ei ole tiedonannossa enemmän sanottu.

Ensinnäkin sosiaalinen ulottuvuus ja sosiaaliset kysymykset. Lähtökohtahan on se tiedonannossa, että myöskään Euroopan talousyhteisössä asia ei ole vielä ollenkaan selvä. Joulukuussa Euroopan talousyhteisön ministerit vasta ottavat kantaa omaan sosiaaliseen peruskirjaansa. Näin ollen sen yksityiskohtainen käsittely Ees-prosessissa ei ole lainkaan vielä alkanut. On sovittu tietyistä peruslinjoista, mm. siitä, että sosiaalivaikutus jäisi Ees-järjestelmän ulkopuolelle sillä tavalla, että kukin maa hoitaisi sen kansallisesti. Mutta kaiken kaikkiaan dialogi Ees-tasolla yksityiskohtaisesti sosiaalisista kysymyksistä on täysin käymättä vielä. Sen vuoksi siitä ei ole muuta kuin se periaatteellinen asia sanottu, että Suomen hallitus pitää tätä asiaa keskeisen tärkeänä eikä aio tinkiä Suomen korkeasta sosiaalisesta tasosta.

Toinen seikka koskee ympäristöä. Ees-tasollahan on ollut ympäristökokouksia, ympäristöministereiden kokouksia. Nyt, kuten yleisesti on tiedossa, talousyhteisön piirissä perustetaan uutta ympäristösuojelutoimistoa — niin kai voitaisiin kääntää suomeksi tämä agency — ja siihen Efta-maat olisivat halunneet heti alkuun mukaan ja kävivät monia keskusteluja, jopa painostusta sen suhteen, että olisivat päässeet heti mukaan ympäristöyhteistyöhön tämän toimiston puitteissa. Mutta talousyhteisö katsoi, että se haluaa itse hoidella sitä asiaa vähän aikaa,

ennen kuin Efta-maat pääsevät mukaan.

Aivan samanlaisia tapauksia meillä on koulutuksen alueella. Efta-maat olisivat heti halunneet päästä mukaan myös Comett I -ohjelmaan, mutta se ei sopinut talousyhteisölle, vaan he ottavat nyt vasta Efta-maat mukaan Comett II -ohjelmaan. Tämä ei ole niin yksinkertaista, että Efta-maat vain ilmoittavat, että me tulemme tähän ja tähän talousyhteisön projektiin mukaan, vaan talousyhteisö hyvin pitkään harkitsee, ennen kuin se ylipäätään sallii, niin kuin he katsovat, ulkopuolisten tulla mukaan heidän projekteihinsa ja millä ehdoilla. Ei kysymys suinkaan ole sosiaalisten kysymysten osalta taikka ympäristökysymysten osalta siitä, ettei Efta-mailla olisi näissä asioissa harrastusta. Harrastusta on hyvin paljon, mutta talousyhteisö on ollut varsin, sanoisinko, ei nyt kylmä mutta torjuvahko toistaiseksi näissä kysymyksissä.

Eduskunnan rooli: Puheenvuorossani ja tiedonannossahan aika laajalti valotetaan sitä kysymystä, että meidän tarvitsemme uudenlaisia ratkaisuja eduskunnan rooliksi. Mutta kun keskustelu on täällä myös aika paljon pyörinyt sen asian ympärillä, mitä tähän asti on tapahtunut eduskunnan informoimisessa, todellakaan ei ole yhtään sellaista uutta asiaa, jota ei olisi välittömästi kerrottu eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Tässä prosessissa ylipäätään on tapahtunut jopa sillä tavalla, että eduskunnan kesäloman aikanakin hälytettiin ulkoasiainvaliokunta kuulemaan viimeisimmät tapahtumat. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on toivoakseni objektiivisen arvion mukaan saanut niin hyvän tiedon tapahtumista kuin ylipäätään on ollut mahdollista. Oli hyvin hyvä kuulla, että ed. Almgren esimerkiksi oli tätä mieltä ja hän antoi tässä suhteessa tunnistusta.

Mutta sen sijaan sanoisin, että muissa valiokunnissa ei ole ollut kovinkaan paljon harrastusta integraatioasialle, valitettavasti. Hallitus pyrki jo viime keväänä puhemiesneuvoston kautta käynnistämään kiinnostusta ja innostusta muissa valiokunnissa paneutumiseen integraatiokysymykseen. Puhemiesneuvostossa asiaa käsiteltiin, ja muutamassa valiokunnassa on nyt järjestettykin seminaareja ja paneutumista integraatiokysymykseen, mm. sosiaalivaliokunnassa. Ilmeisesti myös maa- ja metsätalousvaliokunta on jär-

jestänyt tällaisen seminaarin, kenties jokin muukin. Mutta valitettavasti harrastus on ollut aika vähäistä integraatioon paneutumiseen erikoisvaliokunnissa. Kuitenkin on aivan päivänselvästi nähtävissä, että käytännöllisesti katsoen jokaisella valiokunnalla olisi ollut runsaasti paneutumista ja syventymistä integraatioprosessiin.

Ed. Andersson ruuttui todella tärkeään ja merkittävään kysymykseen, josta voi kyllä sanoa, että tiedonanto on aika niukkasainen. Mutta se johtuu siitä, että mitään lopullista tutkittua tietoa ei ole vielä taloudellisista vaikutuksista. Nämä olisivat erittäin laaja-alaisia kansantaloudellisia tutkimuksia ja selvityksiä, mutta jotta nyt ei syntyisi sitä kuvaa, ettei Suomessa lainkaan tutkittaisi näitä asioita, niin tosiasiasta on se, että meillä on kyllä varsin laajaa tutkimusta menossa integraatiokysymyksestä. Mutta sellaista yleispätevää, erittäin laajaa kansantaloudellista tutkimusta, joka olisi selvittänyt kaikki keskeiset integraatiovaikutukset, ei ole.

Mutta meillä on yhtä ja toista kuitenkin käsillä. Koska tällä on merkitystä tämän asian kannalta, referoisin ihan lyhyesti sitä, mitä Taloudellinen suunnittelukeskus on selvittänyt sen pohjalta, mitä puolestaan on selvitetty mm. niin kutsutussa Emerson-raportissa, joka tehtiin talousyhteisön puitteissa. Hollannin Central Planning Bureau on laatinut myös laskelmia sisämarkkinoiden synnyn vaikutuksista pieneen avoimeen talouteen, eli tässä on aika paljon analogioita meidän tilanteeseemme.

Taloudellinen suunnittelukeskus on näitten erittäin laajojen selvitysten pohjalta pyrkinyt tuottamaan tietoa siitä, minkälaiset ne vaikutukset voisivat olla meillä. 1) Yleisiä vaikutuksia, joita on havaittu, on se, että tuotantoyksiköiden ja yritysten koon kasvu merkitsee erilaisia mittakaavaetuja, jotka tuovat merkittäviä kustannusalennuksia. 2) Kilpailun lisääntymisen seurauksena on yritysten parantunut tehokkuus, rakennerationalisointi yritystoiminnassa ja hintojen parempi kustannusvastaavuus. 3) Kilpailuetujen täysi hyödyntäminen yhdentyneillä markkinoilla parantaa toimialojen välistä sopeutumista. 4) Sisämarkkinoiden dynamiikka synnyttää uusia tuote- ja prosessi-innovaatioita.

Talousyhteisön Emerson-raportti päättyi

siihen, että 5 - 6 vuoden kuluttua kansantuote olisi 4,5 prosenttia korkeampi ja hintataso 6 prosenttia alhaisempi verrattuna tilanteeseen, ettei sisämarkkinoita toteuteta. Ymmärsin, että tämä oli se perusproblematiikka, jota myös ed. Andersson toivoi tarkasteltavaksi. Ekspansiivisen talouspolitiikan tilanteessa kasvu olisi 7 prosenttia, mutta hintatasoetua ei sellaisessa tilanteessa syntyisi. Hollannin laskelmissa lähdettiin toisenlaisista arvioista. Siinä kansantuote-etu olisi 3,25 prosenttiyksikköä keskipitkällä aikavälillä.

Taloudellinen suunnittelukeskus katsoi hieman sitä, mitä tämä voisi merkitä Suomessa, ja päätyi siihen, että jos Suomessa sovellettaisiin Hollannissa tehtyjä arvioita, kansantuotteen vuotuinen kasvu voisi nopeutua noin puoli prosenttiyksikköä. Ministeri Suominen totesi äsken, että prosenttikin on mahdollinen. Tämä ei ole tietenkään tarkkaa, mutta joka tapauksessa suunta on selvä.

Jos Suomessa kansantuotteen kasvu olisi keskipitkällä aikavälillä 2,5 prosenttia, mikä on varsin todennäköinen kehitys, sisämarkkinoiden seurauksena vuosittainen kasvu voisi kohota 3 prosenttiin ja ylikin. Kasvu olisi tärkeimmän markkina-alueen kysynnän kasvun voimistumisen synnyttämän viennin kohoamisen seurausta. Edellytyksenä on tietenkin, että kilpailukyky säilyisi markkinoilla.

Sitten työvoimaan: Mikäli kasvun kiihtyminen näkyisi kokonaan työllisyyden paranemisena, työvoiman kysyntä kohoaisi noin 6 000 henkeä vuodessa. Mikäli käytetään todennäköisempää arviota, että puolet kasvuyödyistä menee tuottavuuden kohoamiseen ja toinen puoli työllisyyden paranemiseen, työllisyys kohoaisi noin 2 000 henkeä vuodessa.

Laukkaan tätä selvitystä lyhyesti, mutta totean keskeisimmät kohdat. Hintakehityksen osalta: Sisämarkkinoiden synty voimistaa kilpailua suljetun sektorin toimialoilla ja pienentää tämän nykyisin varsin inflaatioalttiin sektorin hintojen nousupainetta. Tämä on siis suunnittelukeskuksen arviota Suomesta näitten raporttien antamien vihjeitten pohjalta. Hintojen nousun hidastumista tapahtuu ennen kaikkea palveluissa ja maataloustuotteissa. Myös kaupan marginaalien aleneminen vähentää teollisuustuotteiden hintapaineita. Vaihrotaseen tasapainosta tode-

taan, että kokonaisvaikutus vaihtotaseeseen olisi positiivinen, siis edellyttäen, että sisämarkkinoiden myötä kilpailu suljetulla sektorilla painaa hintatasoa alaspäin.

Tulonjakopolitiikan osalta päädytään näköjään siihen, että Euroopan sisämarkkinat eivät johtaisi Suomessa hyvinvointipolitiikan alennusmyyntiin. Tämä tulee selvästi ilmi verrattaessa Suomen sekä EY-maiden sosiaalipoliittisia järjestelmiä, joista on julkaistu myös erinomainen raportti niille, jotka siitä ovat kiinnostuneita. Se on Social security in the European Community 1989.

Tuotantorakenteen osalta todetaan, että kustannusten säästämiseksi rationalisointi on edessä lähinnä maataloudessa, elintarviketeollisuudessa, rakennustoiminnassa, pankki- ja vakuutusosalalla, tukkukaupassa, liikenteessä ja muissa vastaavissa toiminnoissa, jotka eivät liity kiinteästi henkilöllisiin palveluihin.

Ehkä tuossa ovat suurin piirtein ne keskeiset havainnot, ja mielestäni ed. Anderssonin kysymys oli varsin paikallaan. Tämä on sovellettua tietoa siitä, mihin talousyhteisön puitteissa tehdyt selvitykset ovat antaneet aihetta.

Ed. Vähäkangas merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen ihmetteli, miksi toistuvasti perätään hallituksen kannanottoja sosiaaliseen ulottuvuuteen. Hän osittain omassa puheenvuorosaan tähän jo vastasi. Se johtuu siitä, että sosiaalinen ulottuvuus on tullut niin myöhään Euroopan yhteisön toimintaan mukaan ja tänä päivänä sen käsittely siellä on hyvin takkuista. Tästä tietysti syntyy pelko, että asia jää vähälle käsittelylle myös Ees-neuvotteluissa.

Jää ihmettelemään sitä, kattaako EY yksin tämän neuvottelupöydän. Jos siellä ei ole riittävästi sosiaalisen ulottuvuuden asioita, tyytyvätkö Efta-maat sitten siihen. Tästä johtuen minusta olisi hyvin tärkeätä, että näitä asioita, erityisesti tavoitteita, käsiteltäisiin enemmän kuin vain todettaisiin, että sosiaaliturvan tason ei sallita laskevan.

Ministeri vakuutti, että harrastusta on kovasti, mutta toivoisin, että harrastuksen

ohella olisi myös selkeitä tavoitteita ja niitä voitaisiin jo tässä vaiheessa esitellä.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen on osittain ymmärtänyt eduskunnan kritiikin väärin, koska en kuullut kenenkään sanovan niin, että kansanedustajat olisivat sitä mieltä, että me menisimme sanomaan EY:lle, että suomalaiset haluavat tätä ja tätä ja tätä. Sehän olisi jonkin sortin suursuomalaisuutta, johon tuskin kukaan enää syylistyy.

Lähinnä sitä tarkoitetaan, että jos on selvillä tietyissä asioissa todennäköiset kehityssuunnat, niin kuin esimerkiksi se, mikä on varsin todennäköistä, että integroituminen korkean teknologian markkinoihin merkitsee keskeyttämistä, niin mitä Suomen pitää tämänlaisessa tilanteessa tehdä ja millä tavalla voidaan todellakin kiihtyvän integraation hyödyt ja haitat jakaa tulevaisuudessa solidaarisesti.

Tämä tarvitsee pohjakseen tietoa, selvityksiä, mutta sen jälkeen se tarvitsee poliittista tahtoa ja poliittisia visioita ja näkymiä siitä, mitä pitää tehdä. Tätä eduskunnassa on aika voimakkaasti niin hallituksen kuin oppositionkin piiristä vaadittu. Ajatteluna oli 70-luvun puolivälin toimintalinja Eec-ratkaisujen suhteen. Silloinhan nimenomaan laadittiin tietynlainen suojalakipaketti, jonka merkitys oli kyllä vaatimaton näin jälkeensä arvioiden.

Mutta varautumalla etukäteen niihin todennäköisiin haittoihin, joita tapahtuu, voidaan huomattavasti tasapainottaa yhteiskunnallista kehitystä. Kun esimerkiksi sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä esitti selvityksen tekemistä ja senjälkeisen solidaarisen rakennemuutoksen ohjelman tekemistä, niin mielellään kuulisi jonkin sortin vastausta hallitukselta tähän ajatukseen.

Ed. Soininvaara (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen ei kyllä minusta vastannut siihen kysymykseen, jonka ed. Andersson teki, koska ed. Anderssonin kysymys oli se, mitä tapahtuu, jos jäädytään ulkopuolelle. Nuo laskelmat, jotka tehtiin, esittivät sitä, mitä tapahtuu, jos sisämarkkinabudjetti toteutuu tai ei toteudu, mutta hän ei vastaa siihen kysymykseen, että sisämarkkinabudjetti toteutuu ja Suomi jää sen ulkopuolelle, mikä on aivan eri asia.

Mitä tulee lukuihin, joita esitettiin, jos kysymys olisi vain noin pienistä luvuista eikä kysessä olisi mitään laadullista muutosta ja mahdollisuuksia laadulliseen parannukseen, vaan ainoastaan oltaisiin jahtaamassa kolmea prosenttia tai kuutta prosenttia bkt:stä, niin silloin olisin kyllä empimättä sanomassa ei, jos tästä vain olisi kysymys. Onhan vaakakupissa kuitenkin merkittävä määrä kansallista itsemääräämisoikeutta, jonka puolesta — viittaamatta nyt mihinkään lähestyviin vuosi-päiviin — tässä maassa on tehty isompiakin uhrauksia.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sekä ministeri Salolainen että Suomen puheenvuort ulkomaalaisomistuksen käsittelystä ovat kyllä molemmat, jos käyttää vähän kovahkoa sanaa, "selittelyitä". Kyllähän ne jonkin verran selventävät lehtijuttuja, joita on asiasta ollut, mutta selittelyn maku edelleenkin ilman muuta on.

Kaksi kommenttia on paikallaan. Ensimmäkin kyllä ajankohta on ilman muuta väärin valittu. Sehän merkitsee ilman muuta merkkiä ulospäin EY:n suuntaan siitä, että täällä on valmius mennä erittäin pitkälle ja melkeinpä loppuun saakka rajoitusten lieventämisessä ja poistamisessa. Ei se ole Suomen puolelta viisasta neuvottelutaktiikkaa, vaan parempi olisi ollut ja olisi ilman muuta esiintyä varovaisesti ja pidättyväisesti.

Toinen kommentti on se, että kyllähän täällä molempien ministerien puheenvuorot tarkoittavat arvokannanottoa siitä, että määräysvallan liukuminen pois suomalaisten käsistä on hyvä, kannatettava ja tuettava linja ja tendenssi. Keskustalla on erilainen kanta. Kyllä määräysvallan yritystoiminnassamme ja luonnonvarojen omistamisen suhteen täytyy pysyä suomalaisten käsissä. Se on meidän kantamme, koska ajatlemme sen olevan nimenomaan Suomen ja suomalaisten etu.

Lopuksi: kyllä ministeri Salolaisen puheenvuorosta huokuu sellainen vaikutelma, että mitä syvempi ja estottomampi on integraatio, sitä syvempi on myös tämän isänmaan onnen tila. Epäilen!

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin kommentoida ministeri Salolaisen äskeistä puhetta siltä osin kuin hän hiukan moitti

eduskuntaa ja sen erikoisvaliokuntien jäseniä siitä, että täällä ei olisi tunnettu kiinnostusta integraatiokysymyksiin. Minulle on syntynyt sellainen käsitys, että monien valiokuntien jäsenet tuntevat todella kiinnostusta näihin kysymyksiin. Tätä kertoo se, että kansanedustajat ovat pyrkineet tänä syksynä eri sidosryhmien ja järjestöjen kautta saamaan kaikkea mahdollista tietoa näistä asioista, jota vain on oillut saatavissa.

Sen sijaan minulle on syntynyt sellainen käsitys hallituksesta ja ministereistä, että sieltä käsin ei ole ollut kovinkaan suurta kiinnostusta tulla erikoisvaliokunnan jäsenen luo raportoimaan ja kertomaan, mitä hallitus aikoo kullakin sektorilla tehdä. Tätä puolestani pidän kyllä hyvin valitettavana. Eräät ministerit ovat menelleet sillä tavalla, että ovat yrittäneet keskustelua aikaansaada, mistä täytyy kiitos antaa ministeri Salolaisen mainitseville ministereille ja myöskin kulttuuriministeri Kasurille, joka tällaisen tilaisuuden järjesti meille kansanedustajille.

Ymmärrän, että ministerit ovat olleet haluttomia ehkä siitä syystä, että kuten tiedonannon loppuosakin kertoo, hallituksella ei tässäkin vaiheessa vielä näytä olevan kovin paljon sanottavaa niistä reunaehdoista ja periaatteista, joista olemme kiinnostuneita ja joiden pitäisi jo tähän mennessä olla selvillä, kun neuvotteluihin ollaan lähdyssä.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Salolaisen selvityksen jälkeen, joka koski ulkomaalaisomistusta. Tulin vielä vähemmän vakuuttuneeksi äskeisen selityksen jälkeen, kun sanottiin, että on tehty päätös, joka tehtiin nimenomaan tiedonannon takia, ja sitten sitä ei ole kirjoitettu tiedonantoon. Ei mene perille.

Minä en ymmärrä, miksi sellaista päätöstä, joka tiedonannon takia tehtiin, ei ole kirjoitettu tiedonantoon, vaan on kirjoitettu asia eri tavalla. Tulin entistä vakuuttuneemmaksi siitä, että tässä asiassa todella on käynyt niin, että hallituksen sisällä toinen käsi ei ole tiennyt, mitä toinen tekee. Oikea käsi ei ole tiennyt, mitä vasen tekee. Tässä tapauksessa ilmeisesti kauppa- ja teollisuusministeriö on ollut se vasen käsi.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ministeri Salolai-

nen tekee ihan oikein siinä, että hän ei nyt anna tämän kepun jarruttelun hämätä. Kyllä tämä sellainen neuvottelutilanne on, että tässä mennään eikä meinata, ja hallitus siinä sen valtakirjan tarvitsee, jonka tämä tiedonantokeskustelu tulee antamaan.

Mutta sitten toinen asia on se, miten eduskunta jatkossa tässä prosessissa pysyy mukana, ja siinä mielessä tietysti tämä kompromissi on ihan siedettävä, että kun valtakirja tiedonannolla nyt annetaan, niin selonteolla sitä alkuvuodesta sitten täsmennetään. Ministeri Salolainen ansaitsee kyllä kiitoksen, 10 pistettä ja papukaijamerkin siitä hyvästä, että hän on tavalla, joka on ollut ulkoasiainhallinnolle tässä maassa aiemmin vieras, hyvin avoimesti tullut ulkoasiainvaliokuntaan esikutsutuneen kertomaan, missä kulloinkin mennään.

Ongelmat kuitenkin jatkossa eivät synny siitä, että olisi haluttomuutta kertoa neuvottelutilanteesta, vaan ongelmat syntyvät siitä, että nämä neuvottelut selvästikin saavat yhä enemmän lainsäädäntötyön luonteen. Kun nykyisin virkamieskoneisto kotimaassa valmistelee jotakin asiaa, me tiedämme, että jos se valmistelu epäonnistuu, eduskunta voi aina sen valmistelun palauttaa. Mutta kun nyt valmistelu tapahtuu kansainvälisesti, yksityiskohtaisesti ja neuvottelut alkavat saada lainsäädäntötyön luonteen, silloin joudutaan kehittämään eduskunnalle sellaiset työmuodot, että tässä todella voidaan olla muunakin kuin vain informaation vastaanottavana osapuolena, myös lainsäädäntötyön tekijänä ja vaikuttajana.

Ed. Kauppinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuoroon ensinnäkin siitä, että ulkoasiainvaliokuntaa on informoitu näistä asioista kuulemma hyvin, haluan todeta, että ulkoasiainvaliokunnassa eivät ole kaikki ryhmät edustettuina. Esimerkiksi vihreillä ei ole ollut mahdollista tätä kautta saada informaatiota keskustelujen kulusta. Siinä mielessä jokin parlamentaarisempi muoto, jossa kaikilla ryhmillä on tämä mahdollisuus, olisi paikallaan.

Toisena asiana ministeri Salolainen totesi, että erikoisvaliokunnat eivät ole olleet kovin kiinnostuneita käsittelemään Euroopan integraatiota. Olen itse sivistysvaliokunnassa, ja siellä tämä asia on ollut kyllä esillä seminaarin muodossa. Mutta nyt kun sitä kiinnostusta olisi eli kun hallitus tulee joillakin uusilla tiedoilla ja ajatuksilla, materiaalilla eduskuntaan, tätä ei voida viedä valiokuntakäsittelyyn, vaan ainoa mahdollisuus on käydä tätä suuren salin keskustelua, joka mielestäni on täysin riittämätön kantojen ottamiseksi niihin kysymyksiin, joihin hallitus tavallaan kannan määritystä haluaisi.

Kolmantena asiana ministeri Salolaisella oli hyvin prosentit hallussaan, mitä tämä Euroopan talousalue tulisi suotuisissa olosuhteissa meillemkin merkitsemään. Mutta kun vastakuppiin panee sen, että päätöksentekomekanismi saattaa muuttua sellaiseksi, että kun tilanne käy meidän kannaltamme epäedulliseksi, Euroopassa varmaan joskus vielä tulee lama ja talouskasvu ei olekaan niin nopeaa, niin me olemme työntäneet veneen reippaasti vesille, mutta aivot on heitetty menemään, eli tästä epäedullisestakaan kehityksestä ei sitten kansallisilla päätöksillä enää välttämättä päästä eroon. Pidän kyllä tätä kansallista päätöksentekomahdollisuutta tärkeänä.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoron johdosta. Hän antoi ymmärtää, ettei ministereillä ole ollut kovin paljon halukkuutta kertoa neuvotteluista Eftan ja EY:n kanssa. Sosiaalivaliokunta on pitänyt kaksi seminaaria, ja useita ministereitä on molemmissa seminaareissa ollut hyvin avuliana kertomassa, missä vaiheessa neuvottelut ovat ja mitä on tapahtunut. Samoin maa- ja metsätalousvaliokunta on pitänyt seminaarin, ja Brysselistä asti oli Hannu Vesa kertomassa, mitä nyt tapahtuu sillä rintamalla. Minusta valiokuntien itsensä tulee olla aktiivisia siinä, että pyytävät ministereitä seminaareihin ja neuvotteluihin ja hakevat tietoa. Ei minusta sitä saa jättää yksinomaan ministerien aktiivisuuden varaan.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Tästä viimeisestä teemasta, paneutumisesta tähän asiaan sen verran, että todellakin viime

keväänä hallituksen taholta otettiin yhteyttä puhemiesneuvostoon toivomuksella, että valiokuntien puheenjohtajat järjestäisivät syventäviä tilaisuuksia integraatiokysymyksen valossa. Tietääkseni kai kolme valiokuntaa on järjestänyt näitä. Sosiaalivaliokunta on kai järjestänyt kaksikin, jotka mielestäni olivat korkeatasoisia ja hyviä, varsinkin jälkimmäinen, josta syntyi paljon hyödyllistä aineistoa, ja sitten sivistysvaliokunta ja maa- ja metsätalousvaliokunta ovat järjestäneet. Mutta muuten ei ole järjestetty, ja toivoakseni niitä nyt tästä eteenpäin aletaan järjestää.

Sitten näitten vaikutusten selvittäminen, joihin ed. Soininvaara kiinnitti huomiota, tai paremminkin siihen, mitä jos ei näitä ratkaisuja tehdä, joita nyt ollaan suunnittelemassa. Kyllä siinä semmoinen impivaaroituminen olisi aika pitkälti seurauksena. Kuka voi arvioida, mitä tapahtuu, jos ei olla mukana Euroopan integraatioprosessissa? Ei sitä pysty kukaan luotettavalla tavalla arvioimaan. Täytyy muistaa, että tässä prosessissahan on, ja sitä ymmärtääkseni ed. Soininvaarakin korosti, muutakin kuin talous. Tässä ovat kulttuuri-, koulutus-, tutkimus-, tuotekehitys-, ympäristö-, kaikki muut aspektit, jotka eivät minään taloudellisina prosentteina ole selitettävissä, vaan merkitsevät sitä, että suomalaiset voivat päästä myös Euroopan intellektuellin omaisuuden rakentamiseen mukaan, osallistua kaikkiin projekteihin, joita on tapahtumassa.

Omistusoikeudesta vielä jokunen sana. Ministeri Suominenhan selvitti tämän perusteellisesti, mutta tosiasia on se, että ministeri Suominen nimenomaan halusi, että se periaatepäätös tehdään viime viikolla, jotta se olisi tiedossa silloin, kun tätä keskustelua täällä käydään. Sillä jos ajatellaan sellaista vaihtoehtoa, että hän ei olisi ajanut sitä päätöstä läpi viime viikolla, se oli hänen tontillaan hallituksessa, jos se olisi ajettu läpi esimerkiksi ensi viikolla, ensi viikon torstaina tämä periaatepäätös tehty, niin tietenkin olisi sanottu, että tätä asiaa pantattiin sen takia, että sitä ei haluttu kertoa eduskunnalle. Tämän vuoksi se tehtiin viime viikolla. Se on sitä ennen ollut valmistelussa.

Ed. Jaakonsaari viittasi tarpeisiin suunnitella tulevaisuutta ja visioihin, mitä pitäisi tehdä. Meillähan on todellakin varsin laaja seuranta- ja valmistelukoneisto. Sen puitteis-

sa tapahtuu hyvin paljon tulevaisuuden suunnittelua Suomen integraatiostrategian osalta. Sitä tapahtuu rahoitusmarkkinoitten osalta, sitä tapahtuu työvoimamarkkinoitten osalta, sitä tapahtuu yleisen talouspolitiikan osalta, sitä tapahtuu sosiaalipolitiikan osalta jne. Siinä valmistelutyössä on tällä hetkellä kai 150–200 ihmistä, jotka ovat Suomen parasta asiantuntijakuntaa ja joitten tehtävänä on nimenomaan katsoa, kuinka Suomi sopeutuu tähän prosessiin ja mitä se edellyttää tulevaisuudelta. Tietenkin se on niin tärkeä asia, että siihen on satsattava vieläkin enemmän. Toivon, ettei vain syntyisi sitä käsitystä, että siinä ei tapahdu koko ajan.

Vielä ed. Kuuskoski-Vikatmaalle pari sanaa sosiaalipolitiikasta, kun hän arveli, onko sitten niin, että talousyhteisö vain päättää, mistä keskustellaan. Valitettavasti on siten, niin kuin aikaisemmat esimerkkini kuvasivat, että aika pitkälti tämän Luxemburgin prosessin pohjalta on voinut käydä niin, että meillä ei ole ollut mitään keinoja puristaa talousyhteisöä yhteistyöhön niillä aloilla, joilla se ei ole tuntenut vielä mielenkiintoa. Viittasin jo Comett I -ohjelmaan, ympäristötoimistoon jne. Niin kuin sanottu, sosiaalipolitiikassahan he eivät itsekään ole tehneet vielä päätöksiä. Mutta nyt se muutos, mikä on tarkoitus toteuttaa, on, että kun Ees-järjestely luodaan, tulee yhteisiä päätöksentekojärjestelmiä jne., niin siinä olisi Efta-mailla aloiteoikeus ja myös mahdollisuus olla mukana valmistelussa.

Talousyhteisö mustasukkaisesti ilmoittaa, että se ei missään tapauksessa hyväksy ketään muita tekemään varsinaisia päätöksiä tässä kahden pilarin järjestelmässä, siinä talousyhteisön pilarissa. He tekevät ne päätökset täysin itsenäisesti. Tämän he sanovat hyvin kirkkaasti ja puhtaasti. Mutta mahdollisuus olla tekemässä aloitteita, mahdollisuus olla mukana valmistelussa ja työryhmissä, valmisteluselvityksissä jne. takaa joka tapauksessa huomattavasti aikaisempaa paremmat mahdollisuudet Eftalle päästä mukaan alusta lähtien sellaisiin projekteihin, joita talousyhteisön piirissä toteutetaan.

Oslossa pidetään hyvin tärkeä ja mielenkiintoinen sosiaalipolitiikan kokous, johon osallistuvat sekä talousyhteisön että Eftan asiantuntijat. Tiedonannossa on runsaastikin mainintoja sosiaalipolitiikan osalta, ei tietenkään yksityiskohdittain, kun ei niitä vielä

ole, ei niitä ole talousyhteisössäkään. Ei niitä voida sen vuoksi tarkemmin määritellä.

Täytyy kyllä sanoa, että pitää paikkansa, että vihreät eivät ole päässeet riittävästi tiedonlähteelle, koska heillä ei ole ollut ulkoasiainvaliokunnassa jäsenyyttä. Se on objektiivinen tosiasia, ja se on myönnettävä. Siihen tulee nyt aikamoinen parannus, kun kaikki puolueet otetaan integraationeuvottelukuntaan mukaan. Sehän on saanut suurin piirtein samanlaisen informaation kuin ulkoasiainvaliokunta, ei aivan yhtä perusteellista, mikä johtuu monista syistä, mutta joka tapauksessa se saa varsin perusteellisen informaation, ja sillä tavalla tuo korjaantuu.

Mutta se, että myös muut valiokunnat ryhtyisivät aktiivisemmin paneutumaan, korjaisi asiaa. Sitä paitsi myös muita teitä voidaan informaatiota antaa, kun vain soviin kaikkia käytännön järjestelyistä sen tiedon saamiseksi teille, jota ette saa ulkoasiainvaliokunnan kautta. (Ed. Knuuttila: Pohjoismaiden neuvostokin on saanut tietoa!) — Pohjoismaiden neuvostokin on saanut tietoa. Se on aika aktiivisesti paneutunut koko integraatiokysymykseen. Pohjoismaiden neuvoston Suomen ryhmä piti seminaarin integraatiosta myöskin.

Ed. Karkinen: Herra puhemies! Euroopan yhteisöön EY:hyn kuuluvat 12 jäsenmaata ovat asettaneet tavoitteekseen muodostaa yhteisen markkina-alueen, jolla asuu 324 miljoonaa ihmistä. Vuonna 1984 EY ja kuusi Efta-maata, nämä väestöltään 32 miljoonaa, antoivat yhteisen ns. Luxemburgin julistuksen, jossa ne ilmoittivat tavoitteekseen eurooppalaisen talousalueen Ees:n muodostamisen. EY-komission puheenjohtajan Jacques Delorsin vaadittua tammikuussa 1989 Eftalle tiukempaa sitoutumista EY-suhteiden rakentamiseen on EY-maiden pääministerien toimeksiannosta selvitetty yhteistyömallit Eftan ja EY:n välillä. Joulukuun 19 päivänä 1989 Brysselissä pidettävä Efta — EY-ministerikokous päättäneen neuvottelujen aloittamisesta 18 maata käsittävän eurooppalaisen talousalueen muodostamiseksi.

Euroopan yhteisön neljästä vapaudesta — tavaroiden, palvelusten, pääomien ja ihmisten eli työvoiman vapaudesta — parhaiten on toistaiseksi toteutunut tavarain liikkumisen vapaus tullimuurien ja kaupan määrällisten esteiden poistuesssa. Teknisiä kaupan

esteitä ollaan parhaillaan poistamassa. Vaikka tavarakaupan vapautuminen ilmeisesti tuottaa kuluttajille etuja erikoistumisen, tarvaravaliikemien laajenemisen, suurtuotannon ja hintojen halpenemisen myötä, suurimmat muutokset, sekä kielteiset että myönteiset, kuluttajille ilmeisesti koituvat joko suoraan tai epäsuorasti pääomien ja finanssiallisten, lähinnä pankki-, vakuutus- ja atk-palvelujen vapauttamisen myötä. Suomen kaltaisessa ulkomaankaupasta ja ulkomaisista pääomista riippuvaisessa maassa tämä vaikutus vielä korostuu. Keskityn puheenvuorossani lähinnä pääomavirtojen ja rahamarkkinoiden tarkasteluun.

Viime vuosikymmeninä pääomaliikkeiden kasvu on ollut selvästi nopeampaa kuin ulkomaankauppavirtojen. Pääomaliikkeet ovat irtautuneet kansainvälisestä kaupankäynnistä, ja rahoituksen välittymistä ohjaavat myös tuotot ja tuotto-odotukset. Tämän kehityksen samoin kuin yritysten luotonsaannin kansainvälistymisen arvaamattomista haittavaikutuksista olemme Suomessa joutuneet kokemaan asuntojen hintojen huiman nousun ja keinotteluluonteiset pääoman siirtymät maamme rajojen yli. Nämä ovat osaltaan vaikuttaneet nykyisen kansantaloutemme häiriötilan syntymiseen.

Pääomaliikkeiden vapauttamisen EY:ssä on suunniteltu tapahtuvan kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa on vapautettu arvopapereiden liikkeeseen lasku, osto ja myynti. Tätä koskeva direktiiviehdotus tuli voimaan vuoden 1986 marraskuussa. Noin puolet EY:n jäsenmaista oli jo direktiiviehdotuksen valmistumiseen mennessä toteuttanut ehdotukseen sisältyneet velvoitteet. Muille jäsenmailla on annettu vaihtelevan pituiset, enintään vuoden 1992 loppuun ulottuvat siirtymäajat uudistuksen toteuttamiseksi.

Toinen vaihe pääomaliikkeiden vapautusprosessissa on hyväksytty vuonna 1987. Jäljellä olevat pääomaliikkeiden esteet, joista valtaosa koskee rahoitusluottoja, rahamarkkinainstrumentteja ja pankkitalletuksia, on poistettava vuoteen 1990 mennessä. Tämä direktiiviehdotus edellyttää jokaiselta jäsenmaalta uusia toimia. Siirtymäaikoja on eräiden jäsenmaiden osalta pidennetty vuoteen 1992.

Pääomaliikkeet eivät varsinaisesti kuulu Efta — EY-yhteistyön piiriin. Kuitenkin Pohjoismaiden neuvoston asettama kansain-

välinen yhteistyökomitea ehdottaa pääomaliikkeiden vapauttamiselle asetettavaksi yhteisen tavoitteen ja yhteisten neuvottelujen käymistä EY:n kanssa ekonomispoliittisista kysymyksistä samoin kuin tarkkailijoiden lähettämistä Oecd:n seitsemän taloudellisesti vahvimman maan neuvotteluihin.

Suomessa pääomaliikkeiden vapauttamista on toteutettu hitaammin kuin Efta — EY-alueen muissa maissa. Merkittävimmät vielä voimassa olevat rajoitukset koskevat ulkomailla asuvien oikeutta ostaa markkamääräisiä joukkovelkakirjalainoja, ulkomailla asuvien oikeutta laskea Suomessa liikkeeseen markkamääräisiä joukkovelkakirjalainoja, suomalaisten yritysten oikeutta myöntää tai ottaa lyhytaikaisia luottoja ulkomailta ilman kaupallista taustaa sekä yksityishenkilöiden ulkomaista luotonottoa. Mikäli nämä rajoitukset puretaan, purkaminen on ehdottomasti suoritettava taloudellisen kehityksemme edellyttämällä aikataululla.

Verotuksen erilaisuus saattaa synnyttää jatkossa suuria pääomaliikkeitä. Pääomaliikkeiden täydellinen vapautuminen voimistaa paineita verotuksen yhtenäistämiseen, koska verotuksen erilaisuus aiheuttaa veropakoa. Veroparatiisien syntyminen Efta — EY-maissa on estettävä neuvotteluilla.

EY:ssä pankkipalveluja koskeva sääntely koskee paitsi pankkeja myös kaikkia luottolaitoksia. Yhdessä EY-maassa myönnetty pankkien, luottolaitosten ja arvopaperiyritysten toimilupa oikeuttaa tarjoamaan palveluja kaikissa EY-maissa. EY pyrkii toteuttamaan liberalisoinnin myös ulkopuolisia syrjimättömällä tavalla. Täten mm. suomalaiset pankit ovat helposti saaneet perustaa toimipisteitä EY-maihin. Vastavuoroisesti edellytetään Suomen sallivan EY-maiden pankkien voivan sijoittautua Suomeen. Tätä pelkäävät voivat lohduttaa tosiasialla, että syrjäinen asemamme ja pienet pääomamarkkinamme tuskin merkittävästi houkuttelevat pankkeja ja luottolaitoksia maahan.

Kuluttajan kannalta kilpailu myös pankki- ja rahalaitosmaailmassa olisi kylläkin hyväksi. Palvelujen vapauttamisen ja kilpailun odotetaan luovan parempia ja tehokkaampia palveluja. Palvelujen hintaerojen, jotka monien palvelusten osalta tällä hetkellä ovat varsin suuret EY-maiden kesken, otaksutaan vähenevän. Halvempien ja tehokkaampien palvelujen myötä koko kansantalous hyötyy.

Kuluttaja hyötyy, mikäli pankkien korkomarginaali kilpailun kiristyessä pienenee. Tällöin lainakorot alenevat ja talletuskorot nousevat.

Yksityishenkilöiden luotonoton vapaututtua kansalaiset voivat ottaa luottonsa missä valuutassa tahansa sieltä, mistä arvioivat sen edullisimmin saavansa. Korkoerot eri maiden kesken pienenevät edellyttäen, että rahapolitiikan integroituminen johtaa myös inflatioerojen kaventumiseen. Esimerkiksi meillä Suomessa pankkien korkomarginaali on jatkuvasti kasvanut. Lähdetessä vuodesta 1938 ja edettäessä vuoteen 1987 voidaan todeta, että liikepankkiryhmässä korkomarginaali on vuodesta 1937 vuoteen 1987 kasvanut luvusta 1,86 lukuun 4,28; säästöpankkiryhmässä luvusta 1,46 lukuun 4,79; osuuspankeilla luvusta 1,15 lukuun 4,85 ja Postipankilla myönteisestä luvusta 0,50 suurimpaan tässä vertailussa esiintyvään lukuun 5,32. Tämä erotus korkomarginaaleissa merkitsee pankkien voiton lisääntymistä.

Viime vuosina pankit ovat korkoeron lisäksi korottaneet tuntuvasti myös palvelumaksujaan. Kehitystä tähän suuntaan tuntuu edelleen ohjaavan Suomen Pankkiyhdistys kirjassaan Länsi-Euroopan yhdentyminen ja pankkitoiminnan edellytykset Suomessa. Johtopäätöksiä kirjassa sanotaan näin: ”Pankkipalvelut ovat Suomessa laadultaan kansainvälistä huippua. Säätelystä seurauksena ei niistä ole useinkaan peritty ulkomaista tasoa ja koituneita kustannuksia vastaavaa hintaa. Markkinoiden avautuminen ja kiristyvä kilpailu johtavat väistämättömästi paitsi kustannusten karsimiseen myös entistä kiinteämmin todellisia kustannuksia vastaavaan palvelujen hinnoitteluun.”

Tätä kehitystä on vastustettava. Pankkien voitot, esimerkiksi vuonna 1988 KOP:n yli 1 000 miljoonaa markkaa ja SYP:n noin 1 200 miljoonaa markkaa, ja äsken luetteleman korkomarginaalit osoittavat, että palvelumaksut voidaan rahoittaa pankkien voitoista. Antaahan kuluttaja pääoman, palkansa, pankkien käyttöön. Kuluttajan edun mukaista olisi ilmeisesti tehokas kilpailu pankkien kesken. Integroituvat eurooppalaiset rahoitusmarkkinat tarjoavat tähän erään mahdollisuuden.

Yhtenäisten vakuutusmarkkinoiden luominen on EY:ssä vielä kesken. On ajateltavissa, että EY- ja Efta-maiden yhteisneuvotteluilla

olisi mahdollista päästä kuluttajien etuja nykyistä paremmin vastaavien vakuutuspalvelujen luomiseen. Lakisääteiset vakuutukset, kuten työeläkevakuutus ja tapaturmavakuutus, tulee meillä kuten EY:ssäkin jättää integroitujen markkinoiden ulkopuolelle.

Keskustelun alaisina ovat myös yhteinen EY-rahayksikkö, ecu, ja yhteinen keskuspankki. On tarkkaan harkittava, missä määrin näihin toimiin liittyminen hyödyttäisi kansantalouttamme. Merkittävää kuitenkin on, että esimerkiksi Neuvostoliitto on jo valinnut ecun maksuvälineekseen osaan ulkomaankaupastaan.

Euroopan integroiminen ja Efta-maiden osallistumismahdollisuuksien tutkiminen ovat jo jatkuneet niin kauan, että Suomella ei liene mahdollisuuksia hypätä pois raitailta. Suomen osallistuminen on kuitenkin pyrittävä suorittamaan siten, että toimien haittavaiikutukset maallemme ja kansalaisillemme muodostuvat mahdollisimman vähäisiksi. Jo nyt on käynyt ilmeiseksi, että kehitys välttämättä edellyttää hallituksen, eduskunnan ja Suomen Pankin välisen työnjaon ja vastuukysymysten uudelleenarviointia ja tarkistamista.

Mikäli jatkuvasti pyritään vakaiden valuttakurssien politiikkaan, on ennen kaikkea tutkittava, miten korkoaseen käyttö voitaisiin toteuttaa kuluttaja- ja yritystoimintaa vähiten haavoittavalla tavalla. Kansantalouden ja yksityistalouksien suojeleminen markkinahäiriöiltä vaatisi myös uusien keinojen löytämistä. Pääomamarkkinoiden vapauttaminen tulee väistämättä johtamaan tulojen ja varallisuuden uudelleenjakautumiseen. Jos tätä aiotaan korjata, saattavat pyrkimykset yhtenäiseen verojärjestelmään aiheuttaa ongelmia.

Eduskunnan roolin on oltava keskeinen. Vaikka yhdentymisneuvottelut vievätkin aikataulun mukaisesti niin kauan, että tämä eduskunta ehtii vaihtua toiseksi ennen lopullisia päätöksiä, on hallituksen ja eduskunnan tehtävä suunnittelutyötä yhdessä. Kansan, so. kansalaisjärjestöjen ja kansan valitsemien edustajien, on saatava päättää, mihin saakka toteutetaan yhdentymistä, joka merkitsee — niin harmillista kuin se onkin — kansallisen päätösvallan kaventumista.

Yhentyminen EY- ja Efta-maiden kesken ei suinkaan ole ainoa pyrkimys talouspolitiisiin ryhmittymiin. Eräiden Efta-maiden

pyrkiminen irtautumaan Eftasta ja liittymään suoraan EY:hyn tekee tarpeelliseksi nimenomaan Pohjoismaiden yhteistyön, jonka laajentamista itään päin on syytä tukea. Mielenkiintoinen on myös ajatus Itämeren ympärysvaltojen yhteistyöstä.

Uusia näköaloja integroitumiseen ja mahdollisesti myös Suomen asemaan integraatiossa tuo Sev-maiden ilmeinen kiinnostus osallistua koko Euroopan kattavan markkina-alueen luomiseen. Tällä saattaa olla merkittävä vaikutus kansantaloutemme suuntaan. Meidän on parhaan kykymme mukaan huolehdittava perinteisen idänkaupпамme vaalimisesta ja edistämisestä.

Näkymät uusien taloudellisten valtaryhmittymien syntymiseen ovat maailmanlaajuiset. EY-maiden osuus Oecd-maiden bruttokansantuotteesta on vain noin kolmannes. Ei ole mitään syytä uskoa, että yhteisön kilpailijat, USA — väestöltään 244 miljoonaa asukasta, mutta bruttokansantuotteeltaan enemmän kuin EY-maat yhteensä — ja Japani — asukkaita 122 miljoonaa, bruttokansantuote asukasta kohden USA:n luokkaa — ja vasta teollistuneet Kaukoidän maat jäisivät passiivisesti odottamaan Euroopan integraatiota. Japanin pääministeri on jo esittänyt harkittavaksi USA:n ja Japanin välisen vapaakauppa-alueen luomista. Merkkejä EY:n ja USA:n välisestä kauppasodasta on ollut nähtävissä ainakin terästeollisuudessa ja maataloudessa. Samoin EY:n ja Japanin välit ovat tietotekniikan alalla kiristyneet.

Rahamarkkinoiden kasvukeskukset ovat nykyään Tyynenmeren ympärysvaltioiden, so. Yhdysvaltain länsirannikon, Japanin ja Singaporen, kohdalla. Tavaratuotannossa näihin voidaan vielä lisätä Taiwan, Thaimaa ja Etelä-Korea. Vaihtoehtoina eivät siis vain ole nykytilanne ja yhdentymisen EY:hyn. On aiheellista harkita talouden avaamista Euroopan yhteisön ohella myös muihin suuntiin. Tällä tavalla voitaisiin lieventää monia EY:n integraatioon liittyviä riskejä. Yhteisön ulkopuoliset taloudet ovat nykyisellään paljon EY-maita kasvuhakuisempia.

Myös teollistuneimmat kehitysmaat edustavat tällä hetkellä merkittävää kaupallista ja finanssiaalista potentiaalia. Euroopan yhdentymisen vaikutuksesta olisi alettava käydä paljon moniulotteisempaa keskustelua kuin tähän mennessä on käyty. Tässä keskustelus-

sa on eduskunnalle annettava nykyistä keskeisempi asema.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Eduskunta kävi viime keväänä vilkkaan keskustelun Eurooppaa koskevista kysymyksistä, kun se käsitteli hallituksen esitystä Suomen liittymisestä Euroopan neuvostoon. Silloin tietysti pohdittiin myös Euroopan neuvoston toimintaa ja roolia eurooppalaisena yhteistyöjärjestönä ja suoritettiin vertailuja Euroopan yhteisöön. Aion palauttaa mieleen joitakin asioita tuosta keskustelusta.

Ulkoasiainvaliokunta totesi mietinnössään, että neuvosto on aiemmin ilmentänyt vain läntisen Euroopan yhteistyöpyrkimisiä, mutta siitä on vähitellen muodostumassa tärkeä keskus yleiseurooppalaisellekin keskustelulle, koska sen yhteydet Itä-Eurooppaan ovat lisääntyneet. Valiokunnan mielestä neuvoston luonne keskustelufoorumina tulee taloudellisen integraation edetessä vahvistumaan EY-maiden ja EY:n ulkopuolisten maiden välillä, jollainen Suomikin on.

Hallitus puolestaan korosti esityksessään, että Euroopan neuvoston toiminnan tavoitteena ei ole integraatio, vaan jäsenvaltioiden moniarvoisuuden pohjalta tapahtuva yhteistyö. Lisäksi Strasbourgiiin lähtevä Suomen valtuuskunta sai täällä isossa salissa evästyksiksi, että sen olisi pidettävä painopistealueina sivistys-, kulttuuri-, ihmisoikeus-, ympäristö-, nuoriso- ja sosiaalikeskymyksiä.

Tuosta keskustelusta on kulunut vasta kahdeksan kuukautta, mutta jo nyt voimme todeta, että liittymisen ei tapahtunut yhtään liian aikaisin, mikäli arvostamme sitä, että Suomi on mukana tässä laajassa eurooppalaisessa yhteistyöjärjestössä aikana, jolloin Euroopassa tapahtuu paljon ja nopeasti.

Ratkaisun merkitystä korostaa se, että kun eduskunta ilmaisee hyväksyvänsä nyt käsiteltävänä olevan tiedonannon, niin nähtävissä olevana ajanjaksona Euroopan neuvosto tulee olemaan ainoa eurooppalainen laaja yhteistyöjärjestö, johon Suomi tulee liittymään jäseneksi ja johon Suomen eduskunnalla tulee olemaan suora yhteys lähettämiensä kansanedustajien kautta. Suomihan ei aio liittyä EY:hyn.

Nämä kansanedustajat ovat mukana mm. siinä keskustelussa, jota Euroopan neuvostossa käydään Keski- ja Itä-Euroopan tilanteesta ja sen muutoksista. Euroopan neuvos-

to on antanut mahdollisuuden yhä useammille maille tulla mukaan siellä käytävään yleiseurooppalaiseen keskusteluun. Se kutsui erikoisvieraan statuksella mukaan Jugoslavian, Neuvostoliiton, Puolan ja Unkarin, ja tuskin kuluu kovin paljon aikaa, näin rohkenen ennustaa, kunnes tähän joukkoon tulee mukaan pari lisää. Unkarissa muutoksen vauhti on ollut jopa niin nopea, että se on jo tämän kuun puolivälissä anonut Euroopan neuvoston jäsenyyttä.

Euroopan neuvoston maantieteellinen kattavuus on siis nopeasti laajenemassa. Kun tähänastisten tietojen mukaan EY ei ole ottamassa uusia jäseniä lähivuosina, on Euroopan neuvosto se eurooppalaisen yhteistyön muoto, johon Keski- ja Itä-Euroopan maat voivat päästä mukaan, mikäli ne ovat kiinnostuneet laajasta integraatiosta, ei vain taloudellisesta.

EY:n ja Euroopan neuvoston suhteita pohditaan jatkuvasti. Euroopan neuvoston 40-vuotisjuhlan yhteydessä viime toukokuussa oli neuvoston tuleva rooli luonnollisesti tarkastelun kohteena. Silloinkin rajankäynti EY:n ja neuvoston välillä oli puheena ja tärkeänä pidettiin toiminnan rationalisointia. Euroopan neuvoston toiminnan painopisteiksi nimettiin itä — länsi-suhteiden tehostaminen, demokratian ja ihmisoikeuksien edistäminen Euroopassa ja maailmanlaajuisesti ja parlamentaarisen foorumin tarjoaminen Oecd:lle. Toiminnan rationalisointia pyritään edistämään parantamalla käytännön kontakteja Euroopan neuvoston, EY:n ja Eftan välillä ja lisäämällä EY-maiden hallitusten tietämystä Euroopan neuvoston toiminnasta.

Eräänä rationalisoinnin mutta myös Euroopan neuvoston työn arvostuksen osoituksena voidaan pitää sitä, että EY-maiden päämiesten huippukokous viime joulukuussa päätti, että EY:n tulevien ehdotusten sosiaalisen ulottuvuuden alueella pitäisi pohjata Euroopan neuvoston sosiaaliseen peruskirjaan. Myös audiovisuaalisten kysymysten suhteen EY:ssä oltiin valmiita etenemään yhdenmukaisesti Euroopan neuvoston asianomaisen konvention kanssa.

EY:n sosiaalisten oikeuksien peruskirjan luonnoksen sisältö on nyt tiedossa, ja on todettavissa, että se on suppeampi kuin Euroopan sosiaalinen peruskirja, siis Euroopan neuvoston dokumentti, mutta mitään

ristiriitaisuuksia näiden kahden välillä ei ole.

Kun EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors puhui Euroopan neuvostossa viime syyskuussa, hän painotti yhteistyön tärkeyttä näiden kahden järjestön välillä juuri sosiaalisissa kysymyksissä ja ympäristöasioissa ja vakuutti, että EY-komissio pyrkii pitämään Euroopan neuvostoa runkona yhteisten tarkoituksien toteuttamiseksi, runkona tai kehyksenä, riippuu siitä, miten tuon framework-sanan haluamme kääntää. Hänen mielestään Euroopan neuvostolla on johtava rooli siinä suunnattoman suuressa tehtävässä, joka tähtää siihen, että koko Euroopasta tulisi rauhan, hyvinvoinnin ja vapauden alue.

Konkreettisin ehdotus, jonka neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on tehnyt yhtenäisyyden lisäämiseksi Euroopan yhteistyössä 1990-luvulla, on se, että yleiskokous ottaisi Euroopan ylähuoneen roolin, että parlamentaarinen yleiskokous olisi Euroopan senaatti, jonka toiminta liittyisi kiinteästi Euroopan parlamenttiin. Tätä ajatusta ajaa voimakkaasti varsinkin Euroopan neuvoston entinen presidentti, joka jätti paikansa toukokuun alussa, siis ranskalainen Louis Jung.

Euroopan neuvosto ja EY siis täydentävät toisiaan, mutta niiden käytettävissä olevissa resursseissa on valtavan suuri epäsuhde EY:n eduksi. Se on hyvin valitettavaa, koska Euroopan neuvostolla on kaksi selkeää etua eurooppalaisessa yhteistyössä. Ensiksikin sen maantieteellinen kehys on paljon laajempi ja joustavampi ja soveltuu paremmin toimintaan sellaisilla alueilla kuin ihmisoikeudet ja demokratia, kulttuuri ja sellaiset yhteiskunnalliset ongelmat, jotka eivät rajoitu ainoastaan EY:n sisäpuolelle. Toiseksi neuvoston luonne hallitusten välisenä järjestönä on sekin vahvuus, kun halutaan raivata uutta yhteistyömaaperää ja tehdä joustavaa yhteistyötä, jossa kunkin osapuolen identiteettiä kunnioitetaan.

Arvoisa puhemies! Alussa mainitsin ne painopisteet, joita eduskunta piti tärkeinä Suomen kannalta Euroopan neuvostossa. Suomi on ollut jo vuosia mukana mm. Euroopan kulttuuriyhteistyöneuvoston projekteissa. Vuorovaikutus on varmasti koitunut myönteiseksi mm. peruskoulun ala-asteen opetuksen uudistamiselle, uusien kielten opettamismenetelmille ja opettajankoulutuk-

selle, vain nämä koulutussektorin asiat mainitakseni. Tuorein projekti, joka lähti liikkeelle viime vuonna, pyrkii selvittämään, kuinka yhteiskunta voi vastata aikuiskoulutuksen keinoin rakennemuutoksen aiheuttamiin ongelmiin. Tässä projektissa Suomi on mukana Lapin aikuiskoulutusohjelmalla.

Kun tässä yhteydessä vertailun vuoksi totean, että EY on tähän mennessä panostanut yhteistyöhön ja henkilövaihtoon korkeamman koulutuksen ja tutkimuksen piirissä, mitä pidetään ratkaisevana taloudelliselle ja teolliselle kehitykselle, niin ei ole vaikeaa todeta, että järjestöt tässäkin suhteessa täydentävät toisiaan.

Herra puhemies! Olen tässä integraatitiedonantokeskustelussa halunnut muistuttaa eduskuntaa siitä, että meillä jo on kanava eurooppalaiseen yhteistyöhön ja eurooppalaiseen keskusteluun. Olemme Euroopan neuvoston jäseninä täysivaltaisesti vaikuttamassa neuvoston yleissopimusten syntyyn. Olen varma, että on Suomen etu pyrkiä korostamaan Euroopan neuvoston merkitystä laajana eurooppalaisena yhteistyökenttänä samalla, kun pyrimme tietysti turvaamaan kansalliset etumme Euroopan taloudellisessa integraatiossa.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle tiedonannon EY-yhdentymisneuvotteluista, voi sanoa, vihdoinkin. Se on aivan oikein, mutta näin tärkeän kysymyksen osalta liian vähän. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei hallitus saisi omiltaan luottamusta täällä käytävän keskustelun jälkeen. Se ei kuitenkaan osoita, että eduskunta olisi saanut tilaisuuden käsitellä ongelmaa perusteellisesti. Jos hallitus käsittää saamansa luottamuksen avoimeksi valtakirjaksi menetellä edelleenkin yhtä salamyhkäisesti ja eduskunnan todellisen tahdon syrjäyttämällä kuten tähänkin saakka, se osoittaa, ettei hallitus, tämä uutta poliittista kulttuuria julistava sinipuna, kovin paljon piittaa eduskunnan ja Suomen kansan mielipiteistä.

Joutuukin kysymään, miksi hallitus pelkää lähettää tiedonantoa perusteelliseen valio-kuntakäsittelyyn. Miksi ei eduskunnalle anneta mahdollisuutta, ei vain keskustella vaan myös käsitellä näin suurta kysymystä perusteellisesti? Eduskunnan on saatava keskustella, ei vain itse mukaan menemisestä yhteis-

markkinoihin vaan myös sopimukseen liitetävistä Suomen kannalta elintärkeistä reunaehdoista.

Käytävien neuvottelujen tulokset määräävät Suomen taloudellisen tulevaisuuden varsin pitkälle, aina ensi vuosituhannen puolelle saakka. Suomen ja Eec:n väliset neuvottelut vuosina 1972—1973 ja Suomen ja Eftan neuvottelut vuosina 1960—1961 eivät ilmeisestikään olleet niin tärkeitä kuin nyt käytävät neuvottelut. Hyvällä syyllä on näiden integraationeuvottelujen merkitystä Suomelle verrattu yya-sopimusneuvotteluihin vuonna 1948.

Ero tämän hallituksen käyttämien menettelytapojen ja äsken mainitsemieni tärkeiden valtiosopimusten valmistelun välillä on suuri kuin yöllä ja päivällä. Paasikivi piti vuonna 1948 välttämättömänä, että eduskunta ja sen kaikki ryhmät olivat kiinteästi mukana, kun yya-sopimusta valmisteltiin. Hän tajusi, että kansaa edustavan eduskunnan piti olla koko ajan tietoinen asian käsittelyvaiheista. Muuten olisi ajaututtu liian suuriin vaikeuksiin, ehkäpä aivan umpikujaan.

Myös presidentti Kekkonen toimi niin vuosina 1960 ja 1961 kuin 1972 ja 1973 läheisessä ja luottamuksellisessa yhteistyössä eduskunnan ja sen kaikkien eduskuntaryhmien kanssa. On syytä kysyä, miksi nyt on omaksuttu kokonaan toinen tie. Hallituksenhan pitää valtiosääntömme mukaan nauttia eduskunnan luottamusta. Olisiko tilanne muuttunut? Ehkä tämä eduskunta ei ainkaan kokonaisuudessaan nautikaan hallituksen luottamusta. Kuulimme täällä ulkomaankauppaministeri Salolaisen kyllä ilmoittavan, että tästä lähtien myöskin oppositiolle varattaisiin paikka jossakin elimessä, joka hallituksen apuna näitä asioita käsittelee. Se on jo lievää edistymistä.

Edellä esittämälläni en suinkaan tarkoita sitä, että itse vastustaisin tai edustamani eduskuntaryhmä vastustaisi mukaanmenoa Euroopan yhdentymisen markkinoihin. Arvostelumme kohdistuu, niin kuin ed. E. Aho jo korosti, käytettyihin menettelytapoihin, jotka eivät ole hyväksyttäviä. Eduskunnan on saatava käyttää näin suurissa asioissa todellista päätösvaltaa. Se ei voi eikä saa muodostua kumileimasimeksi. Sitä ei saa asettaa tapahuneiden tosiasioiden eteen, jolloin se vain päättään nyökyttellen vahvistaisi hallituksen tekemät ratkaisut.

Siksi me emme voi antaa hallitukselle avointa valtakirjaa, emme vapaita käsiä päättää Suomen kansan kohtaloista nyt käytävissä neuvotteluissa. Jos me avoimen valtakirjan antaisimme, me laiminlöisimme nimenomaan parlamentaarisen opposition velvollisuuden tarkkailla ja valvoa hallituksen toimia ja pitää huoli siitä, ettei Suomea sidota sopimuksiin, joilla menettäisimme oikeuttamme päättää elintärkeistä omista asioistamme.

Me tosin myönnämme, että vallitsevassa Euroopan tilanteessa Suomen on valppaasti seurattava kehitystä niin lännessä kuin idässä. Emme voi eristäytyä emmekä jäädä lännen markkinoilla kilpailijoistamme jälkeen. Siksi suhtautumisemme itse integraatioon, se on vielä kerran toistettava, on myönteinen, mutta ennen ratkaisuja meidän on saatava paljon yksityiskohtaisempia tietoja asiasta. Eduskunnan on annettava hallitukselle ohjeita neuvotteluja varten ja erityisesti mielestäni määriteltävä ne reunaehdot, jotka on täytettävä, ennen kuin sopimuksia tehdään. Näiden ohjeiden antaminen hallitukselle ei nyt ole mahdollista, kun hallitus kieltää asian käsittelyn eduskunnan valiokunnissa. Keskustelu jää pakostakin summittaiseksi, pintapuoliseksi.

Kun valiokunnassa ei ole tilaisuutta käsitellä asiaa, on yksityisen kansanedustajan mahdollisuus esittää oma käsityksensä. Hänellä on mahdollisuus yrittää tulkita niitä mielialoja ja toiveita, joita Suomen kansan laajoissa piireissä esiintyy tämän asian tiimoilta.

On selvää, että yhdentymisneuvottelujen tavoite on Suomen elinetsien turvaaminen eikä suinkaan kiire päästä mukaan millä hinnalla hyvänsä. Tietenkin meidän on maksettava saamistamme eduista, mutta kysymys onkin siitä, mitä olemme valmiit maksamaan. Hallituksen taholta on korostettu, ettemme me suomalaiset voi olla vain rusinoiden poimijoita. Miksi emme voisi olla? Eikö meidän ole ainakin yritettävä poimia rusinoita mahdollisimman paljon kansamme eduksi? Meidän on kaikissa neuvotteluissa pyrittävä pitämään puoliamme niin pitkälle kuin mahdollista, koska kukaan toinen ei sitä tee. Meidän ei pidä antaa periksi ainakaan liian helpolla. Meidän olisi otettava esimerkiksi Sveitsistä, joka jo on saanut lähes riittävästi varauksia oman taloutensa ja elämänsä

turvaamiseksi. Meidän on muistettava, että kyllähän EY:kin on varmasti valmis jotakin maksamaan Suomen osalta.

EY:n talousideat perustuvat vapaakaupalle ja rajoitusten poistamiselle. Kansakuntamme keskeiset arvot eivät kuitenkaan ole eivätkä voi olla kaupan. Meidän on pidettävä lopullinen päätösvalta keskeisissä elinkysymyksissä omissa käsissämme. Suomen maaperä ja tärkein kansallisrikkautemme, metsät, eivät saa olla kaupan kohteina. Myöskään perusteellisuuden joutumista ulkomaisten omistajien käsiin me emme voi sallia.

Yhteismarkkinoiden tarkoituksena on turvata tavaroiden, pääomien ja ihmisten vapaa liikkuvuus. Me kannatamme näitä periaatteita, mutta reunaehdot on esimerkiksi ihmisten liikkuvuuden osalta tuotava esiin. Se ei ole suinkaan ongelmaton kysymys. Me tarvitsemme maahan muuttajia, mutta vastaanotettujen määrästä, mistä maista otetaan ja missä tahdissa, meidän on itse voitava päättää.

Herra puhemies! Edellä esittämäni näkökohtien yhteenvetona esitänkin seuraavaa:

1) Suomen on säilytettävä oikeus puolueettomuuspolitiikan harjoittamiseen ja tekemämme valtiosopimusten noudattamiseen. Näistä on mainittava ennen kaikkea yysopimus.

2) Meillä pitää olla oikeus ratkaista, keitä, paljonko ja missä tahdissa Suomeen otetaan vastaan muuttajina muista maista.

3) Meidän on säilytettävä oikeus omistaa Suomen maaperä ja perustuotantolaitokset.

4) Meidän on pidättävä oikeus säilyttää ja kehittää suomalaista kulttuuria meidän harkitsemiemme ja päättämiemme erityistoi-
menpiteitten nojalla.

5) Meidän on saatava oikeus säilyttää oma tuotantokykyinen maatilatalous tärkeine si-
vuelinkeinoineen. Ravintotuotannon varmistaminen on itsenäisen kansan tärkeä henkivakuutus.

6) Meillä pitää säilyä oikeus huolehtia oman maamme kehitysalueista, sillä myös tulevaisuudessa laaja-alainen Suomi on ennen muuta maakuntien Suomi.

Puuttumatta pitemmälti esittämiini kuu-
teen teesiin haluan erityisesti korostaa oman ravintotuotannon merkitystä. Oma maataloutemme tuottaa tänään riittävästi kotieläintuotteita, jopa yli oman tarpeen, leipä-

viljaa ja perunaa, tärkeimmät tuotteet mainitakseni. Maatalouden tuki kaipaa uusia järjestelyjä, mutta maatalouden harjoittamisen perusteita ei yhteismarkkinaneuvotteluissa saa romuttaa. Toisaalta on turha kuvitella, että siirtymällä tuontielintarvikkeisiin saataisiin rajattomasti halpoja ja korkealaatuisia elintarvikkeita. Maatalouden merkitys pinta-alaltaan laajassa maassamme tulee vastaisuudessa yhä tärkeämmäksi niin asutuksen säilyttämisen kuin myös monilla alueilla työllisyyden turvaamisen kannalta.

En puutu pitemmältä maataloustuotannon yksityiskohtiin, koska ryhmämme taholta käytettävissä puheenvuoroissa tätä tullaan koskettelemaan. Puutun yksityiskohtaisemmin erääseen ongelmaan, kotimaiseen puu- ja kasvitarhatuotantoon, joka on sellainen ala, että se on joutunut hyvin pahaan vaa-ravyöhykkeeseen.

Suomi on maapallon pohjoisimpia alueita, joilla harjoitetaan myös ammattimaista puutarhatuotantoa. Olosuhteet tämän tuotannon harjoittamisen onnistumiselle ovat hyvin erilaiset maan eri osissa. Puutarhatuotantoa on syntynyt lähinnä niille alueille, joilla ilmasto ja maaperä ovat kaikkein otollisimmat. Puutarhatuotanto suuntautuu usein lähimarkkinoille, minkä vuoksi viljely on sijoittunut kulutuskeskusten läheisyyteen.

Lyhyt kasvukausi rajoittaa avomaaviljelyn lajivalikoimaa, mutta tekee toisaalta sen, että meillä tuotettavat tuotteet ovat laadultaan hyvin korkeatasoisia, koska talvi hävittää suuren osan tuholaisia. Kylmä talvi asettaa kuitenkin monivuotisille kasveille suuret vaatimukset. Niiden kotimaisuus on nimenomaan talvenkestävyyden kannalta tärkeä edellytys. Vierasta alkuperää olevat kasvit eivät yleensä Suomessa kestä ankaraa ilmastoaamme, eivät myöskään puutarhakasvit. Mutta kuten sanoin, kylmästä ilmastosta seuraa myös eräitä etuja. Kylmä talvi hävittää tuholaisia, ja meillä käytetään paljon vähemmän kasvinsuojeluaineita kuin tuonti-maissa. Niinpä 85 prosenttia Suomen puutarhatuotteista tavattavista saasteista tulee tuontitavaroiden mukana maan rajojen ulkopuolelta. Luonnon puhtauden ansiosta meillä voidaan tuottaa maailman puhtaimpia puu- ja kasvitarhatuotteita.

Vaativat olosuhteet Suomessa ovat myös johtaneet siihen, että puutarhaviljelijöiden ammattitaito on erittäin korkealla tasolla.

Viljelijöiden ammattitaidolla on keskeinen merkitys kilpailukykyisen tuotannon kehitymiselle. On huomattava, että puutarhatuotantoa ei tueta suoranaisilla subventioilla julkisista varoista. Ainoa julkisen tuen muoto on tuontisuoja, jolla turvataan menekki kotimaiselle tuotteelle silloin, kun oma tuotanto riittää kattamaan kysynnän.

Täytyy sanoa, että Suomen oloissa puu- ja kasvitarhatuotanto on viime vuosina kehittynyt erittäin nopeasti ja sen merkitys tuloantajana ja työllisyyden kannalta on hyvin suuri. Asianomaisten järjestöjen ilmoitusten mukaan puu- ja kasvitarhatuotannossa työskentelee vakinaisesti noin 21 000 työntekijää ja kausityöntekijöitä on saman verran noin 21 000 eli yhteensä noin 42 000 henkilöä. Tuotannon arvo on varsin korkea, noin 4,5—5 miljardia markkaa vuodessa.

Mainittakoon vielä, että kotimainen puutarhatuotanto täyttää tällä hetkellä noin 65—90 prosenttia kotimaan kulutuksesta. Suurin omavaraisuus on avomaavihannesten ja marjojen osalta, noin 90 prosenttia, kasvihuonevihannesten osalta noin 80, leikkokukkin samoin noin 80, taimitarhatuotteiden 65, mutta omenoiden osalta vain noin 10 prosenttia.

Kasvihuonetuotanto on kehittynyt sekä vihannesten osalta, joista tärkeimpiä ovat tomaatit ja kurkut, että kukkien osalta, joita ovat leikkoruusut, krysanteemit, neilikat, pelargoniat ja joulutähdet. Kasvihuonevihannesten tuotannon arvo on noin 700 miljoonaa markkaa vuodessa ja kukkatuotannon arvo noin 600 miljoonaa markkaa vuodessa. Marjoja ja hedelmiä, nimenomaan marjoja, meillä viljellään noin 4 500 hehtaarin alueella, tuotantoarvo noin 300 miljoonaa markkaa, mutta omenien arvo on ainoastaan noin 20 miljoonaa markkaa. Avomaalla viljellään vihanneksia noin 8 000 hehtaarilla.

Viime aikoina on tullut erittäin tärkeäksi ns. vihertuotanto. Yhdyskuntarakenteen kehityksessä nimenomaan asemakaava-alueille perustetaan ja ylläpidetään vaativia viheralueita, joiden määrä on yli 2 500 neliökilometriä tällä hetkellä. Se on hyvin tärkeä tuotannonala, jonka merkitys kasvaa yhteiskuntarakenteen muuttuessa nopeasti. Siinä tehtävien töiden arvo vuodessa on noin 2,5 miljardia markkaa. Tässä tarvitaan paljon taimia, ja ne on tuotettava kotimaasta.

Kuten sanoin, tämä tuotannonala nauttii

vain tuontisuoja, lähinnä se toteutetaan tuontia lisenssioimalla. Kun nyt on kerrottu, että tuontisuoja varsin nopeassa tahdissa poistettaisiin, se on herättänyt tämän alan väestön keskuudessa erittäin suurta huolta.

Minä vetoaisinkin herra ulkomaankauppa-ministeriin, että tähän seikkaan kannattaisi kiinnittää erityistä huomiota, kun kysymyksessä on noin 40 000 työntekijää. On aivan oikein, että hallitus on huolestunut noin 10 000 telakkatyöläisen kohtalosta, mutta en ole vielä kuullut sanaakaan, että kannettaisiin huolta esimerkiksi tästä alasta, jota parhaillaan käsitellään.

Jos lisenssiointi lopetetaan, jos avataan rajat täysin auki, niin tämän alan yrittäjät joutuvat välittömästi ja nopeasti suuriin vaikeuksiin. Olen hankkinut tietoja siitä, mitä tämän alan järjestöjen keskuudessa ajatellaan näistä seurauksista. Minulle on kerrottu, että tällä hetkellä ei pystytäkään aivan pätevästi arvioimaan, kuinka suuri osa alan yrityksistä menisi välittömästi nurin, jos tuotantosuoja poistuu, mutta arvioidaan, että alan yrityksistä loppuisi 30—50 prosenttia, ehkäpä 70 prosenttia.

Yksinomaan kasvihuoneyrityksiä Suomessa on 3 000, ja esimerkiksi tomaatinviljelijöistä ja -viljelystä yli 60 prosenttia on kehitysalueilla, pääasiassa Etelä-Pohjanmaalla. Tomaatti onkin kasvihuoneviljelymme tärkein kasvi. Sen viljely supistuu, ehkä kokonaankin loppuu, samoin kuin myös kasvihuonekurkun viljely, jos lisenssiointi lopetetaan ja jos se tapahtuu nopeasti, niin kuin nyt suunnitellaan. Kasvihuoneviljelyyn on investoitu yhteensä noin 3 miljardia markkaa. Nämä investoinnit ovat vaarassa tuhoutua kokonaan.

Mainittakoon, että viime vuosien aikana edellä viittaamani kotimainen kukkien viljely on myös nopeasti lisääntynyt. Aivan samalla tavalla kuin tomaattien ja kurkkujen myös kukkien tuonti on suurimman osan vuotta vapaata. Lisenssisuojaa on annettu vain niinä aikoina, kun kotimaista tuotantoa on voimakkaammin markkinoitu.

Äsken jo viittasin siihen, ettei maataloustuotteiden huoltoa voida perustaa ulkomaisen tuonnin varaan, ei myöskään puutarhatuotteiden käyttöä voida liian suurella määrällä perustaa tuonnin varaan. Nythän paljon puhutaan siitä, että Suomessa on leipä kal-

lista ja kaikki ruokatavarat ja ravintoaineet ovat kalliita. Tilaston mukaan ruokamenojen osuus Suomen kotitalouksien menoista on tällä hetkellä noin 19 prosenttia eli alhaisempi kuin koskaan ennen. Viimeiset sanomalehtitiedot osoittavat, ettei meidän ruokamme olekaan maailman kalleinta, vaan kun otetaan tulotaso huomioon, meidän ravintomme on kansainvälistä keskihintaluokkaa. Ruoan hintakeskustelussa on myös unohtunut se, että kuluttajalla on suuri mahdollisuus vaikuttaa ostamansa ruoan hintaan. Tehokkain keino tässä suhteessa on esimerkiksi ostaa vihannekset vihanneksina, marjat marjoina, jauhot jauhoina jne.

Toisaalta on myönnettävä, että kauppa ja kuluttajajärjestöt ovat puoltamassa vapaata ravintoaineiden tuontia. Kaupan perustelu on varsin tehokurskasta, kun se väittää tarjoavansa tuonnin kautta kuluttajille halvempia vaihtoehtoja. Myös kuluttajajärjestöt toivovat puolestaan hintojen laskua. Kaupalta voisi kysyä, miten vähittäiskaupalta nyt yllättäen löytyisi tilaa rinnakkaissortimenteille, kun tähän asti ei ole ollut tilaa esimerkiksi ykkös- ja kakkoslaatuille tuotteille, joita kansainvälisillä markkinoilla on saatavissa.

Käytännössä vähittäiskauppa joutuisi valitsemaan ulkomaisen ja kotimaisen tuotteen välillä. Kaupan valintakriteeri tulisi todennäköisesti olemaan kate, eli sitä myydään, mistä jää paras tuotto. Käytännössä tämä tulisi merkitsemään sitä, että halvat massatuotteet, joissa rahdin osuus on suuri, tuotettaisiin omasta maasta mutta erikoisvihannekset ja pitkälle kauppakunnostetut tuotteet olisivat tuontitavaraa. Myös varhaistuotanto loppuisi lähes kokonaan.

Toisaalta on huomattava, etteivät maailmanmarkkinahinnat aina pysy alhaisella tasolla. Niissä on suuria muutoksia. Kun otetaan huomioon maailman räjähdysmäinen väestönkasvu, autiomaiden kasvun lisääntyminen, ilmastosuhteet ja nykyisten viljelyalueiden saastekehitys, on hyvin luultavaa, että jo lähitulevaisuudessa elintarvikkeet ovat maailmankaupan kuumaa tavaraa ja hinnat alkavat voimakkaasti nousta.

Olen katsonut välttämättömäksi tuoda esiin erään alan, joka nyt on aika tavalla liipaisimella, kun hallitus käy yhdyntymisneuvotteluja. Kuten sanoin, ei ole ihme, että maan puutarhaväki syvästi huolestuneena

seuraa hallituksen suunnitelmia, jotka liittyvät yhdentymiseen Euroopan markkinoihin. Minä toivoisinkin sen vuoksi, että myös tämä ehkä monen mielestä vähäpätöinen mutta kuitenkin käytännössä hyvin tärkeä ala otettaisiin huomioon, kun neuvotteluja käydään. Kotimainen puu- ja kasvitarhatuotanto on erottamaton osa Suomen talouselämää. Ei ole varaa solmia sellaisia sopimuksia, jotka väistämättä tuhoaisivat nopeasti kymmeniätuhansia työpaikkoja.

On välttämätöntä, että käytävissä neuvotteluissa otetaan tarkoin huomioon tämän erikoisalan joutuminen uhkaavaan, jopa kestämättömään tilanteeseen. Varmasti näitä aloja on Suomessa paljon muitakin, mikä osoittaa, että olemme tekemisissä hyvin vaikean ongelman kanssa. Meidän on kaikin voimin puolustettava Suomen talouselämän erityisnäkökohtia. Emme voi maatalouden enempää kuin puutarhataloudenkaan osalta hyväuskoisesti jättäytyä ulkomaisten markkinoiden varaan, joiden tuotteisiin sisältyy suuria riskejä niin tuotteiden laadun, puhtauden kuin saatavuudenkin osalta. Me toivottamme hallitukselle menestystä sen käymissä neuvotteluissa ja korostamme: koettakaa poimia sieltä myös rusinoita!

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei tomaatti- ja kurkkupuoleen vaan leipomotematiikkaan, jota ed. Virolainen puheensa alkupuolella käsitteli puhuessaan pitempäänkin siitä, että meidän olisi ne rusinat sieltä pullasta poimittava. Mikä ihmeen syy siinä mahtaa olla, että suomalaisessa integraatiokeskustelussa on näin juututtu tähän leipomopuolen kielikuvaan? Onko sellainen käsitys, että Delors on leipomassa sellaista taikinaa, johon hiivaksi haluaa pienen Suomenmaan, ja kuvitellaan, että meitä ollaan erityisesti vetämässä tähän mukaan?

Minusta olisi tavattoman tärkeätä oivaltaa tässä keskustelussa se, että me olemme aika yhdentekeviä EY:n näkökulmasta. Ei meitä olla tälle matkalle kosiskelemassa mukaan, ja meidän olisi viisaampaa päästä todellakin siihen vaiheeseen keskustelussa, jossa ei nyt enää pohdita, pääsemmekö me mukaan matkalle maksamatta matkalippua, vaan nimenomaan sitä, miten me maksavina matkustajina sen matkan reittivalintaan ja päämääriin pystyisimme vaikuttamaan.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies, herr talman! Aluksi kannatan kaikkia ed. Wahlströmin ehdotuksia.

Tämä on ollut aika mielenkiintoinen keskustelu integraatiosta, kun sitä on kuunnellut. Kaikki ovat kannattaneet integraatiosuunnitelmia, mutta sitten jokainen on kuitenkin tuonut keppihevosen ja varauksen. Ed. Almgren oli siitä huolestunut, että viinien hinta saattaa laskea, ja ed. Aittoniemi oli siitä huolestunut, että kiinni olevat rajamme yhtäkkiä aukeaisivat, kun työvoiman liikkuvuus vapautuu.

Tämän päivän Keskisuomalaisessa ulkomaankauppaministeri Salolaisen kerrotaan sanoneen näin: ”Suomen on varsin vaikea saada hyväksytyksi poikkeusjärjestelyjä, joiden perusteella sen ei tarvitsisi noudattaa jotakin tiettyä Euroopan talousalueen säännöstä.” Uskon, että näin on, että meidän täytyy lähteä näistä lähtökohdista, kun keskustelemme integraatiosta.

Aikaisemmin illalla ihmettelin sitä, että eduskunta on pantu ottamaan kantaa tai antamaan hallitukselle valtuuksia käydä Efta — EY-neuvotteluja mutta sillä tavalla, että toista ja kolmatta vaihtoehtoa tiedonannossa ei ole vaivauduttu hahmottamaan. Nyt ministeri Salolainen kuitenkin puheenvuorossaan antoi tähän osittain aika täsmällisiä vastauksia ja osittain kirjallisuusviitteitä, mistä olen kiitollinen, ja aion näitä opiskella enkä sitten puutu pitempään tähän kysymykseen, joka minun mielestäni kuitenkin on hyvin keskeinen tiedonantokeskustelussa.

Ruotsissahan on käyty jo pitkään hyvin vilkasta julkista keskustelua integraatioon liittyvistä asioista. En tiedä, miksi Suomessa ei tätä keskustelua ole käyty. Ruotsissakin tämä vaati erään maallikon, kirjailija Sven Lindqvistin provosoivan artikkelin, ennen kuin tämä keskustelu lähti liikkeelle. Ehkä me Suomessa sitten olemme jollakin tavalla älyllisesti laiskoja tai arkoja tarttumaan näihin asioihin. Minun mielestäni nimittäin vaadittaisiin hyvin laajaa kansalaiskeskustelua ja kansalaismielipiteen kuulemistakin, kun ollaan menossa näin tärkeään ja laajamittaiseen prosessiin mukaan, joka koskettaa kaikkia meitä ja kaikkia yhteiskunnan sektoreita.

Ruotsissa on myös paljon keskusteltu siitä, mitä Ees:ään mukaan meneminen merkitsee

ja merkitseekö se sitä, että perustuslakia olisi muutettava. Tässä esimerkiksi Ruotsin ministeri Anita Gradin on joutunut perääntymään. Hän aluksi väitti, että se ei merkitse sitä, mutta nykyään hän väittää tai myöntää, että se merkitsee sitä, ja ilmeisesti myös Suomessa tulisi tämä keskustelu käydä hyvissä ajoin.

Kun puhutaan EY-maista ja Efta-maista, kannattaa mielestäni palauttaa mieleen joitakin asioita, jotka osittain on täällä tänä iltana mainittu. Efta-maiden työttömyysluvut ovat paljon alhaisempia kuin EY-maiden. EY-maissa on tällä hetkellä noin 20 miljoonaa työtöntä. Kun katsoo työttömyssennusteita vuodelle 1992, ne ovat — mainitsen joitakin esimerkkejä — Espanja 19,6 prosenttia; Irlanti yli 18 prosenttia; Italia 14,5; Hollanti ja Belgia noin 11 ja Iso-Britannia yli 7 prosenttia. Nämä ovat siis ennakoituja työttömyyslukuja.

Tiedonannossa myös todetaan, että integraation myötä kilpailu kaikilla yhteiskunnan alueilla kovenee. EY-maissa on jo 13 vuotta sitten pantu liikkeelle, yritetty toteuttaa ohjelmaa köyhyyttä vastaan, mutta sen jälkeen EY-maissa erot köyhien ja rikkaiden ihmisten ja köyhien ja rikkaiden alueiden välillä ovat kasvanee.

Sitten sosiaaliseen ulottuvuuteen ja muutama sana siitä. Sosiaalipoliittinen ajattelu EY-maissa eroaa suuresti meidän pohjoismaisesta sosiaalipoliittisesta ajattelutavastamme. Meillä ensisijaistetaan sosiaaliseen turvallisuuteen liittyvät asiat ja näkökohdat, mutta EY-maissa ne ovat toissijaisia. Kuten aikaisemmin on mainittu, EY:ltä puuttuu edelleen kattava sosiaalinen lainsäädäntö, ns. punainen kirja, vaikka viime aikoina onkin EY:n puitteissa pyritty luomaan sosiaalista yhtenäisyysasiakirjaa, mutta se, mitä on saatu aikaan, on hyvin puutteellista eikä lainkaan kattava samalla tavalla kuin esimerkiksi meillä Suomessa. Sosiaaliturva kattaa periaatteessa vain työsuhteessa olevia ihmisiä, ja työttömyysturvajärjestelyt ovat hyvin puutteelliset.

Oma näkemykseni on, että koko EY — Efta-integraatioon liittyy kaksi aivan erilaista näkymää, erilaista visiota. Toinen on se, joka nyt meillä hallitsee julkista keskustelua, keskustelua myös eduskunnassa, taloudellisine ja kauppapoliittisine selvityksineen, lainsäädännön yhdenmukaistamisvaatimuksineen ja

enemmän tai vähemmän salaisine kabinettineuvotteluineen. Tämä on siis elinkeinoelämän ja finanssimaailman, pankkien ja vienniteollisuuden integraatiohanke. Siinä luvataan — kuka enemmän, kuka vähemmän — taloudellista etua ja voittoa, suurempia talousyksiköitä, pääomamarkkinoiden täydellistä vapauttamista sekä ylikansallista päätösvaltaa. Tämä on suurpääoman unelma rajattomasta Länsi-Euroopasta.

Mutta tietenkin tähän Eurooppa-malliin liittyy myös kääntöpuoli, joka on syvenevä eriarvoisuus suurten keskusten ja reuna-alueiden välillä ja syvenevä juopa rikkaimpien ja köyhimpien, korkeasti koulutettujen ja huonosti koulutettujen välillä. Tässä mallissa oikeudenmukainen ja solidaarinen jakelu- ja sosiaalipolitiikka nähdään lähinnä paikallisen ja liian kalliina taakkana.

Vähän kotitekoisena kyökkipohdiskelijana haluan kuitenkin sanoa, että tällä hetkellä, kun kehitys koko Euroopassa, varsinkin Itä-Euroopassa, tapahtuu aivan hurjaa, ehkä myös liian hurjaa vauhtia ja kun muurit ja rajat kaatuvat Euroopassa, olisi hyvin tärkeää, ettei nyt rakennettaisi uutta muuria Ees-alueen ja Itä-Euroopan alueen välille. Minun mielestäni hieman huonoa ennakoi Efta-maiden hyvin vähäinen kiinnostus esimerkiksi Unkarin yritykseen saada meidät kiinnostumaan ajamaan heidän jäsenyyttään myös Eftaan.

Vasemmiston Eurooppa-visio on erinäköinen kuin tämä, mistä juuri puhuin. Se on visio punavihreästä Euroopasta, missä sosiaalinen tasa-arvo ja myrkytön luonto ovat kaikkein tärkeimmät tavoitteet ja missä tulevienkin sukupolvien oikeudet hyvään elämään pyritään turvaamaan. Tässä visiossa, unelmassa, ympäristökysymykset ja oikeudenmukainen sosiaalipolitiikka ja jakelupolitiikka ovat ensisijaiset, kaikkia muita kysymyksiä tärkeämmät. Toisin sanoen tämä on Pohjolan malli toteutettuna eurooppalaisessa mittakaavassa. Nämä kaksi integraationäkymää, joita kutsun oikeiston ja vasemmiston näkymiksi, eroavat toisistaan sekä ideologialtaan että strategialtaan. Lähivuosien poliittinen taistelu tullaan käymään juuri näistä asioista.

Koko länsi-integraation suuret myönteiset näkymät liittyvät, kuten on moni maininnut, kulttuuriin, koulutukseen, tutkimukseen, viestintään, näille alueille. Tutkintovaatimus-

ten yhdenmukaistaminen, erilaiset vaihtopöytäsohjelmat, yhteiset audiovisuaaliset projektit, yhteiset tietopankit sekä parempi yhteistyö kulttuurin ja taiteen kaikilla aloilla kuuluvat minusta kaikki integraation suuriin myönteisiin mahdollisuuksiin. Mutta tässä meidän pitäisi toimia nyt ja tehokkaasti, jotta me olisimme valmiit tarjoamaan toimivia malleja sitten, kun sisämarkkinat toteutuvat.

Lopuksi haluaisin huomioda yhtä asiaa, josta juuri kuulin. Minun mielestäni integraatio ei ole mikään nyt alkava prosessi. Sitä tapahtuu kaiken aikaa Euroopassa erilaisten järjestöjen sekä valtioiden virallisten organisaatioiden kesken. Nyt on vain semmoinen vaara, että tässä EY — Efta tai Ees-integraatiopuuhassa unohdetaan Pohjoismaiden, Pohjolan, ulottuvuus. Minun mielestäni on pahaenteistä se, että on suunnitelmia erilaisten yhteispohjoismaisten hankkeiden lakkauttamisesta integraation tiimoilta. Eräs tällainen on Nordplan, joka on yhteispohjoismaisen suunnittelijoiden yhteiselin. Toinen on Pohjoismaiden merioikeuden laitos — johon lisäksi suunnitellaan vielä tulevaa EY-instituuttia — joka on myöskin ehdotettu lakkautettavaksi. Sitten on vielä kaksi muuta instituuttia.

Minun mielestäni meidän ei pitäisi mennä tähän halpaan, että rupeamme vähentämään, huonontamaan pohjoismaisia instituutteja ja pohjoismaista yhteistyötä sen varjolla, että ollaan menossa mukaan Eurooppaan. Pohjoismaat ovat Euroopan parhaiten toimivia valtioita. Kun menemme mukaan, meidän pitäisi säilyttää ja kehittää edelleen niitä järjestelmiä ja instituutioita, joita olemme tänne kehittäneet ja jotka täällä toimivat melko hyvin.

Ed. Pystynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En malta olla vastaamatta ed. Anderssonin kahtiajakoon, oikeiston ja vasemmiston Eurooppa-visioon tässä keskustelussa. En tiedä, mitä hän vasemmistolla tarkoittaa. Joka tapauksessa toteaisin, että jos hänen määrittelemänsä vasemmistovision mukaan pitäisi päättää siitä, mennäkö mukaan integraatiokeskusteluun, jonka tarkoituksena on luoda Ees, niin se tietenkin merkitsisi sitä, että siihen ei mennä lainkaan mukaan, koska siinä ei keskustella sosiaalisesta paketista eikä oikeastaan muistakaan

aineista, mitkä hän määritteli. Sen sijaan se, minkä hän määritteli oikeiston visioksi, on huomattavasti paljon laajempi kuin se, mitä oikeisto-sana perinteisesti tarkoittaa. Esimerkiksi kokoomus ei edusta tuota näkemystä, minkä ed. Andersson määritteli oikeiston näkemykseksi.

Tämän päivän lehdistä olemme juuri saaneet lukea, että Euroopan yhteisö ja Neuvostoliitto samaten kuin Puola ja Unkari ovat solmineet sopimuksen, jolla ne lähentyvät huomattavasti toisiaan. Siis nämä itäblokin maat ovat tulossa Euroopan yhdentymiseen voimalla mukaan. Mahtaako ed. Andersson lukea tämän myöskin oikeistonäkemyksen mukaiseksi, koska niissäkin sovitaan juuri niistä asioista, josta tässä integraatiokeskustelussa on kysymys?

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaukseksi ed. Pystyselle sanoisin, että käytin näitä ehkä hieman kärkeviä tai yksinkertaistavia ilmaisuja ilmaisemaan sitä, että mielestäni koko keskustelu integraatiosta tähän saakka on ollut kovin talouspainotteinen ja ulkomaankauppapainotteinen. Se on ollut tällainen talous-suunnitelma. Vasemmistoprojektilla halusin korostaa sitä, että kansalaisjärjestöt tulisivat enemmän mukaan, että olisi ammattiyhdistysliikkeiden yhteistyötä, että kuluttajajärjestöjen edustajat tulisivat mukaan prosessiin.

Tarkoitukseni ei ollut käyttää vasemmistotai oikeisto-sanaa peioratiivisessa merkityksessä toista halventaen ja toista nostaen, mutta halusin tuoda esiin, että kaivattaisiin laajaa kansalaismielipidettä ja kansalaiskeskustelua ja jokaisen ihmisen kannanottoa tähän laajaan prosessiin, joka nyt on ollut liian rajattu, suljettu ja salattu.

Ed. Malm: Herr talman, herra puhemies! Ett beslut om att gå med i de s.k. Eesförhandlingarna är ett stort beslut för Finlands del. Det kommer att ha konsekvenser för verksamheten i landet i sin helhet. Det kommer synbarligen också att ha konsekvenser för våra möjligheter att själva påverka och fatta beslut om den framtida utvecklingen i landet.

Det är uppenbart att en allt större del av besluten som berör oss kommer att fattas utanför landets gränser. Det är enligt mitt sätt att se därför oerhört viktigt att vi så

enhälligt som möjligt kan gå med i de förhandlingar som kommer att vara nödvändiga för vårt land. Politiskt skulle det vara viktigt att också oppositionen kunde ställa upp bakom regeringen för att vi skall vara tillräckligt trovärdiga ute i världen och för att vi skall nå bästa tänkbara resultat.

En grundlig behandling i riksdagen skulle sannolikt bidra till större enhet. Jag hör själv till dem som skulle ha föredragit att detta meddelande skulle ha gått till utskott och gett riksdagen möjlighet att enhälligt ställa upp bakom regeringens förhandlingsförslag.

Det har i gruppanförandet på ett ganska utförligt sätt getts uttryck för de uppfattningar svenska riksdagsgruppen har då det gäller att gå in i integrationsdiskussionerna. Det gör att jag nu kommer att beröra endast ett par områden.

Det kan inte hjälpas att vi som sysslar med primärproduktionen och specialnäringarna ute på landsbygden känner oro inför de förhandlingar som nu kan påbörjas, känner oro för den utveckling som sker och helt naturligt oro för våra möjligheter i framtiden. Det här betyder inte att vi skulle vara pessimister utan tvärtom tror vi att vi har en möjlighet i framtiden. Vi tror att regeringen skall kunna försvara också de intressen som finns i lantbruket och i landsbygdens specialnäring.

I det meddelande som regeringen lämnat till riksdagen konstateras det att man i Ees-förhandlingarna inte eftersträvar en enhetlig lantbrukspolitik i Europa. Man eftersträvar inte heller samma fria rörlighet för livsmedel som för industriprodukter. Det här är strävanden som det är lätt att stöda, och man kan konstatera att den verkliga diskussionen om lantbrukspolitiken och om livsmedelsproduktionen kommer att gå i samband med de s.k. Gatt-förhandlingarna.

Av regeringens redogörelse framgår dock alldeles klart att det finns en strävan till större frihet i handeln med livsmedel än vad som är fallet i dag. Speciellt verkar det finnas ett intresse inom EG att åstadkomma större frihet för livsmedel som produceras i de sydliga delarna av Europa. Det här betyder i klartext vad jag kan förstå grönsaker och frukter.

Från regeringens sida har ofta understrukits behovet av att Finland behåller beslutanderätten i egna händer då det gäller

lantbrukspolitiken och livsmedelsförsörjningen. Detta har varit fallet både då det gäller den europeiska integrationen och de pågående Gatt-diskussionerna. Om och när Finland går med i Ees så kommer denna uppfattning att alltmera ifrågasättas vad jag kan förstå. Trycket på att vi skall öppna gränserna för import av färdiga livsmedel kommer att öka. Jag hoppas att regeringen här utnyttjar alla möjligheter för att denna import skall minimeras och jag hoppas om vi blir påtvingade större import att det här skall ske på basen av kvoter, om vilka det skall göras separata avtal. Der här bör i så fall ske genom tilldelning av ömsesidiga kvoter så att vi ger möjligheter för import till vårt land, men att vi samtidigt också kan exportera livsmedel till andra länder i Europa.

Det måste finnas ett intresse i vårt land för att upprätthålla den inhemska livsmedelsförsörjningen. Den här livsmedelsförsörjningen ger trygghet, den ger möjlighet att påverka produktions- och förädlingsmetoderna, den är en aktiv region- och miljöpolitik. Livsmedelsförsörjningen, livsmedelsproduktionen, ger oss säkerhet i en värld där miljöförstöringen alltmer sätter begränsningar för produktionen av rena livsmedel.

Det är ingen hemlighet att vårt inhemska lantbruk inte skulle klara av en fri import av livsmedel. Vi är beroende av någon form av importskydd. Det skyddet måste utverkas i samband med de Ees-förhandlingar som nu skall börja och ansvaret för att så här sker ligger såsom jag ser det hos regeringen.

Hallituksen eduskunnalle antamassa tiedonannossa todetaan, ettei Ees-neuvotteluissa pyritä yhtenäiseen maatalouspolitiikkaan. Pyrkimyksenä ei myöskään ole sama vapaa liikkuvuus elintarvikkeille kuin teollisuustuotteille. Tätä pyrkimystä on helppo tukea. Tiedonannosta käy kuitenkin selvästi ilmi, että elintarvikkeiden kaupassa pyritään nykyistä suurempaan vapauteen. Erityisesti EY:n piirissä näyttää olevan kiinnostusta suuremman vapauden aikaansaamiseen Etelä-Euroopassa tuotetuille elintarvikkeille, siis vihanneksille ja hedelmille.

Hallituksen taholta on usein korostettu Suomen tarvetta säilyttää maataloutta ja elintarvikehuoltoa koskeva päätösvalta omisa käsissään. Näin on ollut asianlaita sekä Euroopan yhdentymisen että käynnissä ole-

vien Gatt-neuvottelujen osalta. Jos ja kun Suomi menee mukaan Ees:ään, tämä käsitys tullaan asettamaan yhä selkeämmin kyseenalaiseksi. Paine rajojemme avaamiseksi valmiille elintarvikkeille kasvaa. Toivon, että hallitus käyttää kaikki mahdollisuudet tämän tuonnin minimoimiseksi. Toivon, että jos tähän tuontiin on pakko taipua, se tapahtuisi erikseen sovittavien kiintiöiden puitteissa.

Maamme intresseissä on oltava kotimaisen elintarviketuotannon ylläpitäminen. Se luo varmuutta ja antaa mahdollisuuden vaikuttaa tuotanto- ja jalostusmenetelmiin. Se on aktiivista alue- ja ympäristöpolitiikkaa. Se on turvamme maailmassa, jossa ympäristön tuhoutuminen asettaa yhä suurempia rajoituksia puhtaiden elintarvikkeiden tuotannolle. Ei ole mikään salaisuus, ettei kotimainen maataloutemme selviäisi elintarvikkeiden vapaasta tuonnista. Olemme riippuvaisia jonkinlaisesta suojasta. Tämä suoja on hankittava Ees-neuvottelujen yhteydessä, ja vastuu tästä on hallituksella.

Den diskussion som förts från regeringens sida i avtalsförhandlingarna och som gäller livsmedelspriserna är inte till alla delar acceptabel. Det här gäller de inkomstavtalsförhandlingar som är på gång.

För att försöka åstadkomma löneuppgörelser kan det inte vara riktigt att föra in frågor som hör samman med Ees- och Gatt-diskussionen. Att börja ifrågasätta licensiering av livsmedelsimporten i detta sammanhang är att på förhand sälja handelsvaran inför de förestående integrationsdiskussionerna.

Jag tycker att dessa förslag till åtgärder är illavarslande då det gäller intresset att slå vakt om den inhemska livsmedelsproduktionen i de nu förestående förhandlingarna. Om man på hemmamarknaden är beredd att sälja skyddet för den inhemska produktionen, vad kan man då vänta när tryck uppstår i de internationella förhandlingarna.

Också jag vill komma in på trädgårdsodlingens problem, som rdm. Virolainen något berörde. Den finländska trädgårdsodlingen fungerar i dag på marknadsekonomiska villkor inom landets gränser, dvs. utbud och efterfrågan bestämmer prisnivån. Det innebär att vid produktionstoppar under sommaren sker prisbildningen utgående från utbu-

det och inte från den inhemska kostnadsnivån. Detta innebär att odlarnas priser ofta är under självkostnadspris trots att priserna på diskarna i handeln kan vara på en betydligt högre nivå. I Finland kan odlarna självfallet inte leva av att producera högklassiga grönsaker och frukt till förlustpriser. De behöver därför få högre priser för sina produkter under vissa tider av odlingssäsongen.

Vår egen inhemska lagstiftning ställer betydligt strängare krav på här hemma producerade varor än vad vi tillåter vid import från länder i Mellan- och Sydeuropa med helt andra klimatförhållanden. De rena inhemska grönsakerna, frukterna och bären har producerats under strängare regler än i de flesta andra länder och utgående från en lagstiftning som stiftats av omtanke om de finländska konsumenterna. Detta produceras till en inhemsk kostnadsnivå, där statsmaktens andel i form av skatter, avgifter och kostnadspåverkande regler är väsentliga för kostnadsnivån. Om vi också i framtiden vill ha inhemska produkter producerade utgående från höga krav så bör vi garantera vår odling ett gränsskydd som baserar sig på licensiering anser jag. Utvecklingen i Danmark efter landets inträde i EG visar att trädgårdsodlingen halverats. Vi har här en näring som är synnerligen ömtålig för integrationsutvecklingen.

I svenska Österbotten finns i dag mer än 2 000 arbetsplatser som är beroende av trädgårdsodlingen. I skuggan av pälsdjursnäringens kris överlever inte den österbottniska landsbygden en fortsatt åderlätning av arbetsplatser. Därför kan vi inte låta trädgårdsnäringen slås ut vid ett eventuellt inträde i Ees. Också här ligger ett stort ansvar på regeringen. Det handlar till en avsevärd del om hur regionerna skall klara sig.

I det sammanhanget är det kanske skäl att notera att i den diskussion som har förts i dag i denna sal har många konstaterat att Finland är ett land i utkanten av Europa, ett land som av den orsaken kan ha speciella problem då det gäller den europeiska integrationen. I den diskussionen borde man kanske fortsätta med att konstatera att vi har många regioner i det här landet som är i utkanten av Finland och på det sättet ligger ännu längre från Europa. I den diskussion som förs är det väsentligt att vi slår vakt om att också regionerna kan fortsätta leva, att vi

får avtal och överenskommelser som gör det möjligt att utveckla hela vårt land.

Jag anser det nödvändigt att Finland går in i Ees-förhandlingarna. Vi har dock såsom jag ser det också rätt att kräva att regeringen i sina förhandlingar slår vakt om möjligheterna för hela Finland och alla näringsgrenar att överleva integrationsprocessen.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! On mielenkiintoista, että aivan tasan 50 vuotta sitten suomalaiset lähtivät voimakkaasti puolustamaan tätä maata ja kansaa antaen todella raskaan uhrin vapautemme ja itsenäisyytemme turvaten. Nyt, siis tasan 50 vuotta myöhemmin, täällä eduskunnassa pohdimme, kuinka nopeasti luovutamme vapaaehtoisesti itsenäisyyttämme ja omaa kansallista päätösvaltaamme pois omista käsistämme.

Hallituksen tiedonannon perusteella Suomen linjana on mennä mukaan yhdentyvään Eurooppaan niin pitkälle kuin mahdollista. Muuta vaihtoehtoa ei kai meillä olekaan. On vain mahdollisuus pyrkiä, kuten hallituskin sanoo, saamaan varauksia ja siirtymäsäännöksiä sekä ehkä jokin pysyvämpikin reunaehto. Noin 70 vuotta sitten tässä maassa käytiin vapaussota, 50 vuotta sitten talvisota, ja nyt hallitus aikoo saada pikavauhtia antautumisluvan eduskunnalta ilman edes kunnon sanasotaa täällä eduskunnassa.

Pian alkava vuosikymmen on Suomessa voimakkaasti kansainvälistyvää aikaa. Rajat avautuvat, uusi sodan jälkeinen sukupolvi osaa kieliä ja uskaltaa matkustaa. Sillä on myös taloudelliset mahdollisuudet tähän. Matkustaminen ja yhteydenpito oman maan rajojen yli tulee olemaan siinä asemassa suomalaisten elämässä kuin on tiilitalon, auton, kesämökin ja kaiken muun materiaalin hankkiminen ollut kuluneen parin viime vuosikymmenen aikana. Kun nämä aineelliset tavoitteet useimmille ovat tulleet saavutetuiksi, katseet kääntyvät muihin arvoihin. Matkustaminen ja kansainvälisyys tulevat tällöin nopeasti keskeisimmäksi elämänmuodoksi. Kansainvälistyminen ja tutustuminen aiemmin vieraisiin ihmisiin ja kulttuureihin on hyvä asia. Me tarvitsemme lisää kosketuspintaa muuhun maailmaan. Tänä kohtuuttoman itsekäänä aikana on hyvä nähdä, miten asiat ovat muissa maissa. Meillä onkin paljon opittavaa muualta.

On kuitenkin korostettava sitä, että meidän tulee kansainvälistymisenkin huumassa pitää jalat maassa ja tunnustaa tosiasiat. Yksi tosiasia, jota kukaan ei voi kiistää, on se, että Suomessa hyvinvointi ja turvallisuus ovat korkeammalla tasolla kuin monissa maissa maailmassa. Meillä on toki monia sosiaalisia epäkohtia, jotka ovat osin jopa syvenneet viime vuosina. Sosiaalista ja taloudellista oikeudenmukaisuutta tuleekin edistää niin verotuksessa kuin sosiaaliturvaamme kehitettäessä. Näin ei valitettavasti ole viime aikoina tapahtunut.

Meidän on syytä muistaa se, että tässä maassa kristillinen kirkko aloitti jo vuosikymmeniä sitten sen kestävä perustan luomisen, jolle olemme tämän hyvinvointimme ja turvallisuutemme rakentaneet. Kristinuskon vaikutuksesta tässä maassa aloitettiin sosiaalinen avustaminen, sairaiden hoitaminen ja koko kansan opettaminen jo kauan sitten. Kaikki nämä yhteiskunnan nykyisin keskeisimmät tehtäväalueet saivat alkunsa kristillisestä lähtökohdasta, lähimmäisenrakkaudesta. Myös demokraattiset oikeudet perustuvat pääasiallisesti tähän lähtökohtaan.

Kun siis siirrymme kansainvälisyyden vuosikymmenelle, meidän suomalaisten kannattaa yhä pitää kiinni selkeästi kestävästä, myönteisistä, elämää suojelevista ja ihmisläheisistä kristillisistä arvoista ja perustasta. Jos pidämme tästä perustasta johdonmukaisesti kiinni, me voimme suurella luottamuksella ottaa rohkeita askeleita uudessa eurooppalaisessa kehityksessä.

Valitettavasti hallitus on sekä viime vuoden selonteossaan että tässä tiedonannossaan lähes totaalisesti unohtanut sekä kansalliset kulttuuriarvot että varsinkin kristilliset arvot, vaikka yhä elämme kristillisessä, peräti maailman luterilaisimmassa maassa. Suurensa 43-jäsenisessä integraationeuvottelukunnassa ei ole edes tämän alan edustusta. On kysyttäväkin: Onko hallitus tietoisesti unohtanut kokonaan tämän tärkeän ja tulevaisuudessa suomalaisten elämässä yhä tärkeämmäksi tulevan osa-alueen? Onko unohtaminen tahallista vaiko vain vahinko? Jos se on tahallista, hallitus ansaitsee selkeän moitteen. Jos se on vahinko, se tulee korjata viipymättä. Hallitus, jossa kokoomus on mukana ja johon myös kirkkoherran johtama puolue osallistuu, havahtukoon pitämään kiinni Suomen kansan kristillisestä perustasta, joka

on taannut kansallemme korkean hyvinvoinnin ja suuren turvallisuuden ja on paras perusta myös jokaiselle ihmiselle.

Euroopan yhdentymisen on asia, jolla ei tule pelotella eikä sitä myöskään pidä liiaksi pelätä. On erinomainen asia, että erilaiset raja-aidat kaatuvat sekä oman kansamme keskeltä että erityisesti myös valtioiden ja kansojen väliltä. Yhdyssiteet lisääntyvät ja tämä johtaa yhä suurempaan luottamukseen. Kaikki toimenpiteet, jotka edistävät rauhaa ja liennytystä, ovat tervetulleita. Toivottavaa on, että myös Itä-Euroopassa tapahtuva myönteinen kehitys lähentää kahtia jakautuneen Euroopan eri osia ja näin edistää rauhan säilymistä ja kehitystä.

Viime syyskuun lopulla Tallinnassa yhteisen kokouksen pitäneet Ruotsin, Norjan, Tanskan, Suomen, Eestin, Latvian, Liettuan ja neljän muun neuvostotasavallan kristillisten puolueiden edustajat pitivät tärkeänä vahvistaa siteitä näiden maiden ja kansojen välillä ja ottaa todellisia askeleita kohti lähempää yhteistyötä ja solidaarisuutta mm. ympäristökysymyksissä sekä liikenne- ja tietoyhteyksien parantamiseksi. Pohjolan ja Baltian tasavaltojen kristilliset puolueet ovat tiiviissä yhteistyössä konkreettisten tavoitteiden toteuttamiseksi selkeältä perustaltamme. Odotamme Suomen valtiolta myös aktiivista otetta näissä kysymyksissä tällä alueella.

Länsi-Eurooppa on nykyisin henkisesti hyvin moni-ilmeinen. Siellä leviävät monenlaiset uudet opit, aatteet ja uskonnot. Ihmiset liikkuvat vapaasti, ja Euroopan yhdentymässä liikkuvuus vain lisääntyy. Työvoiman eli ihmisten mukana liikkuvat myös aatteet ja opit. Samoin huumeet, rikollisuus ja jopa terrorismi saavat uusia mahdollisuuksia. Näitä kysymyksiä hallitus ei ole tiedonannossaan riittävästi pohtinut. Niihin tulee varautua yhtä huolellisesti kuin hallitus on paneutunut Suomen taloudellisten etujen turvaamiseen.

Hallitus nähdäkseni elääkin aivan liiaksi vain taloudellisissa kysymyksissä. Ne ovat toki tärkeitä, mutta raha ei auta, jos väkivalta ja huumeet vievät ihmisiltä mahdollisuuden kulkea turvallisesti Helsingin tai Rovaniemen kaduilla. Oma kohtalonkysymyksensä Euroopalla ja myös Suomella on murheellinen ympäristön tilan kehitys. Ympäristöasiat tarvitsevat paljon suuremman painon kuin ne ovat tähän mennessä saaneet.

Euroopan yhdentymisen yhteydessä on kasvavassa määrin viime aikoina puhuttu ns. sosiaalisesta ulottuvuudesta. Tämä on tärkeä, yksi kaikkein tärkeimmistä osa-alueista. Jos nyt näyttääkin, että ongelmia ei tältä osin ole, ne tulevat väistämättä esille ennen pitkää. Englannin nykyinen pääministeri vielä vastustaa sosiaalisia uudistuksia, mutta jonakin päivänä hän siirtyy sivuun. Tuolloin saattaa edessä olla nopeasti kokonaan uudet ulottuvuudet, sillä EY-maissa ja EY-parlamentissakin valta saattaa keskittyä voimille, jotka käyttävät sitä yksisilmäisesti jonkin osapuolen näkökulmasta, jopa muita vastaan. Tilanne saattaa muuttua yhtä radikaalisti kuin käy silloin, jos ja kun useimmat nykyisistä Efta-maista anovat ja pääsevät EY:n täysjäseniksi. Näinkin saattaa tapahtua ennen vuosituhaten vaihdetta. Mikä on silloin Suomen linja ja asema?

Emme voi luottaa siihen, miltä nyt näyttää. Perusteellisiakin muutoksia saattaa siis tapahtua. Maamme hallitus on aivan liiaksi tarkastellut kehitystä vain yhden ratkaisumallin pohjalta ottamatta huomioon, että kehityslinja saattaakin olla aivan toisenlainen meistä riippumatta.

Kokonaan oma lukunsa on se, että integraation edetessä läntiseen Eurooppaan muodostuu 18:n tai jopa tätäkin useamman valtion muodostama suuri voima-alue, jonka johtoon nouseva henkilö saattaa saada ennennäkemättömän mahtiaseman. Tällainen yhden henkilön asemaan nouseminen ei liene nyt mahdollista, mutta tulevaisuudesta emme tältäkään osin voi olla vakuuttuneita.

On tärkeää korostaa, että se yhdentymisen, jossa Suomi on läheisesti mukana, on vain taloudellista ja ihmisoikeuksiin ja vastaaviin kysymyksiin liittyvää, mutta ei ulkoja turvallisuuspoliittista. Uskon, että maamme hallitus on juuri tällä viisaalla, puolueettomuutemme säilyttävällä linjalla.

Herra puhemies! Hallitus on unohtanut myös sen tarkastelukulman, jonka lähtökohdana on Suomen kansan ikä- ja määräkehitys. Meille saattaa toki tulla vielä yksi laaja työttömyyskausi, mutta ensi vuosikymmenellä tilanne kuitenkin kääntyy pysyvästi työvoimapulaksi. Palkkataso nousee työvoimapulasta vaikutuksesta ikävissä ja raskaissa töissä, joista ensiksi työvoima pakenee tai loppuu. Suomi muuttuu näin vierastyövoimalle nykyistä houkuttelevammaksi ja ja

työntantajat pyrkivät saamaan vierasta työvoimaa.

Näin tänne saattaisi tulla väkeä, joka ehkä ei kuitenkaan viihtyisi raskaissa ja likaisissa töissä muutamaa kuukautta tai vuotta pitempään. Kolmen kuukauden sääntö on tiedossa, mutta entä ne, jotka ovat täällä esimerkiksi vuoden työssä ja joilta sitten veto loppuu? Kielteiset lieveilmiöt, mm. alkoholismi ja rikollisuus, saattavat näin saada kasvualustaa ja lisääntyä, ja ennen kaikkea näin saatamme saada omalle kakullemme uusia jakajia, kun olemme odottaneet sen kakun kasvattajia. Ehkä tällainen mielikuva on virheellinen, mutta kun ajattelemme tämän hetkistä väestöpoliittista tilannetta tässä maassa, siihen on ehkä perusteita ja sen tähden sitä kannattaisi hallituksen vakavasti miettiä.

Arvoisa puhemies! Suomen linjan muuttuvassa Euroopassa tulee olla puolueettoman, vastuunsa omasta kansasta ja kehityksmaista täydellisesti tuntevan, itsenäisen valtion aseman säilyttäminen niin laajasti kuin se on mahdollista. Ihmisen ja elinympäristön suojelu, oikeudenmukaisuuden lisääminen talous- ja sosiaalipolitiikassa, terveiden ja raittiiden elämäntapojen ja -arvojen korostaminen sekä kestävien kristillisten arvojen voimaspito luovat vahvan pohjan, jonka varassa Suomi menestyy parhaiten uudessa Euroopassa ja voi olla lisäksi tukemassa myönteistä kehitystä koko maailmassa.

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Pääsihteeri Gorbatsšov lausui lokakuussa Finlandia-talolla arvoituksellisesti, että toinen maailmansota on nyt sitten ohitse. Käytännössä tämä näyttää merkitsevän sitä, että Neuvostoliitto rohkaisee voimakkaasti Euroopan sosialistisia maita talousuudistuksen, kansalaisvapauksien ja demokratian tielle, ja tälle tielle lähtijöistä ei näytä olevan puutetta. Tapautumat Unkarissa, Puolassa, Baltian tasavalloissa, DDR:ssä, Tshekkoslovakiassa ovat 80-luvun lopun suurimpia muutoksia Euroopassa. (Ed. Laine: Ja Moskovassa!)

Vaikka maiden rajat ovat pysyneet ennallaan, Euroopan poliittista karttaa piirretään parhaillaan uudestaan. Liikkeellä on hallituja ja hallitsemattomia voimia, ja lopputulosta voi vain arvailla, mutta sitä ei voi ennalta tietää.

Kulttuurin ja kansalaisyhteistyön tasolla

olemme jo siirtymässä paneurooppalaiseen aikaan, jossa maiden rajojen merkitys vähennee ja uudet kansainväliset verkostot rakentuvat. Tästä kehityksestä voi olla vain iloinen, eikä se seiso tai kaadu nyt suunnitellun Ees-talusalueen mukana.

Länsieurooppalaisessa taloudellisessa kansakäymisessä on samaan aikaan käynnissä prosessi, joka ainakin ulkoisilta puitteiltaan ja tavoitteiltaan on paljon Itä-Euroopan kuohuvia muutoksia hallitumpi. Tässä prosessissa monisärmäistä, monikulttuurista Eurooppaa pyritään markkinamiesten yksinkertaisuudella kuvaamaan useamman sadan miljoonan ihmisen talousalueeksi, jossa pääoman, palvelujen, työvoiman ja kaupan toivotaan liikkuvan vapaasti. Eurooppalaisen talusalueen Ees:n luominen on Euroopan taloudellisesti vahvojen valtioiden integraatiota. Unkaria ja Puolaa ei pidetä kelvollisina neuvottelukumppaneina tässä prosessissa, koska niiden talous ei näiden neljän kansainvälisen vapauden voimaantumia ilmeisesti kestäisi.

Kuvaa eurooppalaisesta talusalueesta pitäisi kuitenkin laajentaa markkinamiesten näkökulmasta koskemaan myös sosiaalisia kysymyksiä ja ympäristönsuojelua. Ees:n alue on sosiaalilainsäädännöltään todella heterogeeninen. Ajatellaanpa vaikka Portugalissa yleistä lapsityövoiman käyttöä. On vaikea kuvitella, että ainakaan ensimmäiseksi Ees:n piirissä hyväksyttäisiin yhteiseksi perustaksi Pohjoismaiden sosiaaliturva, joka kieltämättä on yhteiskunnalle kallis, ja mitä tästä seuraa? Ellei muuta, niin ainakin Suomen talouselämässä kova parku siitä, että euronormeja korkeampi sosiaaliturvamme kiusallisesti haittaa vientiteollisuutemme etuja ja antaa ulkomaisille kilpailijoillemme Suomessakin etulyöntiaseman. Paineet eurooppalaisen keskiarvon mukana kulkemiseen tulevat sosiaalipolitiikassamme olemaan kovat.

Arvoisa puhemies! Ympäristöpuolella voi eurooppalaisen talusalueen syntyä tarkastella monesta näkökulmasta. On hyvä muistaa, että olemme nyt yhdyntymässä myös ehtyvien raaka-ainevarojen, kasvavien ongelmajättemassojen, säteilevien ydinjätteiden jälleenkäsittelylaitosten, luontoon levinneiden ympäristömyrkköjen, saastuneiden jokien ja kuolevien metsien Eurooppaan. Markkinanäkymät saattavat olla taivaita hipovat, mut-

ta Euroopan ympäristönäkymät ovat melko synkeitä. Pelkkä katalysaattoripolitiikka ei tuo ratkaisua perieurooppalaiseen tuotannon ja luonnon väliseen ristiriitaan.

Toisaalta on oikein, että Suomi on mukana kantamassa vastuuta myös eurooppalaisesta ympäristökatastrofista. Onhan se rehellisyyden nimissä myös meidän lainaamme, jonka olemme tulevaisuudelta ottaneet. Jos Suomen peruskallio sattuu olemaan koko Ees:n paras paikka ydinjätteiden loppusijoituksessa, niin kysymyksestä kannattaisi argumentoida nyt — ei sitten, kun suvereniteettimme tämän kaltaisen päätöksenteon osalta on luovutettu korkeammille voimille. (Ed. Pystynen: Ei luovuteta!) — Hyvä kuulla!

Eurooppalaisen talousalueen lumossa pitäisi vielä pysähtyä yhden peruskysymyksen ääreen. Missä tarvitaan taloudellista kasvua ja minkälaista sen pitäisi olla? Euroopan mittakaavassa Ees:ksi yhdistyvät EY ja Efta ovat yltäkylläistä joukkoa Itä-Euroopan maihin verrattuna. Maailmanlaajuisesti koko Eurooppa on tavallaan suuren topan nokassa. Taloudellisen kilpailun julistaminen Japanille ja USA:lle on tässä tilanteessa pilvissä leijailua. Maanpäällisten todellisten ongelmien kanssa sillä ei ole juuri mitään tekemistä. Vain sellainen Eurooppa, joka kykenee jakamaan omaa vaurauttaan maiden ja kansalaisten kesken entistä tasaisemmin ja jolla on halua myös luoda oikeudenmukaiset taloussuhteet kehitysmaihin, on Eurooppa, jonka puolesta kannattaisi tehdä töitä.

Arvoisa puhemies! Heinäkenkäisyys ja impivaaralaisuus ei tänään tässä keskustelussa ole ollut kovin suosittua. Ylenpalttisen Eurooppa-innostuksen vastapainoksi on tarjottu esimerkiksi Albanian mallia. Siitä on onneksi jo sen verran kokemusta täällä, että sekä Tiranasta että Helsingistä puuttuu jazzklubi. Mutta ajatusleikki hallitusta albanisoitumisesta kannattaisi silti ajatella loppuun, viittaa nyt esimerkiksi ed. Anderssonin esittämiin mielenkiintoisiin kysymyksiin. Tässä mahdollisuudessa nimittäin liikutaan lähellä sitä, mitä tapahtuisi, jos kaikki menisi pieleen eli jos raaka-aineiden, energian ja ympäristön osalta tie Euroopassa kuljettaisiin loppuun tai jos synkkä lama jonakin päivänä iskisi Ees:n alueeseen ja protektionistiset pyrkimykset nousisivat uudestaan pintaan tai jos riittävän monta satokautta menetettäisiin ilmakehän muutoksen, pelto-

jen myrkyttymisen tai nopean aavikoitumisen vuoksi. Kannattaa mielestäni aina muistaa, että vain onnekkain sattuman ansiosta Tshernobylin Suomessa aiheuttamat säteilyvahingot jäivät niin pieniksi.

Piruja ei tarvitse maalata seinille, koska ne keikkuvat siellä mielestäni kaiken aikaa. Impivaaraan ei ehkä ole pakko palata, mutta pidän tärkeänä, että silti Toukolan kylässä pellot pidetään viljelyksessä silloinkin, kun meillä on supermarketissa länsisaksalaista muovin pakattua ja steriiliksi säteilytettyä leipää. Fosforiveron toivon tosin purevan siellä Toukolan kylässäkin.

Albaniaksi ei pidä pyrkiä, mutta mielestäni täytyisi pitää mielessä myös ne synkimmät vaihtoehdot, jotka tämän hetken kehityksessä ovat olemassa, ja muistaa myös se, että näiden äärivaihtoehtojen välillä, jos ne sitten kulkevat otsikoilla Bryssel ja Impivaara, on vielä paljon maata ja paljon erilaisia vaihtoehtoja.

Ministeri Salolainen totesi tänään, että poikkeuksien saaminen Suomen osalle ei voi olla meidän tavoitteenamme Efta — EY-neuvotteluprosessissa. Pitäisi kuitenkin muistaa, että Euroopan maat poikkeavat kaikki toisistaan ja Suomi vielä näistä muista erityisen paljon. Meillä on poikkeuksellisen paljon pinta-alaa asukasta kohden, poikkeuksellisen pitkät liikenneyhteydet, viljelemme poikkeuksellisen pohjoisessa, meillä on poikkeuksellisen paljon sisäjärväjä ja järvenrantoja, meillä on poikkeuksellisen pitkä rantaviiva Itämereen, ja poikkeuksien listaan voisi vielä lisätä vaikkapa alkuperämme, kielemme ja omat vähemmistökulttuurimme.

Kulttuurisissa vuorovaikutusprosessissa koko Euroopan rikkaus esimerkiksi Yhdysvaltoihin verrattuna nousee juuri kulttuurin ja kielten monimuotoisuudesta. En tiedä, ihastuvatko parisiilaiset Turkan Seitsemään veljekseen, mutta ainakin he voivat näyttää sitä amerikkalaisille sarjafilmi kauppiaille osoittaakseen, miten erilaista meillä täällä Euroopassa on.

Taloudessa ja ympäristönsuojelussa pitäisi myös nämä poikkeukset tunnustaa, mutta se näyttää olevan vaikeaa nyt meneillään olevassa prosessissa. Istuva hallitus on kertonut esimerkiksi ympäristölainsäädännössään suosivansa tasajalkaperiaatetta muun Euroopan kanssa. Helposti se johtaa siihen, ettei ainutlaatuisia ympäristöämme, metsiä, järviä, ran-

taa, erämaita, oteta oikealla tavalla huomioon. Pohjoisen havumetsävyöhykkeen ilmansaasterajoja ja -rajoituksia ei kannata lainata Keski-Euroopan lämpimämmistä ilmanaloista.

Arvoisa puhemies! Euroopan viimeaikaiset muutokset ovat luoneet kokonaan uusia mahdollisuuksia yhteistyöhön Itämeren alueella. Kun katsoo nyt edessämme aukeavaa Eurooppaa, Berliini näyttää olevan keskellä ja Bryssel jossakin kaukana reunalla. Saksan painoarvo Euroopan politiikassa ja taloudessa on nopeasti kasvamassa, nopeudella, johon tässä salissa tänään kannattaisi kiinnittää aika paljon huomiota. Tällä hetkellä tuntuisi hyvin luonnolliselta koota Itämeren alueen maat yhteisen pöydän ääreen miettimään, millaisen talous-, kulttuuri- ja ympäristöalueen nämä maat yhdessä muodostavat. Välimatkat ovat kohtuullisia, taloussuhteissa on paljon potentiaalia ja ympäristöongelmat, esimerkiksi Itämeren pilaantuminen ja ilman saasteiden kaukokulkeutuminen, ovat yhteisiä. Itämeren alueen ympäristötalousalueen, kutsuttakoon sitä vaikka Ekohansaksi, muodostuminen tuntuisi mitä luontevimmilta kehitykseltä tämän päivän Euroopassa. Onhan nytkin käynnissä olevassa integraatioprosessissa usein korostettu alueiden Eurooppaa. Itämeri-yhteistyö tarjoaisi myös luonnollisen pohjan Baltian tasavaltojen ja Leningradin alueen talous- ja ympäristöongelmien ratkaisuun.

Ekohansan ensimmäisiin hankkeisiin tulisi tietenkin kuulua jätevedenpuhdistamoiden saaminen Itämeren ympärille ja filtereiden saaminen alueen pahimpiin ilmansaastelähteisiin. Suomen tulisi tällä hetkellä tunnustella mahdollisuutta Itämeren alueen yhteistyön käynnistämiseksi. On vaikea ennustaa, miten jo tapahtuneet muutokset sosialistisissa maissa vaikuttavat Ees-neuvotteluihin. Ovathan Unkari ja Puola jo ilmaisseet kiinnostustaan vahvasti myös Eftan suuntaan. Ees-neuvottelujen rinnalla tulisikin joka tapauksessa pitää esillä myös Itämeren alueen yhteistyön mahdollisuutta.

Erityisen tärkeätä olisi kytkeä tähän kehitykseen, paitsi Baltian tasavaltoja, myös Neuvostoliitto ainakin sen Euroopan puoleisilta alueilta. Jos Baltian maat toimivat nyt eräänlaisina Neuvostoliiton talousuudistuksen laboratorioina, ei ole ainakaan Suomen intressissä, että yhteys näiden laboratorioi-

den ja "itse tuotantolaitoksen" välillä häiriintyisi tai katkeaisi. Itämeren alueen maiden ja Suomen niiden mukana tulisi olla tukemassa koko Neuvostoliiton talousuudistusta.

Arvoisa puhemies! On nähtävissä uhka, että Ees-talousalueesta ja sen tuomioistuinten tulossa päättäjärjestelmä, jossa virkamiehet ja juristit käyttävät valtaa ja kansalliset parlamentit toimivat entistä enemmän kumileimasimina. Tällaista järjestelmää ei mielestäni pitäisi hyväksyä. Eurooppalaisessa keskustelussa onkin ollut yllättävää, että juuri Margaret Thatcher ja Englannin konservatiivisin oikeisto ovat puolustaneet kansallisen parlamentin valtaa eurooppalaisessa päätöksentekoprosessissa. Thatcher tietenkin pelkää sosialismin hiipivän Englantiin EY-ovesta. Sosialismi tuskin tulee Suomeen EY:stä, mutta Suomen ei Ees-neuvotteluissa pitäisi olla ainakaan vähemmän epäluuloinen kuin Englanti kansalliselle parlamentille varatun roolin suhteen. Vähimmäisvaatimus on se, että demokraattiset elimet korvataan ylikansallisilla demokraattisilla elimillä, jotka eivät ole vain maiden hallitusten edustajia, mikäli Ees-prosessissa edetään.

Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen piti tämän keskustelun avainkysymyksenä, onko Suomi muiden Efta-maiden kanssa mukana Ees-neuvotteluprosessissa vai ei. Vastaus tähän kysymykseen on: Suomen tulee olla mukana mutta omat ehtonsa selkeästi asettaen. Niinhän kaikki muutkin tässä prosessissa menettelevät. Huonoin rooli Suomelle on se, että istumme mukana mutta sivupenkissä odottamassa, jos muut sattuisivat puhumaan meidänkin puolestamme. Näin kuitenkin on käsittääkseni käynyt esimerkiksi keskusteltaessa tulliliiton mahdollisuudesta.

Mielestäni hallitus ei ole kyennyt vakuuttamaan eduskuntaa ainakaan tässä keskustelussa siitä, että se aikoo toimia tässä prosessissa aktiivisesti Suomen edut esille tuoden ja niiden puolesta puhuen. Kun rusinapulla on hylätty, niin tuntuu jääneen vain pakkopulla jäljelle, ja sillä asenteella ei kannattaisi Ees-neuvotteluja käydä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan ed. Soininvaaran ehdotusta perustelulausuman sanamuodoksi.

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhe-mies! Muutama kommentti tuoreeltaan ed. Haaviston puheenvuoroon. Olen tottunut arvostamaan ed. Haaviston mielipiteitä var-sinkin, koska ympäristökysymyksissä ne mo-nelta osalta käyvät täsmällisesti yksin hen-kilökohtaisten näkemysteni kanssa, ja voin vakuuttaa, että olen hänen kanssaan yhtä kuollakseni huolestunut Euroopan ja koko maailman ympäristön tilasta ja olen samaa mieltä, että siinä suhteessa paljon pitäisi tehdä. Mutta mielestäni hän muilta osin antoi hieman väärää todistusta eikä niin hiemankaan vaan paljonkin väärää todistus-ta siitä, mihin hallitus oikeastaan tässä pyr-kii.

Ensinnäkin ed. Haavisto totesi, että Un-karia ja Puolaa ei hyväksytty neuvottelu-kumppaniksi, kun juuri olemme täällä tä-nään ilmoittaneet, että niissä kokouksissa, jotka ovat edessä, siis Eftan ministerineuvos-ton kokouksessa 11 ja 12 päivänä joulukuu-ta, nimenomaan sekä Suomi että muut Efta-maat ajavat sitä linjaa, että me käynnistäm-me dialogin nyt näiden maiden kanssa. Siis todellakin nyt on tapahtumassa siinä suh-teessa jotain, ja Efta tulee olemaan niin paljon avuksi kuin suinkin mahdollista näille maille. Mutta on sanottava kaikella selkey-dellä, että ne eivät ole markkinatalousmaita ja eivät voi sillä tavalla osallistua tähän yhteistyöhön vielä kuin me toivoisimme. Me toivomme, että ne mahdollisimman nopeasti saavuttavat sellaisen kypsyyden, että ne pys-tyvät osallistumaan mahdollisimman täysi-painoisesti, ja niin kauan kuin ne eivät pysty, niitä pyritään auttamaan kaikin tavoin.

Suomi on mukana myöskin siinä 24 maan avustusprojektissa, jota tällä hetkellä toteu-tetaan Puolan ja Unkarin suhteen, ja Suomi on myöskin ryhtynyt bilateraalisiin toimiin mm. Puolan ympäristökatastrofien estämi-seksi. Me olemme luoneet omia mekanismeja, joilla me annamme varoja Puolalle ym-päristökysymyksiin. Mutta olen samaa miel-tä, että sekään ei ole vielä riittävää, ja uskon, että meille tarjoutuu vielä parempia mahdol-lisuuksia sen jälkeen, kun Puola saa kehitys-maastatuksen ja me voimme myöskin osit-tain kehitysyhteistyövaroja suunnata Puolan ympäristökysymysten hoitamiseen. Olen myös täsmälleen samaa mieltä, että parhaat Suomen ympäristöinvestoinnit voidaan tänä päivänä tehdä Baltiaan, Kuolaan ja Puolaan.

Tässä suhteessa meillä ei vallitse pienintä-kään erimielisyyttä. Ne hyödyttävät meitä kaikkein eniten, ihmeellistä kyllä, vaikka ne ovat meidän rajojemme ulkopuolella. Itämeri on meille yhteinen, ja ilmameri on meille yhteinen, eli Puolan osalta tilanne on tämä.

Sitten minusta oli vähän liian härski väite se, että Salolainen olisi sanonut, että poik-keuksien saaminen ei voi olla meidän tavoit-teenamme. Se ei pidä paikkaansa. Meidän tavoitteemme on poikkeuksien saaminen niissä kysymyksissä, joissa me pidämme vält-tämättömänä saada poikkeuksia. Mutta olisi edesvastuutonta, että minä todistaisin edus-kunnalle, että poikkeuksien saaminen on helppoa. Siksi on velvollisuus sanoa, että poikkeuksien saaminen näissä neuvotteluissa on äärimmäisen vaikeata, ja jotta saisi poik-keuksia, ne pitää pystyä perustelemaan, kos-ka niin kuin Mitterand sanoi, ei tämä Ees-sopimus voi olla nippu poikkeuksia, vaan se on enemmänkin nippu vastavuoroisuuksia. Jotta saisi jotain erityisetua itselleen, täytyy se todella mahtavasti ja voimakkaasti perus-tella, ja Suomen hallitus tulee tekemään kaiken voitavansa, jotta me pystymme tur-vaamaan ne vitaali-intressit niillä alueilla, jotka ovat meille kansallisesti tärkeitä.

Sitten etymologia ja historia tälle Euroo-pan uudelle nousulle ja sille keskustelulle, joka johti tähän sisämarkkinaohjelmaan. Kyllähän se oli nimenomaan se, että 80-luvun puoleen väliin tultaessa valtasi koko läntisen Euroopan europessimismi, (Ed. Björklund: Euroskleroosi!) — työttömyys ja euroskleroosi, aivan oikein, ed. Björklund. — Tämän voittamiseksi haluttiin tehdä kun-nianhimoinen ohjelma Euroopan nostami-seksi jaloilleen. Kyllä se on aivan todellinen uhka. Aivan todellinen uhka on se, että Japani, Kaakkois-Aasian lohikäärmeet ja Pohjois-Amerikan mantereen vapaa markki-na-alue ja sopimus Kanadan ja Yhdysvaltain välillä ovat merkittäviä kauppapoliittisia uh-katekijöitä läntiselle Euroopalle, ja jotain oli tehtävä, jotta Eurooppa nostettaisiin jaloil-leen. Tämä oli se pohja, jolta lähdettiin.

Jos halutaan jokin kuvaava esimerkki sii-tä, mistä on kysymys, kysymys on esimer-kiksi siitä, kuka tekee Euroopan televisiot tulevaisuudessa, tehdäänkö hienopiirtotelevisio eurooppalaisen aivotyön tuloksena eu-rooppalaisin voimin, vai menetämmekö tä-mänkin teknisen innovaation jollekin ulko-

puoliselle tuottajalle, joka myy ne televisiot tänne Eurooppaan. Esimerkiksi tällaisesta asiasta tällä hetkellä käydään raju ottelu, pystyykö Eurooppa tuottamaan oman high definition -hienopiirturitelevisionsa. Siinä on Nokia, kaikki Euroopan resurssit on poolattu tähän. Se on erittäin hyvä esimerkki, koska se osoittaa, mistä on kysymys: Pärjäämmekö me Eurooppana?

Sitten pieni vertaus siihen, mitä tapahtuu talousyhteisössä. Talousyhteisössä ovat todella ylikansalliset päätökset. Talousyhteisössä tehdään enemmistöpäätöksiä, joihin kaikkien on alistuttava. Enemmistöpäätösten pohjalta joudutaan alistumaan. Me olemme luomassa aivan toisenlaista järjestelmää, joka perustuu konsensukseen Efta-pilarissa, Eftamaiden yhteiseen näkemykseen ja sen pohjalta sitten sopimiseen Ees-tasolla.

Tulliliiton osalta toteaisin, että jos jokin maa Efta-prosessissa on ollut ajamassa sitä, että me emme mene tulliliittoratkaisuun ja että me menemme vapaakauppajärjestelmän kehittämissysteemin kannalle, niin se on ollut Suomi. Jos tästä tehdään väitöskirja, niin väitän, että Suomi on ollut merkittävin tämän asian ajaja, että tähän on ajauduttu. Voi olla, että muutenkin olisi osittain ajauduttu tähän, koska todettiin tulliliittojärjestelmä niin vaikeaksi, mutta Suomi oli ensimmäisiä aloittamassa sen debatin, että mennään parannettuun vapaakauppajärjestelmään Eftan piirissä, joka tällä hetkellä on keskeisin ja päällimmäisenä oleva vaihtoehto.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että ministeri Salolainen vastasi näin yksityiskohtaisesti täällä esitettyihin ajatuksiin, mutta haluaisin silti painottaa omaa näkökulmaani, että kun puhutaan maailman todellisista ongelmista, niin minun on vaikea nähdä sellaiseksi sitä, kuka kehittää hienopiirturi-tv:n tässä maailmassa silloin, kun noin 80 prosenttia väestöstä asuu kehitysmaissa, joiden ongelmat ovat aivan toisella tasolla. Siinä mielessä toivoisin, että Euroopan rooli tässä maailmassa ja maailmankaupassa myös asettuisi siinä valossa mielekkääksi, ettei se ole pelkästään Japanin ja USA:n kanssa kilpailua, vaan että se on myös solidaarinen kolmannelle maailmalle ja miettii ratkaisuja siihen suuntaan.

Sitten tulliliittokysymyksestä. Voi olla tot-

ta, että neuvottelijoiden ja hallituksen piirissä on tulliliittoajatus kumottu jo hyvin aikaisessa vaiheessa, mutta osoittaa ehkä sitten juuri keskustelun umpioituneisuutta, että siitä ei ole tiedotettu, sitä ei ole kerrottu poliittisille päättäjille, sitä ei ole kerrottu täällä eduskunnassa, vaan tulliliittokeskustelu on meil-lekin tullut heijastuksena oikeastaan siitä, mitä muissa Pohjoismaissa tästä asiasta on puhuttu.

Kolmanneksi päätöksentekoelemistä. Ymmärrän kyllä, että EY:n päätöksentekoelementit ovat tavallaan ylikansallisia ja Efta-järjestelmän luonne on toinen, mutta siitä seuraa silti se ongelma, että jos olen oikein ymmärtänyt, niin Suomella ei kovin monta kertaa ole mahdollista tehdä poikkeusta Ees-prosessissa, ennen kuin Suomea jollain tavalla rokoteetaan oman etunsa säilyttämisestä tai varjelmisesta.

Ed. Vastamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Haavistolle vastannut, että jotta me pystyisimme maailmanlaajuisiin ongelmiin Eurooppana vaikuttamaan, niin on välttämätöntä, että Eurooppa on myös taloudellisesti vahva alue. Koskaan ei ole huomattu, että toinen kehitysalue pystyisi toista kehitysalueetta kovin hyvin auttamaan. Sama pätee Itämeren alueeseen. Siellä on vastassa sekä Kuolan, Baltian että Puolan alueella niin paljon ympäristöongelmia, että en usko, että Suomi yksinään, ei edes Ruotsin tai muiden Pohjoismaiden kanssa, pysty niistä selviytymään. Ainoa mahdollisuus on todella silloin, että Eurooppa yhtenäisenä pystyy kehittämään taloutaan niin paljon, että me pystymme myöskin ylläpitämään tätä muuta ja auttamaan niitä, jotka ovat kehitysmaa-asemassa.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Marxilaiset ovat perinteisesti lähteneet internationalismista ja ennakoineet kansallisvaltioiden vähenemistä. Yksinkertaistettuna ajatus lähtee siitä, että pääoman kansainvälistyessä myös työväenliike kansainvälistyy ja syntyy monikansallisia valtioita.

Kansallisvaltioiden synty on usein ollut, jos historiallisesti asiaa tarkastelee, sattumanvaraista. Kansallisuusaate oli vahva Euroopassa erityisesti 1800- ja 1900-luvulla ja niiden taitteessa, johon aikaan sijoittuu myös Suomen itsenäistyminen. Kansallisuusaate

selittää yhä kehitysmaitten monimuotoisia itsenäistymisprosesseja. Mutta yhä selvempää on, että monia asioita ei yksinkertaisesti voida enää hoitaa kansallisvaltioitten kautta. On pakko siirtää päätöksentekovaltaa monikansallisille tai maailmanlaajuisille foorumeille. Näin on esimerkiksi erityisesti kysymys ympäristönsuojelussa ja maailmanlaajuisten kehityskysymysten ratkaisemisessa.

Euroopan yhdentyminen voi johtaa kansallisvaltioitten heikkenemiseen. Tämä ei kuitenkaan ole varmaa, koska integraation taustalla on monia kansallisia intressejä ja sitä kautta ristiin meneviä jännitteitä. Länsi-Euroopan integraatio on saanut rinnalleen Itä-Euroopan maissa voimakkaat vähemmistöryhmien eduista lähtevät itsenäistymispyrkimykset. Integraatio ja separatismi lomittuvat Euroopassa. Tapahtumat Euroopassa — niin idässä kuin lännessä — hämmäntävät syvästi, ja on hyvin vaikea nähdä, tapahtuvatko muutokset hallitusti vai hallitsemattomasti. Suureen haasteeseen sisältyy samanaikaisesti uhka.

Integraatioprosessiin tulee väistämättä liittymään epävarmuutta ja ristiriitaisia pyrkimyksiä. Kansallisvaltioitten häviäminen internationalismin hengen mukaisena pyrkimyksenä törmää samoihin ongelmiin kuin valtioittenkin häviäminen. Monikansallisuutta ja maailmanvaltioajatusta vastustavat kuitenkin rikkaat valtiot, jotka eivät halua jakaa hyvinvoinnin kakkua oikeudenmukaisesti köyhien kanssa. Mutta jos tasa-arvokehitys jatkuu myönteisenä kansallisesti ja kansainvälisesti, niin kuin monessa mielessä voidaan aiheellisesti väittää tapahtuneen, kansallisvaltioiden raja-aidat saattavat kaatua, ja on mahdollista synnyttää yhä uudenlaisia monikansallisia yhteenliittymiä.

Kansallisuusvaltion häviäminen ei kuitenkaan merkitse kielen tai rotujen häviämistä. Kansallisuusvaltion sijaan syntyvä monikansallinen yhteenliittymä ei myöskään välttämättä muodostu hahmottomaksi ja keskiteytyksi jättiorganisaatioksi, joka polkee alleen paikalliset intressit. Ahvenanmaan kaltainen itsehallinto Suomen strategiana Euroopan integraatioprosessissa, mitä apulaiskaupunginjohtaja Erkki Tuomioja esittää, voi toteutua Suomen ollessa mukana aktiivisesti yhdentymisessä. Yleinen tarvitsee rinnalleen paikallisen. Aktiivisessa neuvottelustrategiasa ei pitäisi sulkea mitään vaihtoehtoa pois,

koska Euroopan myllerrysten suuntaa ei tällä hetkellä voi nähdä. Sen vuoksi en voi ymmärtää keskustapuolueen nurkkapatriootista asennetta, joka merkitsee passiivisuutta ja eristäytymistä, mahdollisuuksien poissulkemista.

Yhdentymiskehityksessä minä en kuulu niihin, jotka ovat painamassa jarrua. En kuulu myöskään niihin, jotka ovat kaasuttamassa silmät kiinni Euroopan sydämeen toivoen pehmeää tömähdyistä tai peläten suurta rysäystä. Pidän hallitusta vauhdista. Hallitus vain raottaa liian vähän ohjaamon tuulilasias. Siksi on tarpeellista keskustella vakavasti siitä, miten eduskunnan vaikutusvalta voidaan turvata kaikissa eri vaiheissa, jossa yhdentymisestä Suomen osalta tehdään päätöksiä. Hallituksella on nimittäin omat keinonsa diplomatian ja monien muiden sukkulointien keinoin olla perillä asioista. Minulle henkilökohtaisesti eduskunnan vaikutusvalaksi ei riitä, että ulkoasiainvaliokunta ja sen mahdollisesti ajateltu jaosto saa säännöllisin välein informaatiota tai että kootaan eri poliittiset ryhmät kattava toimikunta selvittelemään käsityksiä yhdentymisestä.

Euroopan yhdentyminen muuttaa niin oleellisesti eduskunnan asemaa lainsäätäjänä, että yhdentymisvaikutusten tulee olla osa jokaisen erityisvaliokunnan toimenkuvaa. Myös oikeusministeriön asettaman toimikunnan työ, jossa pohditaan valtiosopimusten voimaansaattamisen menettelyä, on eduskunnan kannalta hyvinkin tärkeä. Nykyiset valtiopäiväjärjestyksen säädökset merkitsevät sitä, ettei valtiosopimusta voida jättää lepäämään yli vaalien, niin kuin muiden merkittävien lainsäädännöllisten sitoumusten ja muutosten osalta voidaan tehdä. Muutokset tässä ovat tietysti eduskunnan kannalta erinomaisen kiinnostavia ja tärkeitä.

Sanoin edellisellä kerralla, kun eduskunta keskusteli selonteon pohjalta Euroopan yhdentymisestä, että eduskunnan tarve keskustella Euroopan integraatiosta kumpuaa paitsi tiedollisesta myös poliittisesta tarpeesta ymmärtää uutta kansainvälistä tilannetta ja sitä, miten kansallisvaltiona Suomi siihen sijoittuu taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Nyt käsiteltävänä oleva tiedonanto on edelleen kuvausta siitä, miten neuvottelut etenevät ja miten selonteon jälkeen asiat ovat kehittyneet. Tiedonannon pohjalta olen kyllä valmis luottamaan hallitukseen.

Mutta samalla haluaisin käydä edelleen poliittista vuoropuhelua hallituksen kanssa kaikista niistä kysymyksistä, jotka nousevat käytännön ongelmina esiin yhdyntymiskehityksen myötä. Tällaisia Matti ja Maija Meikäläistä koskettavia kysymyksiä ovat mm. pääomaliikkeiden vapautumisen käytännön merkitykset. Voiko kehityksen myötä eräänä päivänä saksalainen pankkikonserni omistaa kotikylän SYP:n tai KOP:n? Voiko eräänä päivänä ranskalainen vakuutusyhtiö hallita suomalaista vakuutuslaitosta tai paperitehdasta? Suojataanko kaikissa olosuhteissa suomalainen omistus? Työeläkejärjestelmien kannalta kysymys vakuutuslaitoksista koskettaa jokaista.

Paperitehtaiden ja paperiteollisuuden osalta kysymys on Suomen vitalitoiminnoista. Miten suomalainen omistus voidaan pitää suvereenisti omissa käsissä, kun on nähty, miten pelkästään kotimaiset nurkanvaltauksiset heiluttavat mahtaviksi oletettuja ja luultuja pankkeja ja vakuutuslaitoksia? Onko siis meillä eduskunnassa lainsäädännöllinen suvereniteetti edelleen määrittää nuo rajat? Missään olosuhteissa eduskuntaa ei saa asettaa tapahtuneen eteen. Lisää käytännön kysymyksiä: Suomalaiset ostavat innolla etelän lämmöstä lomaosakkeita. Vastavuoroisuusperiaatteen mukaisesti eurooppalaisilla lienee oikeus ostaa pala koskemattomaa luontoa Suomesta. Mitä me siihen sanomme? Riittävätkö omat maapoliittiset keinomme pitämään hallussamme sen, minkä haluamme, vai merkitseekö yhdyntyminen sitä, että meidän on sopeuduttava?

Näitten kysymysten esittäminen ei mielestäni tarkoita sitä, että yhdyntymistä nyt pitäisi ryhtyä pelkäämään oikein kovasti. Sen eri vaikutukset vain pitää ymmärtää ja tiedostaa. Vain laaja yhteiskuntapoliittinen keskustelu voi syventää tietoisuutta ja ymmärrystä. Siksi hallituksen intressissä pitää olla keskustelun laajentaminen, kysymysten esittäminen ja avoin pohdinta, koska valmista viisautta ei ole. Hallitus nyt tuntuu omassa epävarmuudessaan pitäytyvän vanhaan tunkkaiseen suljettuun aikaan, jossa kysymyksiä enemmän pelätään kuin uskalletaan esittää. Minusta hallitus voisi vallan mainiosti jakaa epävarmuutensa eduskunnan kanssa.

Suomelle on tärkeitä, että Ees-pelissä sovitaan avoimesti ja tarkasti etukäteen. Meidän on tiedettävä, miten neljää talous-

alueen sisäistä vapautta, tavaroiden pääoman, palvelujen ja henkilöiden liikkumista, tullaan soveltamaan ja miten sovittuja pelisääntöjä valvotaan. On luonnollista, että eduskunta ei voi lyödä lukkoon ehtoja, mutta se voi keskustelullaan määrittää liikkumavaraa ja antaa näin vahvaa selustaa käytäville neuvotteluille. Hallitus konkretisoi ministeri Salolaisen puheenvuorossa peruskysymyksen juuri siten tässä tilanteessa: Käydäänkö neuvotteluja ja käydäänkö neuvotteluja Eftan kautta? Minun vastaukseni on kyllä selvä, käydään neuvotteluja ja käydään neuvotteluja Eftan kautta.

Ees-järjestely sisältää mekanismin, jossa EY ja Efta järjestöinä toimivat yksimielisyysperiaatteella pelissännöistä sovittaessa. Yksimielisyysperiaatteella on kaksi puolta, joista ehkä eduskunnan on syytä tiedostaa kielteempi puoli. Kielteinen puoli voi olla se, että Eftan kannanmäärittelyssä päädytäänkin pitäytymään enemmistöpäätöksiin Suomen ollessa vähemmistössä ja että nuo enemmistöpäätökset sitovat jäseniä EY:n kanssa käytävissä neuvotteluissa.

Kielteinen puoli aktivoituu Suomen ulkoisen ja sisäisen suvereniteetin kannalta. Aikaisemmat kauppapoliittiset sopimukset on nimittäin tehty bilateraaliosopimuksin. Suomalainen on suoraan yksimielisyysperiaatteen mukaisesti ollut mahdollista vaikuttaa tehtäviin ratkaisuihin. Nyt vaikuttaminen tapahtuu hallituksen omaksuman, minunkin hyväksymäni ja tukemani strategian mukaan Eftamukan kautta. Voi käydä niin, että Suomi tulee sidotuksi päätöksiin, joita se ei kansallisen edun mukaisesti haluaisi tehdä. Kaaavailtu tuomioistuimen menettely voi myös johtaa siihen, että Suomi sidotaan ylikansallisen tuomiovallan käyttöön. Mutta asiat voivat edetä myös myönteisen puolen mukaan, eikä kuvattuja ongelmia synny.

Ministeri Salolaisen mainitsemaan edellytykseen, että Efta-maat ovat tuomioistuimessa mukana, on helppo yhtyä. Ylikansallisilla tuomioistuimilla on myös myönteisiä merkityksiä ja vaikutuksia. Esimerkkinä tästä ovat ihmisoikeussopimukset. Ihmisoikeussopimusten valvonnan osalta on esitetty kritiikkiä, jota edellä olen kuvannut. On väitetty, että ihmisoikeusvalvonta loukkaa Suomen itsemääräämisoikeutta ja kaventaa parlamentaarista kansanvaltaa. Ihmisoikeuksia ei kuitenkaan enää pidetä valtioitten sisäisenä

asiana. Ihmisoikeussopimukset määrittävät oikeusturvan minimitasoa, josta sopimusvaltiot voivat olla yksimielisiä. Sopimusvaltioiden kädet ovat aina olleet vapaat oikeusturvan parantamiseen minimitasoa korkeammalle tasolle.

Viime aikoina myös muista syistä meillä on virinnyt Suomessa keskustelua kansalaisoikeuksien ja poliittisten oikeuksien laventamiseksi taloudellisiin, sosiaalisiin ja sivistyksellisiin oikeuksiin. Kp- ja tss-sopimukset velvoittavat jäsenvaltioita. Jäsenvaltiot eivät voi itse valita, mitä oikeuksia kehitetään. Mikäli näin olisi tarkoitettu, ei kansainvälisiä valvontamekanismeja, siis tuomioistuimia, tarvittaisi.

Sosiaalisen ulottuvuuden mukanaolo Euroopan yhdentymisessä saa vahvistusta Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksesta. Se velvoittaa jäsenvaltioita jatkuvasti kehittämään kansalaisten taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käytettävissä olevien voimavarojen mukaan. Hyvinvointivaltiona Suomi liittyyssään Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen sitoutuu jatkuvaan hyvinvointipolitiikkaan omien mahdollisuuksiensa mukaan, mitä myös muut valvovat.

Arvoisa puhemies! Hallituksen tiedonanto Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on tarjonnut eduskunnalle kipeästi kaivatun mahdollisuuden keskustella asiasta. Perehtyminen ja paneutuminen onnistuvat varmasti paremmin keväällä, kun eri valiokunnat voivat omalta osaltaan tuoda yhteiskunnalliseen keskusteluun asiantuntemuksensa. Euroopan yhdentyminen, yhdentymiskehityksen ymmärtäminen ja siihen vaikuttaminen koskee jokaista suomalaista. Avoimuus ja pelottomuus tulee olemaan tässä kaikessa Suomelle voima.

Ed. Perho: Arvoisa puhemies! Hallituksen integraatitiedonanto toteaa, ettei ole reaalista pyrkiä yhteiseen maatalouspolitiikkaan Ees-järjestelyissä, ei pyritä myöskään vapaakauppaan, kuten teollisuustuotteissa. EY-komission todetaan kuitenkin korostaneen markkinoillepääsyn parantamisen merkitystä osana kokonaisvaltaista Ees-järjestelyä. Samoin edelleen, että Efta-maille tullaan neuvotteluissa tekemään ehdotuksia tuonnin esteiden alentamiseksi erityisesti eteläisille EY-maille tärkeiden maataloustuotteiden

osalta. Tätä on nimitetty ns. koheesiotuotteiden markkinoinnin helpottamiseksi. Efta-maat taas katsovat, että maataloustuotteiden kauppaa voitaisiin kehittää maa- ja tuotekohtaisin järjestelyin samaan tapaan kuin mm. Suomi on tehnyt esimerkiksi juustokaupassa.

Jalostettujen elintarvikkeiden kaupassa nykyinen hinnanerokorvausjärjestelmä halutaan säilyttää. Sitä tultaneen kuitenkin laajentamaan lisäämällä järjestelmän piiriin uusia tuotteita, yhdenmukaistamalla hinnanerokorvausjärjestelmiä, joita EY:ssä ja Efta-maissa sovelletaan.

Käsitykseni mukaan tämä hallituksen maatalouspoliittinen lähtökohta on oikea. Mikäli maassamme halutaan edellyttää säilyttää kansallinen maatalous ja sen turvaama elintarvikehuolto, se edellyttää suojaäänöksiä. Suomi sijaitsee maatalouden harjoittamisen kannalta pohjoisilla äärirajoilla. Maaperämme on myös keskimäärin ottaen karua ja ilmaston vaihtelut eri vuosien välillä ovat hyvin suuria. Näistä syistä ei kasvintuotantomme pysty kilpailemaan Keski- ja Etelä-Euroopan maataloustuotannon kanssa edes EY:n sisällä olevalla hintatasolla.

Toisaalta jäädessämme EY:n markkinointialueen ulkopuolelle emme luonnollisesti voi olla mukana tekemässä päätöksiä, joilla määritellään EY-maiden maatalouspolitiikkaa. Emme myöskään voi päästä osalliseksi siitä rahoitustuesta, jota yhteisön sisällä maataloudelle maksellaan. Tämä haitta näillä näkymin on kuitenkin selvästi vähäisempi kuin maataloustuotantomme tarvitseman rajasuojan arvo.

Vaikka maatalous hallituksen esittämällä tavalla onkin pääpiirteissään suunnitellun integraatiokehityksen ulkopuolella, se ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei se vaikuttaisi maamme maatalouden tulevaisuuteen. Suunnitelmat, joiden mukaan jalostettujen elintarvikkeiden tuontia voidaan lisätä, jättävät maatalouden suoja-aitaukseen moniakin veräjiä, joiden läpi voidaan maahamme tuoda ja toivottavasti myös maasta viedä tuotteita, jotka ajan mittaan ja hyvinkin nopeasti voivat vaikuttaa maassamme harjoitetun tuotannon määrään sekä myös laatuun.

Tästä syystä on syytä esittää eräitä käsityksiä, millä tavoin ja missä laajuudessa halutaan kansallisen maatalouden tulevaisuutta puolustaa, sillä puolustuskannalle

maatalous joka tapauksessa meidän pohjoisilla leveysasteillamme tulee joutumaan. Niihin toimintaedellytyksiin, joilla Suomi harjoittaa kansainvälistä maatalouskauppaa, joka välittömästi vaikuttaa myös tuotantoon kotimaassa, kuuluu ainakin kolme erillistä tekijää: ensiksi kotimaisen poliittisen tahdon ja päätöksenteon kehityssuunta eli kansalliset muutospaineet maataloutta kohtaan, toiseksi maailmankauppajärjestelmän sääntöjä käsittelevät Gatt-neuvottelut ja kolmanneksi Euroopan taloudellinen yhdentymisen eli integraatio, josta nyt on kysymys.

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan Euroopan yhdentymistä koskevassa maatalouspoliittisessa informaatiotilaisuudessa maatalous- ja kalastusneuvos Hannu Vesa Suomen Brysselin edustustosta lausui muistiossaan seuraavaa: ”Pohjoismaiden maatalouden saama korkea tuki selittyy suuressa määrin sillä, että maatalouspolitiikalla on ollut taloudellisten tehtävien ohella merkittäviä yhteiskuntapoliittisia tehtäviä. Ne ovat olleet osa ns. pohjoismaista yhteiskuntamallia. Samalla kun joudumme katsomaan silmästä silmään maatalouspolitiikkaamme kohdistuvia taloudellisia ja kauppapoliittisia haasteita, joudumme arvioimaan, kuinka hyvin pohjoismainen yhteiskuntamallimme kestää integraatiopaineet maatalous- ja maaseutupoliitikankin osalta. Tässä kohden olemmekin eräänlaisessa tienhaarassa huolimatta siitä, mitä integraatiotiedonannossa sanotaan maatalouden suojasta.” — Näin Vesa.

Viime aikoina on maassamme käyty voimakasta keskustelua elintarvikkeidemme hintatasosta. Totta onkin, että niiden hinnat verrattuina mm. Keski-Euroopan vastaaviin ovat korkeammalla. Vesan muistion mukaan Oecd:ssä lasketut tukilaskelmat osoittavat, että kun EY:n alueella tukiprosentti on 46, se on Suomen osalta 70, Ruotsissa 58, Itävallassa 48 ja Sveitsissä ja Norjassa lähes 80 prosenttia. Elintarvikkekeskustelumme tuijottaakin mielestäni liikaa näihin tukilukuihin ja uskoo vain näillä syillä voitavan meidän hintatasoomme suuresti vaikuttaa.

On olemassa vaara, että yhdentymisen varjolla kuvitellaan voitavan alentaa hintojamme ns. maailmanmarkkinahintaisten elintarvikkeiden hintojen tasalle tuomalla niitä maaahan. Niillä ei kuitenkaan ole mitään tekemistä tuettujen EY-hintojen sen enempää kuin Suomen sisäisten hintojenkaan kanssa,

vaan kysymys on ylijäämäeristä, jotka myydään dumpinghintaan, jotta saadaan työnnettyksi ylimääräinen tuotanto rajojen ulkopuolelle. Miten kauan näitä tuotteita sitten olisi saatavissa, kun maapallon väestö vuosittain lisäntyy noin sadalla miljoonalla uudella ruokaa tarvitsevalla suulla?

On myös turha kuvitella, että kotimaisen tuotannon laskulla esimerkiksi 80 prosentin omavaraisuuteen voitaisiin jollakin tavalla nopeasti vaikuttaa elintarvikkeidemme hintoihin. Tuntuu ylivoimaiselta ajatella hintajärjestelmää, jossa olisi kahdenlaisia kuluttajaintoja, tai muuten sovittaa yhteen kotimaisia hintoja tuontielintarvikkeiden hintojen kanssa. Samalla on tietysti pantava merkille, että mikäli tällaiseen omavaraisuusprosenttiin mentäisiin, samalla osa maastamme samalla autoituisi.

Johtopäätös tästä on mielestäni selvä. Meidän on luonnollisesti pyrittävä kotimaisen maataloustuotantomme sopeuttamiseen sellaiseksi, että se vastaa kaikissa olosuhteissa peruselintarvikkeidemme huoltovarmuutta. Tämä edellyttää jossakin määrin yli sadan prosentin omavaraisuutta, joka tuotannon vaihteluista huolimatta turvaa tämän varmuuden.

On silti hyvä, että parasta aikaa ollaan selvittämässä koko suomalaisen elintarvikkeiden osapuolten vaikutuksia tuotteidemme loppuhintaan. Tämän selvityksen pohjalta tehtävään kaikki mahdolliset korjaukset silmällä pitäen elintarvikkeidemme kuluttajahinnan laskemista niin alhaiselle tasolle kuin se millekään osapuolelle vahinkoa aiheuttamatta on mahdollista. Tämä on juuri sisäistä omaa päätöksentekoalettamme maatalouspolitiikan suhteen.

On syytä seuraavaksi tarkastella, mitä saattaa tapahtua jalostettujen elintarvikkeiden tuonnin lisääntyessä. Muutokset eivät liene kovin nopeita mutta tulevat vaikuttamaan elintarviketeollisuuteen ja kauppaan ja sitä kautta myös perustuotantoon. Lisäksi välilliset vaikutukset viimeksi mainittuun voivat olla hyvinkin tuntuja. Kilpailu ja uhka ja toivottavasti myös mahdollisuudet elintarviketeollisuudessamme ja jalostettujen elintarvikkeiden markkinoinnissa lisääntyvät länsieurooppalaisen massatuotannon ja jättimarkkinoiden myötä. Suomen elintarviketeollisuuden kilpailukyvyyn säilyttäminen ja kehittäminen on siksi myös maatalouden

elinkysymys. Mikäli oma teollisuutemme näivettyy, kuka jalostaa viljelijöiden tuottamat raaka-aineet? Mikäli ulkomaiset suurkonsernit kiinnostuisivat ostamaan suomalaisen elintarviketeollisuuden, ne voisivat hoitaa jalostusta jonkin aikaa suomalaisilla perustuotteilla, mutta kuinka kauan, sitä sopii kysyä.

Toinen perustuotantomme uhka on pitkälle jalostettujen maataloustuotteiden liiallinen tuonti. Mitä pienempi osuus lopputuotteen hinnasta on perustuotteella, sitä pienempi on se hinnanerokorvaus, joka on maksettava tästä tuontitavarasta. Se tuskin nostaa kynnystä rajalla niin korkeaksi, ettei massatuotannossa toimiva ulkomainen suurteollisuus pystyisi pääomakustannuksista välittämättä jo pelkästään käyttökustannusten katteella tuomaan maahan jalosteita, joita kotimainen teollisuutemme samanaikaisesti tuottaa. Kuluttajan kannalta tilanne näyttää hyvältä, mutta ajatellessamme maatalouden kansallista merkitystä ja elintarviketeollisuutemme säilymistä omissa käsissämme tilanne saattaa tulla arveluttavaksi.

Siksi onkin edellytettävä, että elintarviketeollisuutemme myös tästä syystä valmistautuu ottamaan vastaan tämän kilpailuhaasteen parantamalla nykyistä kannattavuuttaan tuotantoaan tehostamalla. Tuotannon tehostaminen vaatii usein saneerausta. Elin-
tarviketeollisuudessamme onkin paikoin huomattavaa ylikapasiteettia. Siksi sitä tulisi voida karsia. Parhaiten se tapahtuu yrityksiä yhdistämällä ja joitakin tuotantoyksiköjä lopettamalla, jotta tuotanto jäljelle jäävissä yksiköissä tehostuu ja kannattavuus paran-
tuu.

Hyvin yleisesti meillä nähdään tässä vaara monopolisoitumisesta. Tilanne on mielestäni jotenkin skitsofreeninen. Samalla kun vaaditaan tuotannon tehostamista, astutaan lähelle vihattua monopoliasemaa. Se antaa kaupalle mahdollisuuden kilpailun nimissä tuoda maahamme tuotteita, joita kotimaassakin pystyttäisiin riittävästi valmistamaan. Ristiriita näiden tekijöiden välillä tulisi voida ratkaista kansallisten etujemme mukaisesti ja ylittää näitä vääriä käsityskantoja ja sovittaa niitä yhteen. Kuluttajienkin tulisi ajatella tuotannon keskittämistä myös kustannuksia laskevana tekijänä. Uskon, että kauppa, joka toimii vain saadakseen riittävän katteen, tulee pitämään huolen siitä, että ns. mono-

polisoitunut yrityskään ei pysty hintoja korottamaan yli sen, mitä kohtuudella voidaan edellyttää.

Arvoisa puhemies! Efta — EC-integraatio on kuitenkin maailmanlaajuisesti rajallinen alue. Sen yläpuolella käydään neuvotteluja Gatt-järjestön puitteissa. Näissä neuvotteluissa mahdollisesti saavutettavat tulokset vaikuttavat välittömästi Euroopan integraatioon ja sen harjoittamaan maatalouspolitiikkaan. Siksi meidän, samalla kun käydään integraationeuvotteluja, on suurella huolellisuudella oltava Gatt-neuvotteluissa mukana. On esitettävä vakava varoitus liiallisesta partiopoikamaisuudesta ja hyväuskoisuudesta näissä neuvotteluissa pyrkinessämme noudattamaan neuvotteluohjeita ja tuotannonrajoituksia jo neuvotteluvaiheessa. Tietäen kansallisen itsesuojeluvaiston myös Suomen ulkopuolisissa maissa tulee myös meidän pyrkiä varustautumaan tilanteisiin, joihin Gatt-neuvottelujen piirissä voimme joutua.

Karu totuus on nimittäin se, että tarpeetomasti tuotu perustuotantokilo aiheuttaa vastaavan vientitarpeen. Tuodessamme halvalla joudumme vastaavan määrän hyvin kalliilla viemään yhteisin varoin. Siksi meidän on hyvin tarkkaan harkittava sitä, miten pitkälle mennään ns. jalostettujen tuotteiden valikoiman laajennuksessa.

Arvoisa puhemies! Keskeisimmät asiat integraatiossa ovat viljelijöiden kannalta ensinnäkin, että maataloustuotteiden yhteismarkkinoita ei toteuteta eikä jalostettujen maataloustuotteiden vapaakaupassa mennä harkitsematta liian pitkälle. Maataloustuotteiden kauppaa voidaan lisätä maa- ja tuotekohtaisin sopimuksin, mutta tämän tulisi tapahtua tiukan vastavuoroisuuden pohjalta. Tämä koskee myös ns. koheesiotuotteita Etelä-Euroopan EY-maista. Muun muassa niiden kaupan vapauttaminen on ilmeinen uhka juuri puutarhasektorillemme. Siellä on viime aikoina voimakkaasti investoitu ja modernisoitu ja tällä tavalla lisätty kustannuksia, ja tuotantokustannukset sen lisäksi ovat meillä muutenkin eteläisempiä maita korkeammat. Ainoastaan laadun korkeus ja tavaran tuoreus ovat meidän valttejamme. Edelleen on, arvoisa puhemies, edellytettävä, että elintarvikkeiden tuontitarkastuksesta ei luovuta eikä elintarvikkeiden korkeata normitasoamme alenneta.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! Euroopan kynnykset madaltuvat. Suljetut ovet aukeavat ryskyen. Perestroika tuulettaa nurkkia. Puhutaan yleiseurooppalaisen yhteisen kodin rakentamisesta, jossa yleisinhimilliset arvot olisivat voimassa. Yhteisessä talossa jokaisella olisi kuitenkin oma huone ja oma sisäänkäynti. Suomen integraatiopolitiikan lähtökohtana tulee olla yhteistyön rakentaminen, blokkirajojen purkaminen. Suomen tulee olla aktiivinen sekä länteen että itään, liikkumehan tällöin yhteisellä eurooppalaisella maaperällä.

Tässä yhteydessä on syytä kysyä, milloin saamme Suomessa oman kansallisen perestroikamme, joka sysäisi syrjään tunkkaiset menettelytavat ja synnyttäisi uuden kaikkia kansalaispiirejä ja yksittäisiä kansalaisia kunnioittavan poliittisen kulttuurin, jossa ei olisi salailua vaan avoimuutta ja luottamusta kyräilyn sijaan.

Hallitus on tykevästi harhaillut omassa tiedonanto — selonteko-viidakossaan. Hallitus aikoo ilmeisesti estää eduskunnan valio-kuntia käsittelemästä Suomen suhtautumista Euroopan yhdentymiseen, siis ylen tärkeään tulevaisuusvisioomme. Hallitusta eivät kiinnosta edustajien mielipiteet eivätkä eduskunnan kannanotot. Osoitukseksi siitä todettakoon tiedonannosta hallituksen toimintaohjelmasta seuraava virke. ”Hallitus saattaa eduskunnan tietoon sen linjan, jota hallitus aikoo noudattaa.” Siis hallitus saattaa eduskunnan tietoon sen linjan, jota hallitus aikoo noudattaa. Tässä ei paljon tulkinnan varaa ole.

Ilmetyä on herättänyt se, miksi hallitus haluaa lisätä kotimaassa vastakkainasettelua eri kansalaispiirien kesken kansallisen luottamuksen, yhteisymmärryksen ja yhteistyön sijaan näin tärkeässä asiassa. Miten muuten voisi tulkita sen, että oppositiolta on evätty mahdollisuudet osallistua integraatiovalmisteluihin? Valmistelua on jo varsin runsaasti suoritettu virkamiestasolla, kuten tiedämme.

Integraation seurantakoneistossa työskentelee jo nyt lähes parisensataa ihmistä. Tänä ministeri Salolainen ilmoitti armollisesti, että integraationeuvottelukuntaan tullaan kutsumaan puolueiden edustajia. Miksihän ei ole kutsuttu aikaisemmin? Mutta tietenkin parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Toetaan vain, että tässä neuvottelukunnassa on 43 jäsentä, siis nyt. Näistä on kaksi naista.

On siis syytä kysyä tässä yhteydessä, aiotanko myös naiset pitää loitolla integraatioasioista.

Tapahtuva 18 maan Euroopan talousalueen muodostaminen ei voi merkitä vain esteiden poistamista tavaroiden, palvelujen, pääoman ja ihmisten liikkumiselta. Kansallinen etu ei tarkoita vain pääoman ja talouselämän etujen turvaamista. Kansalaistemme perustavanlaatuiset oikeudet on turvattava, ja niitä on kehitettävä edelleen Euroopan yhdistyessään. Suomen tulisi toimia aloitteellisesti siihen suuntaan, että Efta-maat kartoittaisivat yhdistävät tekijät EY:n kanssa käytäviä neuvotteluja varten. Suojattavat oikeudet, arvot ja intressit olisi syytä muotoilla siten, että niiden määrittely voitaisiin sisällyttää osaksi itse Ees-sopimusta. Kysymys olisi siis Efta-perusarvojen sopimuksesta.

Valtioiden sopimusvelvoitteisiin tulisi lukea myös kuluttajansuoja ja ympäristönsuojelu, tasa-arvo, työntekijän aseman ja oikeuksien turvaaminen sekä sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet ja kulttuurihistoriallisten arvojen suojaaminen.

Yhdistyvän Euroopan tärkeimpiä tavoitteita on sivistyksen ja henkisen pääoman kasvattaminen. Minua ilahdutti, kun luin eräästä lehdestä, että ministeri Salolainenkin on lähes samaa mieltä. On syytä ehdottomasti kiistää reuna-alue-nimitykset puhuttaessa kulttuurista ja koulutuksesta sekä kestäväan kehitykseen tähtäävästä ympäristönsuojelusta. Nämä ovat kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen yhteisessä Euroopassa tärkeitä sektoreita, eivät mitään reuna-alueita. Mehän emme ole rakentamassa vain teollisuuden, elinkeinoelämän, pankkien ja kilpailukyvyn Eurooppaa.

Me haluamme elämän avartuvan ja kontaktien lisääntyvän erityisesti Euroopan kansalaisten, heidän järjestöjensä ja kansalaisliikkeiden kesken. Olen varma, että myös Euroopan valtioiden vasemmistopuolueet tulevat antamaan merkittävän panoksen eurooppalaisten tasa-arvon, solidaarisuuden ja perusoikeuksien voimistamiseksi. Viittaen vain Euroopan vasemmistopuolueiden yhteistapaamiseen kesällä 1990 Tampereella.

Integraatiokehitys tulee vaikuttamaan monin tavoin kulttuurielämän mahdollisuuksiin. Kulttuurille ja viestintäpolitiikalle riittää haasteita. Suomella on jo nyt runsaasti kulttuurisuhteita Euroopan maiden kanssa. Suo-

mi liittyi jo pari vuosikymmentä sitten sekä Euroopan kulttuuriyhteistyösopimukseen että Euroopan neuvoston piirissä tapahtuvaan kulttuurityöskentelyyn. Myös kulttuurisuhteet sosialistisiin maihin ovat laajat. Suomella on jo kulttuurisopimus tai vastaava bilateraalin järjestely kaikkien EY:n jäsenmaiden kanssa.

On syytä avata ikkunat Eurooppaan entistä rikkaampaan kulttuurikanssakäymiseen, osallistua moniin jo olemassa oleviin ja tuleviin kulttuuri- ja koulutushankkeisiin. Kansainvälistymiselle on luotava edellytyksiä, ja samalla on syytä vahvistaa kansallista kulttuuriamme, jotta suomalainen identiteettimme säilyisi ja jotta voisimme kansallisella ylpeydellä esittäytyä Euroopan kulttuuriareenoilla. Saamelaiskulttuuri olkoon meille myös ylpeyden aiheena.

Kansainvälistyminen edellyttää suomalaisten kielitaidon parantamista ja monipuolistamista. Jo vuonna 1970 kielipoliittinen toimikunta esitti hyvin ainutkertaisia esityksiä suomalaisten kielitaidon laajentamiseksi koululaitoksessa. Valitettavasti nämä tavoitteet eivät ole alkuunkaan toteutuneet, joten työtä riittää vielä paljon.

Viestintäkehityksen seuraaminen on erittäin tärkeä asia. SKDL:n ryhmä onkin esittänyt perustelulausumaa, jossa todetaan, että "eduskunta edellyttää, että hallitus tuo julki Efta — EY-neuvotteluissa Suomen kansalliselle eduille olevan ensiarvoisen tärkeää säilyttää viestinnän eli lehdistön, radiotoiminnan ja televisiotoiminnan kansallinen omistus". Tätä esitystä on syytä kannattaa vielä kerran.

Euroopassa on puute eurooppalaisista ohjelmista. Paitsi kotimaan tarpeisiin myös muille Euroopan maille myytäväksi kelpaavia tasokkaita tv-, elokuva-, dokumentti-, teatteri-, ooppera-, kuvataide- ja videotallenteita tulisiikin tukea. Usein eduskunnassa mainittu viestintäkulttuuritoimikunta onkin ehdottanut valtion vuoden 1990 budjettiin 45 miljoonan markan ja vuoden 1994 budjettiin 220 miljoonan markan määrärahaa kotimaisen tuotannon ja jakelun tukemiseen. Nämä summat eivät ole suuria siksi, että on kysymys nimenomaan Suomen puolustamisesta. Meidän on tiedostettava, mitä Euroopan kello on lyönyt.

Tiedonanto käsittelee myös koulutusta. Siinä esitettyihin tavoitteisiin voin yhtyä.

Efta-maiden tavoitteena on osallistua tasavertaiselta pohjalta EY:n koulutus- ja ammattikasvatusohjelmiin.

Kansainvälistyessämme meidän on syytä tarkistaa suhtutumistamme ulkomaalaisiin. Perinteinen hämmäläisyys istuu meissä liian voimakkaana. Koulun kansainvälisyyskasvatus nouseekin arvoon arvaamattomaan. Opettajat tulisi ensinnä saada uudelleenkoulutukseen.

Tiede on luonteeltaan kansainvälistä, ja kansainvälistyminen on siksi eduksi tieteelle. Suomen tiedepolitiikka on koko 80-luvun pyrkinyt edistämään tietemme kansainvälistymistä. Sikäli myös eurooppalainen yhteistyö palvelee suomalaisen tiedepolitiikan tavoitteita.

Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan on turvattava itselleen jatkuvat ja pysyvät vaikutusmahdollisuudet siihen, miten Suomen ratkaisut Euroopan talousalueen suhteen nyt ja vastaisuudessa tehdään. Kansalliset perustumme eivät voi olla kaupan.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Astala arvosteli tiedonantomenettelyä. Kuitenkin nimenomaan se sallii koko eduskunnan käsitellä Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen tässä arvokkaassa salissa, vieläpä tilaisuuden äänestää. Sitä paitsi arvostellessaan valmistelua ed. Astala unohtaa, että nykyisillä pääoppositiopoiluella ei ole hätäpäivää. Ne ovat miehittäneet asiaa valmistelevat ministeriöt siinä määrin omilla jäsenillään.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Uosukaiselle totean, että tiedonantomenettely sallii kansanedustajille keskustelun täällä salissa. Sali nyt ei ole kovin täynnä edustajia. Varsinaista käsittelyä hallitus ei tiedonannollaan salli. Nimittäin varsinainen asian eduskuntakäsittely edellyttää, että on mahdollista valmistelu valiokunnissa. Toin julki äskeisessä puheenvuorossani, että integraationeuvottelukunnassa on 43 jäsentä. Haluan todeta ed. Uosukaiselle, että yhtään kansandemokraattisesti ajattelevaa ihmistä siinä ei ole mukana. Se todistaa, minkälaisella osuudella kukin puolue voi mukana olla valmistelussa.

Ed. Uosukainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tosiasia kuitenkin on,

että näitä asioita on käsitelty kaikissa ministeriöissä. Asiat eivät ole suinkaan niin hajallaan ja vain yhden toimikunnan ja yhden neuvottelukunnan ja yhden valmistelukunnan varassa. Sen olemme saattaneet havaita, eikä asian käsittely pääty tähän. Mielestäni keskustelu tässä salissa ja debatointi ja osallistuminen on juuri niin vilkasta kuin edustajat tahtovat. He tahtovat nyt tällä mallilla.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Uosukainen toteaa, että valmisteluja on tehty useissa ministeriöissä. Totean, että Suomessa ministeriön ja yleensä valtion virkamiesten valmistelut ovat hyvin usein ns. salaisia tai ainakin ei-julkisia. Siinä esimerkiksi valtiollinen asioiden valmistelu poikkeaa hyvin suurella määrällä mm. kunnissa tapahtuvasta asioiden valmistelusta.

Jotta kansalaiset todella tietäisivät, mitä ollaan tekemässä ja voisivat ottaa asioihin kantaa, niin minusta tällaisten asioiden valmistelu pitäisi saada huomattavasti avoimemmaksi. Asioista pitäisi voida keskustella. Virkamiesten tulisi voida antaa lausuntoja ja voida antaa julki muistioita, jotka ovat nykyään ei-julkisia jne. Jos tällaiseen valmisteluun päästään, silloin vasta voidaan puhua demokraattisesta asioiden valmistelusta.

Ed. Jansson: Värderade talman! Det vi nu bevittnar i Västeuropa kan förliknas vid ett gigantiskt äktenskapsbestyr, där två parter på basen av ett avtal försöker bygga upp ett förhållande med stora friheter och litet mindre men diffusa randområden där umgänge också skall förekomma.

I själva Ees-avtalet försöker parterna skriva in umgäncesregler enligt vad man nu kan överblicka i fråga om medgång och motgång och bäge hoppas på ett lyckligare liv. Såsom i alla förhållanden kommer det att uppstå slitningar. Andra parter visar intresse, kan man lita på varandra, hur ställa sig till nya oförutsedda situationer, hur lösa konflikter i ett kollektivt umgänge, när vi hittills och särskilt i de nordiska länderna vant oss vid att starkt betona nationell suveränitet och egoism.

Hittills har vi koncentrerat oss på vad äktenskapet kan utträta, dvs. hur stor frihet skall de fyra friheterna i Ees ha? Mindre har vi frågat oss hur det skall gå till. Regeringens

meddelande besvarar de frågorna väldigt knapphändigt, statsförfattningsrättsligt för ytligt, speciellt när meddelandet inte skall underkastas utskottsbehandling av hänsyn till den påstådda tidsnöden.

Men nog är det betänkligt om riksdagen under sådana förhållanden skall lämna en öppen fullmakt till regeringen att eventuellt förhandla bort en del av riksdagens beslutanderätt utan att vi får veta vad. Det är ju inte riksdagen som ställt till tidsnöden.

Därför borde enligt min mening riksdagen göra på samma sätt som andra uppdragsgivare: fullmakten specificeras så att ombudet, alltså regeringen och förhandlingsparten dvs. Efta, EG, vet vad ombudet har rätt att göra med bindande verkan för Finland. Jag kan inte tro att en diskussion här i kammaren är tillräcklig för att fullmakten blir vettigt specificerad. Med andra ord risken för att riksdagen så småningom ställs inför fullbordat faktum är överhängande.

Meddelandet innehåller modeller och hypoteser om hur förhandlingarna kan föras och vart de kan leda. Äktenskapsbestyr under sådana premisser brukar betecknas som lättsinne — i det civila livet ett vanligt fenomen.

Fullmakten ger vi regeringen utan att veta om den gäller Efta-förhandlingar eller EG-förhandlingar eller bägge inom Ees. Borde inte fullmakten eventuellt tudelas i en Efta-del och i en Ees-del eftersom Efta-länderna kommer att uppträda som en grupp? Enligt meddelandet är regeringens mål en modell för beslutsfattandet, som gör det möjligt att delta i beredningen av besluten, varvid besluten inte blir bindande för Finland mot vår vilja och där våra nationella organs ställning vid beslutsfattandet tryggas.

Detta resonemang tycker jag haltar. Självklart blir inga beslut bindande för oss utan att vi godkänner dem. Men vad gör vi om, vilket är det sannolika, vi inte kan påverka beredningen på ett godtagbart sätt? Det har påtalats redan och med rätta tycker jag, att meddelandet är alltför alternativlöst, både innehållsmässigt och politiskt. Det finns å andra sidan ingen orsak att misstro förhandlingarna varken hittills eller framöver. Men hur och i vilken form förmedlas informationen till riksdagen och vilken beredskap har riksdagen att ta informationen till sig och göra något vettigt av den under den brådska,

som kännetecknar denna process? Enligt min mening borde också riksdagen flytta fram sina positioner betydligt och överhuvudtaget bli mera offensiv.

I sin presentation av meddelandet besvarede minister Salolainen en del av dessa frågor. Ministerns presentation var för övrigt initierat kompetent. Den var nästan lysande tycker jag. Vi har all orsak att här i riksdagen ta fasta på dem speciellt vad gäller behovet av regeringens och riksdagens medverkan i och uppföljning av integrationsprocessen.

Inom regeringen och inom ministerierna kommer kraven på europeisk kunskap och särskilt på språkkunskaper att öka dramatiskt. Bara översättningsuppgifterna kommer att binda betydande resurser. Behovet av expertis på heltid kommer också att vara stort, möjligen större än vad resurserna i ett litet land klarar av inom en begränsad tidsrymd. Sannolikt blir förvaltningen tvungen att omfördela resurser och snabbutbilda folk för dessa nya uppgifter. Meddelandet hade enligt min mening vunnit på om dessa aspekter redovisats eftersom de såsom resursfrågor i varje fall kommer att föreläggas riksdagen.

Vad gäller riksdagens egen beredskap får vi inte fördjupa oss i formalia till den grad att innehållet glöms bort. Alldeles uppenbart måste riksdagens resurser och beredskap förstärkas. Det har redan väckts förslag att utrikesutskottet till exempel skulle upplyftas till något slags superutskott. Min uppfattning är att formen finner vi nog, blott vi känner behoven. Behoven skulle jag beskriva med orden: krav på snabbhet och säkerhet.

Det eller de utskott, som skall handlägga framtida integrationsfrågor måste kunna handla snabbt och med tillräcklig sakkunskap. Därför krävs det åtminstone två saker: 1) en särskild utskottsberedning, dvs. tillgång till expertis, som knyts till utskottet i dess sekretariat samt att utskottet fattar beslut på föredragning och inte såsom vi gör nu för närvarande mera eller mindre formfritt, och 2) beredskap hos utskottet att sammanträda och besluta med kort varsel på ett sätt som också håller i kommande Ees-förhandlingar.

Senast i samband med Ees-redogörelsen bör riksdagen föreläggas en redovisning om

hur dessa nationella spörsmål föreslås bli lösta.

Den redogörelsen borde enligt min mening också åtföljas av en populärversion av hur det kan gå till i vårt samhälle på 1990-talet, när till exempel N.N., bosatt i Malax eller i Pedersöre, tänker köpa en segelbåt i Italien, finansiera köpet med banklån i Norge, försäkra den i Storbritannien, transportera den till Jakobstad eller Vasa med ett franskt tåg och med holländsk långtradare samt få utbildning i användningen av en segelbåt av till exempel en grek, som efter tre månaders vistelse i Finland vill börja studera ryska här, köpa fritidstomt och därefter gifta sig med en i Finland bosatt i Sverige fränksild ungersk kvinna. (Ed. Björklund: Med hembygdsrätt på Åland!) — Riktigt! Det är en fullkomligt möjlig situation. Utan tvekan har den österbottniska konkurrerande båttillverkaren, de lokala bankerna, det lokala försäkringsbolaget och våra nationella transportföretag intresse av hur dessa och andra närliggande rent praktiska frågor löses.

Detta ganska vardagliga händelseförlopp måste kunna skötas enkelt och smidigt för att medborgarna i som vi säger "medborgarnas Europa" skall kunna känna någon verklig vinning av de fyra friheterna.

Värderade talman! Såsom ombud för Åland, till vilket vännen Ilkka-Christian Björklund hänvisade, Åland som i alla högsta grad kommer att beröras av integrationen, vill jag uttrycka vår tillfredsställelse med markeringen i meddelandet att "de specialarrangemang som Ålands ställning föranleder kommer att säkerställas".

Markeringen vittnar om det goda samarbete som redan förekommit tack vare våra ministrars insatser, och som även i fortsättningen är påkallat. Också inom självstyrelseförvaltningen är man medveten om de krav och utmaningar, som integrationen ställer och man är helt inställd på att göra en så fullödlig insats som befintliga resurser medger. Samtidigt inser man de möjligheter som följer med integrationen under förhållande av ömsesidighet.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Koska kuulijakunta on käynyt pieneksi ja ilta myöhäiseksi ja ministeri Salolainenkin näyttäi hävinneen salista, tulen käyttämään hyvin lyhyen puheenvuoron.

Täällä on tänä iltana ja aikaisemmin käsitelty aika paljon yhdentymisen etuja ja haittoja. Yhdentymisen eduiksi on ensisijaisesti mainittu taloudelliset edut, bruttokansantuotteen nousu, saamieni tietojen mukaan noin puolella prosentilla. Yhdentymisen haittoina on nähty ensisijaisesti oman määräysvaltamme kaventuminen. Edelliset näkökulmat ovat tietystä mielessä hyvin samankaltaisia. Ne ovat molemmat materialistisia ja liittyvät valtaan, joko taloudelliseen tai poliittiseen valtaan.

Mielestäni kiinnostavinta kuitenkin tässä kysymyksessä ei ole lopulta, miten kakku jaetaan, vaan millainen se on. Tämä liittyy silloin vähintään kahteen toisistaan riippuvaan kysymykseen: ympäristön ja kulttuurin tilaan. Tässä kuten monessa muussakin kysymyksessä pätee sääntö: Euroopan pitää olla hyvä, paras Eurooppa eikä toiseksi paras Amerikka. Euroopan ei tässä prosessissa pidä muuttua toiseksi Amerikan yhdysvalloiksi.

Haluaisin esittää tässä yhteydessä joukon kysymyksiä, ja on hyvä, että ministeri Salolainen tuli juuri näitten kysymysten aikana paikalle. Nämä ovat hyvin lyhyitä kysymyksiä: Millaiseen Eurooppaan ja millaiseen Suomeen tulisi pitkällä tähtäyksellä pyrkiä, esimerkiksi viiden sukupolven tähtäyksellä? Kuinka paljon väkeä Euroopassa tuolloin asuisi? Asuisiko Euroopassa ensisijaisesti eurooppalaisia, siis syntyperältään eurooppalaisia tai heidän jälkeläisiään? Kuinka suuret alueet olisivat luonnonsuojelualueita? Miten kaikki Euroopassa vielä tavattavat erilaiset ekosysteemit voitaisiin säilyttää? Miten Euroopan ainutkertainen mosaiikkimainen kulttuuri voitaisiin suojata homogenisoitumislta? Miten säilytettäisiin jokaiselle maalle tyypillinen, sille ominainen arkkitehtuuri, ja miten säilyisivät Euroopan kielet? Eurooppahan on ainoa maanosa, jossa puhutaan useimmiten samaa kieltä, mikä on valtion nimi. Suomessa puhutaan suomea, Espanjassa espanjaa, Englannissa englantia ja Puolassa puolaa.

Kun kansallisvaltioiden suvereniteetti pienenee, mikä varmistaa nyt sitten sen alueellisen suvereniteetin lisääntymisen, tämän regionaalisuuden, mistä dosentti Esko Antola on puhunut hyvin innokkaasti? Nähdäkseni todennäköisempää on, että regionaalisuus ensin nousee, mutta sitten pitemmällä aika-

välillä mankeloituu tasaiseksi massaksi. Eurooppa väistämättä homogenisoituu, jos ei tätä vastaan taistella jotenkin aktiivisesti.

Omasta mielestäni ihannetila olisi sellainen, että Euroopan väkiluku pienenesi seuraavien noin viiden sukupolven aikana ainakin puoleen nykyisestä. Tämä olisi mahdollista pitäytymällä aktiivisesti nykyisissä netouusiutumisluvuissa, eli kaikkien teollisten maiden väkilukuhan on laskemassa, mikäli aktiivisesti niitä ei pyritä nostamaan. Valtioiden ei pitäisi kannustaa erilaisin lakisääteisin keinoin väestöään lisääntymään vaan nimenomaan antaa niiden vähentyä.

Toiseksi: Pienentynyt väestö sijoittuisi niin, että Eurooppaan muodostuisi yhtenäisen luonnonsuojelualue, joka lomittuisi kaikkialla ihmisten asuttamien alueiden kanssa. Kaikki tavattavat ekosysteemit ja kaikki elossa olevat eliölajit tulee säilyttää. Tämä on semmoinen kysymys, jota erityisesti haluaisin ministeri Salolaiselta kysyä.

Kolmanneksi: Kaikkialla vaalittaisiin tarkoin paikallisten kulttuurien säilymistä. Kysymys ei ole niinkään suomalaisuudesta, brittiläisyydestä ja espanjalaisuudesta, vaan esimerkiksi savolaisuudesta, walesiläisyydestä ja baskeista tai ahvenanmaalaisista. On muistettava, että Eurooppa on eräässä suhteessa aina edellä Pohjois-Amerikkaa, Etelä-Amerikkaa ja Australiaa ja toisessa suhteessa taas ainakin erilainen, ellei edellä Aasiaa ja Afrikkaa. Euroopassa on vanha kulttuuri, mitä ei ole Pohjois-Amerikassa, nykyisessä Etelä-Amerikassa tai Australiassa. Euroopassa on uusi tekniikka, uuden tekniikan osaaminen, jota taas ei samassa mittakaavassa ole Aasiassa ja Afrikassa.

Joissakin asioissa sekä alueellinen että valtiollinen suvereniteetti on kutistettava nolnaan. Sellaisia ovat esimerkiksi ilman- ja vesiensuojelu. Ilman tiukkoja kansainvälisiä sopimuksia ei noissa kysymyksissä päästä hyvään lopputulokseen. Mielestäni ei ole ongelmallista, jos eri Euroopan maissa tulevaisuudessa katsellaan samassa tehtaassa valmistettuja televisioita tai raiteilla liikkuvat samanlaiset junat. Myöskään ei ole ongelmallista, jos kaikissa maissa on samalla tavoin puhdas ilma. Sen sijaan rakennetun ympäristön merkittävimpiä piirteitä on arkkitehtuuri. Olisi suotavaa, jos esimerkiksi arkkitehtuurin ominaispiirteet eri maissa voitaisiin säilyttää.

Nyt koska ministeri Salolainen on urhoolisesti pysynyt täällä näinkin kauan, kysyisin tässä yhteydessä: Mitä mieltä olette näistä edellä mainituista tavoitteista pitemmällä tähtäyksellä, ja puhutaanko näissä neuvotteluissa, joita käydään, laisinkaan tämän tyyppisistä kysymyksistä, vai puhutaanko niissä yksinomaan lyhyen tähtäimen taloudellisista reviirikysymyksistä? Ja siinä tapauksessa, että ministeri Salolainen pitää näitä kysymyksiä tärkeinä ja on mahdollisesti edes jossain kysymyksessä samalla kannalla kuin minä, kysyisin: Mitä Suomi voisi tehdä tämän tyyppisten tavoitteiden saavuttamiseksi?

Ministeri Salolainen: Arvoisa puhemies! Minut manattiin nyt niin vahvasti tähän vastaajan paikalle, että tästä ei voi kieltäytyä. Mutta toisaalta kysymyksenasettelu oli sellainen, että se antaa minulle varsin suuren vapauden esiintyä tässä enemmänkin yksityishenkilönä kuin hallituksen virallisen linjan edustajana, sillä siinä määrin kauaskantoisia ja tämmöisiä intellektuelleja harjoituksia nämä kysymykset olivat.

Ensinnäkin totean, että en lainkaan pidä näitä kysymyksiä millään tavalla, sanoisinko, asiaan kuulumattomina, vaan ne ovat kyllä varsin vastuullisia ja keskeisiä kysymyksenasetteluja, mutta ensimmäinen havainto on se, että ne ovat luonteeltaan myös globaaleja probleeminasetteluja. Kysyjä sijoitti nämä Euroopan mittakaavaan. Kyllä minä voin joitakin näkökohtia tähän esittää.

Ensinnäkin olen täsmälleen samaa mieltä kysyjän kanssa siitä, en ole milloinkaan ymmärtänyt sitä, että väkilukua pitäisi kasvattaa. On erittäin hyvä englanninkielinen sanaleikki tästä asiasta. Ihmiskunnan ongelma ei välttämättä ole niinkään pollution vaan population, joka kertoo aika mukavalla tavalla, mikä tämä pääprobleemi on. Jos pyritään siihen egalitääriin järjestelmään, jossa kaikille maailman ihmisille pyrittäisiin takaamaan suurin piirtein yhtä korkea elintaso, mikä on yleishumaani tavoiteenasettelu tämän päivän maailmassa, se merkitsee sitä, että jo tällä hetkellä tälle väestölle me joutuisimme repimään luonnon sellaiseen kuntoon, että se olisi täysin korjaamattomassa tilassa, jos kaikille maailman nykyisille ihmisille taattaisiin länsimainen elintaso.

Jos katson sitten väkilukukysymystä hie-

man lähemmästä perspektiivistä, niin mielestäni Suomenkin tulisi pyrkiä vain siihen, että meillä olisi suurin piirtein tasainen väkimäärä, että se ei olisi aaltoileva, vaan suurin piirtein tasainen. Sen ei tarvitse olla mielestäni kasvava. Mutta tällä hetkellähän tunnetaankin enemmän huolta siitä, että se olisi edes suurin piirtein tasainen. Ei ole mikään itseisarvo Suomessakaan ylittää viiden miljoonan väkimäärää, ei se ole minikäänlainen itseisarvo, mutta että se olisi suurin piirtein tasainen ja vakaa, se olisi aika hyvä asia.

Mitä tulee saastumiskysymyksiin yleisemmin, niin arvelisin, että vaikka olemme aika omahyväisiä Suomessa, niin jos me katsomme koko suomalaista yhteiskuntaa ja jaamme per capita saastuttamisen, uskoisin, että olemme maailmassa huippuluokkaa saastuttajina, jos katsomme kokonaisvaltaisesti tätä kysymystä per capita tarkastelussa. Mutta kun tämä on harvaanasuttu maa ja meitä on vähän, emme pysty niin pahaan kokonaistuhon kuin eräät sellaiset maat, joissa väkiluku on suurempi. Eli ei meillä ole mitään erityisempää syytä lyödä rintoihimme ja kehuskella omilla saavutuksillamme, jos me katsomme henkilökohtaisen vastuun kannalta per capita -saastuttajina maailman mittakaavassa itseämme.

Luonnonsuojelualueet ovat erittäin problemaattinen kysymys. Me olemme Suomessa nyt oikealla tiellä, kun olemme lähteneet siitä, että vihdoinkin teemme selvää, mitä me säästämme ja mitkä ovat talouskäytön alueita. Aikaisemmin kun tämä ei ollut selvää, meillä ei ollut tiedossa, mitä käytämme taloudellisesti hyväksi ja mitä suojellemme, olimme täydellisessä sekasorron tilassa. Tämä kehitys on ollut viime vuosina oikean suuntaista. Me olemme sopineet paremmin siitä, mitä säilyttämme, mitkä harjut säilyttämme, mitkä vesistöt, mitkä kosteikot, mitkä luonnonsuojelualueet, mitkä sualueet jne., eli siis valittu tie on meillä oikean suuntainen.

Millä me säästämme kaikki edustavat ekosysteemit? En tiedä. Olen itse aikamoinen ekopessimisti, valitettavasti, olen ekopessimisti. Mutta se ei merkitse sitä, ettei pitäisi taistella ja uskoa kuitenkin siihen, että käydään ainakin viivytystaistelua, kunnes ehkä useammat ihmiset ymmärtävät.

Mitä tulee edelleenkin luonnonsuojelua-

lueisiin: Millä me estämme sen, etteivät kaukokulkeutumisesta ja kaukosaasteet tuhoa meidän luonnonsuojelualueitamme, ilmansaasteina nimenomaan, vesistöjen saastumisena, Itämeren saastumisena? Ei ole mahdollista suojella Itämeressä yhtä lahtea. Kyllä Itämeren vesi on yhteinen ja se saastuu. Siellä on samat pcb:t, siellä on kaikki samat myrkyt. Tämä on niin välttämättä haaste, että panee se kyllä vakavaksi.

Sitten tämä kulttuurimaisema, kulttuuri-mosaiikki. On nähty, että Euroopan integraatio antaisi enemmän pelivaraa pikkukansallisuuksille. Tällainen uskomus ainakin vallitsee, että skotit, walesiläiset, baskit ym. saisivat itse asiassa enemmän kansallista liikkumavaraa tällaisessa Euroopassa, joka ei olisi niin nationalistinen ja kansallisvaltio-Eurooppa. Mutta kuinka uskottava tämä on pitkällä tähtäyksellä, jolloin kulttuurit homogenisoituvat? Emme tiedä.

Ed. Paloheimo, en tässä yhteydessä pysty perusteellisempaa vastausta antamaan, mutta halusin nyt jollain tavalla valottaa henkilökohtaisia näkemyksiäni.

Ed. Vastamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla ed. Paloheimon ajatuksia ja kysymyksiä, mutta tämä Suomen parlamenttirakennus oli aika lailla mitätön paikka kysymyksiin, jotka periaatteessa olisi pitänyt esittää Euroopan parlamentissa, ja EY:hyn taasen emme täysjäseniksi ole pyrkimässä. Euroopan neuvosto olisi paikka, jossa on hyvä keskustella näistä asioista.

On aika utopistista ajatella, että me viisi-miljoonaisena kansana edes EY — Efta-yhteistyössä pystyisimme tähän 350 miljoonan ihmisen ja 18 maan Eurooppaan vaikuttamaan, mutta keskustelun ylläpitäjänä nimenomaan näistä globaaleista ongelmista toivoisin tosiaan Suomen voivan olla, ja siinä mielessä näen kyllä ed. Paloheimon ajatukset hyvin rakentavina.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin ed. Vastamäelle sanonut, että tämän tarkoituksena ei oikeastaan ollutkaan, että me olisimme täällä tänä iltana tehneet joitakin sitovia globaaleja päätöksiä viiden sukupolven tähtäyksellä, vaan oli tarkoitus antaa jonkinlaista evästä ministeri Salolaiselle, kun hän käy neuvot-

teluja muitten Euroopan maiden kanssa kysymyksistä, joita ei siellä ehkä niin paljon käsitellä.

Tässä on kaksi sellaista seikkaa, jotka ministeri Salolaisen äskeisessä puheenvuorossa tulivat esiin, ja minä haluaisin täydentää seuraavilla huomautuksilla sitä. Ensinnäkin minusta olisi kiinnostavaa keskustella siitä, onko valtiolla täysi suverenisuus omalla alueellaan oleviin ainutkertaisiin luonnon alueisiin. Mielestäni ei ole. Mielestäni esimerkiksi Brasiliassa ei ole suvereniteettia sademetsiinsä, ja samaa pätee Euroopassa.

Kun ministeri Salolainen pohdiskeli, miten estää kaukoläskemat omille luonnonsuojelualueillemme, niin nähdäkseni niitä ei voida estää kuin hyvin tiukoilla kansainvälisillä sopimuksilla ja ainakin Euroopassa pitäisi mahdollisimman pian päästä sellaisiin.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Salolainen kyseli puheenvuorossaan, miten Itämeri suojellaan, miten huolehditaan siitä, että kaukoläskemat saadaan kuriin, kyllä näissä kaikissa asioissa tarvitaan, niin kuin kaikki tiedämme, voimakasta kansainvälistä yhteistyötä, normien tiukentamista jne. On kuitenkin selvää, että osalla Euroopan maista, lähinnä Itä-Euroopan mailla, on taloudellisia ongelmia päästöjen leikkaamisen osalta. Yhdentyvässä Euroopassa olisi tärkeää, että näissä Efta — EY-kuvioissa voitaisiin tätä puolta pyrkiä ottamaan esille ja saamaan aikaan keinoja, joilla järjestettäisiin toisaalta rahoitusta ja toisaalta myös teknologian siirtomahdollisuuksia Itä-Euroopan maille päästöjen kuriin saattamiseksi. Tässä Suomen roolin tulisi olla hyvin keskeinen, ja tämä olisi niitä konkreettisia keinoja, joilla päästöt saataisiin kuriin.

Tänään on julkisuudessa tullut tieto, että Euroopan yhteisössä on perustettu ympäristön tutkimus- ja seurantalaitos, johon on tarjottu myös mahdollisuutta yhteisön ulkopuolisten maiden tulla mukaan jäseniksi. Tässä olisi mielenkiintoista tietää, aikooko Suomi mennä mukaan tähän yhteistyöhön. Siinä ilmeisesti on niiden tietojen mukaan, joita julkisuudessa on tänään ollut, pyrkimyksenä saada aikaan toimiva elin, joka myös pyrkii aktiivisesti näiden ongelmien ratkomiseen.

Lopuksi toteaisin sen, että totta kai Suo-

men tulee olla ei vain aktiivinen kansainvälisessä politiikassa, vaan myös edelläkävijä omien päästöjen leikkaamisessa ja ottaa siinä mahdollisimman tehokkaat keinot käyttöön. Muuten kansainvälinen toiminta ei ole uskottava.

Ed. Metsämäki: Arvoisa puhemies, värderade talman! Vuosi sitten eduskunnalle annetussa selonteossa ”Suomi ja Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys” linjattiin eräitä maamme yhdentymispolitiikan keskeisiä päämääriä ja strategioita. Tänä lähes vuoden kuluttua ovat useimmat linjaukset ja valinnat osoittautuneet harvinaisen oikeiksi. Pari esimerkkiä hallituksen selonteon toimintamalleista muistin vahvistamiseksi:

”Pyrimme Eftan vahvistamiseen ja yhte näisten Efta-maiden kannanottojen aikaansaamiseen mahdollisimman monissa kysymyksissä. Etujemme turvaamiseksi toimimme myös yhdessä Pohjoismaiden kanssa tai suoria neuvottelukanaavia käyttäen. Varmistamme pohjoismaisen yhteistyön piirissä saavutetun edistyksen ja pyrimme sen edelleen kehittämiseen muuttuvissa oloissa.”

Viime syksyn jälkeen ovat tapahtumat Euroopassa vyöryneet sellaista vauhtia, että tällaisen hitaan hämäläisen on joskus ollut työlästä perässä pysyä. Kulunut vuosi on myös pistänyt vauhtia EY-maita laajempaan yhdentymiskeskusteluun. Efta-maiden lisäksi puhutaan tällä hetkellä jo siitä, että Itä-Eurooppa omalta osaltaan voisi olla mukana integraatiokehityksessä.

EY-komission puheenjohtaja Jacques Delors tarjosi viime tammikuussa pitämässään puheessa Efta-maille kollektiivina ns. kolmatta tietä suhteessa EY:n sisämarkkinoihin. Eftan pääministereiden vastattua myönteisesti Delorsin esitykseen aukenivat tiet uudenlaisille Efta — EY-neuvotteluille. Toisaalta Delorsin kollektiivisille neuvotteluille esittämä vaihtoehto maakohtaisesta sopeutumisesta ilman mahdollisuutta vaikuttaa EY:n politiikkaan saattoi omalta osaltaan olla helpottamassa pääministereiden päätöksen tekoa.

Lähitulevaisuudessa alkavissa Ees-neuvotteluissa on keskeisesti kysymys ns. neljän vapauden, pääoman, tavaroiden, palveluiden ja ihmisten vapaan liikkuvuuden, toteuttamisesta Ees:n alueella. Puheenvuorossani ajattelin keskittyä lähes yksinomaan ihmisten

vapaan liikkuvuuden toteuttamiseen ja sen mahdollisiin vaikutuksiin Pohjoismaiden passivapaus sopimuksen suhteen.

Valtioneuvoston tiedonannossa todetaan, että henkilöiden vapaa liikkuminen on erottamaton osa eurooppalaista talousaluetta. — Keskustelut henkilöiden vapaasta liikkumisesta eurooppalaisella talousalueella koskevat vain Ees-maiden kansalaisia”. Tiedonannosta ilmenee edelleen, että Efta-maat ovat ilmoittaneet olevansa valmiit ottamaan voimassa olevan EY-lainsäädännön henkilöiden vapaata liikkumista koskevien neuvottelujen pohjaksi. Passintarkastus EY:n sisäisillä rajoilla on tarkoitus lopettaa 1.1.1993 alkaen. Liikkumisvapaus koskisi suunnitelmien mukaan EY-maiden jäsenvaltioiden kansalaisia. EY:n jäsenvaltioissa asuvien kolmansien valtioiden kansalaisten kohtelu rajanylityspaikoissa muodostaisi tällöin ongelman, josta toistaiseksi ei EY:n piirissä ole yksimielisyyttä.

EY:n voimassa olevien säännösten mukaan henkilöiden vapaa liikkuvuus on pisimmälle toteutettu työntekijöiden, ammatinharjoittajien ja heidän perheenjäsentensä kohdalla. Muiden henkilöiden, esimerkiksi työtömän työnhakijan, kohdalla on voimassa ns. kolmen kuukauden säännös, minkä puitteissa työtä hakeva EY-maan kansalainen voi vapaasti liikkua EY:n sisäisten rajojen yli ja viipyä missä maassa tahansa kolme kuukautta. Hänellä on oikeus vapaasti etsiä työtä ja käyttää työvoimapalveluja. Mikäli työtä tuona aikana löytyy, voi hän vapaasti jäädä valitsemaansa maahan.

Ees-neuvottelujen lähtökohdaksi on ilmoitettu otettavan nykyinen EY:n lainsäädäntö. Mikäli henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaate Ees:n sisällä toteutetaan EY:n periaatteiden mukaan, merkitsee se myös lainsäädännön tarkistamisen ja muuttamisen tarvetta omassa maassamme. Esimerkiksi Suomen elinkeinolainsäädäntöön sisältyy lukuisia säännöksiä, joissa ulkomaalaiset asetetaan elinkeinonharjoittajina eri asemaan kuin Suomen kansalaiset. Sama koskee myös nykyistä oleskelu- ja työlupamenettelyä. Näiden säännösten muuttamiseen ja kumoamiseen on ilmeistä tarvetta ilman Euroopan yhdentymiskehitystä.

Vapaaseen liikkumiseen liittyen ovat Efta-maat painottaneet myös eri Ees-maiden kansalaisten tasavertaisen kohtelun vaatimusta

esimerkiksi tutkintojen ja opintosuoritusten vastaavuuden, työntekijöiden järjestäytymis-, työsuojelu-, neuvottelu- ja osallistumisoikeuksien sekä sosiaali-, terveys- ja muiden palvelujen suhteen. Ees:n passisopimuksella muodostettaisiin 18 maata ja 350 miljoonaa Euroopan kansalaista käsittävä passivapaa-alue. Sopimus muistuttaisi todennäköisesti monessa suhteessa pohjoismaista passivapausopimusta. Tämä merkitsisi vastaavanlaista kohtelua Ees:n kansalaisten osalta, jotka nyt koskee Pohjoismaiden kansalaisia Pohjoismaiden alueella. Suomen kansalaisten kohdalla Ees:n passisopimus merkitsisi huomattavaa helpotusta matkustamiseen Ees-maihin ja päinvastoin. Kolmansien maiden kansalaiset jäisivät näillä näkymin sopimusten ulkopuolelle. Tämä merkitsisi käytännössä sitä, että Ees:n sisäisillä rajoilla tulisi edelleen säilymään passintarkastus kolmansien maiden kansalaisia varten.

Tarkoituksena on ilmeisesti myös harmonisoida passisopimukseen kuuluvien maiden viisumipolitiikkaa. EY:n lähtökohtana on, että yhteisesti määrättäisiin ne valtiot, joiden kanssa viisumivapaus voidaan toteuttaa. Kaikkein pisimmälle menevissä ehdotuksissa pyritään jopa siihen, että yhden maan kolmannen maan kansalaiselle antama viisumi sitoisi kaikkia muitakin. Tähän vaihtoehtoon liittyen tulisikin perusteellisesti selvittää, tulisiko Suomen jo etukäteen yleissopimuksella tunnustaa esimerkiksi Portugalin tai Turkin antama viisumi ja oleskelulupa ilman mitään harkintamahdollisuutta.

Sopimuksen hyväksyminen edellyttää joka tapauksessa ns. liitännäistoimien kehittämistä. On sovittava eri maiden takaisinottovelvollisuudesta ja yhtenäistettävä käännättämis- ja maastakarkotusperusteet. Myös viiranomaisten yhteistyötä on tehostettava ja kansainvälistä sopimusmekanismia kehitettävä. Muussa tapauksessa Euroopassa tulee liikkumaan suuria ihmismääriä vailla riittävää oikeudellista asemaa ja turvaa.

Värderade talman! I de nordiska länderna har man varit oroad över hur den nordiska passfriheten och rörelsefriheten kan bibehållas i en sådan situation då Ees-underhandlingarna inte leder till resultat för passfrihetens del. Under Nordiska rådets tredje extra session i Mariehamn höjdes flera bekymrade röster över att den nordiska passfriheten inte

kan upprätthållas, när EG:s inre marknad blir fullt genomförd år 1993. Genomförandet av EG:s inre marknad berör den nordiska passfriheten genom att Danmark är medlem både i EG och i det nordiska passfrihetsavtalet. Enligt det nordiska avtalet är Danmark tvunget att genomföra passkontroll till exempel vid gränsen mellan Danmark och Tyskland. Från och med 1993 skulle gränsen vara en EG-gräns, där Danmark inte mera kunde ha passkontroll för medborgare från Egländerna. Danmarks statsminister Poul Schlüter sade i Mariehamn under ett möte med rådets presidium att Danmark vill hålla fast vid den nordiska passfriheten som är en hörnsten i det nordiska samarbetet. Danmark har dock inte kunnat övertyga de övriga nordiska länderna om huruvida det kan klara av en gränskontroll ens för resenärer från tredje land. För oss nordbor och "nordister" är det av ett vitalt intresse att försäkra oss om att man inte inom Norden blir tvungen att resa hinder för rörelsefriheten, när man samtidigt ute i Europa är i färd att riva de sista hindren.

Här skulle jag gärna ställa en fråga till minister Salolainen: Vilka möjligheter har vi att bibehålla den nordiska passfriheten i en sådan situation att vi inte får det här passfrihetsavtalet i Ees-underhandlingarna och Danmark är kvar som ett EG-land? Får vi då en extra gränskontroll i Öresund?

Herra puhemies! Vapaa liikkuminen on herättänyt Suomessa myös pelkoja siitä, että maahamme tulisi valtavat määrät muiden maiden kansalaisia, jotka edustavat muita rotuja ja kulttuureita. Niin kutsutussa vulgaripropagandassa, johon erään hallituspuolueenkin taholta on syylistytty, on ulkomaalaisten todettu vievän työpaikkamme ja käyttävän korkeata sosiaaliturvaamme hyödyksensä. Näihin uhkakuviin en usko. Ennemminkin saamme olla huolissamme oman korkeasti koulutetun ja ammattitaitoisen työvoimamme siirtymisestä muualle Eurooppaan paremman toimeentulon ja parempien elinolosuhteiden houkuttelemina. Vapaa liikkuvuus ei missään tapauksessa ole ilman ongelmia. Kehitykseen on kuitenkin mukauduttava, mikä käytännössä merkitsee huomion suuntaamista vastaisuudessa yksittäistapauksista laajempiin ilmiöihin ja yhteistyötarpeisiin.

Suomessa ei esimerkiksi koskaan ole tehty kansainvälisesti luokiteltavia terroritekoja. Meillä ei myöskään esiinny poliittisiin tai uskonnollisiin motiiveihin perustuvaa väkivaltaa. En myöskään usko, että Euroopan yhdentymiskehitys tulee lisäämään kyseisenlaista uhkaa. Enemminkin uskoisin yhdentymiseen liittyvän liennetyksen olevan omiaan vähentämään kyseisenlaisia uhkatekijöitä.

Lopuksi, arvoisa puhemies, ihmisen vapaampi liikkuvuus on arvo sinänsä. Nykyisen nopean tiedonvälityksen ja nopeiden liikenneyhteyksien aikana on maailma pienentynyt ja välimatkat ovat menettäneet merkityksensä. Vapaan liikkuvuuden periaatteet sopivat erinomaisesti Euroopan nykyiseen kehitykseen. Euroopan kansalaisina meillä tulee olla mahdollisuus opiskella, asua, tehdä työtä eri maissa ja myös kansalaisina tutustua toistemme elinolosuhteisiin. Se on omiaan lisäämään kansojen välistä vuorovaikutusta ja ymmärtämystä, mikä erityisesti meille suomalaisille omine asenteinemme, ennakkoluuloinemme, on enemmänkin kuin tervetullutta ja tarpeellista.

Ed. Siuruainen: Arvoisa puhemies! Eurooppa on kirjo kansallisuuksia, kieliä ja kulttuureita. Eurooppa on rikkaita ja köyhiä, kaupunkeja ja syviä maaseutuja. Ohi integraatiokeskustelun itse asiassa ammatti-maantieteilijänä kysyn, mihin Eurooppa on menossa, mitä tämän jälkeen Euroopasta tulee. Lokeroituneen Länsi-Euroopan taloudellisen tehokkuuden pusertaminen Yhdysvaltojen ja Japanin tasolle aiheuttaa vääjäämättä suuria muutoksia. Menestyvät tuotannonalat kasvavat, heikot karsiutuvat, taloudellinen aktiivisuus keskittyy, ja periferiat heikentyvät. Kasvun kiihdyttäminen edellyttää nykyistä voimakkaampaa valtioiden välistä ja sisäistä aluepolitiikkaa, jos tasaisuudesta halutaan pitää huolta. Valtioiden asemesta korostuvat vahvat talousalueet ja niiden välinen voimakas yhteistyö. Taloudellisen yhteistyön mahdollinen laajentaminen Atlantilta Uralille antaisi todella mittavia uusia kasvu- ja kehitysmahdollisuuksia.

Hallituksen tiedonannon päälinjan mukaisesti Suomi ei voi eristäytyä Euroopan pohjoiseen nurkkaan. Suomen tulee olla aktiivinen valmisteltaessa Ees:n 18 maan talousaluetta. Samalla pitää tiiviisti olla mukana

valmisteltaessa taloudellista yhteistyötä Eftan, Ees:n ja Itä-Euroopan valtioiden välillä. Viimeksi mainittujen valtioiden kaupassa Suomen perinteet ovat jo pitkät. Niitä tulee edelleen kehittää kummankin osapuolen eduksi.

Hallituksen tiedonantoon Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on suhtauduttava myönteisesti. Sen sijaan menettelytavoissa ja sisällössä on jonkin verran arvosteltavaa. Eduskunta on syksyn 1988 selontekoa lukuun ottamatta pidetty valmistelun ulkopuolella. Kansallisesti elintärkeän ratkaisun valmistelussa tulee parlamentaariset voimat pitää laidasta laitaan mukana, samoin kuin tehtiin valmisteltaessa aikanaan yya- ja Eec-sopimuksia. Valiokuntakäsittely jo tässä vaiheessa olisi asialle varsin tarpeellista.

Oppositioista nähtynä valmisteluun on sisältynyt tiedon puutetta, epävarmuutta ja pallottelua. Hallituksen ongelmat asiassa paljastuvat myös itse tiedonannosta. Hyvän virkamiestyön historiikin ohella itse hallituksen anti Suomen suhtautumisesta jää tynkämäiseksi. Puutteellisin ja osin ristiriitaisin perustein pyydetään kutakuinkin vapaita käsiä neuvottelujen edelleen jatkamiseksi.

Hallituksen oma panos on toiveikkaan etunojainen suhteessa Ees:n tuomiin etuihin ja haittoihin. Poliittikkansa mukaisesti hallitus uskoo kaiken menevän hyvin, kunhan saadaan olla mukana. Hallitus näyttää unohtavan, että Suomi on pieni, perifeerinen ja verrattain suojattu kansantalous, jota on monipuolistettu rajojen suojassa. Suomi on pohjoinen, harvaanasuttu ja vasta hiljan teollistunut maa ja metsätalousvaltio, jonka vientitalous edelleenkin perustuu luonnonvaroihin, lähinnä metsiin. Huomattava osa maan sisäisestä rakenteesta perustuu haja-asutukseen ja väestön toimeentuloon peruselinkeinoissa, perusteellisuudessa ja palveluissa. Euroyhdentymisestä parhaat palat noukkivissa tietoammateissa Suomen koko työvoimasta yhäti on valitettavan pieni osa. Yhdentymiskehityksessä pitää vetää koko kuormaa, ei vain eturekeä tahi pelkkiä aisoja.

Erityisasemansa vuoksi Suomi joutuu tarkoin harkitsemaan menettelytavat sisällyttäessään nk. neljää vapautta ja niihin liittyviä reuna-alueita talouteensa. Neuvottelujen lähtökohtana on integraatioetujen saaminen

vastavuoraisuusperiaatteella. Samalla pitää määrittää ne kansallisesti elintärkeit, pysyvät tai siirtymäajan kansalliset edut, jotka turvaavat tulevan myönteisen kehityksen. Edut on meidän määriteltävä itse, niitä eivät muut osapuolet meille tarjoile. Oletin, että jo nyt annetussa hallituksen tiedonannossa olisi pystytty tahi haluttu määritellä Suomen kannalta olennaisia reunaehdoja. Niistä eduskunnan pitäisi nyt päättää eikä kuitata virkamiesneuvottelut hyvin onnistuneiksi. Pitäisi olla vaihtoehtoisia visioita ja kannanottoja siitä, mihin erilaiset ratkaisut johtavat, ja näitä eduskunnan pitäisi tässä vaiheessa jo käsitellä.

Arvoisa puhemies! Suomen avautuminen hallitusti eurooppalaiseen yhteistyöhön on välttämätöntä. Koulutuksen, tutkimuksen, uuden teknologian ja kulttuurin aloilla ei yhteistyössä saisi viivytellä yhtään. Suomalaisille on eduksi, että he voivat kasvaa kansainvälisessä tietoisuudessa. Kielten, kulttuurien ja erilaisten tapojen tuntemus on elinehto myös taloudelliselle kehityksellemme. Innovaatioiden ja uuden tuotannon luominen onnistuu parhaiten kansainvälisessä ilmapiirissä. Suomalaisen kulttuurin kehittyminen edellyttää rakennuspuita myös ulkopuolelta. Tässä pohjoismainen yhteistyö on ollut jo tähän mennessä ensiarvoisen tärkeää.

Koulutuksen ja kulttuurin ohella ympäristöyhteistyö on keskeinenmuuten ylikansallinen toiminta-alue. Sen vahvistaminen ja edistäminen on välttämättömyys, jopa reunaehto myös tulevaisuuden ja lähitulevaisuuden kehitykselle. Tässäkin pohjoismainen yhteistyö on luonut valmiuksia ja valmiuksia laajempaan eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Todella mainittuja aloja huomattavasti ongelmallisempia ovat maatalouden, teollisuuden ja palvelujen tuotantontekijöiden uusjako integraation vapauksien mukaisesti. Kyse on työvoimasta, pääomista, resursseista ja niiden omistuksesta ja käytöstä. Monista syistä Suomen työmarkkinat tuskin ovat kovin vetovoimaisia Ees:n työvoiman tuloon tähän maahan. Sen sijaan suurempi huoli, niin kuin ed. Metsämäkikin totesi, on parhaan työvoimamme hakeutumisesta ulkomaisiin tehtäviin. Jotta ei näin kävisi, Suomen on kehitettävä työpaikkojaan ja työolosuhteita nykyistä paremmaksi. Koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän välisiä kytkentöjä on nopeasti parannettava. Pienen ja keski-

suuren yritystoiminnan toimintaedellytyksiä on parannettava ja markkinoita ulotettava nykyistä laajemmalle. Silloin kun yhdennytään Eurooppaan, oman taloutemme ja toimintamme on oltava kunnossa.

Pääomien vapautuminen ja verotuskohtelu saattavat aiheuttaa palkkaerojen ohella epätervettä työnjakoa eri maiden välillä. Suomen on tältä osin pidettävä tilanne hallinnassa. Maanomistuksen, raaka-aineiden ja tärkeimpien jalostusalojen omistus on pidettävä kansallisissa käsissä. Sama koskee myös kriisiaikoina olennaista infrastruktuuria, energiapolitiikkaa ja muita toiminnalle tärkeitä aloja. Asutusrakenteen säilyttäminen edellyttää yli maan toimivaa maaseutua ja palveluverkostoa. Eurooppalaisessa työnjaossa Suomi ei voi hyödyntää perusresursiaan metsää, ellei maaseudulla ole omaan kulutukseen sopeutettua maataloustuotantoa, sen työvoimaa ja maaseudun yritystoimintaa sekä palveluja. Vasta tätä kautta voimme turvata myös omien resurssiemme mukana olon eurooppalaisessa yhteistyössä.

Euroopan ponnistelut talouden tehostamiseksi keskittävät asutuksen perusrakennetta. Panostus tulevaisuuden aloihin jättää vanheivia aloja heikompaan asemaan. Taloudellinen yhdentymisen edellyttää koko Ees:n ja valtioiden sisäisen aluepolitiikan tehostamista. Suomi tuskin pääsee Ees:n aluepoliittisen tuen piiriin. Sen sijaan Suomen sisäisen kehityksen tasapainottaminen edellyttää nykyistä suurempaa aluepoliittista panostusta sekä maakunnallisten keskusten että maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Eurooppalaisessa työnjaossa Pohjois- ja Itä-Suomi maakuntina voivat kohota jopa mielenkiintoisemmiksi kuin tavanomainen pääkaupunkiseutu varsinkin vapaa-ajan ja matkailunkin kannalta.

Lopuksi on syytä korostaa Suomen ja Pohjoismaiden sosiaalisten olojen merkittävyyttä koko Ees:n alueen kehittämisessä. Mahdollinen avoin yhteistyö ei saa heikentää alan saavutuksia Pohjoismaissa ja Suomessa. Pikemminkin tässä pohjoismainen yhteisiintymisen ja sen kautta saatavat edut pitäisi saada väestön sosiaalisiin olosuhteisiin samanarvoisiksi koko yhteismarkkina-alueella.

Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni lopuksi kannatan ed. E. Ahon Suomen keskustan ryhmäpuheenvuorossa ehdottamaa ponsilau-

sumaa eduskunnan päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ministeri Salolainen: Herr talman! Rdm. Metsämäki frågar hur det skall gå med den nordiska passunionen. På sidan 19 i meddelandet kan vi läsa följande: "Eftaländerna har betonat att deras allmänna inställning till fri rörlighet för personer är positiv. För att denna princip skall kunna iakttas krävs dock ändringar i deras gällande lagstiftning inom alla delområden. En del av dessa ändringar är problematiska. Speciell uppmärksamhet har skett vid bevarandet av den nordiska passunionen."

Detta betyder att så långt det är möjligt vill vi naturligtvis hålla kvar den nordiska passunionen. Det är den första viktiga saken. Den andra är den att det finns problem speciellt beträffande terrorister och narkotika och dylikt. Därför är det nog mycket problematiskt med hela Ees-området, men naturligtvis försöker man liberalisera så mycket som möjligt också i passfrågor. Men det tycks vara så att vi ännu i framtiden behöver något slags gränsbestämmelser för att kunna klara av narkotikaproblemen och terroristmen.

Ed. Metsämäki (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Min fråga gällde närmast

det att måste man befara en sådan utveckling att vi vid Öresund mellan Sverige och Danmark kommer att ha en gränskontroll som gäller de nordiska medborgarna, att den hörnsten som vi har räknat att passfriheten i Norden är, en dag inte mera finns?

Ministeri Salolainen: Herr talman! Frågan gäller alldeles samma sak som jag redan har nämnt, att vi försöker hålla kvar så långt det är möjligt den nordiska passunionen såväl beträffande Danmark som andra nordiska länder.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 23.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 3977—4064)

M. V. Mandelin (s. 4064—4085)

